

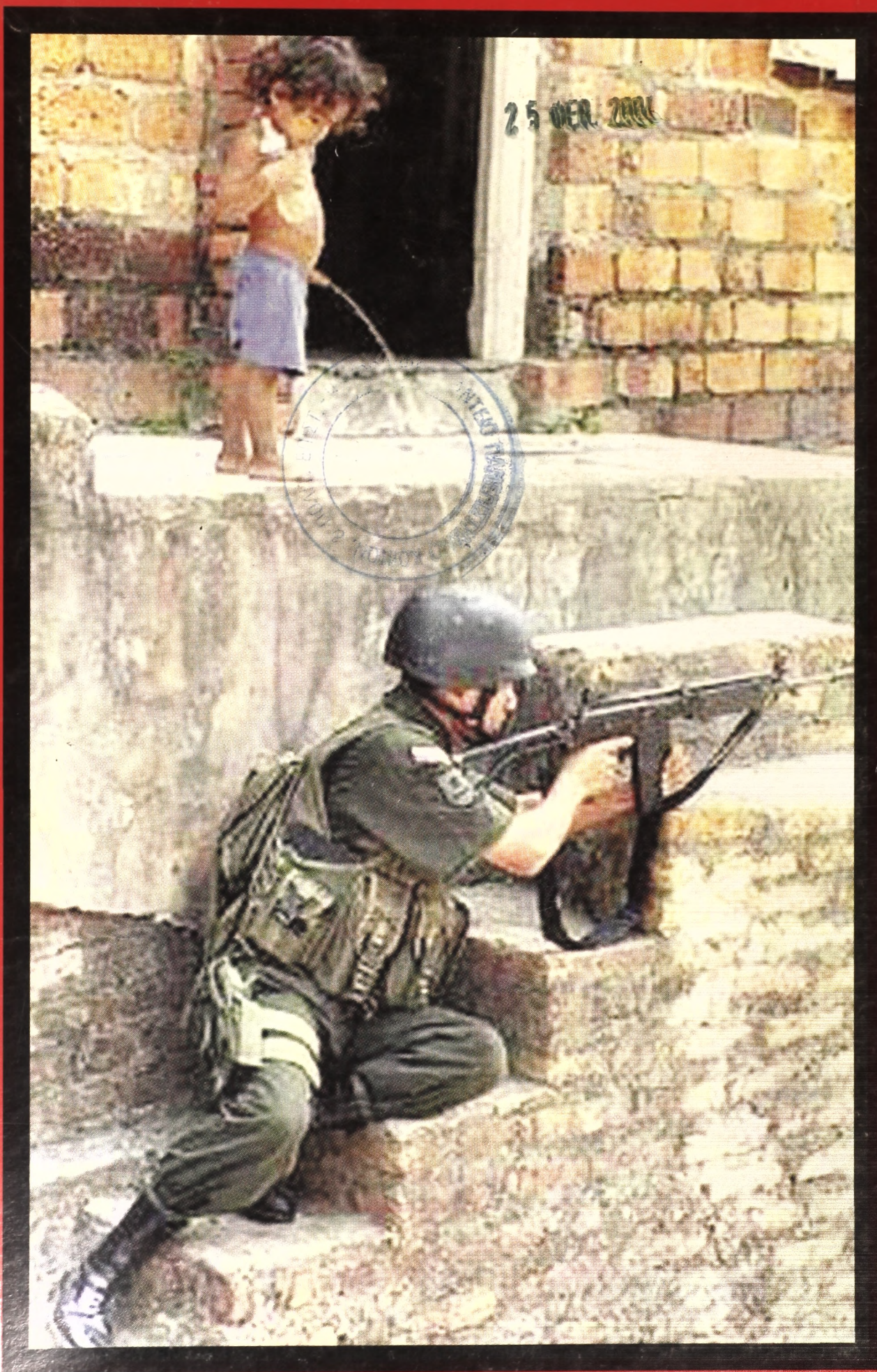
# ANATI



Περίοδος Β'  
Τεύχος 786  
Παρασκευή  
18 Απριλίου 2003  
Τιμή: 4 Ευρώ

## Το χάος της επόμενης μέρας

Μετά την εισβολή:  
Ισραήλ, Κουρδιστάν, Τουρκία  
Το συχωρόχαρτι του ΟΗΕ  
Ο πόλεμος της εικόνας  
Οικονομία μετά τον πόλεμο  
Ανεπιθύμητοι  
Αι η αστυνομοκρατία  
Αι τώρα τι κάνουμε;  
Αι συζήτηση με νέους  
Αι κοιμητικές εκλογές  
Αι αναδιαβάζοντας  
Αι Μικρό Ήρωα  
Αι ότες, κοτέτσια και  
Αι κορες...  
Αι πολιτισμός των πολιτισμών



SN 1108-9822





# Κάντε μια φωτεινή επέκταση



- Απόλυτη στεγανότητα χωρίς σιλικόνες
- Πλήρης ( 100% ) θερμική διακοπή
- ☀ Αντιηλιακά  
( Σχ. Θερμικό Κέρδος 88 BTU / sq ft )  
καί θερμομονωτικά διπλά,  
διπλοσφραγισμένα κρύσταλλα  
 $K = 1,35$  έως  $0,54 \text{ kcal /m}^2 \text{ h } ^\circ\text{C}$
- Προστασία από τις υπεριώδεις ακτίνες (UV)  
(δίοδος μόνον 6%)

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ  
ΗΛΙΟΡΟΦΕΣ  
ΑΙΘΡΙΑ - ΘΟΛΟΙ  
ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ

DOMES - PATIOS - SKYLIGHTS  
SUNROOMS - PYRAMIDS

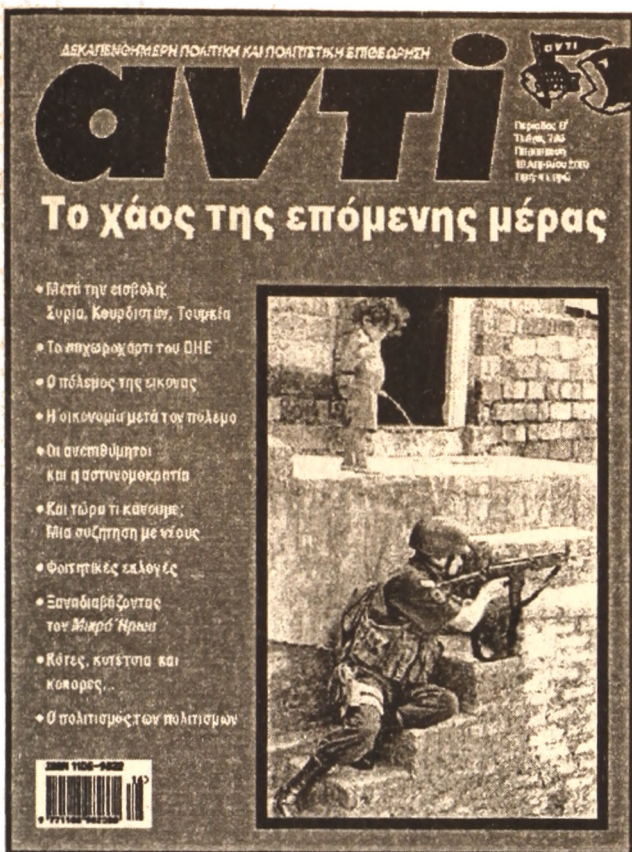


**ΑΘΗΝΑ**  
Κατεχάκη 66  
τηλ.: 210 67 10 130  
fax : 210 677 62 35

**ΓΙΑΝΝΕΝΑ**  
Αραβαντινού 6  
τηλ.- fax : 25610 65 2 64



## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ



Περίοδος Β' • Έτος 30ο • Τεύχος 786

Παρασκευή 18 Απριλίου 2003

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

### ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: [chrarou@otenet.gr](mailto:chrarou@otenet.gr)

**ΕΚΔΟΤΗΣ:** Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

**ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Παναγιώτης Τσάρας

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ:** Νεφέλη Παπουτσάκη

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ:** Εύη Ζήση

**ΕΚΤΥΠΩΣΗ:** ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

#### ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

**Ετήσια συνδρομή:** 26 τεύχη, **Εξάμηνη:** 13 τεύχη

**ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:** Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κλπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

**ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:** ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 76 δολ. ΗΠΑ, ετήσια 152 δολ. ΗΠΑ

**ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ:** Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

**ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** 6 ευρώ

**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:** Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

|                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------|----|
| • <b>ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ:</b> Ο πόλεμος και το χάος                   | 4  |
| • Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία                           | 5  |
| • <b>ΑΝΤΗΝΩΡ:</b> Μπορεί η διεύρυνση να προωθήσει την ειρήνη; | 6  |
| • <b>ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ</b>                                          | 8  |
| • Τάσος Αναστασίου: Ο κ. Οβίδιος ο Αντικατοχικός              | 15 |
| • Τ.Κ.Δ.: Σε στενό οικογενειακό κύκλο                         | 16 |
| • <b>E-mail</b> από τον Απόστολο Διαμαντή                     | 17 |
| • Αλέξανδρος Καζαμίας: Κατοχή με το συγχωρόχαρτι του ΟΗΕ      | 18 |
| • Αστέρης Χουλιάρης: Οι ΗΠΑ και το μεταπολεμικό Ιράκ          | 20 |
| • Κ. Τσαλόγλου: Οικονομία: Δεν επιτρέπονται οι ψευδαισθήσεις  | 22 |
| • Μανόλης Καρέλλης: Ποιοι είναι οι πραγματικοί αντιαμερικανοί | 25 |
| • Άκης Κοσώνας: «Σοκ και Δέος» από τις ΗΠΑ                    | 26 |
| • Νικόλας Ζηργάνος: Ο πόλεμος της εικόνας                     | 28 |
| • Τάκης Διαμαντής: Συρία: Η βαρβαρότητα επεκτείνεται          | 30 |
| • Τάκης Διαμαντής: Κούρδοι: Μεταξύ σφύρας και άκμονος         | 31 |
| • Ευάγγελος Αρεταίος: Τουρκία: Ανακυκλώνεται το Κουρδικό      | 33 |
| • Συζήτηση με μαθητές και δασκάλους: «Τι κάνω τώρα;»          | 34 |
| • <b>Εφημερολόγια</b> από την Εφήμερη                         | 39 |
| • Γιώργος Λαουτάρης: Κάτι τρέχει στο πανεπιστήμιο             | 42 |
| • Έλενα Αναστασάκη: Η θητεία μας με τον Γιώργο Θαλάσση        | 44 |
| • Θέμος Κορνάρος: Ο Αντρέας Λυκουρίνος                        | 48 |
| • Κώστας Θ. Καλφόπουλος: Αμήχανοι γέλωτες (στο κόκκινο)       | 50 |
| • <b>Αρχίσαν τα ματς</b> από τον Νίκο Πρωινό                  | 51 |
| • <b>ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ</b>                                        | 53 |
| • Δημήτρης Χαρίτος: «Che fece... il gran rifiuto»             | 57 |
| • Μάνος Στεφανίδης: Πάθος και δικαίωση της μορφής             | 58 |
| • Αριάδνη Βοζάνη: Η «έκθεση» μιας πόλης                       | 60 |
| • Δημήτρης Φιλιππίδης: Σ. Κωλομπούρδας, αρχιτέκτονας          | 61 |
| • Ειρήνη Μουντράκη: <i>Φλαντρώ</i> : Η τραγωδία του πόθου     | 62 |
| • Γρηγόρης Ιωαννίδης: Στρες το επιούσιον                      | 63 |
| • Μάνος Στεφανίδης: Για έναν πολιτισμό των πολιτισμών         | 64 |
| • Μαρία-Ελισάβετ Φίλιπς: «Εκρήξεις»                           | 66 |



# Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΟΣ

ΟΙ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΕΣ ιαχές του κυρίου Ράμσφελντ ηχούν κακόφωνα, ενοχλητικά στο φόντο με τις εικόνες των νεκρών παιδιών και των λεηλατημένων πόλεων του Ιράκ. Οι πανηγυρισμοί στην Αθήνα για τη διεύρυνση της Ε.Ε. και τα φωτογενή πορτρέτα των Μπλερ, Αθνάρ, Μπερλουσκόνι και Ρασμούνσεν αμαυρώνουν την εικόνα της ένταξης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ευρωπαϊκή κοινότητα. Οι ζοφερές εικόνες του «πολέμου» είναι δυνατές· δεν αφήνουν περιθώρια σε ψευδαισθήσεις ούτε χώρο στη λησμοσύνη.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ του Μπους δεν ξεχνιέται. Φάνηκαν καθαρά οι φιλόφρονες ενέργειες των βρετανών και αμερικανών απελευθερωτών. Οι πύραυλοι έδειξαν καθαρά τις στοχεύσεις τους. Αν ενδιαφέρονταν για το λαό του Ιράκ, θα έπρεπε να προστατεύσουν τα νοσοκομεία, τα μουσεία, τις βιβλιοθήκες του, τα δίκτυα ύδρευσης και ηλεκτροδότησης. Όμως η καίρια φροντίδα τους ήταν το Υπουργείο Πετρελαίου· προνόησαν να περιφρουρήσουν αποκλειστικά μόνον αυτό το δημόσιο κτήριο. Περισπούδαστες αναλύσεις αναφέρθηκαν στις προτεσταντικές ιδεοληψίες της ομάδας Μπους. Όμως τα πράγματα απέδειξαν ότι περισσότερο υλικά κίνητρα καθοδήγησαν το Πεντάγωνο: αυτό που οι απλοί άνθρωποι φώναζαν στους δρόμους όταν διαδήλωναν εναντίον του πολέμου. Το κίνητρο ήταν η λήστευση των πετρελαϊκών πηγών του Ιράκ. Ο πόλεμος αυτός έγινε για τα πετρέλαια. Γι' αυτά και οι νεκροί και τα ακρωτηριασμένα παιδιά και οι καταστροφές και τα ερείπια.

ΚΑΙ ΓΙΑ ΚΑΤΙ ακόμα: για την αναδιάταξη των ζωνών επιρροής στη Μέση Ανατολή. Δεν πρόλαβε να καταπέσει ο θόρυβος από τις ερπύστριες και νάσου πάλι κραυγάζουν οι ιέρακες –από κοντά και ο εντεταλμένος των ΗΠΑ στην περιοχή Αριέλ Σαρόν– για τα χημικά της Συρίας! Οι χάρτες του Ιράκ και της Συρίας δίπλα-δίπλα, στους ίδιους χρωματικούς τόνους, προβάλλονται από το CNN για να υποδηλώσουν τα σχέδια των αναμορφωτών της Γης και των σωτήρων του πολιτισμού.

Η ΟΡΓΗ και η αγανάκτηση των ευαισθητοποιημένων πολιτών –που πληθαίνουν ώρα με την ώρα– δεν θα καταπέσει αύριο· όσα χρυσωμένα χάπια κι αν χρησιμοποιήσουν οι πολιτικές ηγεσίες που σκύβουν υποτακτικά μπροστά στις ΗΠΑ. Τα πράγματα είναι περισσότερο από ποτέ ευδιάκριτα. Τα επικοινωνιακά τεχνάσματα και όλα τα συναφή τετρίπια έχουν στερέψει. Το χάος είναι φυσικό επακόλουθο κάθε πολέμου. Αλλά το χάος που προκαλεί αυτός ο άδικος, πέρα από κάθε «νομιμοποίηση» πόλεμος δεν περιορίζεται μόνον στις καθημαγμένες πολιτείες του Ιράκ. Αύριο θα απλωθεί στη γειτονιά του Ιράκ και μεθαύριο σε κάθε γωνιά της Γης. Αυτά είναι τα σχέδια των αναμορφωτών.

ΟΙ ΕΙΚΟΝΕΣ από τις λεηλατημένες πολιτείες του Ιράκ θα στιγματίζουν ες αεί τις ΗΠΑ· θα συνοδεύουν τις «φωτισμένες» ηγεσίες τους που γνωρίζουν επακριβώς τις συντεταγμένες του Υπουργείου Πετρελαίου του Ιράκ, αλλά «λαθεύουν» οι πύραυλοί τους και πέφτουν στο μουσουλμανικό πανεπιστήμιο της Βαγδάτης που χτίστηκε τον 13ο αιώνα.

ΟΙ ΛΕΗΛΑΤΗΜΕΝΕΣ πολιτείες είναι έργο των κατακτητών. Αυτοί έχουν την ευθύνη και για όλη τη συνομωσία προετοιμασίας της εισβολής και για τις πολεμικές επιχειρήσεις και για όλα τα αποτελέσματα: Τους θανάτους, τους τραυματισμούς, τις πληγές και τις λεηλασίες. Τώρα η περισσότερά Κόλιν Πάουελ δηλώνει ότι οι πολιτιστικοί θησαυροί της Μεσοποταμίας είναι κληρονομιά όλης της ανθρωπότητας και οι ΗΠΑ θα καταβάλουν κάθε προσπάθεια να ανευρεθούν τα λεηλατηθέντα. Για τις λεηλατημένες ζωές δεν είπε τίποτε.

ΣΤΙΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΙΣ στην Αθήνα με την ευκαιρία της διεύρυνσης της Ε.Ε. «αντηλλάγησαν απόψεις» για τη μετά-Σαντάμ εποχή στο Ιράκ. Η έγνοια τώρα είναι πώς θα κατανεμηθούν τα κονδύλια για τα έργα ανοικοδόμησης του Ιράκ. Και επιχειρείται να νομιμοποιηθεί ο πόλεμος. Όσο δε για τη διατάραξη των σχέσεων με τις ΗΠΑ, ούτε γάτα ούτε ζημιά. Αν αποφύγουμε και την εισβολή στη Συρία, ποιος θα συνεχίσει να διαμαρτύρεται;

ΟΜΩΣ ΠΡΕΠΕΙ να παλέψουμε όλοι ώστε το χάος του πολέμου να μην παγιωθεί ως κατάσταση, να μην κυριαρχήσουν η υποκρισία και η βαναυσότητα. Η ιστορία είναι γεμάτη από αγριότητες πολεμάρχων, αυτοκρατόρων, εξουσιαστών. Αλλά η ιστορία έχει δείξει μέχρι στιγμής ότι κάπου παραμονεύει, περιμένει, κρύβεται η ελπίδα και η ανθρωπιά. Η οργή σε όλον τον πλανήτη είναι μεγάλη. Στο τέλος, και αυτή την φορά, θα κερδίσει η οργή και η ελπίδα.

**αντί**



Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΑ  
ΕΠΑΝΑΛΗΦΘΕΙ ΩΣ ΕΧΕΙ...

ΤΟ ΜΟΝΟ ΠΟΥ ΑΛΛΑΖΕΙ  
ΕΙΝΑΙ Η ΣΤΟΛΗ ΤΩΝ  
ΛΕΓΕΟΝΑΡΙΩΝ...



K.D. 034



## Μπορεί η διεύρυνση να προωθήσει την ειρήνη;

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ, για την «Ευρώπη της ελπίδας», θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η υπογραφή, προχθές Τετάρτη, στη στοά του Αττάλου, της συνθήκης προσχώρησης των δέκα νέων κρατών-μελών. Η συγκυρία υπήρξε, ασφαλώς, δυσμενής, καθώς η διεύρυνση συνέπεσε με τον «διαρκή πόλεμο» που εξαγγέλλει η ομάδα Μπους, αλλά και με την παρουσία στην Αθήνα ευρωπαίων ηγετών (Μπλερ, Αθνάρ, Μπερλουσκόνι, κ.ά.) που στήριξαν τον πόλεμο κατά του Ιράκ και ενήργησαν ως «φράξια της Ουάσιγκτον» στην Ευρώπη.

Η «ΕΥΡΩΠΗ της ελπίδας» χαιρετίσθηκε, με ιδιαίτερες εκδηλώσεις, στη Λευκωσία και τις άλλες κυπριακές πόλεις, εφόσον ένα από τα δέκα κράτη, που την 1η Μαΐου 2004 θα γίνουν πλήρη μέλη της Ε.Ε., θα είναι και η Κυπριακή Δημοκρατία. Την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση χαιρέτισε και ο ελληνικός λαός (ως δικαίωση αγώνων και ως βήμα για την επανένωση του νησιού), διαδηλώνοντας, ταυτόχρονα, το αντιπολεμικό του φρόνημα, με συγκεντρώσεις και πορείες προς τη βρετανική και αμερικανική πρεσβεία, αλλά και προς την (αστυνομική) «κόκκινη ζώνη».

### Η ΕΥΡΩΠΗ ΤΩΝ 450 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ

ΜΕ ΤΗΝ προσχώρηση των δέκα νέων κρατών-μελών (Κύπρος, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχία, Σλοβακία, Σλοβενία, Λιθουανία, Λεττονία και Εσθονία), η Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 κρατών-μελών και των 450 εκατομμυρίων πολιτών δεν είναι δυνατόν να μείνει κλεισμένη στον εαυτό της. Αλλά ούτε να το παίζει απλώς «οικονομική» ή «τελωνειακή» ένωση – και πέραν ου! Ερώτηση: Μπορεί αυτή καθ' εαυτή η διεύρυνση ν' αποτελέσει πράξη για την προώθηση της ειρήνης, της σταθερότητας, της δημοκρατίας στην Ευρώπη; Οι ολιγόπιστοι δεν λείπουν... Όπως δεν λείπουν αυτοί που πιστεύουν ότι ο πόλεμος κατά του Ιράκ, και οι διεθνείς πολιτικές διαδικασίες που προηγήθηκαν, μπορούν να γίνουν πρόσθετο κίνητρο για την προάσπιση της ειρήνης, αλλά και για την πολιτική-θεσμική ολοκλήρωση της Ευρώπης. Ολοκλήρωση, όμως, θα πει –μεταξύ άλλων– εμβάθυνση της ενοποίησης, εκπόνηση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, κατάλληλες πολιτικές (ιδιαίτερα στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και άμυνας) που θα επιτρέψουν στην Ευρώπη των «25» να διαδραματίσει ενεργότερο διεθνή ρόλο.

ΤΟ ΠΩΣ αντιλαμβάνονται τον ενεργότερο αυτό ρόλο οι ευρωπαίοι ηγέτες –μετά την εμπειρία του πολέμου στο Ιράκ και τον ηγεμονικό-αυτοκρατορικό ρόλο που φιλοδοξούν να διαδραματίσουν οι ΗΠΑ– απομένει να φανεί. Μέχρι τότε, πάντως, δεν είναι δυνατόν να μην καταγράψει κανείς δηλώσεις όπως του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη («εδώ δεν υπάρχει τέλος της ιστορίας, εδώ υπάρχει συνέχεια...») ή του καγκελάριου Σρέντερ που αφού υπέμνησε τα δεινά του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου (για τα οποία η ίδια η Γερμανία πλήρωσε βαρύτατο τίμημα...) ανέπτυξε τις αξίες που ενώνουν τους ευρωπαϊκούς λαούς. Κατ' ακολουθία: Μέσο για την επίλυση των όποιων διαφορών δεν μπορεί να είναι ο πόλεμος, αλλά ο διάλογος, η διαπραγμάτευση.

### ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ

ΚΑΙ ΕΝΩ οι αντιπολεμικές διαδηλώσεις, στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις του κόσμου, συνεχίζονται, η γνωστή συμμορία του πολέμου, στην Ουάσιγκτον, προωθεί –τη φορά αυτή με την απροσχημάτιστη προτροπή του Ισραήλ– τα νέα πολεμικά της σχέδια κατά της Συρίας. Η Δαμασκός κατηγορείται τώρα ότι διαθέτει όπλα μαζικής

**Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί**

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

**Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί**

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.



καταστροφής, ότι προμήθευσε (παλαιότερα) τον ιρακινό στρατό με μάσκες αερίων, ότι επέτρεψε σε «άραβες εθελοντές» να περάσουν τα συρο-ιρακινά σύνορα, για να πολεμήσουν κατά των Αμερικανών, και ότι επιφανή στελέχη του ιρακινού καθεστώτος (αν όχι ο ίδιος ο Σαντάμ!) διέφυγαν προς «κάπου αλλού», μέσω Συρίας...

**ΦΥΣΙΚΑ**, η Δαμασκός συνειδητοποιεί ότι, μετά τη Βαγδάτη, είναι ο νέος στόχος της συμμορίας Μπους-Ράμσφελντ... Το συνειδητοποιεί, όμως, και η Τεχεράνη, η οποία διαισθάνεται ότι, μετά τη Βαγδάτη και τη Δαμασκό, έρχεται η δική της σειρά. Γι' αυτό και δηλώνει: «Σε περίπτωση που οι ΗΠΑ επιτεθούν κατά της Συρίας, το Ιράν δεν θα παραμείνει ουδέτερο.» Πλην, το πώς θα εκδηλωθεί αυτή η «μη ουδετερότητα», δεν είναι απολύτως σαφές. Το μόνο που διευκρίνισε ανώτατος ιρανός αξιωματούχος ήταν ότι: «Το Ιράν δεν θα επιχειρήσει στρατιωτικά πλήγματα κατά των ΗΠΑ», αλλά ότι «θα διαθέσει όλες τις μη στρατιωτικές του εγκαταστάσεις και δυνατότητες, για να υποστηρίξει τη Συρία».

**ΟΣΟ ΓΙΑ** τον ρόλο (=ενθάρρυνση, προτροπή) του Ισραήλ προς τον Λευκό Οίκο, για μια «μικρή επέκταση του πολέμου», πολιτικοί αναλυτές πιστεύουν ότι μια οποιαδήποτε επέμβαση των Αμερικανών στη Συρία, θα μπορούσε να καθυστερήσει τυχόν αμερικανικά σχέδια για «επίλυση του Παλαιστινιακού», αλλά και οποιαδήποτε αμερικανική πίεση για αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από τα υψώματα του Γκολάν. Κατά τα άλλα, η γνωστή φιλολογία περί διαμάχης μεταξύ «γερακιών» και «περιστερών», στον Λευκό Οίκο, αναβιώνει και πάλι: Τη φορά αυτή, ο «καλός» είναι ο ίδιος ο Μπους, που δεν ευνοεί τον πόλεμο κατά της Συρίας, σε αντίθεση με τον «κακό» Ράμσφελντ, που πιέζει και θέλει αυτόν τον πόλεμο! Πάντως, ο Μπους θεωρεί εαυτόν ευτυχή, αφού η δημοτικότητά του –μετά τη νίκη στο Ιράκ– έχει αγγίξει το 70%. Όσο για τον μέσο αμερικανό ψηφοφόρο, θεωρεί ότι οι ΗΠΑ, ούτως ή άλλως, κέρδισαν τον πόλεμο, ακόμα και αν δεν συλληφθεί ο Σαντάμ Χουσεϊν, ακόμα και αν προκύψει ότι το



του Γιάννη Ιωάννου

Ιράκ δεν διέθετε όπλα μαζικής καταστροφής.

**ΦΥΣΙΚΑ**, η αύξηση της δημοτικότητας του Τζορτζ Μπους δεν εκπλήσσει, αφού αυτό που γνωρίζει ο μέσος αμερικανός τηλεθεατής είναι ότι «οι νεκροί στρατιώτες μας μόλις αγγίζουν τους εκατό» και ότι ο πόλεμος αυτός ήταν «αναπόδραστος», προκειμένου να κατοχυρωθεί η ασφάλεια του αμερικανικού έθνους. Όσο για τα θύματα της άλλης πλευράς –αυτή τη συσσώρευση πτωμάτων, τα ακρωτηριασμένα παιδιά, τους ανελήθτους, μαζικούς αεροπορικούς βομβαρδισμούς εναντίον στόχων, αλλά και αμάχων– ελάχιστα πράγματα γνωρίζουν, αφού τα λογής CNN αποφεύγουν να δείχνουν, για λόγους «αισθητικής», σάρκες, πτώματα, θανάτους.

#### ΠΟΙΟΣ «ΠΑΡΑΙΤΗΣΕ» ΤΟΝ ΜΑΛΕΣΙΟ;

**ΚΑΙ ΞΑΦΝΙΚΑ**, πάνω που ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης δήλωνε ότι «δεν κυβερνώ με δημοσκοπήσεις» (αφήνοντας να εννοηθεί ότι δεν πρέπει να εκπλαγούμε αν και τις επόμενες εκλογές τις κερδίσει το ΠΑΣΟΚ, κ.λπ.), μας προέκυψε θέμα Ε. Μαλέσιου. Τυπικά, ο κ. Ε. Μαλέσιος, υφυπουργός Δημόσιας Τάξης, παραιτήθηκε «για λόγους ευθιξίας», όταν ανέγνωσε δημοσίευμα της *Αυριανής* που έλεγε, μεταξύ άλλων, ότι διαμένει δωρεάν σε «έπαυλη» (τε-

λικά, ήταν διαμέρισμα) του επιχειρηματία Α. Αθανασούλη, ιδιοκτήτη της εταιρείας ALTEC – η οποία, μεταξύ άλλων, είχε ενδιαφερθεί για την ανάθεση του έργου της ασφάλειας των Ολυμπιακών Αγώνων...

**ΜΕ ΤΟ** θέμα ασχολήθηκαν εν εκτάσει, τόσο ο γραπτός, όσο και ο ηλεκτρονικός Τύπος. Τελικά, την παραίτηση Μαλέσιου υπέδειξε ο ίδιος ο πρωθυπουργός, μέσω του γραμματέα του υπουργικού συμβουλίου Σ. Κοσμίδη. «Η παραίτηση –του διαμήνυσε– είναι ο μόνος τρόπος για να υπερασπισθείς την υπόληψή σου». Και ο κ. Μαλέσιος έσπευσε να παραιτηθεί.

**ΚΑΠΟΙΟΙ** έγραψαν ότι ήταν «πλήγμα για την εικόνα της κυβέρνησης» το ότι η παραίτηση έγινε την ημέρα που βρίσκονταν στην Αθήνα τόσοι ευρωπαίοι ηγέτες. Και οι μεν ευρωπαίοι ηγέτες κάθε άλλο παρά ενδιαφέρθηκαν για την υπόθεση Μαλέσιου. Ενδιαφέρθηκαν, όμως, να μάθουν για το «αύριο της Ευρώπης» και πρωτίστως για εκείνα τα προβλήματα (ανεργία, κοινή εξωτερική πολιτική και άμυνα, κ.ά.) που απαιτούν άμεσες λύσεις. Όσο για τους Αμερικανούς, τώρα προσπαθούν να εντοπίσουν τον θησαυρό του Σαντάμ, που πρέπει να βρίσκεται κάπου μεταξύ Γενεύης και Μπαχάμες.

ANTHΩP



## ΑΝ-ΕΓΚΕΦΑΛΟΙ

Κατά τη διάρκεια της κράτησής του στην Αγγλία ο φοιτητής Χαράλαμπος Δουσεμετζής ρωτήθηκε με αφορμή μια φωτογραφία, εάν ο ποιητής Γιάννης Ρίτσος ήταν ο αρχηγός της 17 Νοέμβρη... Δυστυχώς για τους εγκεφάλους της αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας, ο φοιτητής δεν γνώριζε να απαντήσει για το ποιας οργάνωσης υπήρξε αρχηγός ο Μπάουρον στην επανάσταση του 1821, ή για ποιους λόγους έγραφε ποιήματα για τους επαναστατημένους Έλληνες ο Βίκτωρ Ουγκό στη νιότη του...

ΣΩ.ΛΕ

## ΚΟΥΙΖ

Είπε ο προεδρεύων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Να φτιάξουμε έναν κόσμο όπου δεν θα ρυθμίζουν υπερδυνάμεις τις τύχες μας κ.λπ. κ.λπ... Ποιες υπερδυνάμεις γενικώς εννοούσε ο προεδρεύων; Απάντηση: Τη Λιβερία, το Λεσότο, το Σουδάν, το Μεξικό, την Κούβα και την ακατανόμαστη Βρε, βρε πόσες πολλές υπερδυνάμεις μάς κύκλωσαν!

του Δημήτρη Πετσετιδίου



## ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΑ ΤΕΜΠΗ

Το δίλημμα είναι αισθητό: Πώς να βρεις τρόπο για να σχολιάσεις την έκταση του πόνου, όταν αυτός δεν έπληξε εσένα απευθείας; Έτοιμος να μιλήσεις χωρίς να είσαι σίγουρος ότι δεν κινείσαι μοιραία στα όρια του διδακτισμού. Να αναφερθείς στον πόνο ξορκίζοντας τον κίνδυνο να ξανασυμβεί μια τέτοια τραγωδία; Αυτοπεριορίζεσαι νομίζοντας ότι ενεργείς με σύνεση. Παίρνεις βαθιά ανάσα και ξεκινάς: Με το να απαριθμείς τις αιτίες του δυστυχήματος και πώς αυτό θα ήταν δυνατόν ν' αποφευχθεί, έχεις την ψευδαίσθηση ότι σκύβεις και διπλώνεις ένα λευκό σεντόνι αφήνοντας πάνω του λέξεις παρηγορητικές για να συνοδεύσουν τα εφηβικά σώματα στο μακρινό τους ταξίδι.

Η στατιστική έρχεται να επιβεβαιώσει τις θλιβερές διαπιστώσεις, λίγο-πολύ γνωστές στους πιο πολλούς: Ότι η Ελλάδα κατέχει τη δεύτερη θέση σε δυστυχήματα στην Ε.Ε., ότι μετά από 20 χρόνια δεν καταφέραμε να ολοκληρώσουμε την εθνική οδό Αθηνών-Θεσσαλονίκης παρότι εισέρρευσαν στα ταμεία δύο Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης. Τι νόημα έχει να επισημάνεις στις οικογένειες των θυμάτων ότι η απαγόρευση μεγάλων φορτηγών στις εθνικές οδούς τα Σαββατοκύριακα ισχύει μόνο στα χαρτιά; (Υποτίθεται ότι το μέτρο εφαρμόζεται αυστηρά στη θερινή περίοδο και στις μεγάλες αργίες...).

Εδώ και πολλά χρόνια ένας ακήρυχτος πόλεμος μαίνεται στην ελληνική ασφάλτο. Το αίμα νέων ανθρώπων μοιάζει να μας ξυπνά από τη

συνήθεια της απάθειας. Εξεγειρόμαστε, οργιζόμαστε επειδή για άλλη μια φορά η απαίτησή μας θα καταστεί ανεπίδοτη επιστολή. Τόσα χρόνια διαμαρτυρίας και τι άλλαξε; Δεν αποκτήσαμε ούτε καλύτερη κυκλοφοριακή αγωγή, ούτε το αίσθημα της ανασφάλειας μειώθηκε όταν οδηγούμε στους εθνικούς δρόμους... Μα, να δεν χάνουμε εφήβους κάθε ημέρα. Από τον Μάιο του 1972 όταν άλλα 21 –μαθήτριες εκείνη τη φορά– άτομα είχαν πνιγεί όταν αναποδογύρισε η βάρκα τους στην Κρήτη, είχε να σημειωθεί τέτοιο συμβάν.

Το νήμα που θα οδηγούσε στην ενηλικίωση κόπηκε ξαφνικά στα Τέμπη. Δεν θα μεγαλώσουν ποτέ ώστε να νιώσουμε κάποια σιγουριά εμείς οι υπόλοιποι ότι κάποτε θα εμπέδωναν το μάθημα της ασφαλούς οδήγησης, ότι θα γινόνταν ίσως πιο συνειδητοί πολίτες από όλους εμάς... Μαζί με το σοκ του δυστυχήματος τα παιδιά που σώθηκαν θα συνεχίσουν έχοντας πάρει ένα πρώτο σκληρό «μάθημα» για το πώς κάθε τι στην Ελλάδα οικοδομείται στα θεμέλια της προχειρότητας. Αλλά γιατί να σταματήσουν οι εκδρομές; Γιατί να επικρατήσουν τα αντανακλαστικά του φόβου λες και για ό,τι έγινε ευθύνεται η εκδρομή; Όχι, λοιπόν μην αναζητάτε τρόπους για να τρομάξετε περισσότερο τα παιδιά επαναφέροντας μέτρα που ίσχυαν σε παλαιότερες εποχές...

Σ. Λέτσιος

## ΤΙΤΛΟΙ ΤΕΛΟΥΣ

Ο Fernando Pessoa είχε πει: «ο κυνηγός των λιονταριών δε βιώνει πλέον περιπέτειες μετά το τρίτο του λιοντάρι». Ποια θέση και αλήθεια μπορεί όμως να διεκδικήσει η ζωή και η ποίηση στο δίκαιο του ισχυρού, στο στεγνό πολιτικό κουμάντο που αδιαπραγμάτευτο επιβάλλουν οι ΗΠΑ με τα όπλα και τη βία στον κόσμο; Άλλωστε οι ισχυροί δεν μπλέκουνε παρά σε σίγουρες περιπέτειες – βομβαρδίζουνε από μακριά και δολοφονούνε νύχτα, όταν μόνο αυτοί έχουνε το προνόμιο της όρασης.

Μοναδικό κινητήριο μοχλό γνωρίζουν το συμφέρον. Σε αυτό είναι πρόθυμοι να θυσιάσουν κάθε ανθρώπινη ευαισθησία, κάθε δημοκρατική νομιμοφάνεια – στην πολιτεία του Όρεγκον όποιος κυκλοφορεί με αντιπολεμικό μπλουζάκι συλλαμβάνεται, σε κάποια πόλη του αμερικανικού Νότου περίπου αναβίωσε η νύχτα της Νυρεμβέργης, όταν μία μπουλντόζα πέρασε πάνω από ένα σωρό με δίσκους που είχαν αντι-

πολεμικό περιεχόμενο. Στη Νέα Υόρκη τα μέσα ενημέρωσης μεταμορφώνουν πορείες των 100.000 ανθρώπων σε συγκεντρώσεις των 10.000, ενώ οι ΗΠΑ, στην προσπάθειά τους να εκφοβίσουν το φιλειρηνικό κίνημα, έφτασαν στο σημείο να αδιαφορήσουν για τη δολοφονία αμερικανίδας ακτιβίστριας, που θάφτηκε ζωντανή στα ερείπια παλαιστινιακού σπιτιού από τους Ισραηλινούς.

Μέσα σ' όλ' αυτά, η μικρή, «προεδρεύουσα» Ελλάδα πανηγυρίζει ότι κατάφερε με ένα θολό, για όλα τα γούστα κείμενο να ενώσει τους εταίρους σε μια λυκοφιλία που τριζει συθέμελα, για να ανοικοδομήσουν στο Ιράκ, πάνω στην άμμο παλάτια... πολυεθνικά εργοστάσια μαύρου χρυσού και hotels 52 αστέρων. Τόσα μετρήσανε και οι πρόσφυγες Ιρακινοί στα κρατητήρια της ΓΑΔΑ... τόσα ανεμίζουν και στη Σούδα.

Αλέξης Γαγλίας



## Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ

Κάποιοι άνθρωποι αυτές τις μέρες οφείλουν να είναι «λογικοί» και «σώφρονες» γιατί αυτό απαιτούν τα συμφέροντά τους. Να μένουν σπίτια τους, να μη διαδηλώνουν, να μην ταλαιπωρούνται στους αποκλεισμένους δρόμους. Κάποιοι άλλοι πάλι δεν έχουν τίποτε να χάσουν αν πράξουν ακριβώς τα αντίθετα. Όσον αφορά πάλι στο περιλάλητο «συμφέρον του τόπου, αυτό πάλι κρίνεται αναλογικά προς τα συμφέροντα του κάθε εμπλεκομένου. Ας μην ηθικολογούν λοιπόν οι έμποροι και ας μην ολοφύρονται οι ηθοποιοί γιατί δεν γίνονται πιστευτοί.

Στο ανοιχτό παιχνίδι της δημοκρατίας οι μεν ας πουλήσουν ελευθέρως τηνπραμάτεια τους και οι δε ας παίξουν όσο πιο δραματικά μπορούν, το ρόλο τους. Εμείς πάλι, ας συνειδητοποιήσουμε ότι έχουμε και ρόλο και λόγο.

Μ.Σ.

## ΑΧ, ΤΟΣΑ ΒΑΖΑ!

Κι αυτό το είπε ο Ράμσφελντ:

Μην παρασύρεστε από τα όσα δείχνουν τα κανάλια. Επαναλαμβάνουν τα ίδια και ίδια. Δημιουργούνται εντυπώσεις ότι επικρατεί χάος. Για παράδειγμα είδατε κάποιον να βγαίνει από ένα κτήριο κουβαλώντας ένα βάζο. Και το βλέπετε είκοσι φορές. Πρόκειται για την ίδια επαναλαμβανόμενη εικόνα. Είναι δυνατόν στη χώρα αυτή να υπάρχουν τόσα πολλά βάζα; Και έσκασε στα γέλια για την έξυπνη παρατήρησή του.

Αλήθεια, μέχρι κι εγώ αναρωτήθηκα: Είναι δυνατόν στη χώρα αυτή να υπάρχουν τόσα πολλά βάζα;

Χ.Ν.

## ΣΤΑΥΡΩΣΗ

Για κάποιους δύστυχους αυτού του πλανήτη η σταύρωση ήρθε πολύ-πολύ νωρίς και τελεσίδικα χωρίς ανάσταση. Κατά τ' άλλα οι ισχυροί του πλανήτη –που συμβαίνει να είναι και βαθύτατα θρησκευόμενοι– θα γιορτάσουν σε λίγο την Ανάσταση, ευτυχείς, χορτάτοι, αρτιμελείς, μεταρσιωμένοι και χωρίς τύψεις.

Μ.Σ.



## ΤΗΛΕΚΟΝΤΡΟΛ

Οι άνθρωποι αυτοί, οι ηγέτες μας, δεν μας θέλουν. Θα προτιμούσαν να μένουμε κλειδωμένοι σπίτια μας και να τους βλέπουμε από την τηλεόραση ακολουθώντας τις εντολές τους. Σαν τους υπηκόους του «Μεγάλου Αδελφού» (όχι της τηλεόρασης, του Όργουελ). Κι αυτοί να κυκλοφορούν ανεμπόδιοι στις μεγάλες, άδειες λεωφόρους. Να μοιάζει δηλαδή η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, ο Πειραιάς σαν τη Βαγδάτη λίγο πριν τον βομβαρδισμό. Natura Morte! Αυτό θα βόλευε τους εγχώριους μόρτες.

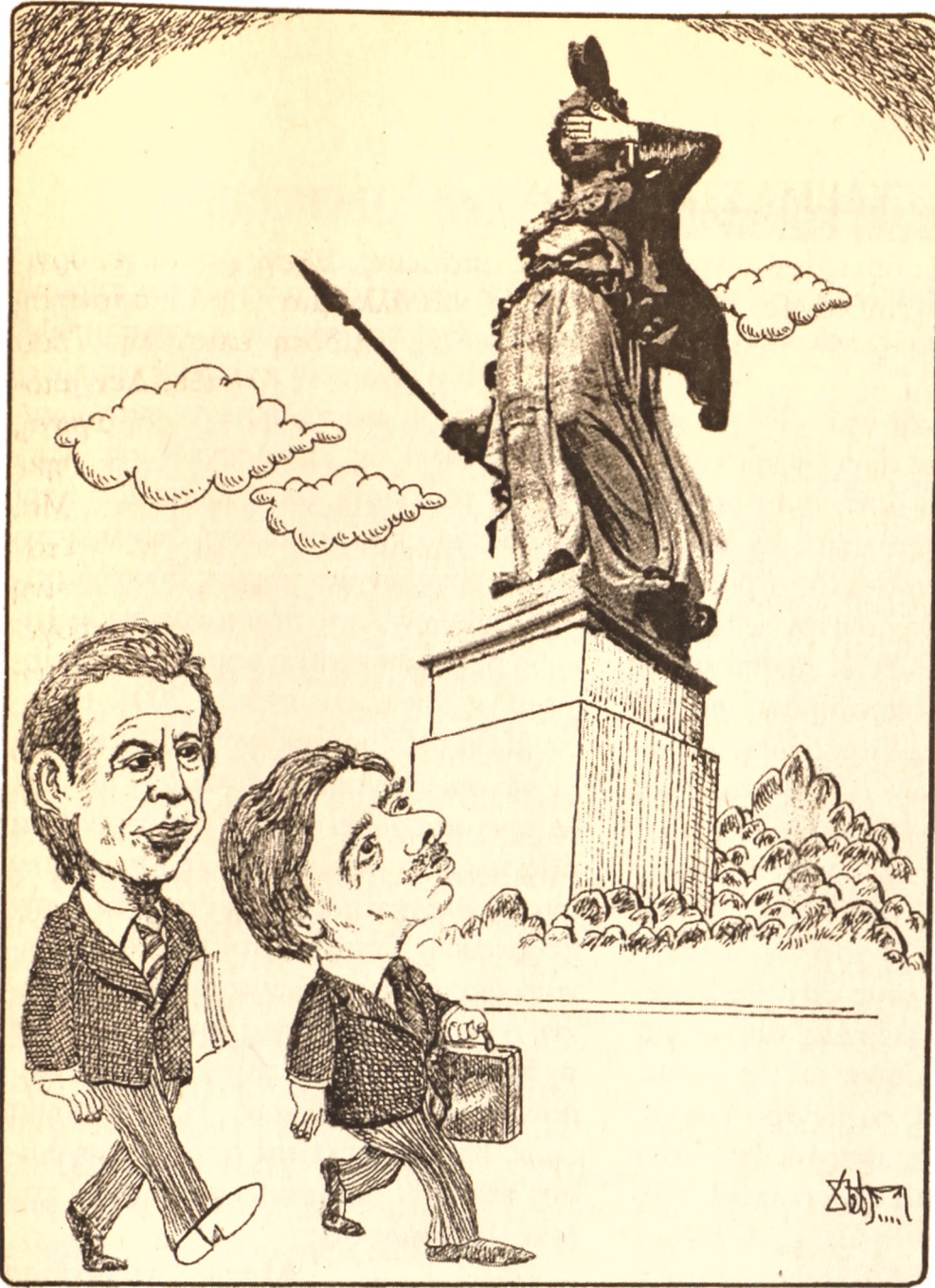
Να μας προγραμματίζουν μ' ένα τηλεκοντρόλ, να μας βγάζουν στην κυκλοφορία και να μας αποσύρουν κατά βούληση. Ας πούμε, την προεκλογική περίοδο να γεμίζουμε την πλατεία Συντάγματος και Ομονοίας ζητωκραυγάζοντας. Αλλά και στους Ολυμπιακούς Αγώνες επειδή οι λόγοι εί-

ναι εθνικοί, να συνωθούμαστε στα στάδια ζητωκραυγάζοντας. Όταν όμως έρχεται ο Μπλερ και ο Αθνάρ να εξαφανιζόμαστε σαν τα ποντίκια. Για να μη δημιουργούμε προσκόμματα στις μετακινήσεις τους.

Και προσοχή. Όχι διαδηλώσεις! Όχι διαμαρτυρίες! Όχι μαζικές συγκεντρώσεις! Τέτοια φαινόμενα δεν ταιριάζουν στη δημοκρατία αλλά στον ολοκληρωτισμό. Πού ακούστηκε να διαδηλώνει ο λαός! Ησυχία, τάξις και ασφάλεια, για να απολαύσουν ανεμπόδιοι τον ανοιξιιάτικο ήλιο οι υψηλοί μας προσκεκλημένοι. Τι σας ζητάνε ρε; Λίγη φιλοξενία, λίγο πνεύμα του Ξενίου Διός. Λίγη αυτοσυγκράτηση. Έτσι σας έχουν προγραμματίσει γι' αυτή την περίοδο: αμίλητους, αθόρυβους, ανύπαρκτους. Όταν με το καλό έρθουν οι εκλογές, ξαναεμφανιζόσαστε.

Τζιμ Μπούκνης

Δημήτρης Πετσέτιδης: Οι ανεπιθύμητοι Μπλερ - Αθνάρ.





## ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ Ή ΛΕΓΕΩΝΑΡΙΟΙ;

**Τ**ι συμβαίνει τελικά; Ως που θα φτάσει αυτό το γενικό ξεχαρβάλωμα; Πόσο πιο δυστυχής πρέπει να καταστεί αυτός ο «ευτυχής» τόπος για να πράξουν οι «αρμόδιοι» τ' αυτονόητα; Έχω λοιπόν την αίσθηση, εδώ και πολύ καιρό, πως η αστυνομία επιεικώς σχολάζει ή απλώς λειτουργεί ως ένα άθυρμα λεγεωναρίων στην υπηρεσία των «υψηλών προσώπων». Στρατιές ολόκληρες ένστολων φρουρούν αυτές τις μέρες τις πρεσβείες των ΗΠΑ και της Βρετανίας, κλούβες είναι σταθμευμένες στη σειρά από τη Συγγρού ως την Βασ. Σοφίας για να προλάβουν την εξέγερση(;) των δουλοπάροικων ή να καταστείλουν την επανάσταση των 50 αναρχοφρικιών των Εξαρχείων, ενώ όλη η υπόλοιπη επικράτεια είναι αφημένη στην τύχη της. Το καθημερινό έγκλημα αυξάνεται δραματικά, οι ντόπιες ή οι εισαγόμενες μαφίες δρουν ενεμπόδιστες, οι τσαντάκηδες, οι λωποδύτες ή τα οργανωμένα κλεφτρόνια είναι ασύδοτα, με την ΕΛΑΣ να τηρεί αυστηρά ουδετερότητα

(κάτι σαν να δέρονται στο γήπεδο αντίπαλοι χούλιγκανς και τα ματ να κοιτάνε τον αγώνα).

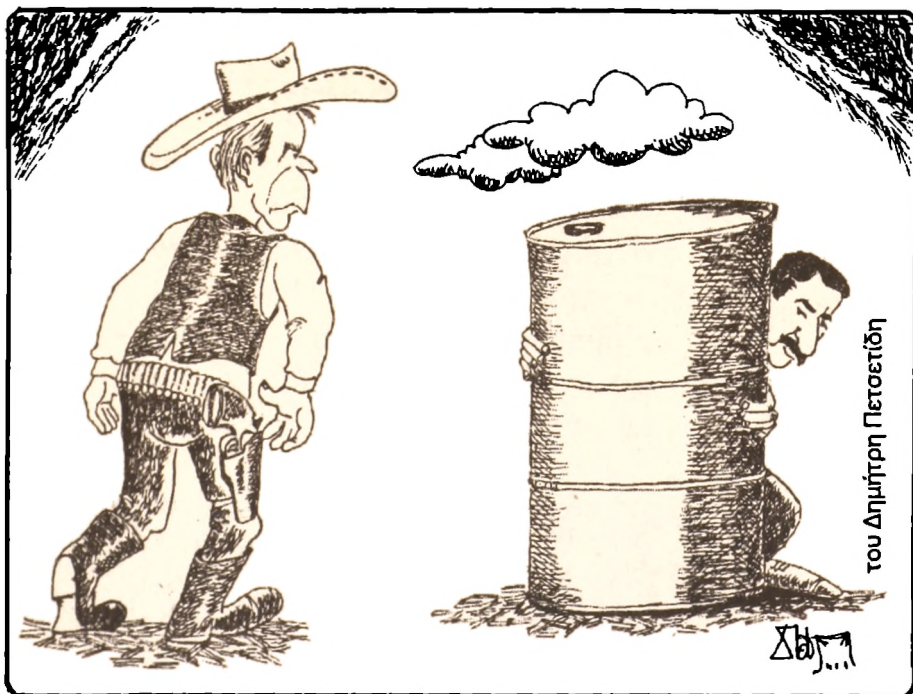
—Τι λοιπόν συμβαίνει; Τώρα που «συνελήφθη» —όπως συνελήφθη, αν συνελήφθη— η 17Ν, η αστυνομία μας συνταξιοδοτήθηκε; Κάθισε στις δάφνες της κι έπιασε τα γραφεία; Τώρα που αποδόθηκαν τα εύσημα στον κ. Χρυσόχοϊδη και που το ΠΑΣΟΚ εισέπραξε με το παραπάνω χειροκροτήματα για την πάταξη της τρομοκρατίας, τώρα η αποστολή των σωμάτων ασφαλείας (μας και όχι τους) θεωρείται περατωθείσα;

Το λέω αυτό γιατί καθημερινά ο πολίτης νιώθει οδυνηρά ακάλυπτος, οδυνηρά απροστάτευτος. Η αστυνομία λείπει από παντού: από τους εθνικούς δρόμους αλλά και τις γειτονιές· από τις πολυσύχναστες λεωφόρους ως τις απόμακρες συνοικίες· απ' το κέντρο και απ' την περιφέρεια. Και υπάρχει όταν είναι να προστατευθεί μια «προσωπικότητα» ή ένα «γεγονός». Οι νταλίκες σε εικοσιτετράωρη βάση επιβάλλουν τον φασι-

σμό του όγκου τους απειλώντας οποιονδήποτε έχει την ατυχία να συμπορεύεται, αλλά η ελληνική πολιτεία νεκρώνει για μια μέρα μια πόλη πέντε εκατομμυρίων ενόψει της ευρωσυνεδρίας. Απέχει απ' τα Τέμπη, αλλά πλεονάζει περί το Ζάππειο προς αποφυγή δυσφημιστικών ενεργειών και κυρίως δυσφημιστικών εικόνων. Αυτό που τρέμει η ελληνική κυβέρνηση είναι η μομφή για περιορισμένη ασφάλεια ενόψει 2004. Η δυσφήμιση του ξυρισμένου πούλμαν με τα 21 νεκρά νεανικά σώματα δεν μοιάζει να την απασχολεί τόσο. Το παν είναι να τιθασευθούν οι διαδηλωτές και να μην αντιληφθούν τίποτε οι ηγέτες. Έτσι την περασμένη Τετάρτη στήθηκε ένα σκηνικό ωραιότητας σαν αυτό που έφτιαχνε ο φον Μπύλντ για την Αικατερίνη τη Μεγάλη ώστε να μην ενοχλεί η παρουσία των μουζίκων. Η αστυνομία όμως δεν αποτελείται από λεγεωνάριους και έχει ορκιστεί να υπηρετεί τον λαό. Ή μήπως όχι;

**Μάνος Στεφανίδης**

## ΑΥΤΟΣ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ...



**Ο** πόλεμος αυτός δεν έγινε για τα πετρέλαια. Ο πόλεμος αυτός έγινε για την απελευθέρωση των Ιρακινών από την τυραννία του Σαντάμ και για την προστασία του ελεύθερου κόσμου από τα όπλα μαζικής καταστροφής που κατείχε ο Σαντάμ. Έτσι δεν είναι;

Και ο «πόλεμος» τελείωσε. Όπλα μαζικής καταστροφής δεν έχουν βρεθεί· α!, ξέχασα, φυγαδεύτηκαν στη Συρία εν τω μεταξύ.. Όσο για την απελευθέρωση των Ιρακινών, αυτή

την παρακολουθούμε από τα τηλεοπτικά κανάλια κάθε μέρα.

Ο υπουργός Ράμσφελντ είπε: *Τώρα οι Ιρακινοί απολαμβάνουν την ελευθερία τους. Μπορούν να κάνουν και λάθη. Μπορούν να κάνουν και εγκληματικές πράξεις. Είναι τώρα ελεύθεροι.*

Αυτή ακριβώς είναι η έννοια της ελευθερίας για τους Αμερικανούς. Η πλήρης ασυδοσία η οποία δεν λογαριάζει την ελευθερία και του άλλου.

Οι πρόνοιες που πήραν εξ αρχής οι εισβολείς φάνηκαν αμέσως: Γρήγορη κατάληψη των πετρελαιοπηγών στο νότιο Ιράκ αλλά και στην περιοχή της Μοσούλης και του Κιρκούκ ώστε να μην προλάβουν οι Ιρακινοί να τις καταστρέψουν.

Όσο για τη Βαγδάτη, εκεί έτρεξαν αμέσως και περιφρούρησαν και προστατεύσαν —και είναι το μόνο κτήριο που προστατεύουν μέχρι στιγμής— το Υπουργείο Πετρελαίου. Άλλα δημόσια κτήρια όπως νοσοκομεία λ.χ. δεν πρόφταιναν. Δεν πρόκαμαν όμως ούτε το Μουσείο της Μοσούλης, ούτε εκείνο της Βασόρας ούτε και το θαυμαστό Μουσείο της Βαγδάτης και την περίφημη Βιβλιοθήκη της. Είχαν προηγουμένως βομβαρδίσει κατά λάθος και το μουσουλμανικό πανεπιστήμιο του 13ου αιώνα.

Όχι, αυτός ο πόλεμος δεν έγινε για το πετρέλαιο. Αυτός ο πόλεμος έγινε για την ελευθερία, τον πολιτισμό κ.λπ., κ.λπ.

**Κ.Α.**



## Η ΕΠΟΜΕΝΗ... ΝΥΧΤΑ – ΖΗΜΙΕΣ ΚΑΙ ΚΕΡΔΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΑΚΟΥ

**Ο**ι Αμερικανοί τις «έξυπνες» βόμβες τους, αυτές με τις αφιερώσεις και τα αυτόγραφα των ηρώων τους, «από τον Τζακ με αγάπη» και άλλες τέτοιες σαχλές ύβρεις, τις έχουνε ντύσει με ένα περίβλημα «απελευθερωτικού» θράσους –σκοτώνουνε, λένε, για να ελευθερώσουν–, κι αυτό ακούγεται σαν μια εναλλακτική, δυτική εκδοχή «τζιχάντ». Τόσο μεγάλη είναι η μανία τους να δημιουργήσουν ένα σύγχρονο, δημοκρατικό Ιράκ (sic), που έχουνε ήδη ανακοινώσει ότι μετά τον πόλεμο θα διαφεντέψουν τη χώρα σαν απόλυτοι μονάρχες, πιστοί στο δικό τους ρητό: «αν θες κάτι να γίνει σωστά, κάν' το μόνος σου». Το υπουργικό συμβούλιο και οι νέοι πόλοι εξουσίας έχουνε ήδη οριστεί, συνταξιούχοι διπλωμάτες και στρατιωτικοί, καμπόσοι απ' τους οποίους πριν το... «λαχείο» του πολέμου, περνούσαν τα τελευταία χρόνια της ζωής τους, όχι πίνοντας ουίσκι μπροστά στο τζάκι του ράντσου, αλλά προσφέροντας τη σοφία τους σε πατριωτικές... επιθετικές βιομηχανίες. Μπροστά σ' αυτό το μεγαλείο του ασυμβίβαστου, κοντά στο φτωχό μέλλον του αποκλεισμού που επιφυλάσσεται στους κομπάρσους απ' το συμμαχικό σκυλόλοι, ο Τονυ τις τελευταίες μέρες εμφανίζει κάτι πατριωτικά, πάντως φλεγματικά ακόμη σκιρτήματα διαφωνίας –κάτι μουρμουράει για το ρόλο που πρέπει να έχει ο ΟΗΕ–, έως οι φίλοι Αμερικανοί τού πετάξουν ένα ξεροκόμματο, για να ξαναβάλει την ου-

ρά κάτω απ' τα ανοιχτά του σκέλια.

Όσο για το άλλοθι που χρησιμοποιούν οι Αμερικανοί για να δικαιολογήσουν την πρωτοκαθεδρία τους στο νέο Ιράκ, τα έξοδα δηλαδή του πολέμου, αυτό είναι τόσο κενό όσο και το κεφάλι του πλανητάρχη. Σύμφωνα με μελέτη του Πολυτεχνείου του Μιλάνου για τον πόλεμο του '91 στον Κόλπο, το 75% των εξόδων καλύφθηκαν από τη Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Οι δύο αυτές χώρες δε βγήκαν τελικά ζημιωμένες, η αύξηση της τιμής του πετρελαίου μετά τον πόλεμο τους επέτρεψε να «μείνουν στα λεφτά τους». Οι ΗΠΑ, κράτος και ιδιωτικός τομέας, αποκόμισαν συνολικά κέρδη ύψους 20 δισ. δολαρίων, από 9 και 11 αντίστοιχα. Σήμερα τα χρηματιστήρια έχουνε ήδη ρεφάρει κάμποσα από τα δολάρια και ευρώ που τους κόστισε η προπολεμική... αγωνία. Τους επόμενους μήνες οι αμερικανικές πετρελαϊκές εταιρείες θα έχουνε βάλει στο χέρι το πετρέλαιο του Ιράκ –ακόμα υπάρχουν τεράστια αποθέματα, είναι καλής ποιότητας και φτηνό στην εξόρυξή του– ελέγχοντας έτσι τον ΟΠΕΚ και κατ' επέκταση την τιμή του πετρελαίου στη διεθνή αγορά. Το δικό τους όργιο θα στήσουνε μεταπολεμικά και οι κατασκευαστριες εταιρείες, όπως και οι βιομηχανίες οπλικών συστημάτων που βρήκανε μια καλή ευκαιρία να διαφημίσουν την πραμάτεια τους.

Αλέξης Γαγλίας

## ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

Όντως, έχουν χιούμορ εκεί στο ΠΑΣΟΚ, αν λάβουμε υπόψιν τις «σοφές» προτροπές του κ. Χριστοδουλάκη προς τους τουριστικούς επιχειρηματίες: «Να γίνετε φενταγίν του τουρισμού». Προφανώς για να προσελκύσουμε περισσότερους τουρίστες ας επιδειξουμε «ιερό» ζήλο για την επίτευξη των στόχων μας. Τρέμετε ανταγωνιστές μας! Αναβιώνει ο τριτοκοσμικός σοσιαλισμός του ΠΑΣΟΚ που τόσες καρδιές συγκίνησε εν Ελλάδι σε παλαιότερες δεκαετίες. Αυτή τη φορά για ν' ανοίξει τον «τρίτο δρόμο» προς την τουριστική ανάπτυξη...

ΣΩ.ΛΕ

## ΔΕΝ ΚΡΥΒΟΝΤΑΙ

- Δεν μπορούμε να σταθούμε σε ένα μόνο σημείο, είναι όλο μαζί ένα αριστούργημα: *Εγώ, ο Μαλούχος...* Κείμενα, όπως εκείνο που δημοσίευσε η *Καθημερινή* της 16.4 θα έπρεπε κανονικά να ανατυπώνονται και να διδάσκονται σε σχολεία, να αναγιγνώσκονται στα κατηχητικά, να διανέμονται στο Μετρό. Και να επαναχρησιμοποιούνται...
- Πολύ μου άρεσε και η δήλωση του κ. Ν. Μπίστη ότι δεν θα πήγαινε στη διαδήλωση της 16, γιατί δεν καλύπτεται πολιτικά κλπ. κλπ.
- Στις εκλογές θα έχω δίλημμα: Τί θα ψηφίσω; Μαλούχο (ΝΔ) ή μήπως Μπίστη (ΠΑΣΟΚ);

## ΣΤΑ ΑΖΗΤΗΤΑ

Στις παράπλευρες απώλειες των πολεμικών επιχειρήσεων στο Ιράκ θα πρέπει να προστεθούν και οι ημέτεροι τηλεοπτικοί αναλυτές των τεκταινομένων στη δίκη της «17N». Είναι να τους λυπάσαι: Εκεί που μονοπωλούσαν το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης, βρέθηκαν στα αζήτητα. Κυριολεκτικά ένα βήμα πριν την ανεργία...

## ΑΠΩΛΕΙΕΣ

Ένας από τους πρώτους δημοσιογράφους που σκοτώθηκαν στο Ιράκ ήταν και ο Ισπανός Ανγκίτα Παράντο, απεσταλμένος της εφημερίδας *El Μούντο*. Ήταν γιος του παλαιού ηγέτη του Ισπανικού Κομμουνιστικού Κόμματος Χούλιο Ανγκίτα, ο οποίος είχε διαδεχθεί τον Σαντιάγο Καρίγιο στην ηγεσία του κόμματος στα τέλη της δεκαετίας του '80. Σεμνή μορφή του αριστερού κινήματος ο Χούλιο Ανγκίτα, όταν τέλειωσε η θητεία του ως αρχηγός του κόμματος, επέστρεψε αθόρυβα στην εργασία του ως ένας απλός μεταλλωρύχος. Σαν να μην είχε μεσολαβήσει τίποτα. Αυτή την ώρα που η τραγωδία χτυπά την οικογένειά του, όλοι θα είχαμε να μάθουμε κάτι απ' το ήθος και τον διακριτικό τρόπο με τον οποίο βιώνει τον πόνο του...

Σ. Λέτσιος



του Γεωργιάλη



## ΣΚΛΑΒΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΤΕΣ

**Μ**ία από τις πιο εντυπωσιακές στην αφέλειά της προπαγανδιστικές εικόνες του πολέμου στο Ιράκ (προσαρμοσμένη στο κριτήριο των ψηφοφόρων του Μπους, κατοίκων των μεσοδυτικών και νότιων πολιτειών των ΗΠΑ – μιλάμε για το «εξυπνότερο» κοινό του κόσμου τώρα...) υπήρξε αυτή των πανηγυρισμών ιρακινών πολιτών (ίσως με κάποια ευτελή αμοιβή για να «χορέψουν» μπροστά στις κάμερες, π.χ. ένα πακέτο μακαρόνια) γύρω από το πεσμένο άγαλμα του Χουσεΐν. Αφελής όχι μόνο γιατί η σύγκρισή της με το μέγα πλήθος που παραβρέθηκε στο Βελιγράδι στην πτώση του Μιλόσεβιτς καταδεικνύει τη σκηνοθεσία της όλης σύλληψης αλλά και γιατί αποδεικνύει με δραματικό τρόπο στον κριτικά διακείμενο θεατή την έλλειψη ερείσματος των κατακτητών σε μια εντελώς διαφορετική πολιτισμικά περιοχή (στην οποία αποκλείεται ο ηγεμόνας κατακτητής να επιτύχει ιδεολογική ηγεμονία, κι άρα το σκάκι αναμένεται σκληρό κι εξαιρετικά ενδιαφέρον), ακόμη κι όταν «πέ-

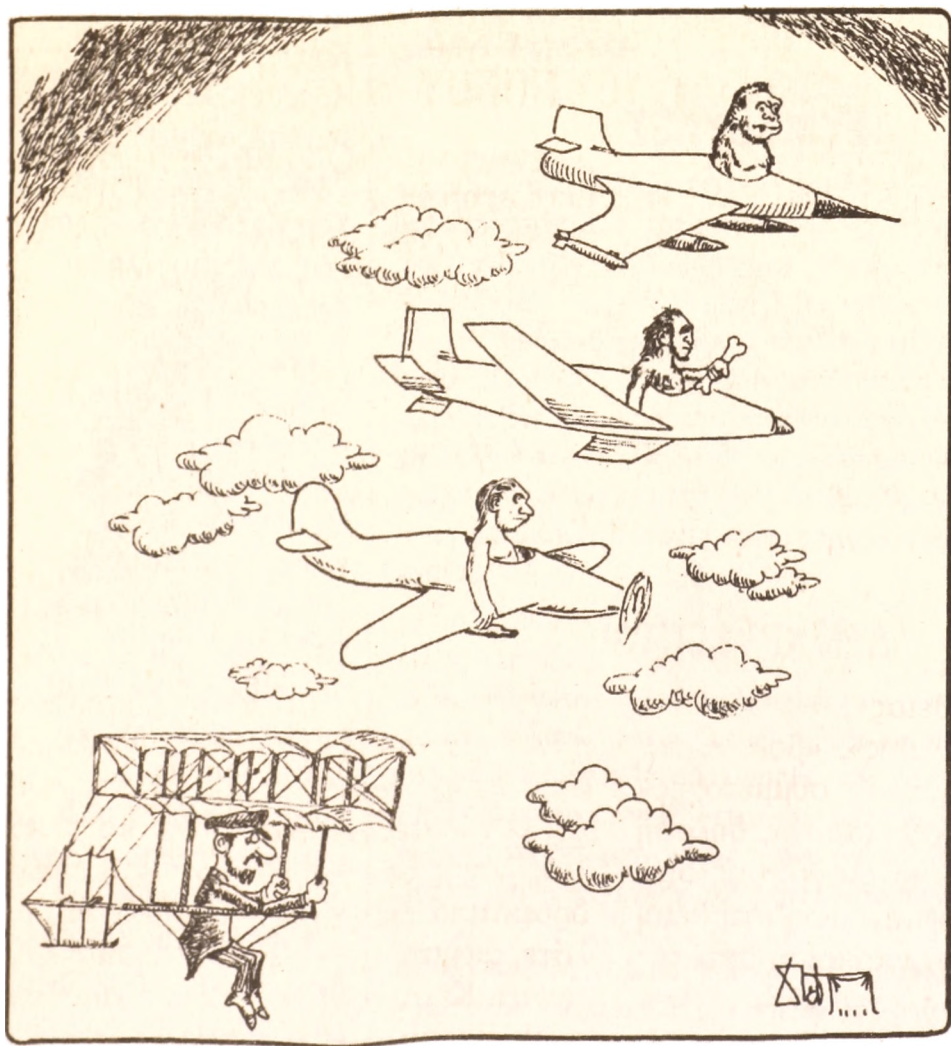
φτει» ένας μισητός δικτάτορας.

Η προφανής στόχευση να δικαιωθεί (κι άρα να νομιμοποιηθεί εκ των υστέρων) η εισβολή στα μάτια μας μες από την οθόνη, έρχεται να καταδείξει για μία ακόμη φορά την κυνικότητα και τους περιορισμούς κάθε «αυτοκρατορίας του καλού», κάθε έθνους που στην ιστορία της ανθρωπότητας (από την αρχαία Μήλο ακόμα που καταστράφηκε «για παραδειγματισμό» από την πόλη των Αθηνών) «επιλέγεται από το Θεό για να ηγηθεί του κόσμου» και να μας «γλυτώσει», προωθώντας έναν φοβικό λόγο «δαιμονοποίησης» του αντιπάλου για να υπερασπιστεί τον ιδεολογικό χάρτη και τον ζωτικό της χώρο.

Όμως ο πόλεμος αυτός μπορεί να γίνει αιτία βαθύτερου προβληματισμού κι από την πλευρά όσων μιλούν για ανάλγητες αρχές κι αθώους υπηκόους, βάζοντας άρα νέες ευθύνες για γενναίες αναλύσεις στη μη δογματική τουλάχιστον αριστερά. Διότι το παράδειγμα των Αμερικανών –διόλου αθώων– μισθοφόρων (από χαμηλά και μεσοαστικά στρώ-

ματα –ίσως μάλιστα μη Αγγλοσαξόνων– στη συντριπτική τους πλειοψηφία) και της πλειοψηφίας των αμερικανών πολιτών που στηρίζουν τις επιλογές των γερακιών, δείχνει ότι το εξουσιαστικό παιχνίδι είναι πολύπλοκο, αφού οι εξουσιαζόμενοι (όπως έχει δείξει η ιστορία) στηρίζουν συχνά τις ιδεοληψίες της εξουσίας, όταν αυτή συμφωνεί με τα εθνικά, ιδεολογικά, φυλετικά, ταξικά, σεξιστικά ή θρησκευτικά χαρακτηριστικά όπου έχουν μάθει από την κουλτούρα τους κατά προτεραιότητα να επενδύουν. Η εκμετάλλευση όμως αυτών των αισθημάτων ενώνει (αλλά βέβαια δεν εξισώνει) με τραγική ειρωνεία όσους πήγαν να αντιμετωπίσουν την ανεργία τους ως κατακτητές με όσους χοροπηδούν μπροστά στις κάμερες φιλώντας τους πια τα χέρια. Και δείχνει ότι, όπως γίνεται συνήθως, το πιο εμετικό χαρακτηριστικό κάθε ιεραρχικού συστήματος είναι ότι πολιτεύεται διαχειριζόμενο είτε τον φόβο, είτε την πείνα, είτε την απελπισία των αδύναμων.

**Ελένη Καρασαββίδου**



του Δημήτρη Πετσετίδη

## ΟΙ ΠΟΝΗΡΙΕΣ ΠΕΡΙΠΤΕΥΟΥΝ

**Α**ναμφισβήτητα μεγάλη μέρα για την Κύπρο η Τετάρτη 16 Απριλίου. Η Μεγαλόνησός και τυπικά πλέον αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που ανοίγει το δρόμο για αποφασιστικότερα βήματα προς την τελική επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει και το τελικό γκρέμισμα των διαχωριστικών γραμμών που την κρατούν διαμελισμένη.

Όση όμως είναι η ικανοποίηση των Ελληνοκυπρίων, άλλη τόση είναι η απογοήτευση και η πικρία των Τουρκοκυπρίων. Και στο πλαίσιο αυτό είναι φυσικό –επιβάλλεται μάλιστα– η Λευκωσία να σκέφτεται να ρίξει γέφυρες προσέγγισης. Αρκεί μόνο αυτό να γίνει χωρίς πονηριές και «κόλπα», αλλά να ρίξει γέφυρες ανθρωπιάς, φιλίας και συνεννόησης.

Την επισήμανση αυτή έκανε άλλωστε και ο αρχισυντάκτης της εφημερίδας *Κίμπρις*, ο οποίος, βρισκόμενος στην Αθήνα και μιλώντας στη NET, τόνισε ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν πρέπει με κανένα τρόπο να θίξουν την αξιοπρέπεια των Τουρκοκυπρίων, αλλά να σεβαστούν την ατομική και πρωτίστως τη συλλογική οντότητά τους, ει-dάλλως κάθε προσπάθεια κινδυνεύει να αποτύχει.

Κι εδώ που τα λέμε, δεν έχει καθόλου άδικο. Προσοχή λοιπόν.

**Τ.Κ.Δ.**



## ΔΕΝ ΑΝΤΕΧΕΙ ΑΛΛΟ Ο ΤΟΠΟΣ

**Δ**εν αντέχει άλλο ο τόπος τη δικαστική εκκρεμότητα του μεγάλου σκανδάλου της υπόθεσης Κόκκαλη. Δεν αντέχει άλλο ο τόπος το ανακριτικό «χάδι» υποθέσεων τέτοιας βαρύτητας.

Δεν αντέχει άλλο ο τόπος ενέργειες και παραλείψεις ανακριτών όπως ο κ. Πουρνάρας.

Δεν αντέχει άλλο ο τόπος να υπηρετούν ανακριτές στην ποδοσφαιρική Ομοσπονδία –την ΕΠΟ– με μισθό και ταυτόχρονα να κάνουν ανάκριση σε υποθέσεις του κ. Σωκράτη Κόκκαλη.

Δεν αντέχει ο τόπος το φαινόμενο αυτών που εποπτεύουν τους ανακριτές και το έργο τους, να αδιαφορούν σε τέτοιες ενέργειες και παραλείψεις.

Και δεν αντέχει άλλο η κοινή γνώμη την κοροϊδία και τους μεγαλοκαυχρίες τύπου Κόκκαλη να «ξεφεύγουν» την τσιμπίδα του νόμου, επειδή ο κάθε ανακριτής δεν κάνει συστηματική και σε βάθος ανάκριση σε υποθέσεις τέτοιων βρόμικων διαστάσεων, για τις οποίες από τον Φεβρουάριο 2002 ο εισαγγελέας κ. Παπαγγελόπουλος άσκησε ποινική δίωξη για πέντε κακουργήματα σε βάρος του κ. Κόκκαλη και των παρατρεχαμένων του.

Δεν αντέχει η νοημοσύνη του λαού αυτού το φαινόμενο να έχει ασκηθεί δίωξη κατά του κ. Κόκκαλη για τα κακουργήματα αυτού, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η κατασκοπία σε βάρος της χώρας και η κατοχή και επένδυση βρόμικου χρήματος και από τον Φεβρουάριο του 2002 μέχρι σήμερα να μην έχει ενεργηθεί ουσιαστικά και σε βάθος ανάκριση, που όφειλε να ζητήσει το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών του κυρίου αυτού, για να πληροφορηθούν οι πάντες την προέλευση των εκατομμυρίων μάρκων που του έστειλαν οι ανατολικογερμανοί ιθύνοντες της Στάζι το 1989 και το 1990, που ήταν προϊόντα παράνομης διακίνησης και εμπορίας όπλων που έκανε κατά σύστημα η Στάζι με ανθρώπους της στη Μέση Ανατολή, και τα οποία εκατομμύρια επένδυσε ο

κύριος αυτός στις επιχειρήσεις του και με τα οποία «αγόραζε» κατά σύστημα δημόσιους λειτουργούς πάσης κατηγορίας για να κάνει τις δουλειές του.

Τώρα που η δικογραφία βρίσκεται στα χέρια όχι του Πουρνάρα, αλλά του εισαγγελέα των εφετών της Αθήνας, το βάρος της ευθύνης του χειρισμού της υπόθεσης βαρύνει τον ίδιο. Η δικογραφία είναι μεγάλη και αφορά εγκληματικές δραστηριότητες,

μπροστά στις οποίες άλλες υποθέσεις του παρελθόντος (Κοσκωτάς) ωχριούν. Μία σοβαρή ανάκριση στην υπόθεση θα ταράξει τα νερά εκείνων που θέλουν να «σκε-

πασθεί» η υπόθεση και θα συγκλονίσει τη δημόσια ζωή του τόπου.

Η καλύτερη λύση είναι να περάσει και η υπόθεση αυτή από την ολομέλεια του Εφετείου. Γιατί μόνο έτσι θα κτυπηθεί η διαφθορά και η διαπλοκή. Και γιατί ο κόσμος δεν αντέχει άλλο τη διαιώνιση της διαφθοράς και της διαπλοκής!

Δ.Τ.Ν.

### ΤΟ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΟΪΔΙΑΣ

Άφησε τη δικαιοσύνη και πήγε για πουρνάρια.

Αυτή είναι η κρουσάλλινη αλήθεια.

## ΓΙΑ ΜΙΑ ΒΙΛΑ...

**Α**στραψε και βρόντησε ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης για το δημοσίευμα της *Αυριανής* σχετικά με τον υφυπουργό Ευάγγελο Μαλέσιο, από τον οποίο και ζήτησε να υποβάλει «εδώ και τώρα» την παραιτήσή του.

Τι έγραφε το δημοσίευμα; Μα, ότι ο Μαλέσιος είχε εγκατασταθεί με την οικογένειά του σε μία βίλα στα Μελίσσια, που του είχε παραχωρήσει ο φίλος και κουμπάρος του Αθαν. Αθανασούλης.

Μόνο που ο Μαλέσιος ήταν πρόεδρος της διυπουργικής επιτροπής για τον διαγωνισμό της ασφάλειας των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και ο Αθανασούλης αφεντικό της εταιρείας ALTEC, εταίρου της κοινοπραξίας SAIC, η οποία τελικά πήρε τη δουλειά αξίας 86,7 δισ. δραχμών. Οπότε, σύμφωνα πάντα με τον Γ. Κουρή, η βίλα δεν ήταν παρά αντάλλαγμα για τις υπηρεσίες που προσέφερε ο υφυπουργός στον φίλο και κουμπάρο του.

Δεν καταλαβαίνω την έκπληξη –ίδια κάθε φορά– που δείχνουν ορισμένοι και η οποία μοιάζει με το άλλο, «το μαχαίρι θα φτάσει στο κόκκαλο». Όσο για μένα προτιμώ την γνήσια βρώμα εάν η κάθαρση πρόκειται να γίνει μέσω Κουρή.

Τ.Κ.Δ.

## ΤΟ ΓΙΑΤΙ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ

**Π**άλι για την τηλεόραση δυο λόγια μετά τον πρόσφατο και διαρκή καταιγισμό των χύδην εικόνων και των προγλωσσικών λόγων (πόλεμος, ομιωγές, wall, το τρομακτικό δυστύχημα στα Τέμπη, party, «ειδήμονες», μάκηδες και τρύπες σε ρόλο καταγγέλητη της άσπλαχνης εξουσίας και του ανύπαρκτου κράτους, αυτόπτες μάρτυρες – όλα μαζί κι ανάκατα).

Η τηλεόραση κακώς λέγεται ότι είναι λαϊκό είδος, γιατί έτσι προσβάλλουμε την ιερότητα του λαϊκού. Είναι το λαϊκίζον μέσο που τρέφει ευγενείς, δήθεν, φιλοδοξίες περί «αλήθειας», «μεγαλείου», «ειλικρινούς συγκίνησης», «βαθιάς ανθρωπιάς», «αλτρουιστικής συμμετοχής» και «υψηλών συναισθημάτων», δηλαδή οπτικοποιημένος ο μεταμοντέρνος ορισμός του kitsch. Η ψιμυθίωση στη θέση του ξεγυμνώματος, η υπόκριση αντί της κρίσης, τα λόγια αντί του λόγου. Έτσι ενόψει των τρεχόντων δεινών η εντόπια κραταιά κυρία με τους ακρατείς επικυ-

ρίαρχούς της έβγαλε πάλι τη γνωστή, βαρετή πραμάτεια της όπως μόνο αυτή ξέρει να δείχνει. Δηλαδή χύδην, ανάκατα, τουρλού-τουρλού, χωρίς έρμα, σε ευκόλια λόγου και εικόνων. Χωρίς, τέλος, ήθος και αυτοσυγκράτηση μπροστά στο τόσο πένθος. Είναι κρίμα, αλλά αυτός ο τόπος ξέχασε και πώς πενθούν, ενώ προ πολλού έχει λησμονήσει πώς χαίρονται. Γιατί σε κάθε θεατρinίστικη εκδήλωση λύπης κρύβεται η βλάσφημη καρικατούρα της γελοιότητας. Και το χειρότερο: Δεν το αντιλαμβάνονται οι περισσότεροι. Το ιδιωτικό κλάμα και ο ατομικός πόνος ρίχνονται ξανά και ξανά χυδαία στην αγορά από «σοβαρούς» μεταπράτες με χυδαίες ερωτήσεις τόσο που ο παλιός λόγος του Χειμωνά να καθίσταται δραματικά επίκαιρος: «Και μην του μιλάτε, αφήστε τον να σωπαίνει, όταν σωπαίνει. Κι αν αρχίσει να κλαίει ξαφνικά ποτέ μην τον ρωτήσετε γιατί.»

Μάνος Στεφανίδης



## ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΜΕ ΑΓΑΠΗ



### AYRAN İÇİNİZ

• Δεν είναι μόνον στην Ελλάδα που οι γραφίστες επινοούν (βλ. σχετικά και στη σελίδα 55), αλλά και στην Τουρκία απ' όπου έφτασε στο e-mail ο πλαϊνός αγκυλωτός σταυρός με τη σύσταση «Ayrın içiniz» (Πίνετε αίρανε). Από την Τουρκία πάλι μας κοινοποιήθηκε ένα άλλο e-mail που έστειλε στην Αμερική –σε αγγλικά και τουρκικά– άλλος φίλος. Το μήνυμα λέει τα εξής: 'Ισως, ίσως μόνον, είστε ένας από τους αθώους Αμερικανούς. Όμως αυτή τη στιγμή εξαιρώντας το 25% των Αμερικανών που εκφράζει την αντίθεσή του σε όσα η αμερικανική διοίκηση έκανε και κάνει στο Ιράκ, ως Τούρκος, ως Ανατολίτης, ως πολίτης αυτού του

μεγάλου μέρους του κόσμου που η άγρια ιμπεριαλιστική Δύση, με επικεφαλής τις ΗΠΑ, απομυζεί και εκμεταλεύεται για το πετρέλαιο και το χρήμα, και καθώς δεν είμαι ιδιοκτήτης σπιτιού, ούτε καν αυτοκινήτου και δεν έχω τίποτε άλλο εκτός από την οικογένειά μου και τα βιβλία που διαβάζω ή γράφω, δεν μπορώ να πω ότι δεν μισώ την Αμερική μ' όλες τις αερολογίες της περί δημοκρατίας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και όπλων μαζικής καταστροφής. Μην επαναλάβετε αυτή την ανόητη αναισθησία! Δεν χρειάζομαι τίποτε από την Αμερική! Δεν είναι όλοι οι Τούρκοι όπως η κυβέρνηση και η πλειονότητα των πολιτικών της Τουρκίας.

## Ο ΑΪ-ΓΙΩΡΓΗΣ

Οι τρεις συνωμότες των Αξορών διενήργησαν το εθνοσωτήριο πραξικόπημά τους. Τώρα, με την παγκόσμια ασφάλεια σιγουρεμένη, αρχίζει επιτέλους η εθνική ανόρθωση της χώρας και η δημοκρατική ανάπτυξη της περιοχής. Είναι πολέμαρχοι κοσμοκαλόγεροι οι τρεις πραξικοπηματίες. Προσκυνούν το θεό και τιμούν την ιστορία, του τόπου τους και της ανθρωπότητας. Με βόμβες συμμαχικές εκλειπόντος πολέμαρχου φτιάχτηκε η προσωπογραφία της χώρας του σημερινού σεμνού παρατρεχάμενου της παγκόσμιας κορίντας, ο οποίος και αυτός με συμμαχικές βόμβες απότισε φόρο τιμής στην ιστορία του τόπου και των προγόνων του. Με την ιαχή «αϊ-γιώργης» συγκέντρωσαν μέσα στους αιώνες, νησιώτες πολέμαρχοι, τα σπαράγματα ανθρόπινου πολιτισμού, λάφυρα χρυσά αγώνων για την πρόοδο της ανθρωπότητας, με τα οποία έχει πλαστεί ένα μέρος του μεγαλείου της χώρας του ιπποκόμου του προστάτη άγιου του έθνους του. Κάποιοι παλαιότεροί του, κολόβωναν πολιτισμούς για να πλουτίσουν τα κοσμήματα του στέμματος και το βαλάντιό τους. Αυτός έστειλε επιτελείο εμπειρογνομόνων για να σωθεί ό,τι απόμεινε από την κιβωτό, που από απλή απροσεξία δηώθηκε. Είναι και αυτή μια συμβολή του στην πρόοδο. Ο αϊ-γιώργης ο τεξανός, πετρελαιοβλύτης πια και πάντα θαυματουργός, κατατρόπωσε τον δράκο και άνοιξε το μέλλον στη βασιλεία των πηγαδιών. Μέγα θαύμα του, η δημιουργία μέσα σε εικοσιμία ημέρες του σημερινού ανθρώπου. Ο σημερινός άνθρωπος δεν έχει τόπο, ιστορία, μάνα, πατέρα, αδέρφια, βραχίονες, είναι ένα έγκανυμα, μία πληγή, είναι σάρκα από τη σάρκα μας, είναι εμείς. Ας αγωνιστούμε.

Νίκος Γουλανδρής

## ΚΑΦΕΔΑΚΙ ΣΤΗ ΔΕΞΑΜΕΝΗ

Τώρα που η άνοιξη μας έρχεται πάλι, αρχίζουν ξανά οι συζητήσεις για την τύχη που θα έχει τελικά το καφεεντάκι στη Δεξαμενή στο Κολωνάκι. Και ο μεν δήμαρχος άλλαξε, αλλά ο αντιδήμαρχος έμεινε ο ίδιος. Ένας... κούκος μάς σφύριξε ότι σχεδιάζει μεν ο δήμος να υποχωρήσει στα τετραγωνικά, οι θαμώνες δε τις γνωστές τιμές καφεεντίου θα πρέπει να τις ξεχάσουν... Διότι λαϊκό καφεδάκι με τιμές της παρακείμενης πλατείας Κολωνακίου δεν γίνεται... Για να δούμε...

## Η ΤΡΙΤΗ ΚΑΙ... ΦΑΡΜΑΚΕΡΗ;

Τι σκέφθηκε ο υπουργός Πολιτισμού προκειμένου να βγει από τη δύσκολη θέση μιας –εντελώς δικής του– απόφασης για το... ξενοδοχείο που επιθυμεί να χτίσει η Εκκλησία στο χώρο του πρώην 401 Στρατιωτικού Νοσοκομείου; Πληροφορίες μας αναφέρουν ότι θα παραπέμψει για τρίτη(!) φορά το θέμα στο Συμβούλιο Νεοτέρων Μνημείων του Υπουργείου του. Κάποια Πέμπτη –ημέρα συνεδριάσεων– τα... σπουδαία λοιπόν;

ΟΦΙΣ



Σκίτσο του Γιάννη Καλαϊτζή από την Ελευθεροτυπία 14-04-03

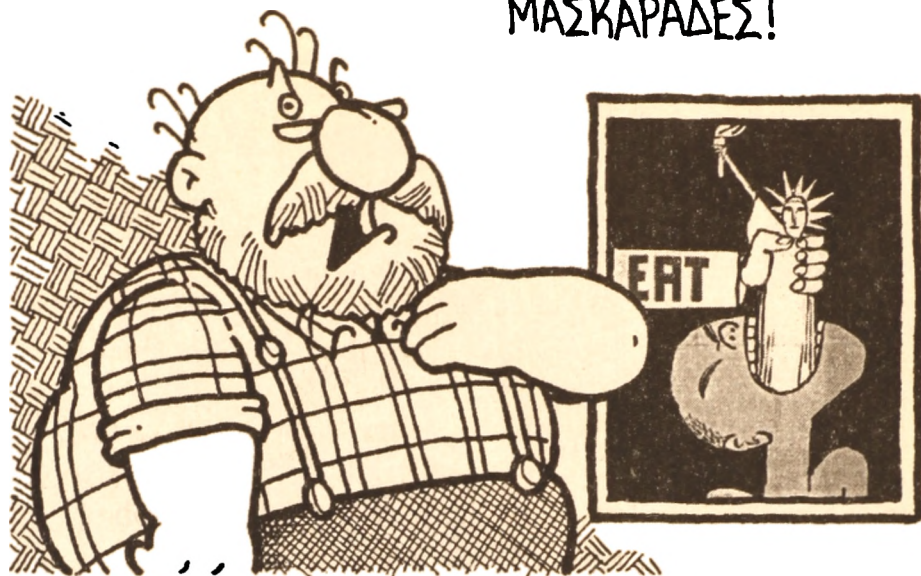
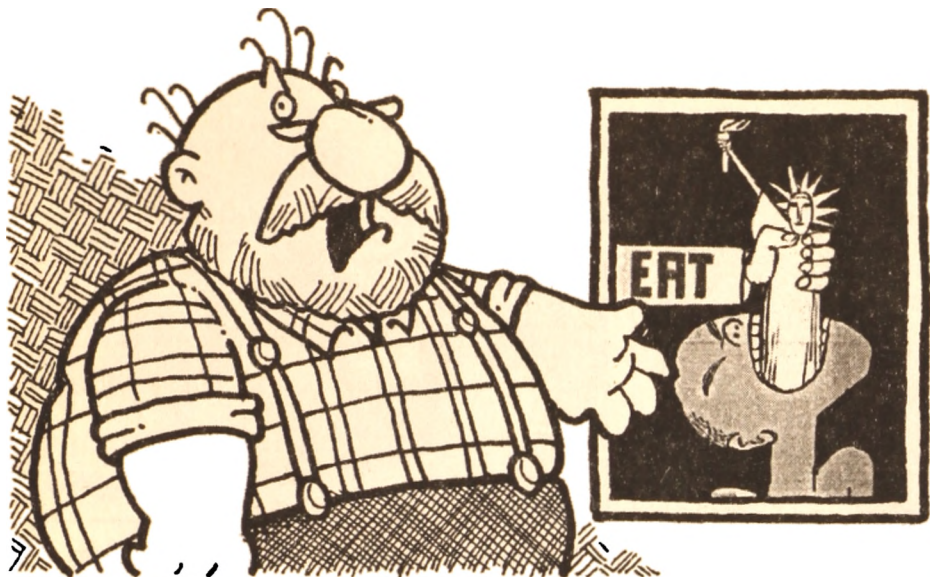


# Ο ΚΥΡΙΟΣ ΟΒΙΔΙΟΣ Ο ΑΝΤΙΚΑΤΟΧΙΚΟΣ...

ΑΝΔΡΑΣΙΩΤ 9003

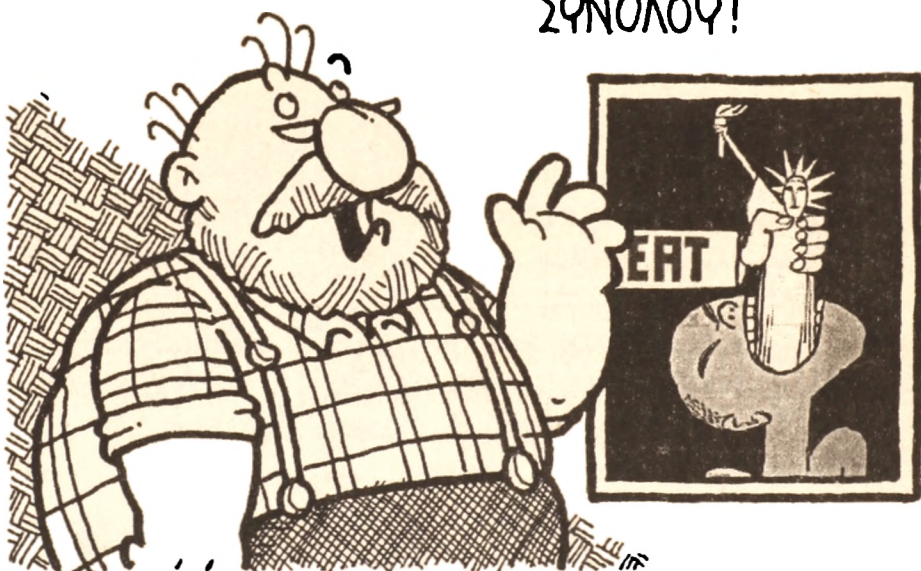
ΤΙ ΣΙΧΑΜΕΝΟΙ ΟΛΟΙ ΑΥΤΟΙ ΤΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΘΥΜΩΝ! ΤΡΕΧΟΥΝ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑ ΤΟΝ ΜΠΟΥΣ, ΠΑΡΑΚΑΛΩΝΤΑΣ ΝΑ ΤΟΥΣ ΠΕΤΑΞΕΙ ΚΑΝΕΝΑ ΚΟΚΚΑΛΟ! ΣΑ ΔΕΝ ΝΤΡΕΠΟΝΤΑΙ!

ΑΜ ΤΑ ΑΛΛΑ ΤΑ ΚΟΡΑΚΙΑ, ΟΙ ΓΑΛΛΟΓΕΡΜΑΝΟΙ, ΠΟΥ ΜΑΣ ΕΚΑΝΑΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΦΙΛΕΙΡΗΝΙΣΤΕΣ; ΠΑΛΙ ΚΑΛΑ ΠΟΥ ΤΟ ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ΘΡΙΜΟ ΚΑΙ ΔΕΝ ΠΑΡΑΣΥΡΕΤΑΙ ΕΥΚΟΛΑ ΑΠΟ ΚΑΤΙ ΤΕΤΟΙΟΥΣ ΜΑΣΚΑΡΑΔΕΣ!



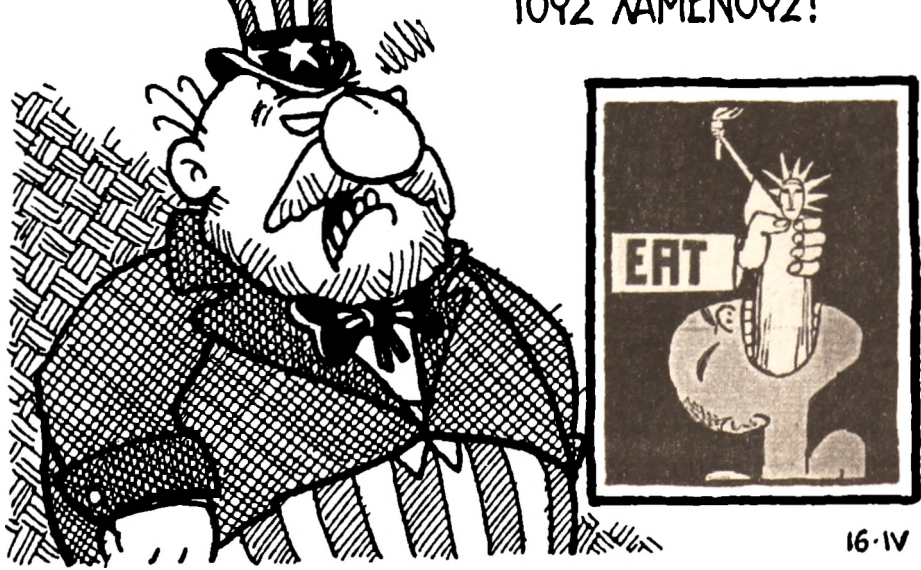
ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΩΡΑ, ΩΣ ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ, ΕΧΟΥΜΕ ΧΡΕΟΣ Ν' ΑΓΩΝΙΣΤΟΥΜΕ ΣΘΕΝΑΡΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ, ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΠΑΡΑΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΒΕΒΑΙΑ ΟΤΙ ΑΥΤΑ ΤΑ ΘΗΡΙΑ ΔΕΝ ΑΣΤΕΙΕΥΟΝΤΑΙ!

ΟΦΕΙΛΟΥΜΕ, ΔΗΛΑΔΗ, ΝΑ ΦΑΝΟΥΜΕ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΚΑΙ Ν' ΑΠΟΦΥΓΟΥΜΕ ΨΕΥΤΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΓΡΑΦΙΚΟΤΗΤΕΣ, ΠΟΥ -ΕΠΙΠΛΕΟΝ- ΕΚΘΕΤΟΥΝ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΚΑΙ ΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ!



ΔΙΟΤΙ ΚΑΛΗ ΕΙΝΑΙ Η ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ Σ' ΑΥΤΟΥΣ ΤΟΥΣ ΜΑΥΡΙΔΕΡΟΥΣ ΑΣΙΑΤΕΣ, ΑΛΛΑ ΕΜΕΙΣ ΘΑ ΜΕΙΝΟΥΜΕ ΣΤΗΝ "ΑΠ'ΕΞΩ", ΟΤΑΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΘΑ ΤΡΩΝΕ ΤΟΝ ΑΓΛΕΟΥΡΑ; "ΤΟΣΕΣ ΔΟΥΛΕΙΕΣ "ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ" ΑΝΟΙΓΟΥΝ ΣΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ!

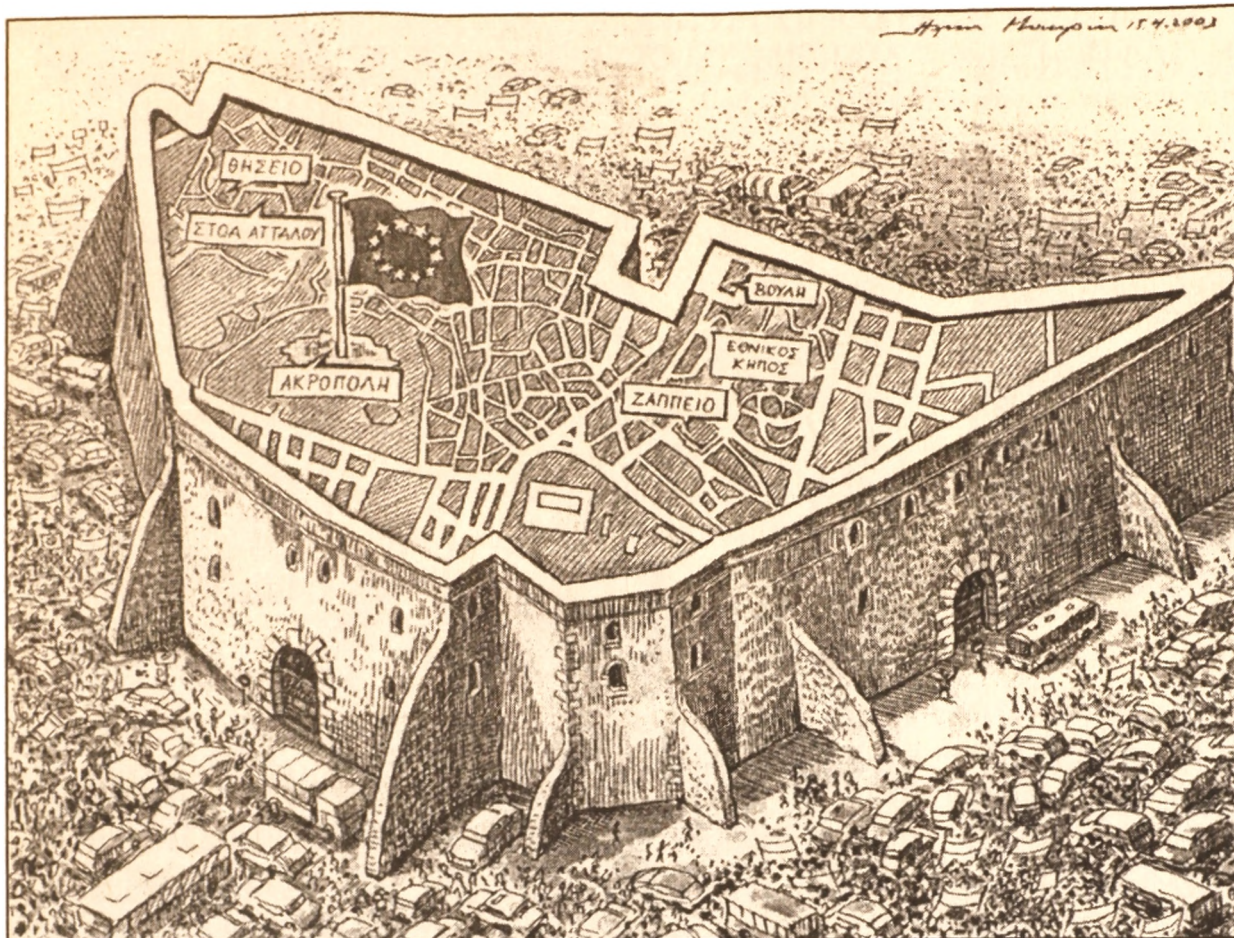
Ο ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ ΛΟΙΠΟΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΜΑΣ ΕΧΕΙ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ! ΔΕΝ ΘΑ ΦΑΜΕ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΜΑΣ, ΕΠΕΙΔΗ ΚΑΠΟΙΟΙ ΚΟΜΠΛΕΞΙΚΟΙ "ΑΝΤΙΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΕΣ", ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ 'ΣΤΕ ΠΑΝΤΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΧΑΜΕΝΟΥΣ!



16-IV



# Σε στενό οικογενειακό κύκλο



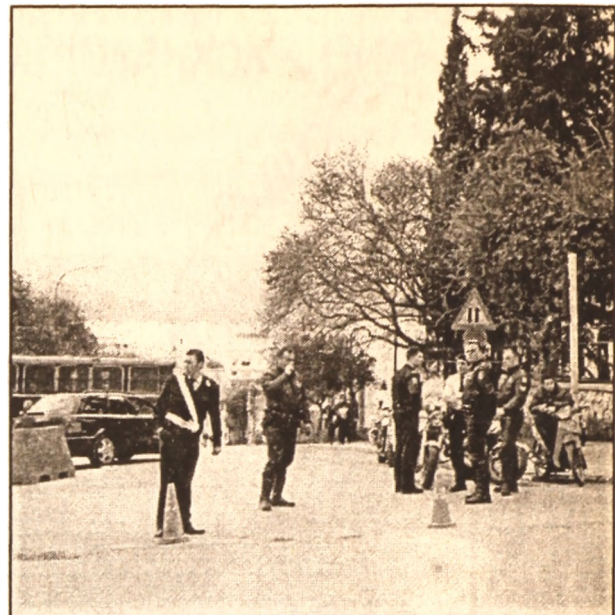
Σκίτσο του Ηλία Μακρή από την Καθημερινή της 16.4.2003.

**Ο**λα ήταν ωραία, γκλαμουράτα. Ωραία λιακάδα, ωραία χρώματα, ωραίοι άνθρωποι.... Με προβολείς, με κάμερες, με ορδές αστυνομικών στις πλατείες, τα πάρκα, σε κάθε σοκάκι και γωνιά, με στρατό, με αεροπλάνα, με όλα. Κι εδώ που τα λέμε, μεγάλη γιορτή η σύναξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υπο-

γραφή της συνθήκης προσχώρησης των δέκα νέων μελών – ψέματα;

Και ήταν όλοι εκεί. Και ο Μπλερ, και ο Αθνάρ, και ο Μπερλουσκόνι, και όλη η παρέα των «καινούργιων», που προσπαθούν να τα ξαναβρούν με τους άλλους, για μια «ισχυρή Ευρώπη», τρομάρα μας.

Μόνο που η γιορτή έγινε σε κλειστό



Ορισμένοι δρόμοι όπως η οδός Π. Κόκκαλη είναι μονίμως αποκλεισμένοι. Αλλά εδώ βρίσκεται η αμερικανική πρεσβεία...

οικογενειακό κύκλο, με τους εορτάζοντες στη γυάλα –μη τυχόν και μας πάθουν τίποτα– και όλοι εμείς οι υπόλοιποι, η πλέμπα, απ' έξω, ακέραστοι –ακόμα και η αργία δεν ήταν δώρο, μας την έδωσαν για να μην είμαστε στα πόδια τους– ανήμποροι ακόμα και να περπατήσουμε στην πόλη μας η οποία έμοιαζε σαν να ετοιμάζεται για πόλεμο, τέτοιες μέρες.

Μέσα εκείνοι, έξω εμείς, άλλοι να φωνάζουν για το Ιράκ, για τον πόλεμο, για την παγκοσμιοποίηση, ή να παίζουν κυνηγητό με την αστυνομία, ρουφώντας τα δακρυγόνα, και άλλοι να τρέχουν αγωνιωδώς –σε «σλόου μόσιον», ανάμεσα σε κορδέλες και σε μπλόκα– μπας και προλάβουν το μεροκάματο.

Ε, και λοιπόν; Γιατί να μας υπολογίσουν; Εκείνοι σκέφτονται και αποφασίζουν πριν από μας για μας, κι εμείς θέλουμε να μας χαϊδεύουν. Αν είναι δυνατό!

Εκείνο που δεν καταλαβαίνω όμως είναι γιατί μας φοβούνται. Και αν μας φοβούνται, γιατί δεν κάθονται στο σπίτι τους, οπότε ούτε διαδηλώσεις και πορείες θα γίνονταν, ούτε θα χρειαζόταν να αποσπούν τους αστυνομικούς από τα πραγματικά καθήκοντά τους. Έτσι δεν είναι;

Τ.Κ.Δ.



Σύννεφο τα δακρυγόνα και την εορταστική 16η Απριλίου 2003.





## ΞΕΦΤΕΡΙΑ

Από την παρέλαση των ειδικών περί Σαντάμ στα κανάλια συγκράτησα δύο πρόσωπα: Την κα Ελένη Κούρκουλα και τον κ. Ανδριανόπουλο. Η πρώτη, υφυπουργός Παιδείας λόγω του τεράστιου πνευματικού της έργου στο χώρο των γραμμάτων, μας μάλωνε γιατί δεν διαδηλώνουμε εναντίον του Σαντάμ. Και ο δεύτερος μας εξήγησε πειστικά στις 16 Μαρτίου γιατί δεν θα γίνει ο πόλεμος που έγινε την επομένη. Νομίζω είναι τα πρόσωπα της χρονιάς.

## ΠΡΟΣΟΧΗ!

Συμβουλευώ φιλικά τον κ. Σημίτη να κάνει εκλογές αρχές Ιουλίου. Ο λόγος που θα τις χάσει είναι η εικοσαετία του ΠΑΣΟΚ. Όσο λοιπόν μεγαλώνει, τόσο μεγαλώνει και η επιθυμία του ψηφοφόρου να τον καταψηφίσει. Τώρα είναι η ευκαιρία να μαζέψει κάπως τη διαφορά. Μετά θα είναι αργά.

## ΠΡΟΣΟΧΗ!

Επίσης, αν τις κάνει τώρα, θα ελπίζει σε επάνοδο με τις προεδρικές του 2005. Ενώ αν τις κάνει την άνοιξη, το χάνει κι αυτό. Διότι κανένας δεν αλλάζει κυβέρνηση σε 8 μήνες. Ούτε και θέλει εκλογές. Σωστό;

## ΠΡΟΣΟΧΗ!

Τρίτον και τελευταίον. Αν τις κάνει τώρα, μπορεί να βάλει και το δίλημμα των Ολυμπιακών: «Είμαστε σε πολύ κρίσιμη φάση των

έργων. Αλλαγή κυβέρνησης θα αναστατώσει την προετοιμασία.» Αυτό το σοβαρό δίλημμα δεν μπορεί να το βάλει την άνοιξη του 2004. Διότι τα έργα θα έχουν τελειώσει. Θα του πούμε ευχαριστώ για τον κόπο και θα τον διώξουμε.

## ΠΑΤΡΙΚΑ

Αυτά είχα να πω και αμαρτία δεν έχω. Μην μου πουν μετά, δεν μας τα είπες. Αν θέλουν να ξαναγυρίσουν σύντομα, πρέ-

πει να φύγουν σύντομα. Εγώ το καλό τους θέλω.

## ΠΑΣΟΚΟΡΜΠΙΖΙΕ

Τσιμέντο και ατσάλι στην πλατεία Ομονοίας. Μινιμαλιστικό. Εμένα μ' αρέσει πολύ. Άντε από κει πέρα! Όλο πράσινο και δεντράκια και βλακείες. Έκαναν μια πλατεία ασορτί με το περιβάλλον. Εσύ φορές ποτέ καφέ παντελόνι με μπλε γραβάτα; Όχι βέβαια.

## ΣΑΝ ΤΑ ΜΟΥΤΡΑ ΤΟΥΣ

Προτείνω να κάνουν έτσι όλες τις πλατείες των Αθηνών. Τι λέω των Αθηνών; Όλης της χώρας! Όστε να κάνουμε τη βόλτα μας σε πλήρη διαφάνεια. Διότι με τα δένδρα κινδυνεύεις. Μια μπόρα δυνατή, ένας κεραυνός και τέζα ο καμπούρης. Λίγα έχουνε δει τα μάτια μας;

## ΧΟΛΗΣΤΕΡΙΝΗ 5-0

Φεύγω για το Άγιον Πάσχα. Με περιμένει ένα σφαγμένο αρνί, δύο σουβλές, άντερα, συκωταριές και τα σχετικά. Εγώ που νηστεψα θα τα απολαύσω. Εσείς που γυρνοκοπάτε στα μούλτι κούλτι και στις ράτκες μέσα στη Σαρακοστή, θα χάσετε την απόλαυση. Διότι πρέπει να ασκηθείς, ώστε να κερδίσεις. Αυτό λέω και στον Σημίτη: Κάνε αμέσως στην άκρη, κάνε την άσκησή σου και τη νηστεία σου, ώστε να επανέλθεις γρήγορα γερός και δυνατός.

## Σ Π Α Ρ Α Κ Ρ Ο Υ Σ Η

Έπαθα μεγάλη ζημιά. Πήγα να δω το υπέροχο *Playtime* του Ζακ Τατί. Και πάνω που έβλεπα ένα Παρίσι γεμάτο γοητεία, με ωραίες Παριζιάνες και Αμερικάνες μούρλια, μέσα στο φως, ξαφνικά άρχισα να σκέφτομαι πως το βομβαρδίζουν οι Τόμαχοκ. Όλο αυτό σκεφτόμουν μέχρι να τελειώσει το έργο. Έβλεπα τα τεράστια τζαμένια κτήρια και τα σκεφτόμουν αμέσως γυαλιά καρφιά, με τις Γαλλίδες πάνω από τα ερείπια να τραβάνε τα κολιέ τους. Διότι εδώ που τα λέμε, δεν το 'χουν και σε τίποτα οι Αμερικάνοι σε καμιά δεκαριά χρονάκια, αν το κρίνουν σκόπιμο, να το κάνουν και το Παρίσι πίτσα ναπολιτάνα. Θα μου πείτε πως οι Γάλλοι έχουν όπλα, δεν είναι οι φενταγίν με τα παπούτσια. Και ότι ως λαός είναι ολίγον φιλόκοι, πώς να πω, δεν αγαπούν τις πολεμικές διενέξεις ιδιαιτέρως. Αν πέφτουν οι βόμβες, πώς θα συζητάνε για την αποδόμηση του νοήματος; Οπότε το Παρίσι δεν πρόκειται ποτέ να κινδυνέψει.

Σωστά όλα αυτά. Όμως στην ιστορία τα πάντα αλλάζουν. Ποτέ δεν ξέρεις τι σου ξημερώνει. Και με αυτές τις γενναίες σκέψεις, έχασα και το έργο. Πώς να απολαύσεις την ευφυΐα και το παιγνιώδες ύφος του '60, όταν πριν λίγο ο Γούλφοβιτς σου 'χει κάνει τη ζωή μαύρη; Πώς;



# Κατοχή με το συχωροχάρτι του ΟΗΕ

του Αλέξανδρου Καζαμία

Η ανακούφιση με την οποία καλωσόρισε η διεθνής κοινότητα την πρόταση ανοικοδόμησης του Ιράκ από τον ΟΗΕ δείχνει πόσο ανυπεράσπιστα είναι πλέον η ανθρωπότητα από τη βία του πολέμου. Όπως τα θύματα των βιασμών, που μ' ένα επίμονο λουτρό εύχονται να ξεπλύνουν τη ντροπή τους, έτσι και οι προδομένοι φίλοι των Αμερικανών γυρεύουν τώρα να εξαγνίσουν την ταπείνωσή τους μέσα απ' την κολυμπήθρα του ΟΗΕ. Τα εγκλήματα της εισβολής στο Ιράκ ποτέ δεν πρόκειται να νομιμοποιηθούν, και όσες κυβερνήσεις σπεύδουν τώρα να τα συγκαλύψουν θα είναι για πάντα υπόλογες στα βλέμματα της ανθρωπότητας. Ο ΟΗΕ δεν είναι ένα πλυντήριο εγκλημάτων, κι εδώ που έφτασαν τα πράγματα, μία μόνο λύση υπάρχει: να τερματιστεί η ξένη κατοχή και να συσταθεί Ειδικό Δικαστήριο για τη δίωξη των αμερικανών εγκληματιών πολέμου προκειμένου να αναλάβει ο ΟΗΕ την ανοικοδόμηση του Ιράκ.

**Α**ν έγινε τελικά ο πόλεμος στο Ιράκ τόσο πετυχημένα, με τις χιλιάδες των πτωμάτων του να αποσυντίθενται στους δρόμους, είναι γιατί η διεθνής κοινότητα διαρκώς επέλεγε να βρίσκεται ένα βήμα πιο πίσω από τους μιλιταριστές που τον πραγματοποιήσαν. Και τώρα ακόμη, δυστυχώς, η αντιπολεμική τρόικα της Γαλλίας, Γερμανίας και Ρωσίας αδυνατεί ξανά ν' αντιληφθεί ότι η άλωση της Βαγδάτης δεν έκρινε την (προεξοφλημένη άλλωστε) πτώση του Σαντάμ, αλλά την οριστική απόφαση ανατροπής του καθεστώτος Άσαντ στη Συρία. Με δηλώσεις όπως «το πνεύμα της αλληλεγγύης και συλλογικής ευθύνης μας πρέπει να βγει ενισχυμένο από την κρίση αυτή», ο πρόεδρος Σιράκ έδειξε απ' την Πετρούπολη το περασμένο Σάββατο ότι η τρόικα θεωρεί την εισβολή στο Ιράκ όχι ως προηγούμενο που προδιαγράφει μία τάση, αλλά ως εξαίρεση που δεν ενδέχεται να επαναληφθεί.

Τη στιγμή όμως που το αμερικανικό Πεντάγωνο ήδη «συλλέγει» ή, πιο σωστά, επινοεί «στοιχεία» περί «παροχής όπλων και ασύλου σε συνεργάτες του Σαντάμ» απ' τη Συρία, η βεβαιότητα του Σιράκ «πως η διεθνής κοινότητα μπορεί να συμφωνήσει ξανά επί των

δημοκρατικών αξιών της» είναι εντελώς απατηλή. Τέτοια ευχολόγια δε διέπονται ίσως απ' το δόλο με τον οποίο ο κ. Παπανδρέου –θυμάστε;– διαβεβαίωσε τους πάντες ότι «ο πόλεμος στο Ιράκ δεν είναι αναπόφευκτος». Στην πράξη όμως δίνουν κι αυτά το ίδιο πράσινο φως σε απειλές του τύπου «η Συρία πρέπει να διδαχθεί απ' το μάθημα του Ιράκ», επιτρέποντας πάλι στον Ντόναλντ Ράμφελντ να διεξάγει ανεμπόδιστα έναν ακόμη πόλεμο αυθαίρετου παραδειγματισμού.

## Η ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ ΜΙΑΣ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗΣ: Ο ΟΗΕ ΚΑΙ Η ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΟΥ ΙΡΑΚ

Τούτο επιβεβαιώνεται επιπλέον από το γεγονός ότι και η αντιπολεμική τρόικα και η Ε.Ε., περιλαμβανομένης και της Βρετανίας, έχουν εδώ και δυο εβδομάδες αναγάγει όλο το μέλλον «των αξιών του δημοκρατικού κόσμου» σ' έναν εξωπραγματικό διάλογο με τις ΗΠΑ γύρω απ' το ρόλο του ΟΗΕ στο μεταπολεμικό Ιράκ. Στο πλαίσιο «της θεολογικής» αυτής αντιπαράθεσης, όπως τη χαρακτήρισε εύστοχα η Κοντολίτσα Ράις, όλοι οι Ευρωπαίοι απαιτούν από τον ΟΗΕ να αναλάβει έναν «κεντρικό ρόλο» στην ανοικοδόμηση του Ιράκ αντί του «ζωτικού ρόλου» που

αναφέρει το ανακοινωθέν Μπους-Μπλερ απ' τη συνάντησή τους στις 9 Απριλίου στο Μπέλφαστ. Όλοι βεβαίως παραδέχονται πως μιλούν με όρους ασαφείς, ενώ μ' εξαίρεση τη Βρετανία που συμφωνεί και με τους δύο, οι άλλοι Ευρωπαίοι έχουν ήδη κρίνει πως βρίσκονται σε διαφωνία με τις ΗΠΑ! Κι ως να μην έφτανε αυτό, η διαφωνία τους, σύμφωνα με τον πρόεδρο Σιράκ, γίνεται για χάρη «των κοινών αξιών και της ενότητας των μεγάλων δημοκρατιών», δηλαδή με απώτερο σκοπό να συμφωνήσουν!

Μέσα σ' αυτή τη σύγχυση της υψηλής διπλωματίας, που αντανακλά το χάος στο οποίο αφήνεται ο ιρακινός λαός μέχρι την τελική του εξαθλίωση, ελάχιστη διαφορά ουσίας υπάρχει. Ήδη η Κοντολίτσα Ράις, σε ειδική συνέντευξη που έδωσε στις 4 Απριλίου για το θέμα της ανοικοδόμησης του Ιράκ, διευκρίνισε ότι «κανένας στην κυβέρνηση [των ΗΠΑ] δεν είπε πως θέλει τον ΟΗΕ περιορισμένο σ' ένα ρόλο ανθρωπιστικό». Παρ' όλα αυτά όμως ο κ. Σημίτης, που εκπροσωπεί την Ε.Ε., δήλωσε στο ελληνικό υπουργικό συμβούλιο στις 9 Απριλίου πως η χρήση του όρου «ζωτικός» από τις ΗΠΑ παραπέμπει «μόνο στη διαχείριση της ανθρωπιστικής βοήθειας από τον ΟΗΕ».

Η Ράις κατέστησε επιπλέον σαφές στην ίδια εκείνη συνέντευξη πως οι ΗΠΑ αναμένουν από τον ΟΗΕ (α) ψήφισμα το οποίο να «θεσμοθετεί ξανά» το πρόγραμμα «πετρέλαιο αντί τροφίμων» για το Ιράκ, (β) «ανάμειξη» με τη «μεταβατική διοίκηση» του Ιράκ στην ανοικοδόμηση με συμμετοχή «του Γραφείου Ανθρωπιστικής Προσπάθειας και Ανοικοδόμησης» και (γ) πρόσθεσε πως ο Κόλιν Πάουελ δεν είπε στις 3 Απριλίου ότι «η συμμαχία θα έχει “τον” ηγετικό ρόλο» στην ανοικοδόμηση, αλλά «“έναν” ηγετικό ρόλο» μαζί με άλλους. Όσο για τον Πάουελ, στη συνέντευξή του στο NBC στις 11 Απριλίου,



εξήγησε κι αυτός ότι ο «ζωτικός ρόλος» του ΟΗΕ μπορεί να επεκτείνεται και «σε ειρηνευτικές δραστηριότητες». Με στόχο όμως τη δημιουργία κλίματος αντιπαράθεσης, ο έλληνας πρωθυπουργός, σαν να μην άκουσε τα παραπάνω, ζήτησε ως προεδρεύων της Ε.Ε. από τον πρόεδρο Μπους να διευκρινίσει «τι σημαίνει ο όρος “ζωτικός”».

### ΤΟ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗΣ: Η ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ

Απ' όσα ενδέχεται να έχουν να μοιράσουν οι Ευρωπαίοι με τις ΗΠΑ στο Ιράκ, τίποτα δεν αφορά ούτε κατά το ελάχιστο στην αποχώρηση των αγγλοαμερικανικών στρατευμάτων κατοχής. Ακόμα και ο φιλόδοξος προσδιορισμός του «κεντρικού ρόλου» για τον ΟΗΕ από τον πρόεδρο Σιράκ στις 12 Απριλίου ως «πολιτική, διοικητική, οικονομική και κοινωνική ανοικοδόμηση του Ιράκ» δεν κάνει λόγο για στρατιωτική παρουσία κυανοκράνων του ΟΗΕ. Σκοπός της πρότασης αυτής είναι ουσιαστικά να επωμιστεί ο ΟΗΕ όλη την ευθύνη των προβλημάτων της διαπραγματεύσεως Σιιτών, Σουνιτών και Κούρδων για τη σύσταση μεταβατικής κυβέρνησης κάτω απ' τις μπότες των δυνάμεων κατοχής. Η λογική ενός τέτοιου σχεδίου μόνο σε έναν στόχο μπορεί να αποβλέπει: στην καλύτερη εξυπηρέτηση του οράματος του προέδρου Μπους για ένα δημοκρατικότερο Ιράκ που οι εισβολείς δεν είναι ικανοί να υλοποιήσουν.

Στο μεταξύ όμως οι Ευρωπαίοι γνωρίζουν άριστα πως οποιαδήποτε ανάμειξη του ΟΗΕ στο κατεχόμενο Ιράκ νομιμοποιεί εκ των υστέρων τον πόλεμο καθώς και την παρούσα κατοχή. Άλλωστε, για χάρη της νομιμοποίησης αυτής, οι ΗΠΑ ποτέ δε θέλησαν να περιορίσουν τον ΟΗΕ σε ρόλο ανθρωπιστικό και συνεχώς ζητούν να υπάρξει κάποιο –οποιοδήποτε– ψήφισμα για το μεταπολεμικό Ιράκ. Γι' αυτό, παρ' όλο που η επαναλειτουργία του προγράμματος «πετρέλαιο αντί τροφίμων», που ίσχυε επί Σαντάμ, δεν απαιτεί καινούργιο ψήφισμα από το Συμβούλιο Ασφαλείας, η Κοντολίζα Ράις το επιζητεί απεγνωσμένα.

Έτσι, στο «όνομα της ενότητας των μεγάλων δημοκρατιών», ο πρόεδρος

Σιράκ και όλοι οι άλλοι Ευρωπαίοι έχουν ήδη πάρει την απόφαση ν' αποδεχτούν την αναδρομική νομιμοποίηση του πολέμου. Αυτό κρίθηκε άλλωστε απ' την απόφαση των G7 στις 12 Απριλίου στην Ουάσιγκτον η οποία στο κοινό ανακοινωθέν της λέει ότι όλοι «συμφώνησαν να στηρίξουν μία νέα απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ ως μέρος της παγκόσμιας προσπάθειας ανοικοδόμησης του Ιράκ». Όλη η διαμάχη ωστόσο περιορίζεται στον τρόπο με τον οποίο η νομιμοποίηση αυτή θα πραγματοποιηθεί. Συγκεκριμένα αυτό που επιθυμούν οι κυβερνήσεις τις Ε.Ε. και της Ρωσίας είναι το να μπορούν να δείχνουν στις εξοργισμένες κοινωνίες τους ότι με τη συμμετοχή τους στη νομιμοποίηση της κατοχής του Ιράκ απέσπασαν ταυτόχρονα μία σημαντική επιρροή πάνω στις Ηνωμένες Πολιτείες.

### ΡΕΑΛΙΣΤΕΣ ΚΙ ΑΙΘΕΡΟΒΑΜΟΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΜΙΛΙΤΑΡΙΣΜΟΥ

Το βασικό επιχείρημα αυτών που επιζητούν έναν «κεντρικό ρόλο» για τον ΟΗΕ στο Ιράκ είναι ο ρεαλισμός που υποτίθεται ότι η λύση τους περιέχει. Κατά το Χρήστο Παναγόπουλο «οι ευρωπαίοι εταίροι μας... ρίχνουν το βάρος σε εκείνο το πεδίο που θεωρούν ότι μπορούν να επηρεάσουν τις εξελίξεις», (Καθημερινή, 10.4.2003). Γι' αυτό ο ίδιος χαρακτηρίζει ως «αιθεροβάμονες» όσους «εμμένουν στην αδιέξοδη κι ανέξοδη επιχειρηματολογία της άμεσης λήξης του πολέμου. Λες και μπορούμε –συνεχίζει– να γυρίσουμε πίσω το ρολόι του χρόνου και να σταματήσουμε την προέλαση των αμερικανοβρετανικών αρμάτων».

Ας ξεκαθαριστούν λοιπόν τρία βασικά ζητήματα για χάρη του σπουδαίου αυτού «ρεαλιστή»: α) Μόνο στα πιο απίθανα όνειρά τους θα καταφέρουν οι Ευρωπαίοι να επιβάλουν στις ΗΠΑ μια μεταβατική κυβέρνηση του ΟΗΕ στο Ιράκ αντί αυτής του αμερικανού στρατηγού ε.α. Τζέι Γκάρνερ, κι αυτό το ξέρει άριστα ο Παναγόπουλος. Αυτά για τον υποτιθέμενο ρεαλισμό του. β) Αν όντως «δε μπορούμε να γυρίσουμε πίσω το ρολόι του χρόνου» και γι' αυτό θα πρέπει ν' αποδεχτούμε το τετελεσμένο της κατοχής και να το νομιμοποιήσου-

με, τότε δεν πρέπει να μιλούμε πλέον για συμφιλίωση με την πραγματικότητα, αλλά για ενδοτικότητα και συνενόχηση. Κι απ' ης στιγμής πούμε ότι «τα αμερικανοβρετανικά στρατεύματα δε σταματούν», τότε έχουμε πλέον εγκαταλείψει το ρεαλισμό υπέρ μιας νέας ουτοπίας που πρεσβεύει τη μοιρολατρική ηττοπάθεια: στη γλώσσα της φιλοσοφίας η ουτοπία αυτή ονομάζεται μηδενισμός.

γ) Δυο λόγια για το σύνθημα «να σταματήσει ο πόλεμος». Για όλους εμάς που επιλέγουμε να αντικρίζουμε τον κόσμο από τη μόνη σκοπιά που ταιριάζει στους ανθρώπους, δηλαδή από την κριτική σκοπιά ενός ανθρωπισμού, ο πόλεμος είναι ένα πολύ βαθύτερο φαινόμενο που δεν αρχίζει ούτε τελειώνει με την εισβολή στο Ιράκ. Γι' αυτό, όταν ζητούμε «να σταματήσει αυτός ο πόλεμος», δεν εκφράζουμε μια ευχή ή μια επιθυμία για τον ουρανό. Υπενθυμίζουμε ποιο είναι το πραγματικό κριτήριο του ανθρώπινου πολιτισμού στις μέρες μας, την ώρα που οι εξουσίες των κρατών προβάλλουν ως τάχα πιο έξυπνο, πιο εξελιγμένο, και πιο εκσυγχρονιστικό ή ευρωπαϊκό το να συμφιλιωνόμαστε όλο και πιο εύκολα με τη βαρβαρότητα του κόσμου.

Και κάτι ακόμη, τέλος, για το ζήτημα του ρεαλισμού. Η Βόρειος Κορέα εξέδωσε ανακοινωθέν που καταλήγει στην εκτίμηση πως «η εισβολή στο Ιράκ δείχνει ότι ο αφοπλισμός μέσω επιθεωρητών δεν αποτρέπει τον πόλεμο, αλλά τον προκαλεί», και πως γι' αυτό «μόνο μία πανίσχυρη δύναμη στρατιωτικής αποτροπής μπορεί να σταματήσει τις επιθέσεις των ΗΠΑ». Μπροστά στα ευχολόγια των ευρωπαίων ηγετών για έναν «κεντρικό» ρόλο του ΟΗΕ στο Ιράκ, που κανένας δεν πιστεύει πως θα υπάρξει, και στην αδιαμφισβήτητη ικανότητα με την οποία η Βόρειος Κορέα έχει παραλύσει την κυβέρνηση Μπους, είναι μάλλον σαφές πού βρίσκεται ο ρεαλισμός: βρίσκεται στην προοπτική μιας πανίσχυρης στρατιωτικής, πολιτικής και νομικής δύναμης αποτροπής κατά των ΗΠΑ, που είναι άλλωστε εκείνο που ζητούσαν εξ αρχής απ' τις παραδομένες κυβερνήσεις τους όσοι φώναζαν απεγνωσμένα «να σταματήσει αυτός ο πόλεμος».





# Οι ΗΠΑ και το μεταπολεμικό Ιράκ

του Αστέρη Χουλιάρη

Έχει κατά καιρούς υποστηριχθεί ότι η κοινή γνώμη των ΗΠΑ δεν ενδιαφέρεται για τα θέματα της εξωτερικής πολιτικής, ότι δηλαδή παρακολουθεί αδιάφορη και απαθής τις διεθνείς εξελίξεις.<sup>1</sup> Η στάση αυτή της αμερικανικής κοινής γνώμης επιτρέπει σε μικρές ομάδες πίεσης με συγκεκριμένα «αιτήματα» τα οποία προωθούν με έντονο και συστηματικό τρόπο να «κατευθύνουν» τη διεθνή συμπεριφορά των Ηνωμένων Πολιτειών – ωθώντας τις σε επιλογές που συχνά δεν συνάδουν με μια ορθολογική επιδίωξη του αμερικανικού «εθνικού συμφέροντος» (αν και είναι αμφίβολο ότι το τελευταίο μπορεί να οριστεί με ακρίβεια). Ίσως η περίπτωση της εισβολής στο Ιράκ είναι μια ακόμη απόδειξη αυτής της θεωρίας. Ένας μικρός κύκλος ανθρώπων –μετά από συστηματικές προσπάθειες πολλών ετών– κατάφερε να πείσει τον (αρχικά απρόθυμο) πρόεδρο να διατάξει την επίθεση στο Ιράκ.

**Η** εξέλιξη των στρατιωτικών επιχειρήσεων δεν επέτρεψε μια ουσιαστική ανάλυση του πολιτικού ορθολογισμού της αμερικανικής εισβολής στο Ιράκ. Οι συζητήσεις περιορίστηκαν σε ζητήματα στρατιωτικής τακτικής. Οι εξελίξεις στο μεταπολεμικό Ιράκ θα επιτρέψουν μια συνολική εκτίμηση της ορθότητας της αρχικής απόφασης όσον αφορά στο «εθνικό συμφέρον» των ΗΠΑ. Τρία είναι τα ερωτήματα που τίθενται: Πόσο εύκολη θα είναι η ανασυγκρότηση του Ιράκ; Πόσο θα στοιχίσει; Και πάνω απ' όλα ποιος θα πληρώσει το λογαριασμό;

Τα δύσκολα αρχίζουν μετά τις στρατιωτικές επεμβάσεις. Οι περιπτώσεις της Βοσνίας και του Κοσόβου είναι χαρακτηριστικές. Παρά τα δισεκατομμύρια δολάρια διεθνούς βοήθειας, η Βοσνία παραμένει απελπιστικά διαιρεμένη, ενώ το Κόσοβο δεν διαθέτει τους εσωτερικούς διοικητικούς μηχανισμούς που θα επιτρέψουν μια σύντομη

αποχώρηση του γερμανού διοικητή και της διεθνούς δύναμης. Η περίπτωση του Αφγανιστάν είναι αναμφίβολα πιο ελπιδοφόρα: δύο εκατομμύρια πρόσφυγες έχουν ήδη επιστρέψει και η αγροτική παραγωγή διπλασιάστηκε τον προηγούμενο χρόνο. Ωστόσο τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα είναι τόσο σοβαρά που θα χρειαστούν δεκαετίες διεθνούς βοήθειας.<sup>2</sup>

Το Ιράκ δεν είναι μια εύκολη περίπτωση. Καταρχάς είναι πολύ μεγαλύτερο –τόσο σε έκταση όσο και σε πληθυσμό– και από τις τρεις παραπάνω χώρες. Δεύτερον, η ανθρωπιστική κρίση που αντιμετωπίζει είναι πολύ πιο εκτεταμένη: οι δείκτες παιδικής θνησιμότητας είναι ανάλογοι με ορισμένων κρατών της Αφρικής. Τρίτον, ο πληθυσμός του είναι βαθύτατα διαιρεμένος – όχι μόνο σε σιίτες και σουνίτες Άραβες, Κούρδους, Τουρκμένους και χριστιανούς Ασσυρίους αλλά κυρίως σε φυλές (θυμίζοντας έτσι το Αφγανιστάν). Μερικοί αναλυτές μάλιστα θεωρούν ότι ακόμη και η πιθανότητα ενός εμφυλίου πολέμου δεν πρέπει να αποκλειστεί.

Βέβαια, σε αντίθεση με τις άλλες τρεις χώρες, το Ιράκ έχει πετρέλαιο· πετρέ-

λαιο όμως το οποίο δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί αμέσως για να χρηματοδοτήσει την ανασυγκρότηση. Υπολογίζεται ότι θα απαιτηθούν πάνω από 18 μήνες και επενδύσεις τουλάχιστον 3,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων προκειμένου η χώρα να μπορέσει να παράγει τόσο πετρέλαιο όσο πριν από μια δεκαετία.

Το Δεκέμβριο του 2002 η Αμερικανική Ακαδημία Τεχνών και Επιστημών δημοσίευσε μια συλλογική μελέτη για τις επιπτώσεις του πολέμου στο Ιράκ.<sup>3</sup> Στη μελέτη αυτή ο διάσημος καθηγητής του Πανεπιστημίου του Yale William D. Nordhaus ανέλυσε τις οικονομικές προκλήσεις που θα αντιμετωπίσουν οι ΗΠΑ στο μεταπολεμικό Ιράκ. Η πιο σημαντική δαπάνη για την Αμερική, σύμφωνα με τον Nordhaus, δεν είναι η ανασυγκρότηση της χώρας αλλά το κόστος κατοχής της.

Μια προηγούμενη μελέτη του αμερικανικού Κογκρέσου είχε υπολογίσει το κόστος της κατοχής μεταξύ 17 και 45 δισεκατομμυρίων δολαρίων το χρόνο – με δαπάνη 250.000 δολάρια ανά στρατιώτη. Αυτή η εκτίμηση είναι κατά τον Nordhaus λανθασμένη. Αν ληφθεί υπόψη ότι η διατήρηση της ειρήνης στο Ιράκ θα αποδειχθεί πιο δύσκολη απ' ό,τι στα Βαλκάνια και ότι η αμερικανική κατοχή δεν θα είναι σύντομη (στην Ιαπωνία διήρκεσε επτά χρόνια), τότε η αμερικανική στρατιωτική παρουσία στο μεταπολεμικό Ιράκ θα κοστίσει μεταξύ 75 και 500 δισ. δολαρίων (λόγω της παρουσίας 75.000-200.000 στρατιωτών). Τα ποσά αυτά είναι πολύ μεγάλα –ακόμη και για μια υπερδύναμη–, αν σκεφτεί κανείς ότι ο ετήσιος αμερικανικός στρατιωτικός προϋπολογισμός ανέρχεται σε περίπου 351 δισ. δολάρια (2002)<sup>4</sup> και οι Αμερικανοί –πέρα από τους 103.000 στρατιώτες στην Ευρώπη, τους 29.000 στην Κορέα, τους 18.000 στην Ιαπωνία και μερικές χιλιάδες

Ο Αστέρης Χουλιάρης είναι επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου.



ακόμη σε άλλες περιοχές του κόσμου—έχουν πρόσφατα αναπτύξει άλλους 7.500 στρατιώτες στο Αφγανιστάν.<sup>5</sup>

Σύμφωνα με τον Nordhaus, η ανασυγκρότηση της χώρας θα κοστίσει λιγότερο από την κατοχή της. Όλα εξαρτώνται, σημειώνει, από τις φιλοδοξίες των νικητών. Αν ο στόχος είναι το Ιράκ να αποκτήσει ένα εισόδημα αντίστοιχο με εκείνα της Αιγύπτου ή του Ιράν, θα απαιτηθούν επενδύσεις ύψους 800 δολαρίων κατά κεφαλήν, ή συνολικά 20 δισ. δολαρίων. Αν οι φιλοδοξίες είναι μεγαλύτερες (π.χ. εισόδημα 2000 δολαρίων κατά κεφαλήν), τότε θα απαιτηθούν συνολικά 100 δισ. δολάρια. Σ' αυτό το κόστος πρέπει να προστεθεί η ανθρωπιστική βοήθεια, η οποία μπορεί να διαρκέσει από 1 έως 4 χρόνια, με κόστος από 1 έως 10 δισ. δολάρια. Τα ποσά αυτά (συνολικά 21-110 δισ. δολάρια) είναι επίσης πολύ μεγάλα. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο συνολικός προϋπολογισμός βοήθειας των ΗΠΑ προς όλες τις χώρες του κόσμου ανερχόταν το 2001 σε 11 δισ. δολάρια.

Ποιος θα πληρώσει λοιπόν για τη διατήρηση της ειρήνης και την ανασυγκρότηση του μεταπολεμικού Ιράκ; Ασφαλώς τα έσοδα από το πετρέλαιο αποτελούν μια σημαντική πηγή. Όταν η παραγωγή πετρελαίου θα αγγίξει εκ νέου τα 3 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα (μετά τις αναγκαίες επενδύσεις), και με τις τρέχουσες τιμές, το Ιράκ θα εισπράττει περίπου 25 δισ. δολάρια το χρόνο. Ωστόσο μεγάλο μέρος αυτού του ποσού θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση των εισαγωγών της χώρας. Ακόμη, το Ιράκ έχει ένα τεράστιο χρέος, ύψους 300 δισ. δολαρίων, προς διάφορες χώρες που πρέπει να αρχίσει να αποπληρώνεται – προκειμένου η χώρα να μπορέσει να δανειστεί στις διεθνείς χρηματαγορές.<sup>6</sup>

Και βέβαια όλα τα ανωτέρω σενάρια δεν περιλαμβάνουν ούτε το κόστος της διεξαγωγής του πολέμου (ίσως 100 δισ. δολάρια), ούτε τις πιθανές επιπτώσεις από μια παγκόσμια ύφεση ανάλογη μ' αυτή που ακολούθησε τον Πόλεμο στον Κόλπο.<sup>7</sup>

Οι δαπάνες λοιπόν που θα κληθεί να καλύψει ο αμερικανός φορολογούμενος για τη διατήρηση της ειρήνης και



την ανασυγκρότηση του Ιράκ είναι τεράστιες και πρωτοφανείς για την ιστορία των ΗΠΑ. Μόνο και μόνο μια σύγκριση με το σχέδιο Μάρσαλ είναι χαρακτηριστική: ο Nordhaus υπολογίζει το συνολικό κόστος ανασυγκρότησης (χωρίς το κόστος κατοχής) σε 20-110 δισ. δολάρια, ενώ σε σημερινές τιμές το σύνολο του σχεδίου Μάρσαλ προς την Ευρώπη μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ανερχόταν σε 13 δισ. δολάρια.

Ένας άλλος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Yale, ο Paul Kennedy, είχε συγγράψει πριν από δεκαπέντε χρόνια ένα βιβλίο που είχε προκαλέσει πολλές συζητήσεις.<sup>8</sup> Ο Kennedy είχε υποστηρίξει ότι ιστορικά οι Μεγάλες Δυνάμεις παρακμάζουν λόγω του φαινομένου της «υπερ-εξάπλωσης» (over-extension): δηλαδή οι αυτοκρατορικές δεσμεύσεις τους αγγίζουν ένα σημείο που η οικονομική βάση που διαθέτουν δεν επαρκεί για να τις χρηματοδοτήσει – φέρνοντας μια αναπόφευκτη παρακμή. Ο βρετανός καθηγητής είχε κατηγορηθεί τότε –στα τέλη της δεκαετίας του '80– ότι είχε διαψευστεί στις προβλέψεις του για την «υπερ-εξάπλωση» των ΗΠΑ. Ίσως στο μέλλον αποδειχθεί ότι ο Kennedy είχε δίκιο: η ανασυγκρότηση του Ιράκ κρύβει μεγάλους κινδύνους για τη δυνατότητα των ΗΠΑ να ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις τους.

#### ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ο πρώτος που διατύπωσε αυτή την άποψη ήταν ο πολιτικός επιστήμονας Gabriel Almond (*The American People and Foreign Policy*, NY: Praeger, 1960).
2. Ian Traynor, «Nation-building - post Cold War», *The Observer*, 6/4/2003.
3. «War with Iraq: Costs, Consequences, and Alternatives» ([www.amacad.org/publications/monographs/War\\_with\\_Iraq.pdf](http://www.amacad.org/publications/monographs/War_with_Iraq.pdf)).
4. Για μια ενδιαφέρουσα ανάλυση των στρατιωτικών δαπανών των ΗΠΑ βλ. Michael E. O' Hanlon, «Limiting the Growth of the US Defense Budget: An Alternative to the Bush Administration numbers», *The Brookings Institution Policy Briefs*, March 2002 (<http://www.brook.edu/dybdocroot/comm/policybriefs/pb95.pdf>).
5. Thomas Withington, «American forces patrol the world», *The Guardian Weekly*, 10-16/4/2003, σελ. 5.
6. «Iraqi debt: The cold calculation of war», *The Economist*, 5/4/2003, σελ. 67-68.
7. Ο Πόλεμος στον Κόλπο είχε κοστίσει στις ΗΠΑ 61 δισ. δολάρια, από τα οποία όμως τα 54 δισ. πληρώθηκαν στη συνέχεια από τους συμμάχους (κυρίως Σαουδική Αραβία και Κουβέιτ).
8. Paul Kennedy, *The Rise and Fall of the Great Powers*, NY: Random House, 1988.





# Οικονομία: Δεν επιτρέπονται οι ψευδαισθήσεις

του Κ. Τσαλόγλου

Τρέχουσα πρόβλεψη –καλλιεργούμενη βεβαίως– η επανάκτηση των «αναπτυξιακών» ρυθμών της ελληνικής οικονομίας, χάρις στη βελτίωση και του διεθνούς οικονομικού κλίματος μετά την περιφανή νίκη κατά του απειλούντος την Υδρόγειο με τα τρομερά του όπλα Σαντάμ Χουσεΐν. Πρόβλεψη τόσο πλούσια σε πιθανότητες επιτυχίας όσο και το «άθλημα» του κυνηγητού βλαβερών εντόμων σε ένα σκοτεινό δωμάτιο από «αθλητές» με δεμένα τα μάτια και εφοδιασμένους με ένα... σφυρί!



Οι παράγοντες που διαμόρφωσαν το σημερινό πλανητικό μας σκηνικό, με κεντρικό πλέον στοιχείο του την ιεραποστολική εκστρατεία της Ουάσιγκτον του κ. Μπους να «εκδημοκρατήσει» και τα εναπομείναντα ολοκληρωτικά κράτη, είναι τόσο διαφορετικοί από εκείνους που σημάδεψαν το μεγαλύτερο τμήμα του εικοστού αιώνα, ώστε καμία πρόβλεψη, στηριζόμενη στην υπόθεση ότι τα στοιχεία που εικονογράφησαν το παρελθόν εξακολουθούν να ισχύουν, να είναι αξιόπιστη και, πολύ λιγότερο, καθησυχαστική.

## ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΑΝΑΔΥΣΗ...

Στη διάρκεια του 20ού αιώνα οι ευρωπαϊκοί πόλεμοι με τις καταστροφικές τους συνέπειες, οι ανατροπές κοινοβουλευτικών καθεστώτων από δυνάμεις του φασιστικού ολοκληρωτισμού, η ανατρεπτική Οκτωβριανή επανάσταση στην τότε ρωσική αυτοκρατορία, η καθεστωτική ή η ιδεολογική μόνον εξάπλωση αντικαπιταλιστικών προσδοκιών στους οικονομικά ασθενέστερους και στους αποικιοκρατούμενους λαούς, λειτουργήσαν, όλα αυτά, σαν πηγές εμπλουτισμού των Ηνωμένων Πολιτειών με εκτεταμένες πλουτοπαραγωγικές ευκαιρίες και με άφθονους φορείς επισημονικών και πολιτισμικών προσόντων. Ήταν οι «ποσοτικές συσσωρεύσεις» που έκαναν τις Η.Π.Α. να φαντάζουν στην εκτίμηση του υπόλοιπου κόσμου ως σημείο αναφοράς για κάθε πρόοδο, ως η «Γη της Επαγγελίας». Θα ήταν άραγε δυνατό, υπό την επήρεια παρόμοιων εξελίξεων, να ερμηνευθεί η σημερινή επιθετική συμπεριφορά κατά όλου –σχεδόν– του υπόλοιπου κόσμου όπως εκφράστηκε με την καισαρικής αυταρέσκειας δήλωση του αμερικανού προέδρου πως: «Όποιος δεν συμφωνεί μαζί μας είναι εχθρός μας»;

Στη διάρκεια του ψυχρού πολέμου η ιδεολογική αναμέτρηση των δύο στρατοπέδων, του καπιταλιστικού και του



κομμουνιστικού, επέβαλε στις διαδοχικές αμερικανικές κυβερνήσεις την ανάγκη στήριξης των αντικομμουνιστικών καθεστώτων, και την ανάπτυξη, όσο ήταν δυνατό, των καθυστερημένων οικονομιών στον τύπο της ελεύθερης οικονομίας, ώστε να ενσωματωθούν και αυτές στο καπιταλιστικό μέτωπο. Με την κατάρρευση του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού» μεταφέρθηκαν πλέον στο ενδο-καπιταλιστικό πεδίο οι συγκρούσεις των οικονομικών συμφερόντων, χωρίς σκοπιμότητες συμμαχικών συμβιβασμών.

Πρόκειται ακριβώς για τις συγκρούσεις ανάμεσα στην αναδυθείσα από τη σκόπιμη νάρκη της ηγεμονική αξίωση της αμερικανικής πολιτικο-οικονομικής ηγεσίας, και στα συμφέροντα των οικονομιών που αποκτήσαν –σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό– σημαντικό ρόλο στη λειτουργία του παγκόσμιου παραγωγικού και εμπορικο-οικονομικού συστήματος. Με τη βοήθεια των τεχνολογικών εξελίξεων και κυρίως της πληροφορικής όλοι ήταν πια παντού παρόντες για να πουλήσουν ή για να κερδοσκοπήσουν μέσω των χρηματιστηρίων και των νομισματικών ισοτιμιών. Επρόκειτο για την περιβόητη «παγκοσμιοποίηση», η οποία όμως στο λεξικό της ηγεμονικής γλώσσας των Η.Π.Α. δε σήμαινε τίποτε άλλο από την πλήρη ελευθερία των δεινοσαύρων της αμερικανικής οικονομίας να κατανέμουν κατά τις ανάγκες τους τον παραγόμενο παντού πλούτο και να ελέγχουν τις πηγές του, ώστε κανείς τρίτος να μη μπορεί να αναχθεί σε έμπρακτο αμφισβητία του ρυθμιστικού τους ρόλου.

Οι παρεπόμενες ρυθμίσεις, στο πολιτικό πεδίο, αυτού του ηγεμονικού παράγοντα ήταν αναπόφευκτες. Αγνοήθηκε ο παρεμβατικός λόγος του Ο.Η.Ε. στις αποφάσεις για αντιμετώπιση προβλημάτων σχετικών με το διεθνές δίκαιο· περιθωριοποιήθηκε το ΝΑΤΟ, αφού ως θεσμός επέβαλε τη συνδιαλλαγή και με τις απόψεις τρίτων – «γεραιών» μάλιστα· «θεσμοθετήθηκε» η μονομερής απαλλαγή των Η.Π.Α. από την έγκλησή τους στο Διεθνές Δικαστήριο Εγκλημάτων Πολέμου· κατεβλήθη, και καταβάλλεται, κάθε προσπάθεια να αποσυντεθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση και να ματαιωθούν οι αναπτυξιακές προοπτικές της, όχι μόνο γιατί δε συ-

μπαραστάθηκε στον πόλεμο κατά του Ιράκ, αλλά και γιατί η γεωπολιτική και οικονομική της διεύρυνση αντιστρατεύεται ευθέως την αξίωση των Η.Π.Α. να μην υπάρξει ισοδύναμος με αυτές ρυθμιστής των διεθνών πραγμάτων· ο ΟΠΕΚ, ο Οργανισμός Πετρελαιοπα-

---

## **Το πραγματικό κίνητρο του πολέμου κατά του Ιράκ ήταν ο αμερικανικός έλεγχος της παραγωγής, της εμπορίας και των τιμών του πετρελαίου ολόκληρης της περιοχής της Μέσης Ανατολής, για να χρησιμοποιηθεί ως ένα επιπλέον «έξυπνο» όπλο, παραγωγικής- οικονομικής σημασίας.**

---

ραγωγών Κρατών, είναι βέβαιο ότι θα διαλυθεί και αυτός, για να ικανοποιηθεί και το πραγματικό κίνητρο του πολέμου κατά του Ιράκ. Ο αμερικανικός έλεγχος δηλαδή της παραγωγής, της εμπορίας και των τιμών του πετρελαίου ολόκληρης της περιοχής της Μέσης Ανατολής, για να χρησιμοποιηθεί ως ένα επιπλέον «έξυπνο» όπλο, παραγωγικής-οικονομικής σημασίας, κατά παντός αποπειρόμενου να εισαγάγει στη διεθνή αγορά και ένα άλλο νόμισμα διεθνών συναλλαγών και σχηματισμού αποθεματικών εκτός από το δολάριο.

Τον ίδιο «ευγενή» στόχο υπηρετεί και η άρνηση της αγγλικής κυβέρνησης να μετάσχει στη ζώνη του ευρώ, ώστε να προέρχεται εκ των ευρωπαϊκών «έσω» η αμφισβήτηση της ανθεκτικότητάς του.

### **...ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ**

Με την περιφανή λοιπόν νίκη του αμερικανικού στρατού κατά της καθημαγμένης αμυντικά και ψυχολογικά χώρας, ύστερα από τους δωδεκαετείς βομβαρδισμούς και το εμπάργκο με τις εκατοντάδες χιλιάδες εξουθενωμένων από την πείνα και τις αρρώστιες αμάχων, θα τερματιστεί και η πολύμορφη επιθετικότητα εναντίον του υπόλοιπου κόσμου, παντού όπου αμφισβητείται η αμερικανική μονοκρατορία; Θα επιτραπεί από την Ουάσιγκτον του κ. Μπους η ανεμπόδιστη εξέλιξη τρίτων σε όποιο ύψος οικονομικής και πολιτικής ισχύος μπορούν να φτάσουν ανταγωνιζόμενοι τις Η.Π.Α.; Και δεν είναι δύσκολο, ανταγωνιζόμενοι επί ίσους όροις, να τις υπερβούν. Πρωτοφανείς για την ιστορία τους οικονομικές δυσχέρειες αντιμετωπίζουν οι Αμερικανοί· δυσχέρειες που μεταδίδονται ασφαλώς και στον υπόλοιπο κόσμο. Όχι μόνο εξαιτίας των πολύμορφων διασυνδέσεων της αμερικανικής με την παγκόσμια οικονομία, αλλά, και κυρίως, γιατί οι ρίζες τους βρίσκονται στον κορεσμό της ικανότητας του βιομηχανικού καπιταλισμού να συνιστά τον αποτελεσματικότερο παράγοντα οικονομικής και πολιτισμικής προόδου. Το πέραςμα στον καπιταλισμό των υπηρεσιών και της χρηματιστικής οικονομίας διетάραξε πολλές από τις εξισορροπητικές λειτουργίες του προηγούμενου διεθνούς καταμερισμού εργασίας – με αποδεδειγμένη ήδη την αδυναμία αποκατάστασής τους μέσω συγχωνεύσεων μεγάλων επιχειρήσεων, μείωσης του απασχολούμενου προσωπικού, μηδενισμού σχεδόν των επιτοκίων δανεισμού, συρρίκνωσης του άμεσου και έμμεσου εισοδηματικού επιπέδου των εργαζομένων, για να εξασφαλιστεί, όπως πιστεύθηκε, το χαμηλότερο δυνατό ανταγωνιστικό κόστος παραγωγής και τιμών.

Στην αμερικανική οικονομία –και όχι μόνο– οι συνέπειες αυτής της ιστορικής μετάβασης εμφανίστηκαν: Με τον σχη-



ματισμό τεράστιου ετήσιου εμπορικού ελλείμματος, που δεν καλύπτεται, όπως στο παρελθόν, από τις εισαγωγές επενδυτικών κεφαλαίων· με τη δημιουργία εξίσου ογκώδους ελλείμματος στον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό· με τον υπερδιπλασιασμό του ποσοστού της ανεργίας· με την κατάρρευση των δεικτών χρηματιστηριακών αξιών· με σκανδαλώδεις διαχειριστικές ανωμαλίες κολοσσιαίων επιχειρήσεων, που υποσκάπτουν αναπόφευκτα το κύρος των αμερικανικών εταιρειών· με την αισθητή μείωση της καταναλωτικής διάθεσης των νοικοκυριών και, κατ' επέκταση, την αχρήστευση σημαντικού ποσοστού του παραγωγικού δυναμικού της χώρας. Με την επίμονη τέλος –που είναι και το πιο ενοχλητικό– αυξομείωση της τιμής του δολαρίου έναντι του ευρώ ή του ιαπωνικού γεν.

#### ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΛΙΜΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΚΑΜΨΗ

Η οφειλόμενη αντίδραση της πολιτικο-οικονομικής ηγεσίας αποκάλυψε απλώς την ανυπαρξία ευχερειών αποτελεσματικής παρέμβασης. Σε αντίθεση με την ευχέρεια που επέδειξε η προεδρία του Φράνκλιν Ρούζβελτ το 1933, όταν επανέφερε την αμερικανική οικονομία στην τροχιά της γρήγορης ανάπτυξης, μετά την κρίση των ετών 1929-32, ό,τι έκανε η σημερινή ηγεσία της χώρας ήταν η καλλιέργεια σε βαθμό υστερίας, στον αμερικανικό λαό, του φόβου της τρομοκρατίας, και η απόσπαση από την ασθμαίνουσα δημοσιονομική διαχείριση υπέρογκων ποσών για την έρευνα και παραγωγή νέων όπλων μαζικής καταστροφής. Το πρώτο, για να λειτουργήσει ως πειστικό επιχείρημα «εθνικής συσπείρωσης» γύρω από τη φιλοπόλεμη πολιτική του κ. Μπους και των επιλεγμένα παρανοϊκών συμβούλων του. Το δεύτερο, για να αντισταθμιστεί, με τη δύναμη των

όπλων, η προκλητική «υπόσχεση» των φανατικότερων αντι-Αμερικανών ότι οι μελλοντικές «πολεμικές» αναμετρήσεις θα πραγματοποιούνται εντός του αμερικανικού εδάφους. Με πρώτο δείγμα αυτής της «υπόσχεσης» την καταστροφή των δίδυμων πύργων της Ν. Υόρκης!

Περιττεύουν οι οικονομολογικές γνώσεις για να γίνει αντιληπτό ότι με παρόμοιες κυβερνητικές συμπεριφορές εντός και εκτός των Η.Π.Α. το διεθνές οικονομικό και ψυχολογικό κλίμα ούτε να εξυγιανθεί πρόκειται, ούτε να συμβάλει στην ανάκαμψη. Καμία χώρα δεν πρόκειται, μόνη ή σε συνεργασία με άλλες χώρες, να παραιτηθεί του δικαιώματός της να αναχθεί σε υπολογίσιμο συντελεστή διαμόρφωσης του νέου διεθνούς καταμερισμού εργασίας. Και η Ουάσιγκτον του κ. Μπους δεν πρόκειται να παραιτηθεί των προθέσεών της να κάνει χρήση οποιουδήποτε πρόσφορου μέσου, σε κάθε περιοχή του κόσμου, προκειμένου να πεισθούν όλοι ότι αν δεν γίνει σεβαστή η ηγεμονική θέση των Η.Π.Α., η ειρήνη, όπως τη θέλει η σχέση ηγεμόνα και υποτακτικών, δεν θα επανέλθει. Πρώιμο δείγμα αυτών των προθέσεων, το μποϊκοτάζ γερμανικών επιχειρήσεων και προϊόντων στην αμερικανική αγορά, όπως μετέδωσαν έγκυρες πηγές πληροφοριών, επειδή αντιστρατεύθηκε το Βερολίνο την πολεμική επιχείρηση κατά του Ιράκ. Σημαντικότερο δείγμα, η προηγηθείσα διαβεβαίωση του αμερικανού προέδρου ότι θα «εμφυτεύσει», θέλουν δε θέλουν, τους δημοκρατικούς θεσμούς σε όλες τις χώρες από το Μαρόκο ως το Μπαχρέιν!

Συνεπώς, αν κάποια πρόβλεψη για καθυστερημένη έστω επάνοδο σε ομαλό οικονομικό κλίμα διεθνώς έχει πιθανότητες επαλήθευσης, αυτή προϋποθέτει την απόφαση του αμερικανικού λα-

ού να αντικαταστήσει τη σημερινή μειοψηφική ηγεσία του. Και την ανάδειξη της ενωμένης Ευρώπης με όσα κράτη πράγματι το επιθυμούν, από τον Ατλαντικό ως τα Ουράλια, σε αποφασιστικό εξισορροπητικό παράγοντα για τη μετάβαση σε παγκόσμια πολιτική και οικονομική οργάνωση, με κοινωνικούς, αντιρατσιστικούς και αλληλοβοηθητικούς στόχους. Δύσκολο ασφαλώς επίτευγμα, χωρίς περιθώρια εναλλακτικών λύσεων όμως!

#### ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΑΣ...

Σ' ό,τι αφορά στην ελληνική οικονομία, εκτεθειμένη, όπως και όλες οι άλλες μικρές οικονομίες που δε θέλουν να είναι υπηρετικό προσωπικό των Η.Π.Α., στους επικίνδυνους τριγμούς από τον ανταγωνισμό των ισχυρών, η μόνη επιτρεπτή προσέγγιση του μέλλοντός της με θετικά χαρακτηριστικά απαιτεί την έγκαιρη εγκατάλειψη του παραλυτικού ωχαδερφισμού που τη χαρακτηρίζει τα τελευταία χρόνια, και την κοινωνικοποίηση της συμπεριφοράς όλων των παραγόντων της. Οι εισροές δωρεάν χρήματος από πηγές του εξωτερικού δεν θα συνεχιστούν, οι καταναλωτικές διευκολύνσεις με δανεισμούς, κράτους και ιδιωτών, θα περιοριστούν, η διατήρηση ενός οπωσδήποτε ικανοποιητικού βιοτικού επιπέδου θα εξαρτηθεί από το βαθμό κάλυψης των αναγκών από μόνο το προϊόν της πλουτοπαραγωγικής μας επίδοσης. Η αποκοτιά της διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων απορρόφησε δυσαναπλήρωτο κρατικό κεφάλαιο, με κίνδυνο αντιμετώπισης πολύ χειρότερων προβλημάτων αν οι ιερές της Ουάσιγκτον θελήσουν να τιμωρήσουν τον ελληνικό λαό που δεν επευφημεί τις εχθρικές για την ειρήνη δραστηριότητές τους. Οι ψευδαισθήσεις δεν ωφελούν!



BERTRAND JORDAN  
**ΟΙ ΑΠΑΤΕΩΝΕΣ  
ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ**  
ΔΙΑΥΛΟΣ



DAVE ROBINSON & JUDY GROVES  
**Ο ΠΛΑΤΩΝ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ**  
Κυκλοφορούν στην ίδια σειρά:  
ΤΣΟΜΣΚΥ • ΒΙΤΓΚΕΝΣΤΑΪΝ  
ΛΑΚΑΝ • ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ  
ΓΕΝΕΤΙΚΗ • ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟΣ  
ΔΙΑΥΛΟΣ



# Ποιοι είναι οι πραγματικοί αντιαμερικανοί

του Μανόλη Καρέλλη

**Τ**ο 1965 το Κογκρέσο των Η.Π.Α. ζήτησε από ένα συγγραφέα από κάθε χώρα να μεταφράσει στη δική του γλώσσα την ομιλία του προέδρου Αβραάμ Λίνκολν στο κοιμητήριο του Gettynburg. Η ομιλία αυτή, που οφείλει τη μεγάλη φήμη της στην απίστευτα οικονομική δομή της (σε περίπου 350 λέξεις λέει όσα άλλες δεν μπορούν να πουν σε αλλεπάλληλα κατεβατά), στην ταυτότητα του «συνθέτη» της (ο Αβραάμ Λίνκολν ήταν ένας από τους διασημότερους ρήτορες όλων των εποχών, εκείνος που εκφώνησε κάποτε ένα λόγο που έμεινε στην ιστορία ως «ο χαμένος λόγος του Λίνκολν» όταν οι δημοσιογράφοι που θα τον κατέγραφαν είδαν τα μολύβια των να πέφτουν κάτω από τη συγκίνηση που τους κατέλαβε), αλλά, «κυρίως», στην ανάπτυξη του θέματος της ελευθερίας με τρόπο μοναδικό, εκφωνήθηκε από τον ίδιο στις 19 Νοεμβρίου 1863.

Από την Ελλάδα κλήθηκε για τη μετάφραση ο συγγραφέας Αντώνης Σαμαράκης.

Ιδού η αρχή της ομιλίας του Αβραάμ Λίνκολν, όπως μας την έδωσε στη γλώσσα μας ο μεταφραστής της.

«Εδώ και ογδόντα επτά χρόνια οι πατέρες μας έχτισαν σ' αυτήν την ήπειρο ένα νέο έθνος θεμελιωμένο με ελευθερία και αφιερωμένο στην ιδέα ότι όλοι οι άνθρωποι είναι, από την ίδια τους τη φύση, ίσοι.»

Και η κατάληξή της:

«Είναι χρέος μας να αφιερωθούμε στο μεγάλο έργο που μας αναμένει ώστε από τους τιμημένους νεκρούς μας να αντλήσουμε την αφοσίωση σ' αυτόν το σκοπό για τον οποίον οι ίδιοι έδωσαν το υπέρτατο αντίκρουσμα αφοσίωσης, τη ζωή τους.

Χρέος μας να είμαστε εδώ για να



αποδείξουμε πως οι γενναίοι άνδρες δεν έπεσαν μάταια, ότι το έθνος μας με τη βοήθεια του Θεού θα αναγεννηθεί εν ελευθερία και ότι η κυβέρνηση αυτού του λαού, δια του λαού και υπέρ του λαού, δεν θα χαθεί από προσώπου γης.»

**Λ**ίγο πριν ο Αβραάμ Λίνκολν εκφωνήσει το λόγο του για την ελευθερία και την ισότητα στο Gettynburg, στις πιο μαύρες γι' αυτόν στιγμές του αμερικανικού εμφυλίου πολέμου, είχε επισημάνει την ανάγκη «ενός ορισμού για την ελευθερία». Μόλις είχε πάρει τις αναφορές για τη σφαγή 800 στρατιωτών της Ένωσης, πρώην σκλάβων, των οποίων οι πατεράδες και οι παππούδες είχαν μεταφερθεί από την Αφρική με αλυσίδες στα πόδια και στα χέρια. Ήταν η πρώτη μονάδα μαύρων που

είχε εμπλακεί σε μάχη. Παγιδεύτηκε και συντρίφθηκε στο Φορτ Πίλοου του Τενεσί, στον ποταμό Μισισσιπί, από μια πολύ μεγαλύτερη δύναμη ιππικού της Συνομοσπονδίας που τελούσε υπό τον Νάιθαν Μπέντφορντ Φόρεστ, και όλοι οι άνδρες σκοτώθηκαν. Ο Φόρεστ ανέφερε, σίγουρα περήφανος, ότι «το νερό του ποταμού έρεε κόκκινο για μερικές εκατοντάδες γιάρδες». (Μετά τον πόλεμο, ο Φόρεστ ίδρυσε την Κου Κλουξ Κλαν και επιδόθηκε στη ρατσιστική βία για δυο και πλέον δεκαετίες.)

Και είχε πει τότε ο Αβραάμ Λίνκολν: «Ο κόσμος ποτέ δεν είχε ένα καλό ορισμό της λέξης ελευθερία και ο αμερικανικός λαός, ακριβώς τώρα, χρειάζεται πολύ έναν τέτοιο ορισμό. Όλοι μιλούμε για ελευθερία, αλλά ενώ όλοι χρησιμοποιούμε την ίδια λέξη, δεν εννοούμε όλοι το ίδιο πράγμα.»



**Α**υτόν ακριβώς τον ορισμό της ελευθερίας φαίνεται να αναζητούν ακόμα οι Η.Π.Α. Είναι από τη μια ο Αβραάμ Λίνκολν που έδωσε τον ένα ορισμό με την ομιλία του στο κοιμητήριο του Gettynburg συνδέοντάς την με την ισότητα που θεωρείται «**ένα δικαίωμα από τη φύση**». (Για μια ελευθερία της ίδιας ποιότητας γίνεται λόγος σ' ένα από τα κεφαλαιώδη ντοκουμέντα του παγκόσμιου πολιτισμού, στη διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ψηφίσθηκε το 1948 από τα Ηνωμένα Έθνη. Αναφέρει η διακήρυξη στο άρθρο 1 ότι «**όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι με αξιοπρέπεια και δικαιώματα...**».)

Στο ίδιο μήκος κύματος με τον Αβραάμ Λίνκολν εκπέμπει και μια μεγάλη σειρά αμερικανών πολιτικών που λες και είναι βγαλμένοι από την πινακοθήκη του Πλουτάρχου, έμπλεοι καθώς είναι ευγένειας, αρετής, αλληλεγγύης και αγάπης για τον άνθρωπο και την αξιοπρέπειά του: ο **Ουάσιγκτον**, ο **Φραγκλίνος**, ο **Άνταμς**, ο **Τζέφερσον** ανάμεσά τους. Και είναι από την άλλη ο Νείθαν Μπέντφορντ Φόρεστ με την σφαγή των απογόνων των σκλάβων της Αφρικής και την Κου Κλουξ Κλαν και οι ρατσιστές ομοϊδεάτες του, αυτοί που στήριξαν την πολιτική σκέψη των στην «υπεροχή» του χρώματος, της καταγωγής, της θρησκείας, στην ιδιοκτησία των δούλων, εντός ή εκτός των αμερικανικών συνόρων, δεν έχει σημασία.

**Π**οια σχολή είναι εκείνη που εκφράζει γνήσια τις Η.Π.Α.; Αν είναι αυτή η σχολή των Ουάσιγκτον, των Φραγκλίνων, των Άνταμς, των Τζέφερσον, των Λίνκολν, τότε εκείνοι που ηγούνται σήμερα της μεγάλης υπερατλαντικής δημοκρατίας, οι διάφοροι Elliott

Abrams, Gary Bauer, William J. Bennett, Jeb Bush, Dick Cheney, Eliot A. Cohen, Midge Decter, Paula Dobriansky, Steve Forbes, Aaron Friedberg, Francis Fukuyama, Frank Gaffney, Fred C. Ikle, Donald Kagan, Zalmay Khalilzad, I. Lewis Libby, Norman Podhoretz, Dan Quayle, Peter W. Rodman, Stephen P. Rosen, Henry S. Rowen, Donald Rumsfeld, Vin Weber, George Weigel, Paul Wolfowitz,\* που ονειρεύονται την παγκόσμια αμερικανική ηγεσία (American global leadership) και αποδέχονται, ως πρακτική τις σφαγές των διαφορετικών στο χρώμα, στη φιλοσοφία της ζωής, στον πολιτισμό, στις θρησκευτικές πεποιθήσεις, είναι οι ίδιοι οι **πραγματικοί αντιαμερικανοί**, είναι εκείνοι που αντιστρατεύονται την ίδια τη χώρα των και τις αρχές της – και όχι όσοι πολίτες του κόσμου, όλοι εμείς, κατηγορούνται αναίτια γι' αυτή την άρνηση.

Αν πάλι η σχολή της σκέψης που εκφράζει αυθεντικά τις Η.Π.Α. είναι εκείνη του Νείθαν Μπέντφορντ Φόρεστ και των συνεχιστών του, τότε πρέπει να δεχθούμε ότι έχουμε σε εξέλιξη **όχι πια το αμερικανικό όνειρο αλλά τον αμερικανικό εφιάλτη**, «εμπλουτισμένο» με την υπέρτατη τεχνολογία και τον διαβολικό εξοπλισμό.

Στη δεύτερη, την εφιαλτική εκδοχή, **είμαστε πράγματι αντιαμερικανοί** και δίκαια παραπονιούνται ο κ. **Μίλλερ**, ο πρεσβευτής της αυτοκρατορίας στην Αθήνα, και οι αρθρογράφοι των αμερικανικών εντύπων και οι «πλασιέ» των και στην ίδια τη χώρα μας που τώρα τελευταία **«σήκωσαν ανάστημα»**.

Και δεν μπορούσαμε να είμαστε τίποτα το διαφορετικό, σ' αυτήν την περίπτωση, καθώς η σχολή της σκέψης των Φόρεστ και των συνεχιστών του αντιπροσωπεύει **το απόλυτο κακό που πρέπει να καταπολεμηθεί με κάθε μέσο, χωρίς ανάπαυλα, για το καλό του ανθρώπινου γένους και των αξιών του**.

## «Σοκ και Δέος» από τις ΗΠΑ Προληπτικός πόλεμος σημαίνει επίθεση και εισβολή όπου εκείνες κρίνουν

του Άκη Κοσώνα

**Ο**ι Ηνωμένες Πολιτείες σοκά- ρουν – ακόμα και τους φίλους της. Οι καλοπροαίρετοι δυτι- κόφιλοι παρατηρητές δεν περί- μεναν ότι με την αλλαγή της κυ- βέρνησης οι ΗΠΑ θα έμπαιναν σε ένα σκοτεινό μονοπάτι που δεν διακρίνε- ται για τα πάγια ρεπουμπλικανικά χα- ρακτηριστικά του, αλλά φαίνεται να προσδιορίζεται από έναν ιδιότυπο αι- ρεσιακού τύπου χριστιανικό φονταμε- τализμό με επικεφαλής ένα κακέτυ- πο σταυροφόρου ηγέτη.

Οι αμερικανοί πολίτες, αλλά και οι καλών προθέσεων φίλοι τους ανά τον κόσμο, δεν πιστεύουν στα μάτια τους. Βλέπουν τον πρόεδρό τους να ομνύει στο όνομα του Θεού και της θρησκεί- ας αναμειγνύοντας και λίγη δημοκρα- τία, προκειμένου να «ελευθερώσει» (και) το Ιράκ από τη δικτατορία, αντι- καθιστώντας τη διακυβέρνηση από το κόμμα Μπάθ με μια δήθεν δυτικού τύπου δημοκρατία. Οι ίδιοι οι Αμερι- κανοί δεν τολμούν ν' αμφισβητήσουν τον πρόεδρό τους, μια και κάτι τέτοιο θα έθετε ευθέως σε αμφισβήτηση τη σχέση τους με την εξουσία. Επειδή δε αγαπούν την (ψευδ)αίσθηση ότι συμ- μετέχουν στην εξουσία, δεν είναι πρό- θυμοι να διαταράξουν μία σταθερή σχέση, όσο κι αν παρουσιάζεται ανε- παρκής και παράξενος ο πρόεδρος τους.

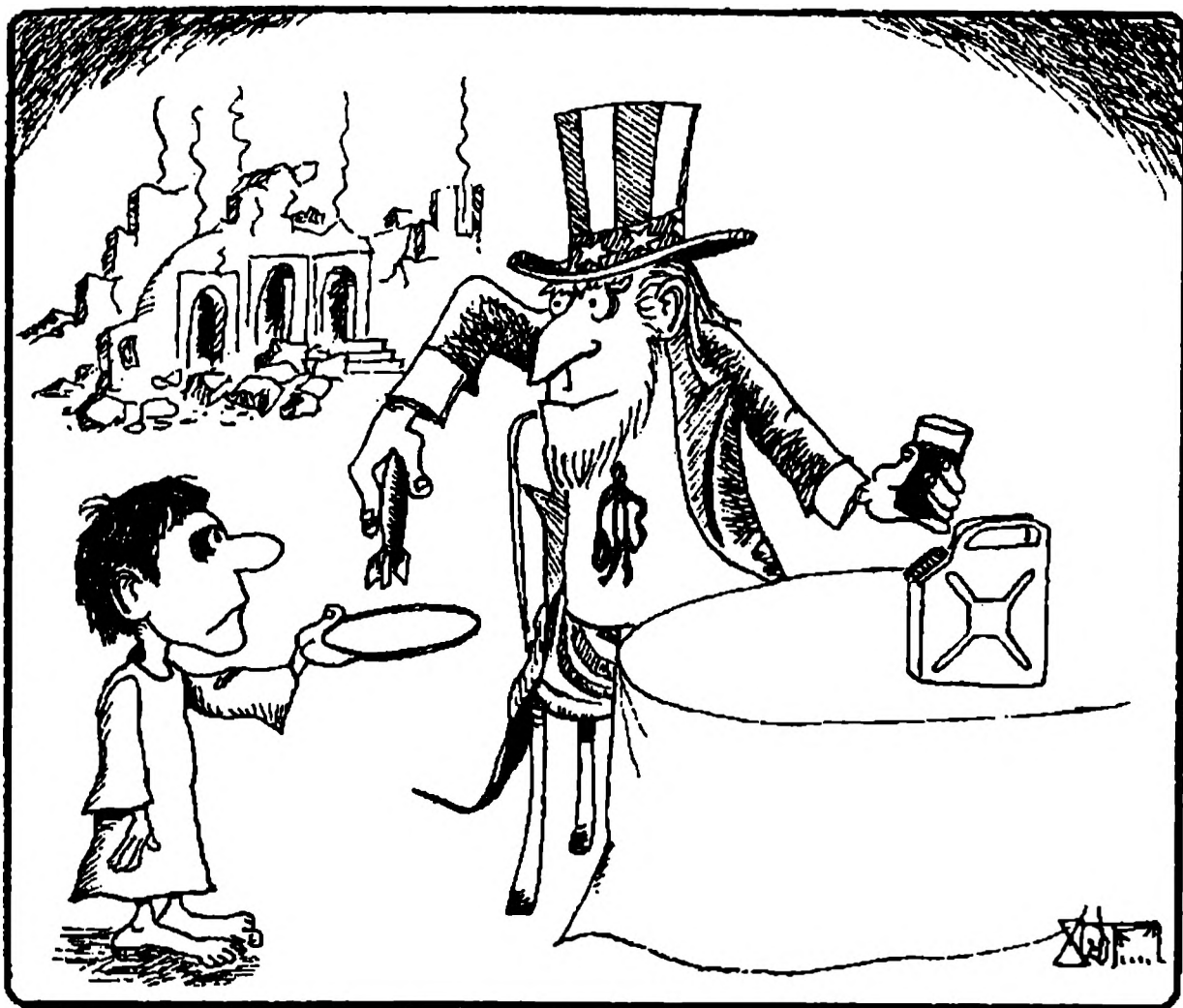
\* New American century, Statement of Principles, June 3, 1997.



Η υποστήριξη που εκφράζεται στον πρόεδρο Μπους από την κοινή γνώμη, σχετικά με τον πόλεμο που αποφάσισε να διεξαγάγει κατά του Ιράκ στο όνομα της πάταξης της τρομοκρατίας και για επίδειξη της δύναμης των ΗΠΑ, δεν σημαίνει απαραίτητως έγκριση των προεδρικών επιλογών. Πιθανότερα σημαίνει διάθεση συναίνεσης και κάλυψης των προεδρικών ενεργειών, στοιχεία που γίνονται ακόμα πιο έντονα στο βαθμό που μετέχουν στις επιχειρήσεις «παιδιά του αμερικανικού λαού», ή αλλιώς υποψήφια φέρετρα, που άρχισαν να καταφθάνουν σε τακτά χρονικά διαστήματα. Στην παρατήρηση «μα αυτό ακριβώς είναι λόγος για να τάσσεται ο κόσμος κατά του πολέμου» η απάντηση είναι «ναι, αλλά σε οποιοδήποτε άλλο μέρος του κόσμου όχι στις ΗΠΑ». Εκεί, το στοιχείο του καθημερινού ηρωισμού ζητεί συχνή επιβεβαίωση και είναι γνωστό πως ο στρατός και οι κάθε λογής υπηρεσίες (μυστικές και άλλες) χαίρουν εξαιρετικά μεγάλης εκτίμησης όχι μόνο για τον αμυντικό τους ρόλο (να προστατεύουν την πατρίδα) αλλά και για τον προληπτικά επιθετικό τους ρόλο: Να προστατεύουν την πατρίδα πριν ακόμα αυτή κινδυνεύσει.

Ας μην ξεχνάμε ότι ενώ στις περισσότερες χώρες δεν είναι προς τιμή και κομπασμό η εργασία-απασχόληση κάποιου στις μυστικές υπηρεσίες της πατρίδας του, αντιθέτως στις ΗΠΑ η εργασία στη CIA και τις θυγατρικές της είναι περίπου τίτλος τιμής.

Εκεί που υπάρχει δυσκολία απάντησης από τους αμερικανούς πολίτες, είναι το ερώτημα ποιος έχρισε την εκάστοτε διοίκησή τους αρμόδια για την ανα τον κόσμο πάταξη της τρομοκρατίας, την εφαρμογή της καταστολής και



την επιχείρηση αλλαγής καθεστώτων. Αν δεν απαντηθεί το θεμελιακό αυτό ερώτημα, η αμερικανική κοινή γνώμη θα είναι διαρκώς εκτεθειμένη ανθρωπιστικά και πολιτικά στη σκληρή και δίκαιη κριτική όλων των άλλων.

Στην περίπτωση του πατέρα Μπους, αλλά και του προηγούμενου προέδρου των ΗΠΑ Κλίντον, υπήρχε τουλάχιστον η νομιμοποιητική κάλυψη του ΟΗΕ για τις επιχειρήσεις στο Ιράκ και τη Γιουγκοσλαβία, όσο κι αν αυτό δεν άρεσε σε πολλούς από εμάς.

Στη σημερινή κατάσταση σφαγής και διάλυσης του Ιράκ λείπει η τυπική νομιμότητα για την ξένη παρουσία, κάτι που παραπέμπει ευθέως στο συμπέρασμα ότι έχουμε εισέλθει σε εποχή νέας αμερικανικής διπλωματίας (όσο μπορεί να πρόκειται για διπλωματία...) και αντίληψης για τη διεθνή νομιμότητα και την παγκόσμια ειρήνη. Αν οι ΗΠΑ δηλώ-

νουν με τις επιλογές τους ότι δεν έχουν ανάγκη τον ΟΗΕ, είναι χρέος όλων των άλλων να επαναπροσδιορίσουν τη στάση τους τόσο απέναντι στις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και στους διεθνείς οργανισμούς – να τους προστατέψουν ή να τους αλλάξουν.

Η επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου στους δίδυμους πύργους της Νέας Υόρκης δεν μπορεί και δεν πρέπει ν' αποτελέσει το διαρκές άλλοθι για επιβολή των αμερικανικών απόψεων περί δημοκρατίας και ελευθερίας ανα τον κόσμο. Η απόφαση των ΗΠΑ να μην διαχειριστούν κατά τρόπο εποικοδομητικό, συναινετικό και συνετό το συναισθηματικό κεφάλαιο που συγκέντρωσαν από το τρομερό χτύπημα, αλλά να το αναδείξουν σε λόγο προληπτικής επίθεσης όπου και όταν αυτές κρίνουν, τις καθιστά κάτι περισσότερο από αντιπαθείς: Επικίνδυνες.



Ελευθέριος Μωραϊτίνης Πατριαρχέας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΑΛΑΤΗΣ  
Ο ΦΙΛΙΚΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ



Sylvia Plath

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ



# Ο πόλεμος της εικόνας

του Νικόλα Ζηργάνου

*Όσοι δεν είναι μαζί μας, είναι εναντίον μας.*  
Τζορτζ Μπους, πρόεδρος ΗΠΑ

Το τετραπλό αιματηρό χτύπημα κατά δημοσιογραφικών στόχων την 7η Απριλίου στη Βαγδάτη (ξενοδοχείο Παλαιστάιν, στούντιο αλ-Τζαζίρα και Αμπού Ντάμπι, ιρακινή ραδιοτηλεόραση) θα έπρεπε να είναι αναμενόμενο. Οι Αμερικανοί είχαν δείξει από καιρό ότι δεν θα ανεχθούν μη ελεγχόμενες, πόσο μάλλον αντίθετες φωνές. Δεν ήταν διόλου τυχαίες οι προτροπές του έλληνα κυβερνητικού εκπροσώπου να εγκαταλείψουν για λόγους ασφαλείας οι έλληνες ανταποκριτές τη Βαγδάτη, ούτε και η στάση του διεθνούς ειδησεογραφικού πρακτορείου Reuters, που άφησε στο ξενοδοχείο Παλαιστάιν όπου διέμεναν όλοι οι ξένοι ανταποκριτές μόνο τον βρετανό επικεφαλής και λίγους «τρίτοκοσμικούς» τεχνικούς, ενώ ανάγκασε όλους τους άλλους ευρωπαϊούς υπαλλήλους του να αποχωρήσουν... Κάποιοι στην Αθήνα, το Λονδίνο, τη Μαδρίτη, αν δεν ήξεραν, ήταν τουλάχιστον υποψιασμένοι πως πράγματι οι ξένοι δημοσιογράφοι στη Βαγδάτη κινδύνευαν, όχι από τους Ιρακινούς, αλλά από τις αμερικανικές βόμβες. Δυστυχώς επιβεβαιώθηκαν. Ας σημειωθεί πως ποτέ άλλοτε, σε καμία άλλη σύρραξη δεν σκοτώθηκαν 12 δημοσιογράφοι μέσα σε διάστημα τριών εβδομάδων.

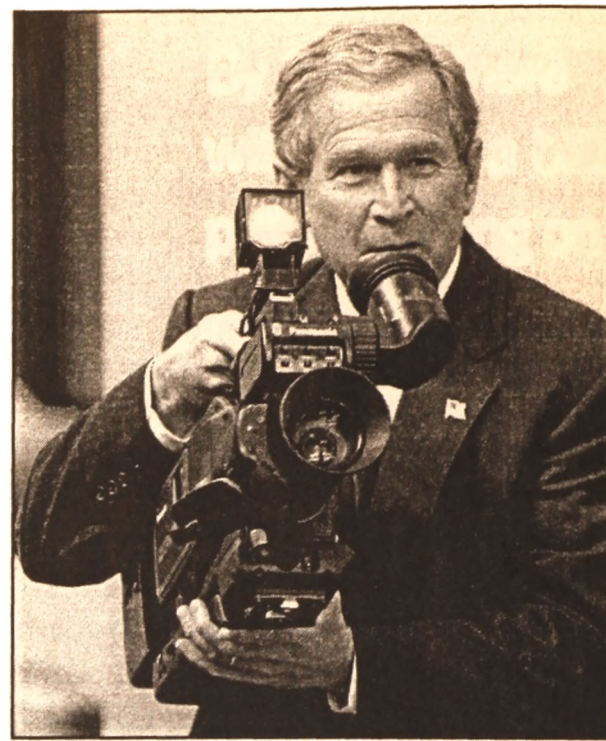
**Η** Ουάσιγκτον όχι μόνον έδειξε από την αρχή του πολέμου πως δεν ήθελε ανεξάρτητους δημοσιογράφους να μεταδίδουν μέσα από το Ιράκ, αλλά προχώρησε και στο αμφιλεγόμενο και απόλυτα ελεγχόμενο σύστημα μετάδοσης των «ενσωματωμένων» ρεπόρτερ, που συνοδεύουν τα στρατεύματα εισβολής και μεταδίδουν κάτω από ασφυκτικό καθεστώς λογοκρισίας...

Η προσπάθεια χειραγώγησης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης από τους ισχυρούς, είναι τόσο παλιά όσο και η δημοσιογραφία. Αν περιοριστούμε στη μεταπολεμική εποχή, τότε θα διαπιστώσουμε ότι οι ανταποκριτές στην Κορέα ντύθηκαν στο χακί και συνέχισαν την παράδοση που δημιούργησε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, με τους ρεπόρτερ να διαλέγουν στρατόπεδο και να μεταδίδουν μόνο ό,τι ήταν συμβατό με το εθνικό συμφέρον.

Η μεγάλη αλλαγή όμως έγινε με τον πόλεμο στο Βιετνάμ (1965-1975) και δεν είναι σύμπτωση πως ήταν και ο τελευταίος πόλεμος που έχασαν οι ΗΠΑ.

Κι αυτό δεν συνέβη μόνο γιατί ηττήθηκαν στρατιωτικά. Πριν απ' όλα ηττήθηκαν ηθικά και σ' αυτό έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο τα ΜΜΕ. Χιλιάδες ρεπόρτερ, φωτογράφοι και εικονολήπτες κάθε εθνικότητας κάλυψαν αυτόν τον πόλεμο της ντροπής και συνέβαλαν αποφασιστικά να καταλάβει η αμερικανική κοινή γνώμη την αλήθεια.

Κανείς δεν μπορεί να ξεχάσει τον αντίκτυπο που είχαν εικόνες όπως η εν ψυχρώ εκτέλεση σιδηροδέσμιου βορειο-βιετναμέζου αιχμάλωτου με μια σφαίρα στο κεφάλι μπροστά στην κάμερα, ή η σφαγή στο Μάι Λάι τον Μάρτιο του ταραγμένου '68, με το τραυματισμένο και καμένο κοριτσάκι να τρέχει γυμνό στο δρόμο με φόντο τις φωτιές



Ο τρόπος με τον οποίο ο Τζορτζ Μπους αντιλαμβάνεται τη λειτουργία της φωτογραφικής κάμερας...

από τις βόμβες ναπάλμ.

Μετά το πάθημα του Βιετνάμ, οι επιτελείς του Πενταγώνου ανέδειξαν ως βασικό παράγοντα για έναν νικηφόρο πόλεμο την χειραγώγηση και τον έλεγχο των ΜΜΕ.

Τη λύση τη βρήκαν οι Βρετανοί, που μέχρι τότε ήταν περήφανοι για την αμεροληψία των ειδήσεών τους. Ο πόλεμος (1982) στα νησιά Φόκλαντς, χιλιάδες μίλια μακριά, στον Ατλαντικό Ωκεανό, δεν επέτρεπε αντικειμενικά στους δημοσιογράφους άλλου τύπου κάλυψη, πέραν της επιβίβασης σε βρετανικά πολεμικά πλοία και την αναγκαστική μετάδοση των ειδήσεων από τα συστήματα επικοινωνιών του πλοίου. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να ασκηθεί ασφυκτικός έλεγχος και λογοκρισία εικόνας και κειμένων από τους στρατιωτικούς στους 17 όλους κι όλους βρετανούς δημοσιογράφους και τους 12 τεχνικούς που επελέγησαν να συνοδεύσουν τον στόλο. Παρά την αντίδραση των ρεπόρτερ του BBC (και τη γκρίνια της Μάργκαρετ Θάτσερ που τους κατηγορήσε για έλλειψη πατριωτισμού), η επιτυχία του κυβερνητικού ελέγχου επί των ΜΜΕ ήταν απόλυτη.

Στον Πόλεμο του Κόλπου το 1991 οι Αμερικανοί προλείαναν το έδαφος για τον επηρεασμό της κοινής γνώμης με συστηματικό πόλεμο προπαγάνδας που προηγήθηκε του πραγματικού πολέ-



μου. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα – η «υπόθεση των θερμοκοιτίδων»: Λίγες ημέρες μετά την εισβολή των Ιρακινών στο Κουβέιτ δημοσιεύθηκε η –κατασκευασμένη όπως αποδείχτηκε εκ των υστέρων– είδηση, πως ιρακινοί στρατιώτες αποσυνέδεσαν από το ηλεκτρικό ρεύμα τις θερμοκοιτίδες των νεογέννητων στα μαιευτήρια του Κουβέιτ, με αποτέλεσμα να πεθάνουν εκατοντάδες μωρά. Η βάρβαρη αυτή πράξη πιστοποιήθηκε και από μαρτυρία νεαρής νοσοκόμας που με κίνδυνο της ζωής της βγήκε παράνομα από το κατεχόμενο Κουβέιτ και κατέθεσε ενώπιον επιτροπής του αμερικανικού Κογκρέσου. Η κατάθεσή της χρησιμοποιήθηκε από τον πρόεδρο Μπους για να πείσει το Κογκρέσο να εγκρίνει τον πόλεμο και πράγματι το πέτυχε με μικρή, σχεδόν οριακή πλειοψηφία. Πολύ αργότερα αποδείχθηκε ότι η νοσοκόμα ήταν κόρη του πρέσβη του Κουβέιτ στον ΟΗΕ, η οποία σπούδαζε στις ΗΠΑ και φυσικά δεν ήταν στην πατρίδα της την περίοδο της εισβολής. Η «υπόθεση θερμοκοιτίδες» ήταν μια κατασκευή των μυστικών υπηρεσιών την οποία υιοθέτησαν αμέσως τα ΜΜΕ.

Πολύ επιτυχημένο για τη χειραγωγή των ειδήσεων θεωρήθηκε επίσης το μοντέλο μετάδοσης pool, που εισήγαγαν οι επιτελείς του Σβάρτσκοφ στον πρώτο πόλεμο του Κόλπου. Ελάχιστοι, επιλεγμένοι δημοσιογράφοι πήγαιναν με τη συνοδεία στρατιωτών και κάλυπταν θέματα τα οποία θεωρούσαν οι Αμερικανοί ότι εξυπηρετούσαν καλύτερα την προπαγάνδα τους και μετά επέστρεφαν στο Κουβέιτ. Εκεί, στο κέντρο τύπου, μετέφεραν στους διψασμένους για ειδήσεις ρεπόρτερ που έμεναν μακριά από το μέτωπο όσα είχαν δει. Ήταν ευνόητο πως στα pool δεν συμμετείχαν ενοχλητικοί δημοσιογράφοι, ενώ έπρεπε να είναι κανείς πολύ αρεστός για να του δοθεί το δικαίωμα να κάνει ακόμη και μία ερώτηση στον αμερικανό στρατηγό που έκανε «ενημέρωση». Αυτό το σύστημα επέτρεψε στον Σβάρτσκοφ να ισχυριστεί πως οι πύραυλοι πάτριος είχαν 100% επιτυχία, (μεταπολεμικά αποδείχτηκε ότι δεν χτύπησαν ούτε έναν πύραυλο σκουτ), ενώ από τις εικόνες που έφταναν στις οθόνες μας βλέπαμε έναν αποστειρω-



Η αποκάλυψη αυτής της φωτογραφίας όπως και άλλων από τη σφαγή στο Μάι Λάι δεν άφησε αμφιβολίες για το είδος του πολέμου που διεξήγαγαν οι ΗΠΑ στο Βιετνάμ.

μένο πόλεμο χωρίς αίμα και νεκρούς, χωρίς πόνο και δυσάρεστη συναισθηματική φόρτιση, έναν πόλεμο βίντεο-γκέιμ, μια ψεύτικη εικόνα που είχε για κορωνίδα το παραμύθι των αλάνθαστων έξυπνων όπλων που ελαχιστοποιούν τις απώλειες μεταξύ των αμάχων.

Η κατασκευή ψευδών ειδήσεων και ο έλεγχος των ΜΜΕ μέσω φιλτραρισμένης πληροφόρησης προχώρησε ακόμη περισσότερο στον πόλεμο στο Κοσσυφοπέδιο (1999). Όμως η εξέλιξη της τεχνολογίας και η δυνατότητα δορυφορικής αναμετάδοσης από ενοχλητικούς ρεπόρτερ, που αποκάλυψαν βομβαρδισμούς νοσοκομείων, σχολείων, τρένων και αμάχων, ισορρόπησε κάπως την πλάστιγγα με αποτέλεσμα να προχωρήσει το ΝΑΤΟ σε μια νέα ποιοτική φάση του πολέμου για τον έλεγχο των ΜΜΕ. Υιοθέτησε την άποψη ότι «τα ΜΜΕ του αντιπάλου είναι νόμιμος στρατιωτικός στόχος» και βομβάρδισε την κρατική ραδιοτηλεόραση του Βελιγραδίου και

τους αναμεταδότες της, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν 11 τεχνικοί και δημοσιογράφοι.

Το ίδιο σκηνικό σε επανάληψη το είδαμε στο Αφγανιστάν, όπου βομβαρδίστηκε το στούντιο και η κεραία του ενοχλητικού αραβικού δορυφορικού καναλιού αλ-Τζαζίρα, του μόνου τηλεοπτικού σταθμού που μετέδιδε ενοχλητικές εικόνες από την «άλλη» πλευρά. Δεν μπορεί λοιπόν να θεωρείται σύμπτωση ότι βομβαρδίστηκε και πάλι, αυτή τη φορά στη Βαγδάτη, με δύο πυραύλους το στούντιο του αλ-Τζαζίρα (ένας δημοσιογράφος νεκρός), τις συντεταγμένες και το στίγμα του οποίου είχε δώσει για λόγους αυτοπροστασίας η διεύθυνση του καναλιού στην αμερικανική διοίκηση στο Κατάρ.

Δυστυχώς δεν είναι μόνο η αλήθεια το πρώτο θύμα του πολέμου. Σύμφωνα με το νέο αμερικανικό δόγμα «νόμιμοι στόχοι», άρα θύματα, είναι και οι ενοχλητικοί δημοσιογράφοι. 



# Η βαρβαρότητα επεκτείνεται...

του Τάκη Διαμαντή

Τώρα θα πρέπει –φантаζόμαστε– να καταλαβαίνουν όλοι τι ακριβώς συμβαίνει. Τώρα που η συμμορία Μπους-Μπλερ, αφού ισοπέδωσε εντελώς το Ιράκ προκαλώντας εκατόμβες θυμάτων αθώων αμάχων και ιδιαίτερα παιδιών, ψάχνει εναγωνίως, μέσα στο χάος που δημιούργησε, να βρει πώς θα τα βγάλει πέρα με την «επόμενη μέρα» και στο μεταξύ στρέφεται ήδη προς τον επόμενο στόχο, τη Συρία. Και φυσικά –είναι βέβαιο– έπεται συνέχεια.



Ντόναλντ Ράμσφελντ και Κόλιν Πάουελ, το «γεράκι» και η «περιστερά», με διαφορετική φρασεολογία αλλά για τους ίδιους στόχους.

**Ο** α πρέπει να καταλαβαίνουν πως, πέρα από τα επικοινωνιακά κόλπα που χρησιμοποιήθηκαν για να μας πείσουν πόσο επικίνδυνος ήταν ο Σαντάμ Χουσεϊν, ο πραγματικός στόχος της συμμορίας δεν ήταν μόνο το Ιράκ, αλλά ολόκληρη η περιοχή της Μέσης Ανατολής και ακόμα πέρα από αυτήν.

Το τραγικό είναι μάλιστα ότι ο ίδιος ο Τζορτζ Μπους και το επιτελείο του μας είχαν προϊδεάσει γι' αυτή τη διάσταση, μόνο που οι υπόλοιποι ηγέτες του κόσμου –κυρίως εκείνοι που πίνουν νερό στο όνομα του πλανητάρχη, αλλά κι εκείνοι που αρνούνται για λόγους συμφέροντος ν' αντιπαρατεθούν στις επιταγές της υπερδύναμης– θυμούνται επιλεκτικά εκείνα που νομίζουν ότι δεν θα διαταράξουν τις παραδοσιακές σχέσεις και δεν θα τους εξαιρέσουν από το «νέο περιβάλλον» που δημιουργείται, φροντίζοντας, στο όνομα της δικής τους λογικής και του δικού τους ρεαλισμού, να ξεχάσουν όλα τα υπόλοιπα, ανεξάρτητα αν αυτό τους φέρνει σε πλήρη αντίθεση με τους ίδιους τους λαούς των χωρών τους.

Έτσι φτάσαμε σήμερα να απειλείται με εισβολή και η Συρία, για την οποία μάλιστα ο πλανητάρχης δεν αισθάνθηκε

καμία ανάγκη να εφεύρει νέα επιχειρήματα. Αντίθετα, θεωρώντας βέβαιο ότι κανείς δεν πρόκειται να φέρει αντίρρηση στη νέα απάτη, προβάλλει σε «κόπια» το ίδιο τροπάρι των όπλων μαζικής καταστροφής και της υπόθαλψης της τρομοκρατίας, που ξέρει ότι αγγίζουν τουλάχιστον την αμερικανική κοινή γνώμη, στην οποία δείχνει να υπολογίζει περισσότερο.

Βεβαίως μέχρι τη στιγμή αυτή δεν έχει βρεθεί κανένα στοιχείο που να επαληθεύει τις κατηγορίες περί ύπαρξης όπλων μαζικής καταστροφής στο Ιράκ ή σύνδεσης του Σαντάμ Χουσεϊν με τον θρύλο, ας πούμε, της αλ-Κάιντα του Οσάμα Μπιν Λάντεν ή άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις. Εδώ που τα λέμε όμως, κανένας δεν έχει θέσει σοβαρά ερωτήματα για το θέμα αυτό, εκτός ίσως από κάποιες αμερικανικές εφημερίδες, οι οποίες τελικά δείχνουν μεγαλύτερη ευαισθησία.

Για το επιτελείο της Ουάσιγκτον, η επιθετική στροφή κατά της Συρίας σε πρώτη φάση ξεκινά από τη στάση της στον «πόλεμο» του Ιράκ και κυρίως από το ότι δήθεν η κυβέρνηση Άσαντ προσέφερε άσυλο σε στελέχη του καθεστώτος Χουσεϊν και επέτρεψε τη μετακίνηση μουσουλμάνων μαχητών στο Ιράκ, για

να πολεμήσουν εναντίον των αμερικανοβρετανικών δυνάμεων.

Για τον λόγο αυτό, σύμφωνα με τον υπουργό Εξωτερικών Κόλιν Πάουελ, η Ουάσιγκτον μελετά τη λήψη «διπλωματικών, οικονομικών, ή άλλης φύσεως μέτρων», αν και ο ίδιος δήλωσε ότι ελπίζει πως η Δαμασκός «θα καταλάβει τις υποχρεώσεις της στο νέο περιβάλλον» που δημιουργεί η παρουσία των ΗΠΑ στο Ιράκ.

Ωστόσο είναι γνωστό ότι η Συρία βρισκόταν πάντα στο στόχαστρο ορισμένων κύκλων της Ουάσιγκτον, όπως δήλωσε ο εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου Άρι Φλάισερ, ο οποίος χαρακτήρισε τη Συρία «χώρα-παρία» και «χώρα-τρομοκρατία», που δίνει άσυλο σε τρομοκράτες και για το λόγο αυτό περιλαμβάνεται στον κατάλογο των «χωρών-τρομοκρατών» του Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Στην αντίληψη αυτή, όπως είναι γνωστό, εκτός των άλλων συμβάλλει τα μέγιστα και η στάση της στο παλαιστινιακό ζήτημα, σχετικά με το οποίο η Δαμασκός αποτελούσε πάντα το φόβητρο των πολιτικών και στρατιωτικών κύκλων του Ισραήλ.

Έτσι δεν είναι τυχαίο ότι, αμέσως μετά τις δηλώσεις του προέδρου Μπους



# Μεταξύ σφύρας και άκμονος

του Τάκη Διαμαντή

και του υπουργού Εξωτερικών Πάουελ που έθεταν θέμα Συρίας, ο πρώτος που αντέδρασε ήταν ο ισραηλινός πρωθυπουργός Αριέλ Σαρόν, ο οποίος έσπευσε να πλειοδοτήσει, ανακοινώνοντας μέσω στελέχους της κυβέρνησής του την πρόθεσή του να απαιτήσει από τους Αμερικανούς –μεταξύ άλλων– την απομάκρυνση των ανταρτών της οργάνωσης Χεζμπολλά από το νότιο Λίβανο και την εκδίωξη όλων των παλαιστινιακών οργανώσεων που έχουν έδρα τη Δαμασκό.

Στο νέο σκηνικό που διαμορφώνεται, οι πρωθυπουργοί της Βρετανίας και της Ισπανίας Μπλερ και Αθνάρ προσπάθησαν να προλάβουν τις αντιδράσεις, ο μιν πρώτος διαψεύδοντας ότι η Συρία αποτελεί στόχο στρατιωτικής εισβολής, ο δε δεύτερος δηλώνοντας ότι η Ισπανία δεν έχει κανένα πρόβλημα με τη Συρία, με την οποία διατηρεί καλές σχέσεις, λες κι αυτό θα μπορούσε ν' αποτελέσει εμπόδιο στα επιθετικά σχέδια του πλανητάρχη.

Ωστόσο ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών Τζακ Στρο, περισσότερο αποκαλυπτικός, παραδέχτηκε έμμεσα ότι υπάρχει κατάλογος χωρών που είναι υποψήφιες για πόλεμο, στον οποίο πάντως αρνήθηκε ότι περιλαμβάνεται η Συρία, αλλά πρόσθεσε ότι υπάρχουν ορισμένα θέματα που πρέπει να συζητηθούν με τη Δαμασκό.

Και ο υπόλοιπος κόσμος; Μέχρι τη στιγμή αυτή καμία ουσιαστική αντίδραση – με μόνη εξαίρεση τον εκπρόσωπο για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Άμυνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Χαβιέ Σολάνα, ο οποίος ζήτησε «αυτοσυγκράτηση» από τις ΗΠΑ, λέγοντας ότι «θα είναι καλύτερα να κάνουμε εποικοδομητικές δηλώσεις, να δούμε αν μπορούμε να ηρεμήσουμε την κατάσταση». Επίσης ο γ.γ. του Αραβικού Συνδέσμου, Αμρ Μούσα, χαρακτήρισε «ακατανόητες» τις κατηγορίες της Ουάσιγκτον κατά της Συρίας, ενώ ο τούρκος υπουργός Εξωτερικών, Αμπντουλλάχ Γκιουλ, περιορίστηκε να δηλώσει ότι η Άγκυρα διατηρεί φιλικές σχέσεις με τις γειτονικές της χώρες Συρία και Ιράν, αν και γνωρίζει ότι η θέση της Τουρκίας στο «νέο περιβάλλον» της Μέσης Ανατολής δεν έχει πλέον κανέναν ουσιαστικό ρόλο.

Παράπλευρη συνέπεια της εισβολής των Αμερικανών και Βρετανών στο Ιράκ, και μάλιστα καθοριστικής σημασίας για μια σειρά εξελίξεων στην ευρύτερη περιοχή, αποτελεί και η αναπόφευκτη αναβίωση του κουρδικού ζητήματος, γύρω από το οποίο υπάρχουν ήδη πολλά σενάρια, σχετικά με τον ρόλο που διεκδικούν, ή που θα τους επιτραπεί να διαδραματίσουν στο μέλλον, οι Κούρδοι της περιοχής.

**Ο**ι Κούρδοι είναι ένας ιστορικός λαός, με ρίζες που ξεκινούν από τους Μήδες, ο οποίος σήμερα αριθμεί γύρω στις 25-35 εκ. ψυχές, διασκορπισμένες σε περιοχές τεσσάρων χωρών –Τουρκία, Ιράκ, Ιράν και Συρία–, αλλά Κούρδοι ζουν επίσης στην Αρμενία, στο Αζερμπαϊτζάν, ακόμα και στο Λίβανο, ενώ υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός Κούρδων της διασποράς κυρίως στην Ευρώπη, με επίκεντρο την Γερμανία, καθώς και στις ΗΠΑ.

Οι περιοχές των Κούρδων, στις χώρες που εκτείνονται, καθορίζουν ένα μεγάλο κράτος, το Κουρδιστάν, που ξεκινά από τις ερήμους του κεντρικού Ιράκ, απλώνεται στο βορειοδυτικό Ιράν και τα βόρεια της Συρίας, καταλαμβάνει όλη σχεδόν την ανατολική Τουρκία και φτάνει μέχρι την Αρμενία και την Κασπία Θάλασσα. Παρ' όλα αυτά ποτέ στην ιστορία των τελευταίων αιώνων οι περιοχές αυτές δεν αναγνωρίστηκαν ως ένα ενιαίο κράτος, με αποτέλεσμα οι Κούρδοι να ζουν ως μειονοτικές ομάδες στα όρια των χωρών που δημιουργήθηκαν με άμεση παρέμβαση κυρίως των Βρετανών, μετά την κατάλυση της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Μοναδική ευκαιρία για τη δημιουργία ενιαίου κουρδικού κράτους δόθηκε το 1920 με τη Συνθήκη των Σεβρών, η οποία προέβλεπε τη δημιουργία τέτοιου κράτους, μόνο που η συνθήκη αυτή δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ. Έκτοτε οι Κούρδοι κατέβαλαν πολλές προσπάθειες να αποκτήσουν τη δική τους κρα-

τική οντότητα, όλες οι προσπάθειες αυτές όμως πνίγηκαν στο αίμα, ενώ μέχρι σήμερα και οι τέσσερις χώρες στις οποίες ζουν Κούρδοι τους αντιμετωπίζουν ως πολίτες τρίτης κατηγορίας και τους υποβάλλουν σε συνεχείς διωγμούς και εξευτελισμούς, με κατάληξη τις περισσότερες φορές τον θάνατο, ενώ ταυτόχρονα οι ίδιες αυτές χώρες τους χρησιμοποιούν για διάφορα πολιτικά παιχνίδια.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι Κούρδοι του βόρειου Ιράκ, στους οποίους ο Σαντάμ Χουσεϊν είχε δώσει κάποιου είδους αυτονομία, κυρίως κατά τη διάρκεια του πολέμου με το Ιράν, οπότε δεν ήθελε να έχει και ένα εσωτερικό μέτωπο· ωστόσο με τη λήξη του πολέμου εκείνου το 1988, στο πλαίσιο των ιδιότυπων σχέσεων που είχε αναπτύξει με την Τουρκία και με την ανοχή της διεθνούς κοινότητας, επιτέθηκε στους Κούρδους και μάλιστα με χημικά όπλα, μέσα σε κατοικημένες περιοχές, σκοτώνοντας περισσότερα από 5000 άτομα, κυρίως γυναίκες και παιδιά, και διώχνοντας πολλές χιλιάδες κουρδικών οικογενειών από το Κιρκούκ, τη Μοσούλη και πολλά άλλα αστικά κέντρα της περιοχής, στο πλαίσιο ενός προγράμματος «εξαραβισμού» του βόρειου Ιράκ.

Η πρώτη επίθεση των Αμερικανών και Βρετανών κατά του Ιράκ το 1991 οδήγησε στην αναβίωση της αυτονομίας στην περιοχή των Κούρδων, οι οποίοι στο διάστημα από το 1992 μέχρι σήμερα υποστηρίζουν ότι, παρά τις διαμάχες που υπήρχαν ανάμεσα στα



δύο μεγαλύτερα πολιτικά κόμμάτα τους, κατάφεραν να δημιουργήσουν τις δομές ενός κράτους, με το σχηματισμό αντιπροσωπευτικής βουλής, μηχανισμών διοίκησης και εκπαίδευσης, καθώς και κρατικών ταμείων, κυριότερος πόρος των οποίων πάντως ήταν τα έσοδα από το πρόγραμμα του ΟΗΕ που επέτρεπε την πώληση πετρελαίου έναντι τροφίμων.

Στο πλαίσιο αυτό ήταν φυσικό οι Κούρδοι της περιοχής να συστρατευθούν με τους Αμερικανούς, οι οποίοι μάλιστα κατάφεραν να συμφιλιώσουν το Πατριωτικό Μέτωπο του Κουρδιστάν του σοσιαλίζοντος Τζαλάλ Ταλαμπανί και το δεξιόστροφο Δημοκρατικό Κόμμα του Μασούντ Μπαρτζανί –αν και οι ιδεολογικοί προσανατολισμοί δεν σημαίνουν τίποτα ιδιαίτερο–, ώστε να χρησιμοποιήσουν το κουρδικό δυναμικό εναντίον του Σαντάμ Χουσεϊν, πράγμα που φάνηκε ιδιαίτερα χρήσιμο μετά την αποτυχία της τουρκικής κυβέρνησης να περάσει από τη βουλή της χώρας τη συμφωνία για τη διέλευση στρατευμάτων των ΗΠΑ από το τουρκικό έδαφος.

Η εξέλιξη αυτή άφησε μοναδικούς συμμάχους των Αμερικανών στο «βόρειο μέτωπο» του Ιράκ τους Κούρδους, οι οποίοι όπως είναι φυσικό περιμένουν να εξαργυρώσουν τη συμμετοχή αυτή στον «πόλεμο», αν όχι με τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους, που είναι βέβαιο ότι δεν πρόκειται να γίνει αποδεκτή, τουλάχιστον με ένα καθεστώς ευρείας αυτονομίας, στο πλαίσιο μιας ομοσπονδίας η οποία ήδη έχει συμφωνηθεί σε προπολεμικές συναντήσεις αμερικανών αξιωματούχων με στελέχη των κουρδικών κομμάτων και ιρακινών αντικαθεστωτικών.

Σε ένα τέτοιο σχέδιο είναι απόλυτα αναμενόμενο να αντιδρά η Τουρκία, η οποία δείχνει να βρίσκεται σε δεινή θέση με την προοπτική μιας αναβάθμισης της θέσης των Κούρδων στο Ιράκ, πράγμα που θα υποδαύλιζε αντίστοιχες αποσχιστικές κινήσεις και των δικών της Κούρδων. Για τον λόγο αυτό άλλωστε, το τουρκικό πολιτικό και στρατιωτικό κατεστημένο αντέδρασε έντονα όταν έγινε φανερό ότι οι ΗΠΑ



Ιρακινοί πολιτικοί σε παλιότερη συνάντηση στη Δαμασκό. Αριστερά ο ηγέτης της Πατριωτικής Ένωσης του Κουρδιστάν Τζαλάλ Ταλαμπανί.

δεν ήθελαν να επιτρέψουν την είσοδο τουρκικών στρατιωτικών δυνάμεων στο ιρακινό έδαφος, παρά μόνο σε μικρό βάθος και μόνο για ανθρωπιστικούς λόγους, ενώ την περασμένη μόλις εβδομάδα η Άγκυρα έδειξε να καταλαμβάνεται από οργή όταν κουρδικές δυνάμεις, αντί των αμερικανικών, κατέλαβαν το Κιρκούκ και τη Μοσούλη, επιτρέποντας έτσι και σε χιλιάδες κουρδικές οικογένειες να επιστρέψουν στα σπίτια που είχαν εγκαταλείψει διωγμένοι από τον Σαντάμ Χουσεϊν το 1988.

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ δέχτηκε έντονες πιέσεις εκ μέρους των Τούρκων και συμφώνησε στην αποχώρηση των κουρδικών ένοπλων ομάδων από τις δύο πόλεις, στις οποίες πάντως το Γενικό Επιτελείο της Τουρκίας έστειλε στρατιωτικούς παρατηρητές για να παρακολουθούν τις εξελίξεις.

Βεβαίως, πέρα από την αναβάθμιση της θέσης των Κούρδων, η Τουρκία είναι γνωστό ότι επωφθαλμιά τις πετρελαιοφόρες περιοχές του Κιρκούκ και της Μοσούλης, για τον λόγο αυτό και περιμένει στη γωνία μέχρι να της δοθεί η κατάλληλη αφορμή για να στείλει δυνάμεις της στο βόρειο Ιράκ, πέρα από εκείνες που ήδη βρίσκονται μέσα από

τα ιρακινά σύνορα από τον πόλεμο του 1991.

Από την άλλη πλευρά, με το χάος και την αβεβαιότητα που επικρατούν αυτή τη στιγμή στο Ιράκ, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι οι Αμερικανοί θα μπορέσουν να βρουν λύσεις στα προβλήματα της τάξης και κυρίως της διοίκησης, αποδεκτές από τη διεθνή κοινότητα, οπότε εκείνο που θα γίνει θα είναι να λειτουργήσουν καθαρά ως στρατός κατοχής και να επιβάλουν ένα καθεστώς προτεκτοράτου, στο οποίο τα πάντα θα γίνονται από Αμερικανούς.

Στο πλαίσιο αυτό διάφορες πληροφορίες αναφέρουν ότι στόχος της αμερικανικής διοίκησης είναι να χωρίσει το Ιράκ σε τρία τμήματα –βόρειο, κεντρικό και νότιο– στα οποία θα υπάρχουν αμερικανοί κυβερνήτες, οπότε, στο βαθμό που η Ουάσιγκτον δεν θα θελήσει να έλθει σε πλήρη ρήξη με την Άγκυρα, είναι πολύ πιθανό οι επιδιώξεις των Κούρδων να παραμείνουν και πάλι όνειρα, ιδιαίτερα καθώς οι Αμερικανοί μεθοδεύουν επέκταση της δράσης τους στη Συρία και ενδεχομένως στο Ιράν, για την οποία είναι βέβαιο ότι θα χρειαστούν κάθε δυνατή υποστήριξη, τόσο από τους Κούρδους όσο και από την Τουρκία.





# ΤΟΥΡΚΙΑ:

## Ανακυκλώνεται το Κουρδικό

**Τ**ο τέλος του πολέμου στο Ιράκ και οι εξελίξεις στον κουρδικό θύλακα στο βόρειο τμήμα της χώρας φέρνουν την τουρκική κυβέρνηση αντιμέτωπη με ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της σύγχρονης Τουρκίας.

Κούρδοι μαχητές εισήλθαν στις μεγαλύτερες πόλεις του βορείου Ιράκ, το Κιρκούκ και τη Μοσούλη, ενώ η Άγκυρα έχει επανειλημμένως προειδοποιήσει ότι οποιαδήποτε κίνηση που θα οδηγούσε στη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους στο βόρειο Ιράκ θ' αποτελέσει «αιτία πολέμου».

Μέχρι σήμερα η κυβέρνηση κράτησε ψύχραιμη στάση, εκφράζοντας βέβαια διαρκώς τις ανησυχίες της και παρουσιάζοντας τις «κόκκινες γραμμές» της, και η Ουάσιγκτον επαναλαμβάνει, μέσω του Κόλιν Πάουελ, τις διαβεβαιώσεις ότι «η Άγκυρα δεν έχει λόγο να ανησυχεί» και ότι οι Κούρδοι απομακρύνονται από τη Μοσούλη και το Κιρκούκ.

Μετά το Κυπριακό η Τουρκία κινδυνεύει να δημιουργήσει κι ένα χρόνιο πρόβλημα με τους Κούρδους του βορείου Ιράκ, λένε αναλυτές στην Κωνσταντινούπολη, ενώ σ' όλη τη χώρα αυξάνονται εντυπωσιακά οι φωνές που καλούν για μια αναθεώρηση της παρωχημένης προσέγγισης της εξωτερικής πολιτικής, που διαμορφώθηκε από τους συντηρητικούς κύκλους της γραφειοκρατίας και που «υποθηκεύει με τους Κούρδους» την τουρκική πολιτική.

Η κυβέρνηση του Ταγίπ Ερντογάν βρίσκεται για άλλη μια φορά σε μια ιδιαίτερα δύσκολη θέση καθώς καλείται να κάνει την «υπέρβαση» στο κουρδικό θέμα, όπως είχε κληθεί να κάνει την «υπέρβαση» και στο Κυπριακό.

Προς το παρόν η κατάσταση φαίνεται να είναι υπό έλεγχο και η Άγκυρα συνε-

χίζει να συνεργάζεται με την Ουάσιγκτον, ενώ ο Αμπντουλλάχ Γκιουλ ανακοίνωσε ότι κατόπιν συνεννόησης με τον Κόλιν Πάουελ ομάδες τούρκων στρατιωτικών παρατηρητών βρίσκονται στο βόρειο Ιράκ, όπου θα επιβεβαιώσουν ότι πράγματι το Κιρκούκ και η ευρύτερη περιοχή βρίσκονται υπό τον έλεγχο των Αμερικανών και θα λειτουργούν ως σύνδεσμοι μεταξύ Αμερικανών και Τουρκίας.

Το Γενικό Επιτελείο παρακολουθεί διαρκώς όλες τις εξελίξεις και ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων Χιλμί Οζκιόκ, που ενημερώνεται πολλές φορές την ημέρα για το θέμα, βρίσκεται και αυτός αντιμέτωπος με τη δυσκολότερη ίσως απόφαση της στρατιωτικής του καριέρας.

«Το θέμα δεν είναι τόσο αν Κούρδοι εισήλθαν στο Κιρκούκ και τη Μοσούλη, αλλά αν οι δύο αυτές πόλεις-σύμβολα για τους Κούρδους θα περιέλθουν στον κουρδικό έλεγχο όταν συγκροτηθεί το νέο Ιράκ», τονίζουν τούρκοι αναλυτές στην Άγκυρα και εκτιμούν ότι η τουρκική πολιτική και στρατιωτική ηγεσία δεν έχει πια εμπιστοσύνη στις προθέσεις των Αμερικανών.

«Οι κόκκινες γραμμές της Άγκυρας ατόνισαν όταν η Εθνοσυνέλευση αρνήθηκε να παράσχει βοήθεια στις ΗΠΑ», λένε οι ίδιες πηγές και προειδοποιούν ότι «οι διαβεβαιώσεις του Πάουελ δεν είναι παρά μια εφήμερη παρηγοριά, γιατί το πιθανότερο είναι ότι η Μοσούλη και το Κιρκούκ θα περιέλθουν τελικά στον έλεγχο των Κούρδων όταν συγκροτηθεί το ομόσπονδο Ιράκ».

«Η Άγκυρα θα πρέπει να παραιτηθεί από τη χάραξη της πολιτικής της πάνω σε φοβίες και σε «κόκκινες γραμμές», και να προσαρμοστεί στις πραγματικότητες αυτού του αναπόφευκτου μέλλο-

ντος», γράφει ο Ισμέτ Μπερκάν της *Ραντικάλ*, που αντιπροσωπεύει τις ολοένα αυξανόμενες φωνές στην Τουρκία, που καλούν για μια ρεαλιστική και εκσυγχρονισμένη εξωτερική πολιτική.

Η Τουρκία δεν μπορεί να σχεδιάσει την εξωτερική της πολιτική με βάση τις διαβεβαιώσεις των ΗΠΑ και των Κούρδων του βορείου Ιράκ, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι απαιτείται μια στρατιωτική επέμβαση στην περιοχή, γράφει η διπλωματική συντάκτρια της *Χουριέτ Φεράι Τιντς* και καλεί την Άγκυρα να εγκαταλείψει πια την «κουρδική υποθήκη» στην εξωτερική της πολιτική, σημειώνοντας ότι η λύση στο Κουρδικό πρέπει να βρεθεί μέσα στην Τουρκία.

«Τώρα αρχίζουν τα πραγματικά προβλήματα της Άγκυρας», προειδοποιούν διπλωματικοί κύκλοι και υπενθυμίζουν ότι η Μοσούλη και το Κιρκούκ, παρά τον καταναγκαστικό «εξαραβισμό» τους από το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν, παραμένουν πόλεις-σύμβολα για τους Κούρδους της περιοχής.

«Τα πάντα θα εξαρτηθούν από τη διαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ Αμερικανών και Κούρδων την επόμενη περίοδο», σημειώνουν οι ίδιες πηγές και προσθέτουν ότι εξίσου καθοριστικό ρόλο θα παίξουν και οι σχέσεις μεταξύ του ηγέτη της Πατριωτικής Ένωσης του Κουρδιστάν Τζαλάλ Ταλαμπανί με τον άλλο κούρδο ηγέτη του βορείου Ιράκ, τον Μασούντ Μπαρζανί του Δημοκρατικού Κόμματος του Κουρδιστάν.

Ο Μασούντ Μπαρζανί εκφράζει προς όλες τις κατευθύνσεις τη δυσφορία και την ανησυχία του για την είσοδο μαχητών του Ταλαμπανί στο Κιρκούκ και εμφανίζεται έτοιμος να συνεργαστεί με την Τουρκία «αν αυτό καταστεί αναγκαίο».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΡΕΤΑΙΟΣ



Στο ιρακινό Κουρδιστάν, οι Κούρδοι προσπαθούν να επιβιώσουν. Όσπου έφτασε το μάνα εξ Αμερικής...



# «Τι κάνω τώρα;»

Τη συζήτηση διηύθυνε η Όλγα Φωτακοπούλου

Μαθητές λυκείου, φοιτητές και νεαρής ηλικίας καθηγητές συνέθεσαν πριν δέκα μέρες μια παρέα. Συζήτησαν μαζί μας τις εξελίξεις γύρω από την πορεία των αντιπολεμικών διαδηλώσεων και τη συμμετοχή σ' αυτές μαθητών, φοιτητών και νέων ανθρώπων γενικότερα.

Σ' αυτή τη δεύτερη συζήτηση που το Αντί προκάλεσε για τη διερεύνηση της προοπτικής της επόμενης μέρας των μαζικών σε συμμετοχή διαδηλώσεων κατά του πολέμου, επιχειρήθηκε μια μικρή αποτίμηση αυτών που έγιναν και μια υπόθεση για το πώς τα πράγματα μπορεί να εξελιχθούν.

Ο αυθορμητισμός των πρώτων ημερών, η οργή, ο ενθουσιασμός ότι είμαστε πολλοί που μοιραζόμαστε την ίδια αγωνία, δίνει τη σκυτάλη στον προβληματισμό και στο ερώτημα «και τώρα τι κάνω;». Και αυτό προβάλλει ως το στοίχημα της επόμενης μέρας, αλλά και το στοίχημα της Αριστεράς να παρακολουθήσει και να κατανοήσει το λαϊκό αίσθημα, και να δώσει μια πρώτη απάντηση σε αυτό το «τι κάνουμε τώρα;»...



- Κουραστήκατε από τις πολλές διαδηλώσεις;  
— Όχι, απλά τώρα τελευταία υπάρχει μια πτώση.
- Γιατί;  
— Δεν ξέρω... Λένε ότι ο πόλεμος τελειώνει... δεν ξέρω.
- Φοβήθηκαν; Υπήρχε κόσμος που είπε «δεν ξανακατεβαίνω», γιατί «έφαγε» δακρυγόνα;  
— Εγώ δεν είχα πάει μαζί με το σχολείο μου και «έφαγα» τα δακρυγόνα. Το σχολείο μου πάει. Προσωπικά νομίζω

ότι είναι λίγο υπερβολικοί οι φόβοι. Αλλά απ' ό,τι άκουσα και το ραδιόφωνο μίλησε για χημικές ουσίες...

- Οι καθηγητές σας σας υποστηρίζουν;  
— Την πρώτη μέρα που ξεκίνησε ο πόλεμος μας είπαν «πάμε». Σαν ένδειξη πένθους, κάπως...
- Κάνατε και κάποια εκδήλωση στο σχολείο;  
— Όχι, συμμετείχαμε απλά σε πορείες. Έχουν μπει και αφίσες στο σχολείο.
- Στην Αμερική απολύθηκαν δύο καθηγητές, επειδή αρνήθηκαν να κατεβά-

σουν αφίσες μαθητών από τους πίνακες.

— Υπάρχουν πολλοί συντηρητικοί γονείς στην Ελλάδα, οι οποίοι φοβούνται. Και επειδή η συμμετοχή τελικά είναι και πολιτική πράξη, υπάρχει ένας προβληματισμός. Πέρα απ' αυτούς που θέλουν αλλά φοβούνται τα δακρυγόνα —μας είπαν κάποια παιδιά στο 1ο ότι «ναι, εμένα οι γονείς μου φοβούνται τα δακρυγόνα, αλλά συμφωνούν με το αντιπολεμικό κίνημα»—, υπάρχουν και γονείς που θεωρούν ότι τα παιδιά τους σ' αυτές τις ηλικίες καλό είναι να απέχουν. Πιστεύουν ότι τα παιδιά ακόμα δεν μπορούν να προσεγγίσουν το θέμα πολιτική, το αντιμετωπίζουν χωρίς να ξέρουν.

• Πιστεύουν οι συμμαθητές σου ότι από τη συμμετοχή τους στις διαδηλώσεις μπορεί να προκύψει κάτι σημαντικό; Νιώθουν να εισακούονται από τους δυνατούς;

— Αυτό δεν το ξέρω. Σίγουρα δεν ξέρω τι θα βγει. Από κει και πέρα ο καθένας πάει στις πορείες και περιμένει... Δεν θέλω να είμαι απαισιόδοξη, αλλά... ο πόλεμος έγινε, είτε πήγαμε είτε δεν πήγαμε.

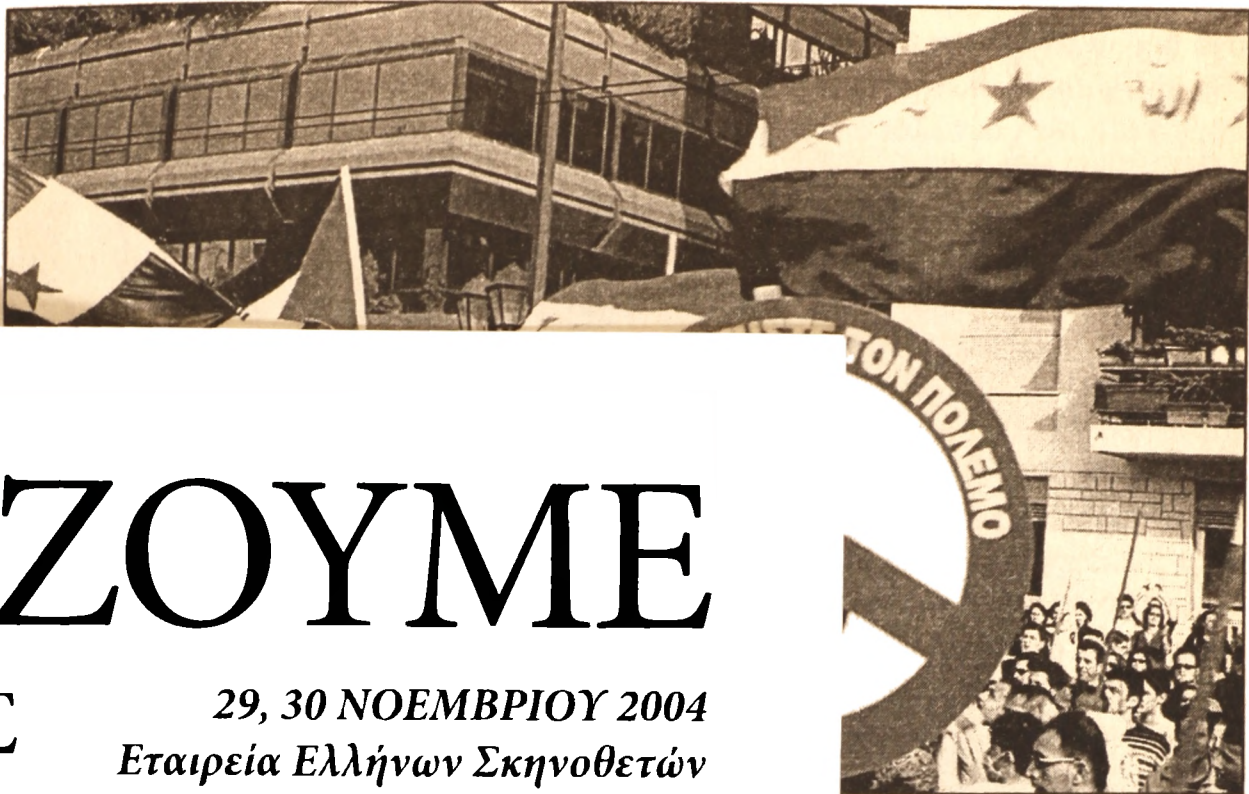
— Τα παιδιά δεν έχουν ψευδαισθήσεις. Έχουν πλήρη συναίσθηση, είναι βαθύτατα ρεαλιστές. Από τους μαθητές μου



που βλέπω, δεν νομίζω ότι κανένας βαυκαλιζόταν με την ιδέα ότι θα σταματήσει τον πόλεμο.

• *Αλλά; Γιατί κατέβαινε;*

— Κατέβαινε γιατί ένιωθε ότι αυτό που γινόταν ήταν πολύ άδικο. Αλλά δεν νομίζω ότι πίστευαν ότι θα κατάφεραν τελικά κάτι. Και γενικά νιώθουν μια πο-



# CINE ♠ ZOYME

3ος ΧΡΟΝΟΣ

29, 30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2004  
Εταιρεία Ελλήνων Σκηνοθετών  
Τοσίτσα 11 Εξάρχεια  
17:00 - 23:00

11 <sup>ΧΡ</sup>ΟΝΙΑ ACT UP - ΔΡΑΣΕ HELLAS

Η Μη Κυβερνητική Οργάνωση ACT UP ΔΡΑΣΕ HELLAS, ιδρύθηκε το 1993 με στόχο να πολεμήσει το φάντασμα του AIDS αλλά και την ελληνική σεμνοτυφία, να σταματήσει την προκατάληψη, την ενοχή, να θυμίσει πως καμιά επιδημία δεν αντιμετωπίστηκε ποτέ με εξορκισμούς, πανικό και επιτροπή στον συντηρητισμό. Η ACT UP δρα τόσο σε πρακτικό όσο και σε ιδεολογικό επίπεδο. Πολεμά τον ιό της Αδιαφορίας και της Προκατάληψης, αποκηρύττει την μοιρολατρεία, το ρατσισμό και τον τρόμο, υπερασπίζει το δικαίωμα να ζούμε σε μια κοινωνία όπου οι διακρίσεις δεν έχουν θέση.

Για τρίτη χρονιά διοργανώνουμε προβολές ταινιών που μιλούν για τη ζωή με τον ιό, τον τρόπο που επηρεάζει τους ανθρώπους και τις σχέσεις στη σημερινή εποχή και σε διάφορες γωνιές του πλανήτη, αναδεικνύοντας την αναγκαιότητα προφύλαξης, ανεξάρτητα φύλου, φυλής ή σεξουαλικότητας και τους τρόπους που μπορούμε να είμαστε ενεργοί απέναντι σε θέματα που αφορούν όλους. Φέτος, εστιάζουμε στο θέμα Γυναίκες - κορίτσια και A.I.D.S που είναι και το θέμα της καμπάνιας του Διεθνούς Οργανισμού για το AIDS, UNAIDS.

Διάφοροι κοινωνικοί ιοί πλήττουν τις γυναίκες. Οι ετεροφυλόφιλες γυναίκες έχουν διπλάσια πιθανότητα από τους άνδρες να μολυνθούν από τον HIV από μια και μόνη απροφύλακτη σεξουαλική επαφή, αλλά εξαρτώνται κυρίως από τη συμπεριφορά

των αντρών για ν' αποφύγουν τη μόλυνση. Οι ομοφυλόφιλες γυναίκες δεν μελετώνται καν... Όλες όμως, έχουν περιορισμένη έως ανύπαρκτη πρόσβαση στην ενημέρωση σχετικά με τα Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα και σπάνια την ικανότητα να απαιτήσουν ασφαλέστερο σεξ στις επαφές τους. Η HIV λοίμωξη συνηθέστερα μεταδίδεται μέσα από τη μόνιμη σχέση που δεν έχει την «κοινωνική έγκριση» διαπραγμάτευσης του ασφαλέστερου σεξ. Η ανισότητα των φύλων στην πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας και ο στιγματισμός των οροθετικών γυναικών ως «ελευθερίων ηθών», περιορίζει την πρόσβασή τους στην απαραίτητη αντιρετροϊκή θεραπεία. Το δικαίωμά τους στη μητρότητα αμφισβητείται. Παράλληλα, παγκοσμίως, γυναίκες που ανήκουν στα χαμηλότερα κοινωνικά - οικονομικά επίπεδα στερούνται ακόμα και βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κορίτσια και γυναίκες που διακινούνται με στόχο τη σεξουαλική εκμετάλλευση στα πλαίσια του trafficking, είναι γενικά απληροφόρητες για τον κίνδυνο του HIV/AIDS αλλά και αδύναμες να προφυλαχθούν. Αυτά τα προβλήματα δεν είναι μόνο προβλήματα των γυναικών. Η αποτελεσματική πολιτική προφύλαξης και ενδυνάμωσης των γυναικών, αφορά ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο. Ο ιός HIV δεν κάνει διακρίσεις. Αφορά τόσο τους άντρες όσο και τις γυναίκες, εκείνες που κάνουν σεξ με άντρες και εκείνες που κάνουν σεξ με άλλες γυναίκες.

ια θα κρατήσει. Θα είναι κοί όλοι στο τι αγοράζουν, τι τρώνε.

Ιδιαίτερα απόκτησαν την εμπειριοποίησης. Όπως κι εμείς ιρία των κινητοποιήσεων ου μετά συνεχίσαμε, γιατί ήταν μια αρχή, έτσι και τα ύσανε, το έκαναν απόλυτα πό. Ήταν γι' αυτά μια αρνδεχόμενες επόμενες κινη-χ συμμετέχουν.

παρακολουθούσαν όλο ημα την τηλεόραση;

λίξεις ήταν απολύτως ενη-λα: και με λεπτομέρειες. ημερινό θέμα συζήτησης. τό που τους άφηνε η

αι τους άρεσε που μπορού-λάβουν ότι αυτό είναι προ-πό είναι ψέμα. Ότι μπο-ιουν πίσω από αυτό. Αυτά την Αμερική που τους πα-τον πόλεμο σαν χολιγου-ες.

χ ήταν ένας «κατευθυνόμε-ητισμός... ήμενος;...

Όταν οι ίδιοι οι γονείς λικότερο κοινό αίσθημα εί-πολέμου, και αυτό το κοινό ά του πολέμου αποτυπώνε-MME -τα οποία ξαφνικά ιπαστικά- έτσι πέρασε μέ-αυτή τη διαδικασία και ές. Δεν ριζοσπαστικοποιή-



θηκαν ξαφνικά οι μαθητές. Δεν βγήκαν στο δρόμο αυθόρμητα – με την έννοια του αυθόρμητου, πως μόνο αυτοί πήραν πρέφα και όλοι οι άλλοι δεν πήραν δηλαδή...

– Διαφωνώ απολύτως. Όταν έγιναν οι βομβαρδισμοί στη Γιουγκοσλαβία, δεν είδαμε κανένα μαθητή στους δρόμους. Οι γονείς τους είχαν κατέβει όμως... δεν επηρεάστηκαν τα παιδιά ωστόσο τότε...

– Το Ιράκ είναι το όριο για όλους. Το σημείο τομής για όλους. Το ότι κατεβαίνουν 5 εκατομμύρια στη Μαδρίτη και 3 εκατομμύρια στο Λονδίνο σημαίνει ότι έφτασε για όλους το όριο. Έγινε η Γιουγκοσλαβία... έγινε το Αφγανιστάν... έκανε ο κόσμος όλος τα στραβά μάτια. «Να το εκλογικεύσουμε λίγο, να δούμε πού θα πάει...» Και όταν ήρθε και το Ιράκ, που συζητήθηκε και πολύ –τα παιδιά του Ιράκ που έχουν υποστεί εμπάργκο, που πεθαίνουν χρόνια–, φτάσαμε στο σημείο τομής: «Κάνουμε πολιτική μόνο με τον πόλεμο. Φτάνει». Αυτό προφανώς αποτυπώθηκε και στα παιδιά... όταν βλέπουν όλη μέρα παιδάκια με κομμένα χέρια...

– Πιστεύω ότι υπήρχε ήδη μια κινητικότητα από τα πριν. Το κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης είχε ήδη βάλει τον κόσμο σε μια λογική αντίδρασης στον τρόπο που ασκείται η πολιτική. Υπήρχε ήδη μια συζήτηση στους χώρους της νεολαίας. Είχε δημιουργηθεί ήδη ένα «περιβάλλον» για κάτι τέτοιο.

• *Αν υποθέσουμε ότι τα Μέσα*

*Ενημέρωσης ξαφνικά αύριο έδιναν τη γραμμή «καλό είναι να σταματήσουμε εδώ, γιατί δεν γίνεται τίποτα και γιατί ίσως ν' αρχίσει να γίνεται και ζημιά», ποια πιστεύετε ότι θα ήταν η αντίδραση των παιδιών;*

– Αυτό δεν έγινε και με τη Γιουγκοσλαβία; Σε κάποια στιγμή σηκώθηκαν τα ΜΜΕ και άρχισαν να λένε... Προφανώς, αν αρχίσουν τα ΜΜΕ να λένε τέτοια, θα επηρεαστεί και ο κόσμος και θα περιορισθεί.

– Στο σχολείο μου πάντως –όσον αφορά στο αυθόρμητο– οι κινητοποιήσεις δεν γίνονται αυθόρμητα.

• *Δηλαδή;*

– Τα πιο πολιτικοποιημένα παιδιά –αυτά που ανήκουν κυρίως στην ΚΝΕ– μας ενημερώνουν για τις πορείες. Σίγουρα



πολλά παιδιά το παρεξηγούν. Πιστεύω ότι ο κόσμος δεν δέχεται τα όρια. Η ειρήνη δεν δέχεται όρια.

– Αυτή τη φράση, «η ειρήνη δεν δέχεται όρια» μου επιτρέπετε να τη συνδέσω με το ζήτημα που συζητήσαμε προηγουμένως, ότι τα παιδιά δεν θέλουν να πολιτικοποιήσουν αυτό το πράγμα, αλλά συμμετέχουν γιατί το βλέπουν μάλλον με ηθικούς όρους αυτό το πράγμα, ανθρωπιστικά; Πιστεύετε δηλαδή ότι τα παιδιά δεν καταλαβαίνουν ότι αυτό που κάνουν έχει πολιτικές επιπτώσεις; Και πολιτικές ρίζες;

– Δεν ξέρω πώς το αντιλαμβάνονται όλα τα παιδιά. Πιστεύω ότι τα περισσότερα το αντιλαμβάνονται γι' αυτό που γίνεται, γι' αυτό που δείχνει καθημερινά η τηλεόραση... Ίσως δεν έχουν ξεκαθαρίσει με σαφήνεια τι σημαίνει πολιτική πράξη και την ταυτίζουν με την κομματική.

• *Σήμερα είναι φοιτητικές εκλογές.*

*Όλες οι νεολαίες προβάλλουν αντιπολεμικά συνθήματα. Πιο έντονα ίσως το κάνει αυτό η ΔΑΠ. Είναι ένα «πιασάρικο» ζήτημα;*

– Αυτό που γνωρίζω είναι ότι υπάρχει πολύ αυξημένη συμμετοχή.

• *Παίζει ρόλο σ' αυτό η ιστορία με τον πόλεμο;*

– Προφανώς πρέπει να παίζει λίγο. Αν και τα τελευταία χρόνια ανεβαίνει σταδιακά η συμμετοχή, αλλά ανεβαίνει και η ΔΑΠ μαζί...

– Τα τελευταία χρόνια έχει αποδειχθεί

ότι η αύξηση της συμμετοχής ευνοεί κυρίως τη ΔΑΠ, παρεμπιπτόντως την ΠΑΣΠ και έχει και η ΚΝΕ πολλά οφέλη. Έτσι, με αυτή την έννοια, δεν γνωρίζουμε αν το αντιπολεμικό κίνημα είναι η αιτία της αύξησης της συμμετοχής στις φοιτητικές εκλογές. Περιμένουμε να δούμε την κατανομή των ψήφων.

• *Δηλαδή αυτό το αντιπολεμικό κίνημα πρέπει εξ ορισμού να είναι αριστερό; Αλλιώς οποιοσδήποτε αντιτίθεται στον πόλεμο τελικά προσπαθεί να τον εμπορευθεί και να τον καπηλευθεί από μια μη αριστερή θέση;*

– Όχι. Απλά, επειδή πάντοτε στις κινητοποιήσεις πρωτοπόρα ήταν η Αριστερά. Οι μη αριστεροί –ακόμα και οι πολιτικοποιημένοι– δεν θα δεις πολύ συχνά να εκφράζουν τα συναισθήματά τους, τη διαφωνία τους με πορείες. Τις πορείες τις καταδικάζουν πολύ συχνά ως πράξη. Γιατί κλείνουν τους δρόμους... Ακόμα και οι οπαδοί της ΝΔ, όταν θα γίνουν κυβέρνηση, δεν θα θέλουν πορείες, οπότε δεν πάνε και στις πορείες... Είναι λογικό η Αριστερά να είναι μπροστά. Χωρίς να σημαίνει ότι απαγορεύεται και ο υπόλοιπος μη αριστερός κόσμος να είναι κατά του πολέμου...

• *Ποια ήταν τα συναισθήματά σας, όταν βλέπατε ότι στις πορείες για την ειρήνη κατέβαιναν κυβερνητικά στελέχη, τη στιγμή που το κυβερνών κόμμα επέτρεψε τη χρήση της βάσης στη Σούδα και γενικά έκανε μια σειρά από παραχωρήσεις στους Αμερικανούς;*



Πώς το είδατε αυτό;

— Δεν ξέρω πώς το είδαμε αυτό εμείς... Ξέρουμε πώς το είδαν οι... άλλοι. Ο Λαλιώτης «έφαγε» γιαούρτι στην πορεία, η Φώφη Γεννηματά που ήρθε στη Σούδα να μιλήσει, «έφαγε» τέτοιο κράξιμο που τελικά δεν μίλησε... Απορώ πώς σκέφθηκε να το κάνει... Αυτό νομίζω ότι αρκεί...

Στην ολονυχτία πριν ξεκινήσει ο πόλεμος ήταν πολύς κόσμος έξω από την αμερικανική πρεσβεία. Δύο μέρες μετά, που είχε η νεολαία ΠΑΣΟΚ αντιστοιχη εκδήλωση διαμαρτυρίας, ήταν τριάντα-σαράντα άτομα...

• *Μήπως αυτό έχει αντιεξουσιαστικό περιεχόμενο παρά αριστερό; Δηλαδή αφορά στα δύο κόμματα που είτε χειρίζονται την εξουσία, είτε φιλοδοξούν να την διαχειρισθούν; Μήπως τελικά ο διαχωρισμός που έχουμε είναι ανάμεσα στα κόμματα εξουσίας, του κατεστημένου, και στην κοινή κρίση του κόσμου που αισθάνεται ότι δεν εκπροσωπείται από τα κόμματα πλέον;*

— Δεν νομίζω. Νομίζω ότι υπάρχει μια



μεγάλη αναντιστοιχία, τουλάχιστον όσον αφορά στη χώρα μας. Οι άνθρωποι που κατέβηκαν στην πορεία αποκλείεται να είναι μόνο αριστεροί. Όταν το 40% είναι ΠΑΣΟΚ και άλλο ένα 40% είναι ΝΔ, αποκλείεται οι υπόλοιποι να βγάζουν 200 χιλιάδες κόσμο στον δρόμο... Αλλά υπάρχει μια μεγάλη ανα-

ντιστοιχία με τον λόγο του Σημίτη και τον κόσμο που κατεβαίνει στο δρόμο. Το κοινό αίσθημα είναι κατά του πολέμου, κατά των Αμερικάνων —είναι πολύ σαφές— και ο Σημίτης μιλά για «εθνικό συμφέρον» και στέλνει πλοία κ.λπ.

— Σίγουρα δεν ήταν μόνο αριστεροί στις πορείες. Απλά και το ΠΑΣΟΚ δεν

## Ο χρόνος πνίγει το άδικο...

Μήπως ξέρετε τι γίνεται τώρα τελευταία με τον πόλεμο του Ιράκ;

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μάλλον στέρεψαν από ιδέες. Λες και προσπαθούν να μας κάνουν να ξεχάσουμε τι συνέβη! Έτσι ξαφνικά, έπαψε να εμφανίζεται ο Μπους σα σωτήρα, τα παιδιά που κλαίνε, οι άνθρωποι που χάνονται άδικα, ο περιβόητος Σαντάμ όπως και ο Bin Laden· οι πορείες, οι συζητήσεις στην τηλεόραση, ακόμα και τ' αντιπολεμικά μηνύματα στα κινητά έχασαν τη φήμη τους και κατρακύλησαν προς το τέλος τους! Τα γεγονότα στρέφονται αρμονικά (σύμφωνα με τα σχέδια του πλανητάρχη) προς τη Συρία και πάει λέγοντας...!! Ο «πόλεμος στο Ιράκ» έμεινε στην ιστορία και αιωρείται στο ατελείωτο παρελθόν.

Σίγουρα είναι μια υπόθεση δύσκολη κι ο καθένας αναρωτιέται τι άλλο μπορεί να κάνει στη συνέχεια! Γιατί όμως πάντα το δίκιο να πνίγεται μέσα στο χρόνο;

Τα αντιαμερικανικά αισθήματα που νιώσαμε όλοι το μήνα που πέρασε έγιναν ακόμη πιο έντονα αυτή τη φορά! Γιατί το λάθος των Αμερικανών είναι ότι παραβλέψανε το γεγονός ότι με την πράξη τους αυτή κάνανε το λαό, δηλαδή όλον τον κόσμο να ανοίξει τα μάτια και να δει ότι όχι μόνο σωτήρες δεν είναι, αλλά δεν ξέρουν ούτε καν ποιοι είναι, ούτε και τι προσφέρουν με την επέμβασή τους! Δεν είναι τυχαίο, ότι οι πιο σκληρές πορείες γίνανε από τον ίδιο τον αμερικανικό λαό, ακόμα κι αν το μεγαλύτερο μέρος του βρίσκεται πνευ-

ματικά υποδουλωμένο στα ψεύτικα ιδανικά περί σωτηρίας του κόσμου! Δεν είναι επίσης τυχαίο ότι βγήκαν στους δρόμους παιδιά της Α' δημοτικού, φωνάζοντας για την ειρήνη! Και ίσως γιατί η λέξη αυτή αγγίζει τις ψυχές όλων των ανθρώπων· μικρών και μεγάλων, μορφωμένων και αγράμματων, μαύρων και άσπρων, πλουσίων και φτωχών. Και σίγουρα των παιδιών, που στα μάτια τους υπάρχουν ανέπαφα τα χρώματα της φύσης!

Τις προάλλες άκουσα τη γνώμη ότι με τις πορείες δεν πετυχαίνουμε τίποτα και το καλύτερο είναι να πολεμάμε για να υπερασπιζόμαστε το δίκιο! Κι αναρωτιέμαι... άραγε με μια μάχη κερδίζεις την ειρήνη... ή τη νίκη;

Λοιπόν, νομίζω ότι στην εποχή που είμαστε πρέπει ν' αντιμετωπίζουμε τα πράγματα μ' έναν πιο εξελιγμένο κι απλό συνάμα τρόπο! Γιατί χρειάζεται να σκοτωθούν κι άλλοι άνθρωποι, γιατί η κατάσταση ν' αντιμετωπιστεί με τον τρόπο που ξεκίνησε; Ίσως αν κοιτάζαμε λίγο πέρα από την καθημερινότητα, σε πράγματα που άνθρωποι πριν από εμάς δημιούργησαν, σε στίχους, σε φράσεις, σε συναισθήματα, σε γεγονότα, σε ιδανικά, τα οποία δόθηκαν από χέρι σε χέρι σαν τη σκυτάλη, για να κάνουν το σήμερα ακόμα καλύτερο! Ίσως και η ζωή τώρα να έχει τόσες πλευρές που μπορούμε να γνωρίσουμε, να μάθουμε, να ελευθερωθούμε και να πνίξουμε το άδικο μέσα στο δίκιο και σαφώς... μέσα στο χρόνο!

**Εύα-Σοφία Βλαχοπούλου-Τουρλή**





γνωρίζουμε τι πιέσεις μπορεί να δέχεται. Δεν μπορούμε να ξέρουμε. Και αυτό γίνεται με όλα τα κράτη. Δεν μπορεί η Ιαπωνία να είναι σύμμαχος των Αμερικάνων, να δέχεται τον πόλεμο που της έχει αποφέρει τόση καταστροφή... Θα δέχεται κάποιες πιέσεις...

— Νομίζω ότι για τους περισσότερους που δεν κατέβαιναν στις πορείες ή που δεν έβριζαν από το πρωί ως το βράδυ στο σπίτι τους για την παγκοσμιοποίηση, είναι περισσότερο μια αντίδραση σε όλο αυτό το αμερικάνικο πράγμα που μας έχει πνίξει. Σ' αυτόν τον αμερικάνικο τρόπο ζωής, ο οποίος... ορίστε τα αποτελέσματά του. Δηλαδή ότι «φτάνει

πια, μας έχετε κατακλύσει τις ζωές μας». Σε όλες τις γωνιές του πλανήτη οι άνθρωποι ζουν έτσι όπως η Αμερική θέλει να ζουν — με κόκα-κόλες, με μακντόναλντς, με μίκροσοφτ και δεν ξέρω με τι άλλο. Και το ότι ο κόσμος, οι κάτοικοι του πλανήτη έκαναν τους Αμερικάνους τόσο ισχυρούς οικονομικά — ώστε να μπορούν να είναι σε θέση να κάνουν αυτό που κάνουν— πρέπει να σταματήσει και εκεί είναι που μπαίνει η λογική του μποϊκοτάζ...

— Νομίζω ότι με όλα αυτά ενισχύεται η ριζοσπαστικοποίηση του κόσμου, αλλά δεν κερδίζουμε σε επίπεδο δημοκρατικών θεσμών. Σε αυτό χάνουμε τα τελευ-

ταία χρόνια... Πέρασε ο τρομονόμος. Στα εργασιακά θέματα τα πράγματα σφίγγουν πολύ, ακόμα και στα πλαίσια της ΕΕ. Χάνουμε σε επίπεδο δικαιωμάτων. Σε επίπεδο δημοκρατικών θεσμών —που και οι θεσμοί δημιουργούν κουλτούρα στον κόσμο— χάνουμε. Χάνουμε. Αυτό που κερδίζουμε τώρα, είναι περισσότερο στη ριζοσπαστικοποίηση του κόσμου. Ίσως ξαναμπαίνουν προτάγματα που κάπου τα είχαμε χάσει. Το απλούστατο πρόταγμα — η ειρήνη, ίσως. Τουλάχιστον για τη νεολαία είμαι σίγουρη ότι υπάρχει μια διάθεση πιο ριζοσπαστική. Δεν ξέρω αν θα πάει έτσι στη συνέχεια. Είναι ένα στοίχημα...

• Υπάρχει κάποια διαφορά ανάμεσα στη γενιά των μαθητών και στη γενιά των φοιτητών;

— Για ποια γενιά των φοιτητών μιλάμε; Οι φοιτητές είναι σήμερα ίσως το πιο συντηρητικό κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας. Τα πράγματα γενικά δεν είναι καλά στο πανεπιστήμιο και το βλέπουμε αυτό με διάφορους τρόπους. Υπήρξαν σχολές π.χ. που δεν κατέβασαν καν μπλοκ στις αντιπολεμικές. Απίστευτο... Εάν οι μαθητές γίνουν κάτι καλύτερο, δεν νομίζω ότι έχει να κάνει με το αντιπολεμικό κίνημα. Το αντιπολεμικό ως θέμα μπορεί να δικαιολογήσει πολλαπλές πολιτικές συμπεριφορές αργότερα. Έχει πιο πολύ να κάνει με το κίνημα της παγκοσμιοποίησης και το πώς αυτό θα εξελιχθεί, μιας και θέτει πιο έντονα ζητήματα και μπορεί να ριζοσπαστικοποιήσει κάποιο κόσμο.

— Τα πανεπιστήμια δεν είναι πια χώρος ιδεών. Είναι κάποια αμφιθέατρα όπου γίνονται μαθήματα. Για συγκεκριμένους κλάδους. Βαλτώνει το πράγμα στο πανεπιστήμιο, γιατί υπάρχει αυτό το κυνηγητό για την καριέρα, ότι πρέπει να πάρω πτυχίο και να κάνω πέντε γλώσσες και να πάρω το Master, γιατί μόνο έτσι ίσως βρω κάποια δουλειά... Πού να βρεθεί χρόνος για την πολιτική. Υπάρχει και η απογοήτευση της Αριστεράς, ότι πήγαν οι αγώνες μας χαμένοι, τουλάχιστον τώρα να δώσουμε ένα προβάδισμα στην προσωπική ζωή. Έτσι γονείς αριστεροί «συμβουλεύουν» τα παιδιά τους «μακριά από τις παρατάξεις»...

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΣΕΜΙΡΑ ΜΑΝΩΛΑΚΗ





## ΠΕΜΠΤΗ 3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Η επίθεση σε μαιευτήριο της Βαγδάτης είναι το καινούργιο στρατιωτικό ανδραγάθημα των Αμερικανών και Βρετανών που μας προέκυψε πρωί-πρωί.
- Και το όνομα αυτού «Κορωνοϊός»: Ο ιός της άτυπης πνευμονίας άρχισε και πάλι ν' απασχολεί τη διεθνή δημοσιότητα. Χτυπάει νέους και απολύτως υγιείς ανθρώπους.

## ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 4 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Μεσημεράκι στη συμβολή της Πανόρμου με την Κηφισίας. Οικονομικός μετανάστης –εκ Πακιστάν ορμώμενος;– πουλάει κιάλια. Λέτε να προσπαθεί να επιβεβαιώσει τους ισχυρισμούς των κατασκευαστριών εταιρειών προς τους Αμερικάνους ότι διόπτρες νυκτός βρίσκει κανείς (άρα και οι Ιρακινοί) σε όλα τα καλά παζάρια;
- Τι έπαθε ο Νταλάρας σήμερα; (Δε φαντάζομαι να ακολουθεί καμιά φαρμακευτική αγωγή.) «Και του χρόνου στο Πεκίνο»; Από την καρδιά του Μανχάταν μάλιστα; Ομολογώ ότι εντυπωσιάστηκα...

## ΣΑΒΒΑΤΟ 5 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Παρακολουθώ όλα αυτά τα άρθρα –«εντάσσονται» στα Σαββατοκύριακα συνήθως– όπου γίνεται μια προσπάθεια παραλληλισμού ιστορικών γεγονότων και προσώπων με τη σύγχρονη κατάσταση κυρίως στην Αμερική. Σπαρτιάτες, Αθηναίοι, Μέγας Αλέξανδρος κ.λπ., κ.λπ.
- Και εντάξει –σύμφωνα με την αρθρογράφο των *Τάιμς της Νέας Υόρκης* Μορίν Μοντ– τα γεράκια του Λευκού Οίκου να «ονειρεύονται να μεταμορφώσουν την Ουάσιγκτον σε αρχαία Σπάρτη». Η κατάσταση όμως ξεφεύγει εντελώς και η (ιστορική) επιστήμη σηκώνει τα χέρια της ψηλά. Θα πρέπει ν' αναζητηθούν μάλλον μεταφυσικές λύσεις μετά απ' αυτό που γράφτηκε ευθέως στους

*Τάιμς της Νέας Υόρκης* –σε άρθρο του Νίκολας Κριστόφ– ότι «εμείς οι Αμερικανοί είμαστε οι αρχαίοι Έλληνες της σημερινής εποχής»!!! Στο ίδιο άρθρο μάλιστα γίνονται εκτεταμένες αναφορές στην Ιλιάδα και τον Τρωικό πόλεμο και ο Ντόναλντ Ράμσφελντ παραλληλίζεται με τον Αγαμέμνονα! Αν και εποχή της μετανεωτερικότητας, θα θυμηθώ την παροιμία που έλεγε η γιαγιά μου, για το τι πιθανόν έκανε ο Αγαμέμνονας και φύτρωσε ο Ράμσφελντ...

## ΚΥΡΙΑΚΗ 6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Η Ρωσία ανακάλεσε σήμερα τους διπλωμάτες της από το Ιράκ. Μπορούμε άνετα να ερμηνεύσουμε το γεγονός ως το ουσιαστικό τέλος του πολέμου.
- 499 και μία... Σήμερα –Παγκόσμια Ημέρα του Ολυμπισμού– μας πληροφορούν ότι υπολείπονται 500 ημέρες ως την Ολυμπιάδα. Ακόμα όμως δεν μας έχουν πληροφορήσει ούτε πόσο θα μας κοστίσει σε χρήμα, ούτε πόσο θα μας κοστίσει σε περιβαλλοντικές αλλοιώσεις, ούτε καν ποιες θα είναι και οι... παράπλευρες –νομοθετικές, θεσμικές– απώλειες...
- Απεναντίας μας «πληροφορούν» από τα Μ.Μ.Ε. ότι θα πρέπει ΚΑΙ να χαιρόμαστε μαζί με τη Γιάννα, τον πρωθυπουργό, τους υπουργούς, τη δήμαρχο και όλους εκείνους που συντάσσονται με αυτή την –κατά τη γνώμη μας– εθνική περιπέτεια και κατά τη δική τους γνώμη «μεγάλη ιδέα». Ζήτω! Αλλά ακόμα και για «μεγάλη ιδέα», πάλι πολύ μικρή μας φαίνεται. Μικρή και ακριβοπληρωμένη...

## ΔΕΥΤΕΡΑ 7 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Πτώση των τιμών του πετρελαίου, αύξηση του δολαρίου έναντι του ευρώ. Οι Αμερικανοί περνάνε πρωί-πρωί

απ' το «ταμείο», για ν' αρχίσουν να εισπράττουν τα κέρδη τους από τον πόλεμο...

- Και οι Ευρωπαίοι σιγά-σιγά να περάσουμε απ' το ταμείο για ν' αρχίσουμε να πληρώνουμε το... μάρμαρο για τον πόλεμο που έκαναν οι Αμερικάνοι.

- Ο πρωθυπουργός τόνισε σήμερα σε ομιλία του σε συνέδριο στο Καβούρι –προς τους εκπροσώπους του Ευρωπαίου Συνηγόρου του Πολίτη– ότι «η Ελλάδα δεν αντέχει άλλους πρόσφυγες». Ήδη «το 10% του πληθυσμού στην Ελλάδα –είπε– είναι μετανάστες».

- Μπους και Μπλερ τρώνε σήμερα στο Μπέλφαστ και συζητάνε για το μεγάλο φαγοπότι στο Ιράκ.

- Αντίθετα πήγε, είδε και απήλθε χωρίς να... φάει η Κοντολίζα στη Μόσχα. Είναι η συγκυρία, αλλά αρχίζω και συμπαθώ αυτόν τον Πούτιν τελικά...

- Είμαι συγκλονισμένη. Ο υπουργός Μπένος δήλωσε σε εκπομπή της NET ότι «η κατάπτωση των ηθικών αξιών δεν πάει άλλο»...

- ...Και η χαριστική βολή. Ο υπουργός –υιός– Παπανδρέου είπε στο Εκτελεστικό: «Το Ιράκ ανήκει στους Ιρακινούς»! Όταν δεν ανήκει στους Αμερικανούς και Βρετανούς ή στον Σαντάμ ή στους Ρώσους και Γάλλους βεβαίως... Όπως και η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες εξάλλου. Όταν δεν ανήκει στους Αμερικανούς ή την ΕΕ... Κάποιος να μας ξεκολλήσει από τη δεκαετία του '80 επειγόντως...

- Κι αφού μιλάμε για δεκαετία του '80, το θυμάστε το πολυσυζητημένο κράτος πρόνοιας; Ξεχάστε το και επίσημα λοιπόν. Η Eurostat δημοσιοποίησε στοιχεία σύμφωνα με τα οποία οι πάσης φύσεως κοινωνικές παροχές δεν βελτιώνουν την οικονομική κατάσταση των φτωχότερων Ελλήνων.

## ΤΡΙΤΗ 8 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- «Ο πόλεμος είναι μια επικίνδυνη υπόθεση.» Ο κύριος Ράμσφελντ το ξεκαθάρισε... ευθαρσώς όταν ρωτήθηκε για τον βομβαρδισμό του ξενοδοχείου «Παλαιστίνη» στο Ιράκ. Ιδίως για τους τρεις δημοσιογράφους που σκοτώθηκαν εκεί και τους έξι που τραυματίστηκαν από την κατευθείαν στόχευση των Αμερικανών.

- Χαρούμενος-χαρούμενος –αν και πέρασε κι από τη φυλακή υψίστης ασφαλείας του Ντέρχαμ, μαζί με κάτι βαρupoινίτες– αφέθηκε ελεύθερος ο 25χρονος έλληνας φοιτητής που είχε συλληφθεί ως τρομοκράτης στη Βρετανία. Δεν μάθαμε ακόμα τι απάντησε τελικά στους Άγγλους όταν κατά τη διάρκεια της ανάκρισης τον ρώτησαν αν ο Άρης Βελουχιώτης είναι ο αρχηγός της 17N.

## ΤΕΤΑΡΤΗ 9 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Κυρίως επειδή οι συμβολισμοί μου αρέσουν, σκέφτομαι ΤΙ τελικά θα τοποθετηθεί στην άδεια βάση που ορφάνεψε από το άγαλμα του Σαντάμ, που γκρέμισαν σήμερα οι Αμερικανοί στη Βαγδάτη. Και ενώ κάνω αυτές τις σκέψεις δεν ξέρω γιατί, αλλά μου ήρθε στο μυαλό το άγαλμα του Τρούμαν που είναι στημένο και φυλάσσεται σε μια πλατεία, στην οδό Βασ. Κωνσταντίνου στην Αθήνα...

- Η Βαγδάτη έπεσε. Το χάος διαδέχεται τους βομβαρδισμούς.

- Ο στρατηγός Φρανκς θα διοικεί το προτεκτοράτο είπε ο Λευκός Οίκος. Δημοκρατικά εννοείται... Και ο Τζέιμς Γούλσεϊ, πρώην αρχηγός της CIA προαλείφεται να ηγηθεί των μυστικών υπηρεσιών του νέου Ιράκ. Δημοκρατικά εννοείται...

- Ευτυχώς υπάρχουν και τα διαγγέλματα. «This is George W...», ο πλανητάρχης... αυτοσυστήθηκε στους Ιρακινούς σε ένα από αέρος διάγγελμα.



Για την περίπτωση που κάποιος εξ αυτών τον αγνοούσαν. Διότι καλά να μην ξέρεις ποιος σε βομβαρδίζει, να μην ξέρεις και ποιος σε ελευθερώσει;

#### ΠΕΜΠΤΗ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Μια τετράφυλλη ντουλάπα ζήλεψα σήμερα. Την είδα να περνάει μπροστά από τα μάτια μου και την οθόνη της τηλεόρασής μου. Την κρατούσαν κάτι Ιρακινοί, από αυτούς που λεηλατούσαν ένα ανάκτορο του Σαντάμ νομίζω. Είχε αυτά τα... καταπληκτικά χρυσά, -εκπληκτικού- γούστου σκαλίσματα και μαρκετερί στιλ Λουί... Και ένα κομοδίνο μου άρεσε επίσης... Τι να πω δε για τους καθρέπτες της κυρίας Ταρέκ Αζίζ...

- Εδώ ο Σαντάμ... εκεί ο Σαντάμ... πού είναι ο Σαντάμ; Να ψαχτούμε, παιδιά, μην είναι πάνω μας...

- Παρακολούθησα πολύ προσεκτικά στην παρουσίαση του βιβλίου του Νίκου και της Αργυρώς Κοκοβλή απόψε τους ίδιους τους συγγραφείς. Δε στάθηκα στα όντως σημαντικά ιστορικά και ανθρώπινα γεγονότα που αφορούν στην ιστορία τους και περιγράφονται στο βιβλίο. Προσωπικά εντυπωσιάστηκα από τους ίδιους τους συγγραφείς. Έβλεπα μπροστά μου με έκπληξη, ζωντανά, ένα ζευγάρι που παρά το μακρύ πέρασμα του χρόνου, μιλούσαν μεταξύ τους με τα μάτια και με αγάπη. Σε αντίθεση με τον ισχύοντα κανόνα βέβαια, που με το πέρασμά του ο χρόνος σέρνει πικρίες, σαρκασμούς, γκρίνια και αδιαφορία. Ο Νίκος και η Αργυρώ αποδεικνύουν με τη σχέση τους -οι ίδιοι- ότι είναι οι κοινοί κι ευγενικοί στόχοι και αγώνες που νικάνε τις ασχήμιες και τη φθορά που βλέπουμε συνήθως μεταξύ των ανθρώπων.

#### ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 11 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Ανακαλώ όσα είπα χθες για

την τετράφυλλη ντουλάπα και το κομοδίνο. Δεν είχα δει ακόμα τους λουτροκαμπινέδες με τις επιχρυσωμένες βρύσες... Ούτε τα επιχρυσωμένα όπλα... τις επιχρυσωμένες μπρίζες κ.λπ. Τι να πρωτοζηλέψει κανείς πια...

- Ο Ρίτσαρντ Περλ -«ο άρχοντας του σκότους» σύμφωνα με το παρατσούκλι που του έχουν δώσει στους «διαδρόμους» της Ουάσιγκτον- προειδοποιεί: «Τα πιο επικίνδυνα είναι τα κράτη που έχουν στην κατοχή τους όπλα μαζικής καταστροφής, χημικά και πυρηνικά όπλα. Το Ιράκ ανήκε στα κράτη αυτά, αλλά υπάρχουν κι άλλα». Για να μην ξεχαστούμε δηλαδή...

#### ΣΑΒΒΑΤΟ 12 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Ο πρέσβης του Ιράκ στον ΟΗΕ, Μοχάμετ αλ-Ντούρι, πρώην καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, ξημερώματα εγκατέλειψε την Ουάσιγκτον. «Δε νομίζω ότι το κατεχόμενο Ιράκ θα μου επιτρέψει να εργασθώ ελεύθερα στα Ηνωμένα Έθνη», είπε.

- Τον Κώδικα του Χαμουραμπί ξεχάστε τον. Και μαζί του ξεχάστε επίσης και 10.000 (δέκα χιλιάδες) χρόνια ιστορίας τα οποία αποτυπώνονταν στα ανυπολόγιστης αξίας εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου του Ιράκ που λεηλατήθηκαν (από τον όχλο;). Έτσι κι αλλιώς η ιστορία αρχίζει πριν από 300 χρόνια, τότε που άρχισε και η ζωή της Αυτοκρατορίας. Όλα τ' άλλα δεν είναι καν προϊστορία...

- Το Υπουργείο Πετρελαίου είναι το μόνο κτήριο το οποίο δεν πειράχθηκε στη Βαγδάτη. Το φύλαγαν οι πεζοναύτες. Ήταν η μόνη αξία που μπορούσαν ν' αναγνωρίσουν εξάλλου...

- Μπορεί να κάνω λάθος. Αλλά νομίζω πως όχι. Αυτός ο ελ-Σάαντι, ο ιρακινός στρατηγός που παραδόθηκε στους Αμερικανούς, σε βίντεο εποχής προ της παραδόσεώς



Μιλιτέρ λουκ μέσα από χρυσοσκάλιστες κορνίζες. Αμερικανικοί αντικατοπτρισμοί στους λουτροκαμπινέδες του Σαντάμ...

του ήταν με το κλασικό μουστάκι «στιλ Σαντάμ». Μετά την παράδοση τον είδα με το μουστάκι ξυρισμένο. Τον έπεισε λέει η γερμανίδα συζυγός του να παραδοθεί. Και να ξυρισθεί άραγε; «Αυτή μέχρι μουστάκι θα σε βάλει να ξυρίσεις», που λέει κι η ατάκα γνωστής παλιάς ελληνικής ταινίας...

- -150 δισ. δρχ. η απώλεια στα εισοδήματα, +0,9% της μονάδας το 2003 ο πληθωρισμός, +340 δισ. δρχ. η υπέρβαση στον προϋπολογισμό διαμορφώνουν το έλλειμμα -2,5 τρισ. δρχ. από πτώση τιμών στις μετοχές στο χρηματιστήριο. Αυτό είναι το κόστος του πολέμου -μέχρι τώρα- στην ελληνική οικονομία σύμφωνα με τα σημερινά Νέα.

- Η «Κυρία Άνθραξ» (Χούντα Σαλί Μαχντί Αμπάς) και ο «Δρ. Μικρόβιος» (Ρίχαρντ Τάχα), σύμφωνα με την Ουάσιγκτον Τάιμς, έφθασαν στη Δαμασκό. Η «κυρία Άνθραξ» και ο «Δρ. Μικρόβιος» εννοείται πως νωρίτερα ήταν στο «κακό» Ιράκ. Η -ευθυγραμμισμένη με τις δηλώσεις αμερικανών αξιωματούχων- εφημερίδα επικαλείται ωστόσο ανώνυμες κυβερνητικές πηγές... Θυμάμαι δε, ότι ανήκει

στην αίρεση Μουν. Η αίρεση πρόσφατα δημιούργησε παγκόσμιο θόρυβο για τη γέννηση του πρώτου κλωνοποιημένου μωρού, την οποία ωστόσο δεν απέδειξαν. Αυτό το τελευταίο το αναφέρω για να αποδείξω και την εγκυρότητα της εφημερίδας τους... Για να μην θυμηθώ και τις... άλλες ιστορίες τους για τα... άλιεν...

#### ΚΥΡΙΑΚΗ 13 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Εικοσιένα παιδιά, μαθητές λυκείου, ήταν σήμερα τα θύματα του διαρκούς τροχαίου εμφυλίου στη χώρα. Το 3860 χιλιόμετρο στα Τέμπη βάφτηκε για άλλη μια φορά με αίμα.

- Με αφορμή αυτό το τροχαίο θυμάμαι τις «εναλλακτικές ασκήσεις επί χάρτου» που κάνω κάθε φορά όταν θέλω Κυριακή βράδυ να επιστρέψω από την Πάτρα στην Αθήνα. Το άγχος αφορά στο κακό -από τα χειρότερα- οδικό δίκτυο της Εθνικής Πατρών-Αθηνών και την κάκιση οδική συμπεριφορά των οδηγών των νταλικών. Και μακαρίζω για άλλη μια φορά τους Αυστριακούς οι οποίοι απαγορεύουν να διέρχονται νταλίκες από το έδαφος της χώρας τους, γι' αυτό κι αυτές φορτώνονται σε ειδικούς σιδηροδρομικούς συρμούς μέ-





(Σύνδεση με τα... προηγούμενα) Ο αιματοβαμμένος Τρούμαν.

χρι τα σύνορα για να συνεχίσουν μετά το ταξίδι τους. Τόσο απλά μπορούν να είναι τα πράγματα...

- Ο υπουργός Ρέππας προσπαθεί να... βάλει μυαλό στην τσέπη μας. «Εκλογίκευση της εργατικής νομοθεσίας», ονομάζει όλο αυτό το πράγμα –νομοσχέδιο– που καταρτίζει, και σύμφωνα με το οποίο εισάγει δύο βασικές αλλαγές. Αναθεωρείται το αυστηρό σύστημα περιορισμού των υπερωριών και παρέχεται η δυνατότητα συνεργασίας του ΟΑΕΔ με ιδιωτικές εταιρείες. Τα... μαντάτα τα πληροφορηθήκαμε από συνέντευξή του στην *Καθημερινή*. Αλλά μας κάνει και χάρη: «Η απελευθέρωση των απολύσεων θα είχε τραγικές συνέπειες», είπε. Σας είμα-

στε ευγνώμονες...

#### ΔΕΥΤΕΡΑ 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Ο έλληνας ΥΠΠΟ, Ευάγγελος Βενιζέλος, ζήτησε από τη βρετανίδα ομόλογό του να απευθύνει διάβημα στα βρετανικά στρατεύματα που βρίσκονται στο Ιράκ να «προστατεύσουν τα μνημεία και τα μουσεία από τις λεηλασίες». Παρά τις προσπάθειες, δεν επιβεβαιώθηκαν οι πληροφορίες που ανέφεραν ότι η ομόλογός του κάτι έσκυψε και του «ψιθύρισε στο αυτάκι» για κάτι αρχαίο στο Μαραθώνα, ή για κάτι άλλα στου Μακρυγιάννη. Κακοήθιες...

- Καναδοί επιστήμονες ανακοίνωσαν ότι αποκωδικοποίησαν πλήρως το γονιδίωμα του ιού της άτυπης πνευμο-

νίας που μέχρι σήμερα έχει προσβάλει 3324 ανθρώπους και ευθύνεται για το θάνατο 144 παγκοσμίως.

- Η Ιατρική έχει την τιμητική της σήμερα. Επιστήμονες από έξι χώρες ανακοίνωσαν ότι αποκωδικοποίησαν το DNA κατά 99,999%. Και το υπόλοιπο 0,001%;

#### ΤΡΙΤΗ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Μια καλή πρόβα εν όψει των Ολυμπιακών αγώνων, άρχισε από σήμερα, καθώς εφαρμόζονται σε σημαντικό βαθμό μια σειρά από μέτρα ασφαλείας που έχουν σχεδιασθεί για τότε.

Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις αποκλεισμού του κέντρου της Αθήνας και παρουσία απίστευτου αριθμού αστυνομικών παντού, για την υπογραφή, αύριο στη Στοά του Αττάλου, της Πράξης Προσχώρησης των δέκα νέων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Χαίρονται ιδιαίτερα μαθητές και δημόσιοι υπάλληλοι για το αυριανό «αναγκαστικό» ρεπό...

- Με το χέρι μέσα στο βάζο με το γλυκό –σύμφωνα με την *Αυριανή*– συνελήφθη ο υφυπουργός Μαλέσιος και απεπέμφθη σήμερα από τον πρωθυπουργό. Και όλ' αυτά για να χτυπηθεί ο Ξένιος Δίας και πιο συγκεκριμένα ο κύριος Αθανασούλης που φέρεται ότι παρείχε φιλοξενία στον υφυπουργό Δημόσιας Τάξης, σ' ένα παλιοδιαμέρισμα που του ανήκει στα Μελίσσια.

#### ΤΕΤΑΡΤΗ 16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- Κύπρος, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λεττονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία, πρόκειται να γίνουν πλήρη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Μαΐου 2004, μετά τη σημερινή επικύρωση της Πράξης Προσχώρησης από τις 15 χώρες μέλη.

- Βρίσκω όμως πιο ενδιαφέρουσα μια συνάντηση: Αυτή

του Προέδρου της Συντακτικής Συνέλευσης (Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν) –συγκροτήθηκε προ ενός έτους– για τη θεσμική ανασυγκρότηση και μετεξέλιξη της Ενωμένης Ευρώπης, με τους ηγέτες των νυν και των υποψηφίων κρατών-μελών που βρίσκονται στην Αθήνα για την υπογραφή της Πράξης Προσχώρησης.

Θέματα της συζήτησης είναι η πρόταση για θεσμοθέτηση «Προέδρου της ΕΕ», ενός «Υπουργού Εξωτερικών», η δυνατότητα ομαλής αποχώρησης ενός κράτους μέλους, η «ρήτρα αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας», αλλά –το κυριότερο– η κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική της ΕΕ.

Αυτό το τελευταίο θέμα είναι που φαντάζει ενδιαφέρον στα μάτια μου. Ειδικά μετά και τα πρόσφατα ρεζιλίκια της ΕΕ και του ΟΗΕ, όχι μόνο σχετικά με την υπόθεση του Ιράκ, αλλά και με όλες τις άλλες που προηγήθηκαν, μία εξ αυτών στην καρδιά της Ευρώπης μάλιστα.

- Αυτό που θα προκύψει από τις εργασίες αυτές, θα ονομασθεί «Σχέδιο Συντάγματος» και θα παρθούν επ' αυτού οι οριστικές αποφάσεις στη Διακυβερνητική του Δεκέμβρη, με τη μορφή νέας Συνθήκης-Συντάγματος της ΕΕ.

- Και ενώ όλοι αυτοί χαίρονται κάτω από την Ακρόπολη, πίσω από την αμερικανική πρεσβεία το αεράκι σήμερα δεν μας φέρνει ανοιξιάτικη γύρη, μας φέρνει δάκρυα στα μάτια. Όχι χαράς. Ούτε λύπης. Κλαίμε όλοι από τα δακρυγόνα που έριξαν οι δυνάμεις ασφαλείας κατά τη διάρκεια των επεισοδίων που έγιναν στην πορεία κατά της παρουσίας στην Αθήνα των «ανεπιθύμητων» Μπλερ, Αθνάρ και Μπερλουσκόνι. Το Ρασμούνσεν δεν θυμήθηκε κανείς...

**Ε**φημερίδα



# Κάτι τρέχει στο πανεπιστήμιο...

του Γιώργου Λαουτάρη

**Φ**οιτητικές εκλογές την περασμένη εβδομάδα στα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ. Στα τραπεζάκια και τους διαδρόμους, στις εφορευτικές και την καταμέτρηση κάτι βέβαια υπήρχε απ' τα παλιά, απ' τις «χρυσές δεκαετίες» του φοιτητικού κινήματος. Πολλά πάλι έχουν αλλάξει. Από το ρόλο των φοιτητικών εκλογών γενικότερα ως το που γέρνει η πλάστιγγα της προτίμησης των φοιτητών. Από αυτά που δεν αλλάζουν είναι οι μετεκλογικές εκτιμήσεις, τα κλισέ των ανακοινώσεων και των δημοσιευμάτων στον τύπο, το κλίμα «αισιοδοξίας και περίσκεψης» σε όλες τις πλευρές. Στο αμίμητο «διατηρήσαμε τον κύριο όγκο των δυνάμεών μας», στην αέναη εκλογική άνοδο των πάντων, στην κάθε χρόνο αυξανόμενη σπουδαιότητα των εκλογών και στο δημοσιογραφικό «νικητής και πάλι η αποχή» θα βρούμε μόνο αδιαφορία για τις πραγματικές συνθήκες πολιτικοποίησης και εκλογικής έκφρασης των φοιτητών. Θα βρούμε και αδυναμία να αναγνωριστεί η πολιτική συγκυρία και το επίπεδο της πολιτικής κουβέντας στα αμφιθέατρα τη δεδομένη στιγμή. Για να μην κλείνουμε τα μάτια λοιπόν στην πραγματικότητα, καλό θα ήταν να αναγνωρίσουμε πρώτα απ' όλα μια τάση συντηρητικοποίησης του φοιτητικού σώματος. Η τάση αυτή τείνει να παγιώσει ένα μικρό φοιτητικό κοινοβούλιο ανάλογο με αυτό των «μεγάλων», που θα διαχειρίζεται μια πραγματικότητα μακριά από «αναχρονιστικές διεκδικήσεις και παλιομοδίτικους αγώνες». Από την άλλη να δούμε και τα μικρά ή μεγάλα βήματα προς

την αντίθετη κατεύθυνση, αυτή της αμφισβήτησης της κυρίαρχης πολιτικής, του ανατρεπτικού αγώνα, της πολιτικής και ιδεολογικής πάλης στα εκπαιδευτικά και κοινωνικά ζητούμενα. Λόγω συγκυρίας, λόγω πραγματικών συνθηκών και αναγκών αυτή η τάση φέτος ενισχύθηκε.

## Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Η συμμετοχή στις φοιτητικές εκλογές είναι απ' τα πιο αγαπημένα θέματα των δημοσιογράφων. Η υπερπροβολή της λεγόμενης αποχής φυσικά υπηρετεί το τόσο πια τετριμμένο ιδεολόγημα της αποστροφής των νέων προς την πολιτική. Να όμως που τα τελευταία δύο τουλάχιστον χρόνια αυτό διαψεύδεται. Κι αν διαψεύδεται μία στους αριθμούς των ψηφισάντων, διαψεύδεται δέκα εκεί που διεξάγεται περισσότερο από μια φορά το χρόνο αληθινός πολιτικός αγώνας, στις διαδηλώσεις, στους κοινωνικούς αγώνες, στις φοιτητικές γενικές συνελεύσεις. Και τον τελευταίο μήνα το μαζικότατο αντιπολεμικό κίνημα έφερε αναμφισβήτητα την πολιτική πίσω στα αμφιθέατρα. Η φρίκη του ιμπεριαλιστικού πολέμου και η οργή για όσους τον υποκινούν, τον υποστηρίζουν ή τον καλύπτουν είναι πολιτικά γεγονότα που στον ένα ή τον άλλο βαθμό σφράγισαν τις φετινές φοιτητικές εκλογές. Ποιος μπορούσε να μην πάρει θέση; Η κυβερνητική ΠΑΣΠ μόλο που η κυβέρνηση στήριξε πολιτικά (με τη σύμπραξη στην αντιτρομοκρατική εκστρατεία των Αμερικανών) και υλικά (με την παραχώρηση των βάσεων και πολεμικού υλικού) τον πόλεμο αυτό, κατέβηκε στις δια-

δηλώσεις με ντουντουκιέρ τον όψιμο αντιπολεμιστή Λαλιώτη. Η εν αναμονή κυβερνητική ΔΑΠ, που το αμερικανόφιλο κόμμα της έκανε εποικοδομητικές και ρεαλιστικές μεταπολεμικές (επιχειρηματικές) προτάσεις, με αφίσα και δηλώσεις έκανε με τη σειρά της πασιφιστική στροφή. Και φυσικά η αριστερή πλευρά, «επίσημη» και μη, έδινε τους δικούς της πραγματικούς και ελκρινείς αγώνες. Αντιπολεμικές εκλογές λοιπόν; Όχι απαραίτητα, σίγουρα όμως πολιτικές.

Εκπλήξεις στα αποτελέσματα, για να μην κοροϊδευόμαστε, δεν υπήρχαν. Πίσω όμως από τις γραμμές, στην παγίωση κάποιων αποτελεσμάτων ή τη μικρή ποσοτική μεταβολή τους, διακρίνεται ένα ποιοτικό ρεύμα που παίρνει χρώμα από την πολιτική συγκυρία και το στίγμα της περιόδου.

## ΚΟΜΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Η ΔΑΠ με την ελαφρά πτώση της παραμένει στην πρώτη θέση της προτίμησης των φοιτητών. Η πολυπόθητη άνοδος που θα έδινε εκ νέου αέρα νίκης στα επιτελεία της ΝΔ δεν επιτεύχθηκε για πολλούς λόγους. Πώς να εξαργυρώσεις το αντιπολεμικό κλίμα όταν αποτελείς τον πιο συνεπή εκφραστή της πολιτικής του κεφαλαίου; Η εκμετάλλευση της δυσaréσκειας από την κυβερνητική πολιτική και η «πολιτιστική» της πρόταση αποτελούν την κύρια δυναμική της ΔΑΠ. Μιας ΔΑΠ που συστηματικά τα τελευταία χρόνια έχει αποσύρει απ' την πολιτική συζήτηση των αμφιθεάτρων τα πραγματικά της οράματα. Η αντιδραστικότητα των θέσεων για ιδιωτικά πανεπιστήμια, για πλήρη σύνδεση της τριτοβάθ-

μιας εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς και η προσήλωση στις επιλογές του κεφαλαίου δεν μπαίνουν ούτε γι' αστείο επί τάπητος. Πόσο μάλλον που η πολιτική δυναμική της πρωτιάς στη ΔΑΠ σταματάει στη διαπλοκή με τους καθηγητικούς μηχανισμούς. Χαρακτηριστικό στιγμιότυπο από τις φετινές φοιτητικές εκλογές, η κατάθεση δύο διαφορετικών ψηφοδελτίων με την υπογραφή ΔΑΠ-ΝΔΦΚ στη Γεωπονική και τη Νομική Αθήνας και στην Ιατρική Θεσσαλονίκης, καθώς ενόψει πρυτανικών εκλογών στα ιδρύματα, οι δαπίτες έχουν διάσταση στο ποιους καθηγητές θα στηρίξουν.

Από την άλλη η ΠΑΣΠ ούτε φέτος κατάφερε να κάνει τη διαφορά και να ανεβάσει τη στήριξή της από τη σπουδάζουσα νεολαία. Παρ' όλη την απλόχερη στήριξη του κομματικού και κυβερνητικού μηχανισμού προς ενίσχυση των ποσοστών της, αυτό δεν έγινε κατορθωτό. Παρά την υποκριτική και τραγικά μεμονωμένη αποστασιοποίησή της από τις επιλογές της κυβέρνησης στο θέμα του πολέμου, πλήρωσε το τίμημα του να πατάς σε δύο βάρκες (στήριξη σε όλες τις κυβερνητικές επιλογές αλλά με άποψη). Το πλαίσιο διεκδικήσεων της ΠΑΣΠ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση παραμένει μέχρι σήμερα ουσιαστικά ο «νόμος πλαισίου» του 1982, ενώ παράλληλα η αντιδραστική πανευρωπαϊκή αναδιάρθρωση στα πανεπιστήμια, μελετώντας τις θέσεις της ΠΑΣΠ, δεν πρέπει να υφίσταται.

Η ΠΚΣ με τη μικρή φετινή άνοδό της αποτελεί ένα δυνατό αριστερό πόλο. Το πλαίσιο κριτικής εδώ φυσικά αλλάζει επίπεδο. Θα σταθούμε σε δύο



βασικά σημεία και πρώτα στον αντιπολεμικό της λόγο. Η εμμονή σε ένα στείο αντιιμπεριαλισμό, το «όχι στους Αμερικάνους και το ΝΑΤΟ» απλουστεύει σε επικίνδυνο βαθμό την πολιτική πάλη ενάντια στην επιθετική και αιμοβόρα πολιτική του κεφαλαίου που δεν υπηρετείται μόνο από τις ΗΠΑ. Κι ο εγκλωβισμός των διεκδικήσεων στο «απεμπλοκή της χώρας μας» για να είμαστε εμείς τουλάχιστον καθαροί, μοιάζει αφελής και όχι τόσο πειστικός για τη δυναμική που δίνει στο αντιπολεμικό κίνημα. Από την άλλη το ακατάπαυστο κηρύγι για εξαργύρωση των αγώνων σε ψήφους για την παράταξη και το κόμμα θέτει εν αμφιβόλω την ίδια την ουσία ύπαρξης ενός αντιπολεμικού κινήματος, αφού προκύπτει ότι η λύση δεν έρχεται με μαζικούς ανατρεπτικούς αγώνες αλλά με ενισχυμένα ψηφοδέλτια.

### ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΑΑΚ

Η Ενιαία Ανεξάρτητη Αριστερή Κίνηση με τη φετινή άνοδό της δείχνει να συγκροτεί με μικρά σχετικά βήματα έναν ανεξάρτητο αριστερό πόλο στο πανεπιστήμιο. Η ασθενής παρουσία της ριζοσπαστικής αριστεράς στην κοινωνία δίνει στα αποτελέσματα της ΕΑΑΚ ιδιαίτερη σημασία σε ένα χώρο νεολαίας όπως τα ΑΕΙ. Οι πρόσφατες τάσεις ριζοσπαστικοποίησης τόσο στο αντιπολεμικό όσο και στο κίνημα ενάντια στην καπιταλιστική διεθνοποίηση ανεβάζουν πολύ τον πήχη για την αντικαπιταλιστική πτέρυγα στα αμφιθέατρα. Από τα μεγάλα ζητούμενα της ΕΑΑΚ, και με βάση τα εκλογικά αποτελέσματα, πρώτα η συνέχιση της πάλης ενάντια στην εκπαιδευτική αναδιάρθρωση που με στάσεις το νόμο Αρσένη το 1998 και το νόμο για την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ το 2001 σήμερα βρίσκεται σε ύφεση. Έπειτα την προώθηση της πρότασης για την ανεξάρτητη συγκρότηση του



φοιτητικού κινήματος, την ενότητα της ριζοσπαστικής αριστεράς και την πολιτικοποίηση των εκπαιδευτικών αγώνων μέσω της σύνδεσής τους με το κοινωνικό ζήτημα.

Οι φοιτητικές συνιστώσες του Ελληνικού Κοινωνικού Φόρουμ (ΔΙΚΤΥΟ, Πρωτοβουλία Γένοβα) ενισχύθηκαν εκλογικά κάνοντας κάποια βήματα συγκρότησης της «αντιπαγκοσμιοποιητικής» αριστεράς. Κινηματικά δραστήριες και αρκετά προβεβλημένες, οι δυνάμεις του Φόρουμ δεν έδειξαν όμως τη δυνατότητα να προβάλλουν ένα διαφορετικό, διακριτό αριστερό μπλοκ. Οι ούτως ή άλλως φανερές αντιθέσεις των δυνάμεων μεταξύ τους και η μικρή μέχρι στιγμής παρουσία τους στα πανεπιστήμια στερούν σίγουρα πολλές δυνατότητες. Ζητούμενο τόσο για το ΔΙΚΤΥΟ όσο και για τη Γένοβα η ξεκάθαρη στάση τους απέναντι σε δυνάμεις που εντελώς καιροσκοπικά συμπράτ-

τουν κινηματικά με κομμάτια της αριστεράς, όπως η νεολαία ΠΑΣΟΚ. Ζητούμενο γι' αυτό το «αντιπαγκοσμιοποιητικό» ρεύμα να ξεκαθαρίσει και τον αντίπαλο: γενικά ο πόλεμος, γενικά η παγκοσμιοποίηση ή το σύστημα και οι θεσμοί που γεννούν τον πόλεμο, οι κυβερνήσεις και η πολιτική που βαθιάίνουν την εκμετάλλευση;

### ΘΑ ΤΙΝΑΧΤΕΙ ΣΑΝ ΜΑΥΡΟ ΠΝΕΥΜΑ Η ΤΡΟΜΕΡΗ ΜΑΣ Η ΛΑΛΙΑ...

Το πέρας των εκλογών αφήνει μια ανόητη αίσθηση ότι δόθηκε και κρίθηκε ένας μεγάλος πολιτικός αγώνας. Τα τραπεζάκια αίφνης ερημώνουν και οι σχολές γυρίζουν σε μια ρουτινιάρικη και αποπνικτική καθημερινότητα. Το κλίμα ότι τελείωσε η χρονιά απειλεί να ριζώσει από τώρα στα πανεπιστήμια. Συντρέχουν χίλιοι λόγοι για να μην αφηθεί αυτό το κλίμα να απλωθεί. Η μεταπολεμική, ιμπεριαλιστική ειρήνη

του Μπους θα σαρώσει ό,τι άφησε όρθιο ο πόλεμός του, για να αντιστρέψουμε το στίχο του Μπρεχτ. Ο «άξονας του κακού», οι λαοί-τρομοκράτες της γύρω του Ιράκ περιοχής ήδη προετοιμάζονται να πληρώσουν το τίμημα για την τροφή της ιμπεριαλιστικής μηχανής. Οι πολιτισμένη Ευρώπη που τώρα σφύριξε αντιπολεμικά καταστρώνει νέο, πιο επικερδή προσανατολισμό στη «μετά Σαντάμ» εποχή· ενώ στη γενική αναμπουμπούλα, η Ευρώπη της εκμετάλλευσης και των πολυεθνικών διευρύνεται, διευρύνοντας και το χάσμα που χωρίζει το κεφάλαιο και τους πολιτικούς εκφραστές του από την πλειοψηφία των εργαζομένων, των εκμεταλλευόμενων.

Η επόμενη μέρα των φοιτητικών εκλογών, όπως όλες οι προηγούμενες άλλωστε, έχει μεγάλη πολιτική ατζέντα. Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση αλώνεται από τις ανάγκες της αγοράς εδώ και πολύ καιρό. Ο περιβόητος Κοινός Ευρωπαϊκός Χάρτης Ανώτατης Εκπαίδευσης, συμφωνημένος στα τραπέζια των Βρυξελλών, βρίσκεται κάθε μέρα μπροστά μας. Πρώτος σταθμός, η αξιολόγηση των ΑΕΙ με βάση τα κριτήρια ανταποδοτικότητας στην αγορά, με βάση το κριτήριο της κερδοφορίας «κατά το αγγλοσαξονικό πρότυπο». Και η μάχη της εκπαίδευσης δεν έχει κριθεί ακόμα.

Οι φοιτητικές τέλειωσαν λοιπόν, τα μηνύματα εστάλησαν, οι αναλύσεις έγιναν. Αν χρειάζεται κάτι τώρα, δεν είναι αναλυτές αλλά φοιτητικό κίνημα μαζικό και ριζοσπαστικό. Ανεξάρτητο από τα αστικά κόμματα και την κυρίαρχη πολιτική. Που να αναπνέει στις κινηματικές εκδηλώσεις και να τις πυροδοτεί. Που να συνδέσει επιτέλους το μερικό των σχολών με το συνολικό που το υπαγορεύει, για «να τιναχτεί σαν μαύρο πνεύμα η τρομερή μας η λαλιά». Αυτό το κάτι που τρέχει στο πανεπιστήμιο θα βρει συνέχεια;





# Η δητεία μας με τον Γιώργο Θαλάσση

της Έλενας Αναστασάκη

Πενήντα χρόνια συμπληρώνονται φέτος από την πρώτη κυκλοφορία του *Μικρού Ήρωα*, ενός από τα μακροβιότερα εβδομαδιαία περιοδικά για παιδιά στην Ελλάδα, του Θάνου Αστρίτη ή Στέλιου Ανεμοδουρά.

**Ο** Γιώργος Θαλάσσης –το θρυλικό παιδί-φάντασμα– η Κατερίνα και ο Σπίθας, που για δεκαέξι ολόκληρα χρόνια κράτησαν με τις περιπέτειές τους συντροφιά σε παιδιά αλλά και μεγάλους, θέτοντας σε κίνδυνο τη ζωή τους για την απελευθέρωση της Ελλάδας, παίρνουν στις μέρες μας νέες διαστάσεις. Η επέτειος αυτή, που συμπίπτει με την παγκόσμια κινητοποίηση κατά του πολέμου και τις διαδηλώσεις ανά τον κόσμο υπέρ της ειρήνης, μας έδωσε το έναυσμα για την αναθεώρηση μερικών ερωτημάτων γύρω από το «φαινόμενο» του *Μικρού Ήρωα* και τη θέση του στα σημερινά δεδομένα. Πού οφείλεται η τεράστια επιτυχία του, και τι έχει άραγε να μας πει σήμερα ο μικρός ήρωας με τα κοντά παντελόνια;

Ως εβδομαδιαίο περιοδικό, ο *Μικρός Ήρωας* έχει βέβαια τα κυριότερα χαρακτηριστικά ενός ιδιόμορφου λογοτεχνικού είδους όπου το κείμενο γεννιέται και παραδίδεται στον αναγνώστη τμηματικά και αποσπασματικά, συχνά επί σειρά ετών.<sup>1</sup> Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό αυτού του είδους είναι ίσως η εξοικείωση του αναγνώστη με τους χαρακτήρες των αναγνωσμάτων αυτών. Μία εξοικείωση που έχει πολλές παραμέτρους: ορίζεται πρώτα απ' όλα από το χρόνο γραφής και διοχέτευσης του έργου στο αναγνωστικό κοινό, αλλά και από την αντίδραση του κοινού αυτού. Από τη φύση της, αυτή η περίεργη, διακεκομμένη και αμφίδρομη σχέση του αναγνώστη με το έργο συχνά το κατευθύνει και το διαμορφώνει. Ο Γιώργος Θαλάσσης και οι σύντροφοί του ωριμάζουν και μεγαλώνουν κυριολεκτικά μπροστά στα μάτια των χιλιάδων αναγνωστών τους αλλά και παράλληλα με αυτούς. Γίνονται ένα κομμάτι της ζωής τους. Στην εξοικείωση αυτή βοηθάει βέβαια ο χρόνος που εδραιώνει αυτή τη σχέση του αναγνώστη με τον χαρακτήρα – εφόσον μιλάμε συχνά για σειρά ετών που ο αναγνώστης περνάει συντροφιά με ήρωες που ωριμάζουν στη σκέψη του συγγραφέα και αποκτούν σιγά-σιγά ένα είδος αυτονομίας, λόγω της πορείας που έχουν ακολουθήσει και η οποία δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να μπορεί να «προβλέψει» τις κινήσεις τους και επομένως να νιώθει πως τους «γνωρίζει».

Εκτός όμως από τον πραγματικό χρόνο που περνά, στην εξοικείωση συμβάλλει και ένα άλλο στοιχείο των αναγνωσμάτων σε συνέχειες: οι επαναλήψεις τόσο στην πλοκή όσο και στη γλώσσα. Δεν χρειάζεται να έχει κανείς διαβάσει πολλές περιπέτειες του μικρού ήρωα για να συγκρατήσει στο νου του χαρακτηριστικές φράσεις όπως «ο φρουρός έκανε μία στροφή γύρω από τον εαυτό του», ή το ροχαλητό του «αδιάκοπα πεινασμένου και



καθυστερημένου στο μυαλό παιδιού» που «θυμίζει κάρο φορτωμένο με παλιοσίδερα που κυλά σε ανώμαλο δρόμο», ή ακόμη τις «σφαίρες που βουίζουν σαν θυμωμένες μέλισσες» και πόσες φορές δεν έχουμε νιώσει μαζί με τον Γιώργο Θαλάσση «ένα παγερό χέρι να [μας] σφίγγει την καρδιά»! Αυτές οι επαναλαμβανόμενες εκφράσεις δεν φανερώνουν αδυναμία έκφρασης του συγγραφέα ή προχειρότητα, αλλά αντιθέτως δίνουν το στίγμα του κειμένου και μας δημιουργούν ένα αίσθημα σταθερότητας, μονιμότητας, και βαθιάς οικειότητας. Αναγνωρίζοντας πρόσωπα και εκφράσεις έχουμε την ψευδαίσθηση πως γνωρίζουμε εμείς –καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο– αυτά τα παιδιά. Οι χαρακτηριστικές τους εκφράσεις τους προσδίδουν μία «πραγματικότητα» που εισβάλλει στον δικό μας κόσμο –αντί να μας τραβάει μόνο στον δικό της. Μαθαίνουμε σιγά-σιγά να περιμένουμε με αγωνία αυτές τις περίφημες λαβές ιαπωνικής πάλης που ακινητοποιούν ακόμη και τον πιο μεγαλόσωμο εχθρό, καθώς και την αναπόφευκτη απώλεια των αισθήσεων που ακολουθεί ένα «καλοζυγισμένο» χτύπημα στο πίσω μέρος του κεφαλιού. Όταν το αυτόματο εμφανίζεται, ακούμε –πριν



ακόμη διαβάσουμε— το «τραγούδι του θανάτου» και οι σφαίρες θα βουίζουν πάντα «σαν θυμωμένες μέλισσες» στ' αφτιά μας. Αυτές οι επαναλήψεις λοιπόν σε συνδυασμό με το γνώριμο αλλά πάντοτε αποτελεσματικό κόλπο της διακοπής του επεισοδίου πάνω στο πιο κρίσιμο σημείο της δράσης, κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού από τεύχος σε τεύχος.



Αυτή η επιτυχία όμως έχει και το τίμημά της. Ο συγγραφέας χάνει υποχρεωτικά ένα μέρος της ελευθερίας του· διότι η οικειότητα που αναπτύσσεται ανάμεσα στον ήρωα και τον αναγνώστη έχει ως αποτέλεσμα ο αναγνώστης να αποκτά κι αυτός ορισμένα «δικαιώματα» πάνω στον ήρωα. Έτσι το κοινό επηρεάζει τη συγγραφή και την πορεία των ηρώων τόσο έμμεσα—ως αναγνώστης— όσο και άμεσα, μέσω επιστολών προς τον συγγραφέα που ζητάει για τον ήρωά του την τύχη που ο ίδιος έχει επινοήσει.<sup>2</sup> Ο αναγνώστης γίνεται κατά κάποιον τρόπο μάρτυρας της συγγραφής και ενίοτε «συνεργάτης». Από τη στιγμή που ο συγγραφέας παραδίδει τον ήρωά του στο κοινό δεν έχει πλέον πλήρη ελευθερία κινήσεων.

Αυτός όμως ο περιορισμός, που προέρχεται από τη δύναμη του αναγνωστικού κοινού, έχει και την άλλη του όψη: χαρίζει στον συγγραφέα τη δύναμη των πολλών. Ο δημιουργός που μπορεί να διαμορφώνει την κοινή γνώμη έχει ένα ισχυρό όπλο στα χέρια του. Στην περίπτωση του Ανεμοδουρά η δύναμη αυτή γίνεται ιδιαίτερα αισθητή όταν, έπειτα από την απαγόρευση της κυκλοφορίας του *Μικρού Ήρωα* στην Κύπρο, ο συγγραφέας ανταπο-

δίδει το πλήγμα στους Άγγλους δίνοντας επί σειρά τευχών το ρόλο του προδότη σε άγγλους πράκτορες! Το αποτέλεσμα θα είναι να επιτραπεί και πάλι ο *Μικρός Ήρωας* στην Κύπρο.

Ένα τρίτο στοιχείο των αναγνωσμάτων σε συνέχειες που χαρακτηρίζει τον *Μικρό Ήρωα* είναι η «σφιχτή» πλοκή. Ο Γιώργος Θαλάσσης δεν κοιμάται, δεν ξεκουράζεται, δεν γνωρίζει περιόδους ηρεμίας. Η μία περιπέτεια διαδέχεται την άλλη, ή καλύτερα η μία εμπλέκεται μέσα στην άλλη, καθιστώντας αδύνατη τη διακοπή του αναγνώσματος. Από την αρχή μέχρι το τέλος έχουμε καθαρή δράση δίχως ανάπαυλα η οποία μας δίνεται απλόχερα, σε γενναιόδωρες δόσεις, κι εμείς την καταβροχθίζουμε και, σαν εξαρτημένοι, διψάμε για όλο και περισσότερη. Η πολυετής κυκλοφορία του έργου αναγκάζει βέβαια τον συγγραφέα να επινοεί ολοένα και πιο απίστευτες παραλλαγές για να κρατήσει το ενδιαφέρον του κοινού, κι έτσι οι μικροί μας ήρωες ταξιδεύουν συχνά στα πιο απίθανα μέρη και έρχονται αντιμέτωποι με όλο και πιο παράξενους πράκτορες του εχθρού— από τον Αλόμα που να ελέγχει τις συνειδήσεις μέσω υπνωτισμού (τεύχος 112) έως τον πράκτορα-ρομπότ (τεύχος 165)! Κάποιοι νέοι μικροί ήρωες εμφανίζονται για λίγο στο πλευρό των παιδιών για να δώσουν τη θέση τους σε άλλους ύστερα από μερικά τεύχη και, σπανιότερα, έχουμε και το τέχνασμα της μεταμφίεσης όπως για παράδειγμα όταν η Κατερίνα δρα για μερικά επεισόδια ως «Ελλάς, η Γαλάζια θύελλα» (τεύχος 38). Όμως η «συνταγή» παραμένει πάντοτε η ίδια· και η επανάληψή της αποτελεί όχι μόνο σιγουριά για την επιτυχία, αλλά είναι και η ίδια η ουσία του *Μικρού Ήρωα*. Η ιστορία είναι μία: το παιδифάντασμα αναλαμβάνει μία αποστολή και τη φέρει πάντοτε εις πέρας.

Ο Γιώργος Θαλάσσης είναι σαφώς ο τύπος του υπερήρωα. Στην ηλικία των δέκα ετών γνωρίζει ήδη άπταιστα Γερμανικά και Αγγλικά, και αρκετά καλά Γαλλικά και Ιταλικά (οι γνώσεις του σε ξένες γλώσσες αυξάνονται με τα επεισόδια), γνωρίζει ιαπωνική πάλη, με ένα σφύριγμα μπορεί να ημερεύσει και τα πιο άγρια σκυλιά, και τα μάτια του, «έπειτα από μία εγχείρηση έχουν αποκτήσει από μία παράξενη ιδιοτροπία της φύσεως, την ικανότητα να βλέπουν καθαρά στο σκοτάδι, σαν τα μάτια της κουκουβάγιας»! Είναι θαρραλέος, υπερήφανος, πλήρως αφοσιωμένος στον αγώνα για την ελευθερία της πατρίδας του, απεχθάνεται τη βία και τη χρησιμοποιεί μόνον όταν δεν μπορεί να κάνει αλλιώς, και όχι μόνο δεν υποκύπτει ποτέ στα βασανιστήρια των εχθρών, αλλά δεν δέχεται ως αιχμάλωτος τίποτα από αυτούς, και από τα χείλη του δεν βγαίνει ποτέ η παραμικρή κραυγή πόνου!

Οι υπερβολές όμως αυτές, κάθε άλλο από το να προκαλούν αγανάκτηση, είναι εκείνες που καθιστούν τον ήρωα περισσότερο αγαπητό. Ο Γιώργος Θαλάσσης *πρέπει* να είναι υπερήρωας για να λειτουργήσει το έργο τόσο στο συμβολικό όσο και στο μυθιστορηματικό επίπεδο. Στο συμβολικό διότι πίσω από τον μικρό ήρωα υπάρχει μία παράδοση στην οποία στηρίζεται ο χαρακτήρας αυτός· στο πρόσωπό του συμβολίζονται—και συγχρόνως υμνούνται— χιλιάδες Ελληνόπουλα που αγάπησαν την ελευθερία και θυσιάστηκαν γι' αυτήν. Πέρα όμως από το φόρο τιμής σε έναν τύπο ανθρώπου, ο *Μικρός Ήρωας* είναι η συνιστώσα των οραμάτων και των ιδανικών ενός ολόκληρου λαού. Το μήνυμα είναι ξεκάθαρο: ένας άνθρωπος μπορεί να κάνει τη διαφορά.



Ο μικρός ήρωας είναι όμως συγχρόνως και παιδί! Το ζήτημα της ηλικίας του είναι αρκετά περίπλοκο. Όταν ο Γιώργος Θαλάσσης ξεκινά την αντιστασιακή του δράση είναι δώδεκα χρόνων. Στην ίδια ηλικία είναι και οι σύντροφοί του, η Κατερίνα και ο Σπίθας. Ασφαλώς, εφόσον το περιοδικό απευθυνόταν σε παιδιά, ο ήρωας-παιδί είναι ο πιο ασφαλής και σύντομος δρόμος για την ταύτιση του παιδιού με τον ήρωα. Ο Γιώργος ανήκει στον κόσμο των παιδιών και είναι δικός τους ήρωας. Όμως τα κατορθώματά του ξεπερνούν κατά πολύ την ηλικία του. Στο συμβολικό επίπεδο η επιλογή της νεαρής αυτής ηλικίας δίνει βέβαια ένα ελπιδοφόρο μήνυμα για το μέλλον. Όμως στο μυθιστορηματικό επίπεδο, παρ' όλη την έμφαση στην εξαιρετική μοναδικότητα του παιδιού-φάντασμα, το πρόβλημα της ηλικίας είναι κάποιες φορές ιδιαίτερα εμφανές. Ένας από τους τομείς στον οποίο έχει αντίκτυπο αυτή η παρέκκλιση είναι η εικονογράφηση του μικρού ήρωα. Τα σκίτσα του Βύρωνα Απτόσογλου, που ανήκουν στο είδος των κόμικς, μας παρουσιάζουν έναν γεροδεμένο νέο που θα μπορούσε να είναι γύρω στα είκοσι. Το ίδιο ισχύει και για την Κατερίνα. Οι εικόνες του Απτόσογλου, με την έντονη δράση τους, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην έκφραση του προσώπου η οποία είναι πάντοτε σοβαρή, αποφασιστική, με έντονες αυλακιές· είναι έκφραση ενήλικα. Καθώς ο *Μικρός Ήρωας* κυκλοφόρησε εξ αρχής εικονογραφημένος, στη φαντασία του αναγνώστη τα «παιδιά» αυτά έχουν τα χαρακτηριστικά που τους έδωσε ο εικονογράφος και δεν μπορεί κανείς να τους φανταστεί διαφορετικούς. Κατά την ανάγνωση λοιπόν συμβαίνει το εξής παράδοξο: να δρα στη φαντασία μας ένα δωδεκάχρονο παιδί που δεν έχει ούτε την όψη, ούτε κανένα από τα χαρακτηριστικά του παιδιού (διανοητικά ή άλλα), και αυτό όχι μόνο δεν μας ξενίζει αλλά νιώθουμε τον ήρωα τόσο κοντά μας ώστε η ταύτισή μας με αυτόν να είναι αναπόφευκτη! Δεχόμαστε ότι ο Γιώργος είναι παιδί, οι αντίπαλοί του, βλέποντάς τον, αντιδρούν σαν να έβλεπαν ένα παιδί, αλλά συγχρόνως όλα του τα χαρακτηριστικά είναι χαρακτηριστικά ενήλικα. Ακόμη και τα κοντά παντελόνια του, που θα έπρεπε να παραπέμπουν στο νεαρό της ηλικίας του, στην ουσία συμβάλλουν σ' αυτή την «πρόωρη ενηλικίωση» του μικρού ήρωα, φανερώνοντας ένα κορμί καθαρά ανδρικό και ιδιαίτερα αθλητικό σε μία εποχή που –ας μην το ξεχνάμε– το μέσο Ελληνόπουλο έχει μάλλον διαφορετική όψη λόγω των κακουχιών της κατοχής. Γιατί λοιπόν η λογική μας δεν αντιδρά; Γιατί δεχόμαστε αυτό το παιδί-ενήλικα; Ίσως γιατί ο Γιώργος Θαλάσσης δεν είναι μόνο το παιδί που όλοι μας θα θέλαμε να ήμασταν, αλλά το παιδί που ήμασταν όσο τον ακολουθούσαμε στις περιπέτειές του.

Τι έχει όμως να πει ο Γιώργος Θαλάσσης στο παιδί –ή και στον ενήλικα– που δεν έζησε μια κατοχή και μεγάλωσε σε περίοδο ειρήνης, τόσο όταν πρωτοκυκλοφόρησε όσο και σήμερα; Και ποιο είναι το μυστικό της επιτυχίας του;

Θα ξεκινήσουμε από το δεύτερο αυτό ερώτημα. Για να καταλάβουμε τον τρόπο που λειτουργεί ο *Μικρός Ήρωας* θα πρέπει να τον εντάξουμε και σε ένα ευρύτερο θεματικό πλαίσιο. Ασφαλώς, πέρα από την πολύ συγκεκριμένη εποχή στην οποία αναφέρεται, ο άξονας στον οποίο κινείται είναι η αιώνια μάχη του Καλού με το Κακό. Και έχουμε μάλιστα εδώ αυτόν τον κλασικό διπολισμό χωρίς αποχρώσεις. Οι «καλοί» είναι άμεμπτης ηθικής και η αυτοθυσία τους δεν έχει όρια, ενώ οι «κακοί» είναι

συνήθως και δειλοί, και ανήθικοι – οι εξαιρέσεις υπάρχουν βέβαια πάντα για να επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Από αυτή την άποψη τα πράγματα είναι αρκετά απλοποιημένα και ξεκάθαρα: ο στόχος του ήρωα είναι ένας και μοναδικός, σαφής και απόλυτος: να πολεμήσει μέχρι θανάτου για την ελευθερία της πατρίδας του. Όλα τα άλλα έρχονται σε δεύτερη μοίρα.<sup>3</sup>

Έτσι ο *Μικρός Ήρωας* εντάσσεται ως προς αυτό στην ίδια κατηγορία με τα ευρωπαϊκά και αμερικανικά ανάλογα αναγνώσματα –από τα παλαιότερα έως τα μεταγενέστερα– όπου μαίνεται η αιώνια μάχη του Καλού και του Κακού: όπως για παράδειγμα ο *Άρχοντας των Δαχτυλιδιών* του Τόλκιν, ο Σούπερμαν, ή ακόμη και οι περιπέτειες του Χάρυ Πότερ. Δεν είναι τυχαίο ότι τα πιο επιτυχημένα έργα που πραγματεύονται αυτό το θέμα είναι πάντοτε εμπλουτισμένα με φανταστικά στοιχεία που εξάπτουν τη φαντασία του παιδιού. Είναι πολύ δύσκολο να κρατήσεις το ενδιαφέρον ενός παιδιού με ρεαλιστικές καταστάσεις. Ο Ανεμοδουράς ωστόσο το κατάφερε. Πέτυχε κάτι ιδιαίτερα σπάνιο για τα ελληνικά δεδομένα, κατάφερε να ριζώσει τους χαρακτήρες του και τις περιπέτειές τους στον τόπο μας και να τα συνδέσει με τα πρόσφατα ιστορικά γεγονότα της εποχής του – είχαν περάσει μόλις οκτώ χρόνια από την Κατοχή την εποχή που κυκλοφορεί ο πρώτος τόμος του *Μικρού Ήρωα*. Ακολουθούμε τον Γιώργο Θαλάσση στους δρόμους της Αθήνας και το νιώθουμε ως φυσικό, αβίαστο, σχεδόν αληθινό γεγονός. Αυτή είναι η μεγαλύτερη ίσως συμβολή του Στέλιου Ανεμοδουρά στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνική σκηνή, το ότι κατάφερε να φέρει αυτό το είδος στα ελληνικά δεδομένα, κατάφερε να κάνει «φυσικές» στα μάτια μας τις περιπέτειες του παιδιού-φάντασμα στον δικό μας χώρο, στο διπλανό στενό, στην απέναντι πολυκατοικία. Ούτε μυθικές χώρες (βλ. Τόλκιν), ούτε εξωγήινες δυνάμεις (βλ. Σούπερμαν), ούτε μαγεία (βλ. Τζοάν Ρόουλινγκ), αλλά συναρπαστικές περιπέτειες που κόβουν την ανάσα στο κέντρο της Αθήνας, με ήρωα ένα παιδί και αντίπαλο έναν πολύ αληθινό κατακτητή.

Αυτή η ιδιότητα προσδίδει στον *Μικρό Ήρωα* και τη διαχρονικότητά του, και του επιτρέπει να μιλάει ακόμη στις νέες γενιές. Ο *Μικρός Ήρωας*, για εκείνους που δεν έζησαν τον πόλεμο, είναι πρώτα απ' όλα η επαφή με έναν κόσμο όπου –λόγω ιστορικών συνθηκών– έχει διαφορετικές και απόλυτα προσδιορισμένες προτεραιότητες. Η χώρα βρίσκεται υπό κατοχή, η πείνα θερίζει, η ζωή απειλείται διαρκώς και μοναδικό μέλημα είναι η απελευθέρωση. Ο *Μικρός Ήρωας*, εν καιρώ ειρήνης, είναι λοιπόν ένα παράθυρο στο παρελθόν και μία γνωριμία με τον πόλεμο. Δεν σταματάει όμως εκεί. Κατά κάποιον τρόπο η ανάγνωσή του λειτουργεί ως «στρατιωτική θητεία». Μία θητεία που την περνάμε δίπλα στον μικρό μας ήρωα, και μέσω της οποίας καλλιεργείται το αίσθημα της αγάπης για την πατρίδα και την ελευθερία. Μαζί με τον Γιώργο Θαλάσση παίρνουμε μέρος σε άψογα οργανωμένες αντιστασιακές ενέργειες, μαθαίνουμε να διατηρούμε την ψυχραιμία μας, να επωφελούμαστε από τα λάθη του αντιπάλου, να προσαρμόζουμε τα σχέδιά μας στις περιστάσεις, να μην δειλιάζουμε, να περιφρονούμε τους τυράννους, να διατηρούμε την αξιοπρέπειά μας, αλλά και να σεβόμαστε την αξιοπρέπεια του άλλου, και προπάντων να μην το βάζουμε ποτέ κάτω. Δεν πιστεύω πως υπάρχει παιδί που, διαβάζοντας τον *Μικρό Ήρωα*, να μην θέλησε να πολεμήσει στο πλευρό του για την ελευθερία! Στην ασφάλεια του σπιτιού, καθώς εμείς διαβάζουμε χωμένοι



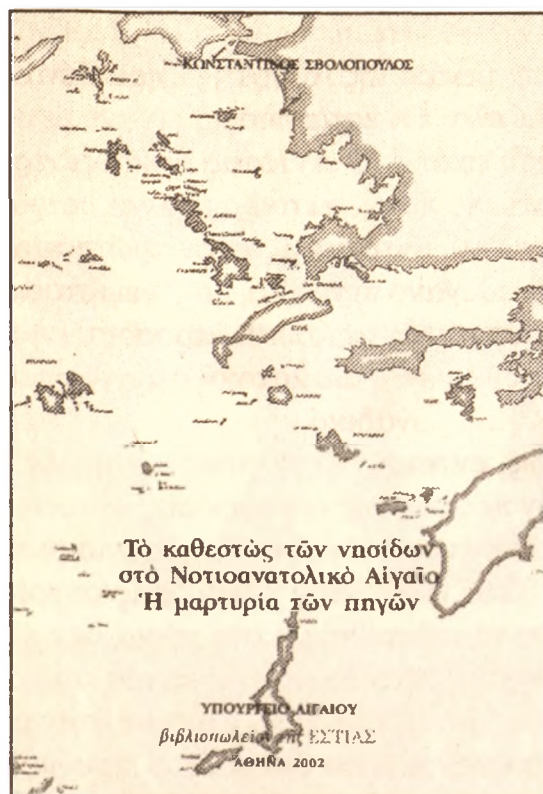
στον καναπέ, την πολυθρόνα ή κάτω από τα σκεπάσματα του κρεβατιού, ο *Μικρός Ήρωας* πλάθει δυνάμει ήρωες. Μαζί του μαθαίνουμε πως το πιο πολύτιμο πράγμα είναι η ελευθερία και πως αξίζει να αγωνιστεί κανείς γι' αυτήν μέχρι θανάτου – είναι εξάλλου ενδεικτικό το ότι ο *Μικρός Ήρωας* απαγορεύτηκε στη δικτατορία. Η αγάπη για την ελευθερία είναι και το πρώτο βήμα για τον σεβασμό της ελευθερίας του άλλου. Έτσι, μέσω αυτής της «μαθητείας», ο *Μικρός Ήρωας* μάς εμπνέει φιλειρηνικά αισθήματα αλλά και μία αίσθηση του χρέους προς την ανθρωπινή αξιοπρέπεια. Δεν είναι μόνο ένα ανάγνωσμα που αναφέρεται στο παρελθόν για να οβήσει με τις τελευταίες μνήμες μιας εποχής που πέρασε. Είναι και ένα ανάγνωσμα που διαμορφώνει συνειδήσεις και προσβλέπει στο μέλλον και, με αυτή του την ιδιότητα, θα είναι πάντοτε επίκαιρο. Ο Γιώργος Θαλάσσης θα οργάνωνε σήμερα ειρηνικές αλλά ενεργητικές διαδηλώσεις και δεν θα τον αποθάρρυναν τα γεγονότα αλλά θα συνέχιζε με όλες του τις δυνάμεις να μάχεται για την ειρήνη, θα ήταν ένας συνειδητοποιημένος πολίτης του κόσμου. Κάθε αναγνώστης του *Μικρού Ήρωα* νιώθει στις μέρες μας την ανάγκη να συμβάλει κι αυτός στην προσπάθεια για ειρήνη, γνωρίζοντας πως κάθε προσπάθεια –ακόμη και όταν είναι καταδικασμένη– έχει την αξία της και έχοντας στην καρδιά μία κρυφή ελπίδα πως, όπως και ο μικρός ήρωας, θα συμβάλει κι αυτός στην ανατροπή που θα κά-

νει την τελευταία στιγμή την πλάστιγγα να γείρει από την πλευρά του δικαίου και όχι του ισχυρού.

### ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Το είδος αυτό έχει τις ρίζες του στο λεγόμενο «roman feuilleton», την έκδοση δηλαδή σε συνέχειες ενός λογοτεχνικού έργου, είδος που ανθεί τον 19ο αιώνα στο Παρίσι και το Λονδίνο. Σε αυτή τη μορφή πρωτοκυκλοφόρησαν μερικά από τα μεγαλύτερα αριστουργήματα στο χώρο της λογοτεχνίας. Αναφέρουμε ενδεικτικά: τις *Χαμένες Ψευδαισθήσεις* του Μπαλζάκ, τους *Τρεις σωματοφύλακες* του Αλέξανδρου Δουμά και τις *Μεγάλες προσδοκίες* του Κάρολου Ντίκενς. Ο Ανεμοδουράς έχει διαβάσει Μπαλζάκ και Δουμά και έχει αντλήσει από αυτούς τα αποτελεσματικότερα τεχνάσματα, τα οποία και προσαρμόζει στη δική του γραφή.
2. Δεν είναι λίγες οι φορές που οι αντιδράσεις του κόσμου χαρίζουν περισσότερη ζωή σε έναν χάρτινο ήρωα. Η δύναμή του κοινού είναι τέτοια που μπορεί ακόμη και νεκρούς να αναστήσει! (βλ. τεύχος 170, *Ο Διαβολάκος ξαναζει!*)
3. Ίσως μάλιστα να είναι αυτός ένας από τους λόγους που αποσιωπούνται οι ιδεολογικές διαφορές των αντιστασιακών ομάδων, οι οποίες θα υπονόμευαν την εξιδανίκευση και θα αποδυνάμωναν τη διδακτική λειτουργία του έργου.

## βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ από το 1885



**ΝΕΑ  
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ**



Τα βιβλία του  
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΥ  
από το  
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

info@hestia.gr • www.hestia.gr



# Ο Αντρέας Λυκουρίνος

Ένα κείμενο του  
θέμου Κορνάρου  
αναδημοσιευόμενο  
από τα *Ελεύθερα  
Γράμματα*  
(τχ. 13, 3/8/1945)

Παιδιά στην  
Κατοχή.  
Φωτογραφία  
από το αρχείο  
του Πολεμικού  
Μουσείου.



Ο Αντρέας Λυκουρίνος γεννήθηκε στα 1931. Κι ο κατακλυσμός της σκλαβιάς τον βρίσκει έντεκα χρονώ. Πήρε ενεργό μέρος στην πρώτη φάση του αγώνα: Στην επίθεση πείνας. Το ελληνικό φρούριο κράτησε άμυνα γερή ένα χρόνο. Σύνθημα είτανε, *η επιβίωση του Λαού*. Η ζωή κ' η υγεία μας θα χρειάζονταν στη φάση της εθνικής εξόρμησης που σίμωνε.

Ο Αντρέας Λυκουρίνος έπρεπε να διαλέξει μεταξύ του σχολικού βαθμολογίου και του ανοιχτού αγώνα της Πατρίδας του. Είτανε ο πρώτος μαθητής. Αυτό δεν τον εμπόδισε καθόλου να βρει τα πόστα του παράνομου τύπου. Και ν' ακούει απ' ευθείας τη φωνή και τις εντολές του μαχόμενου έθνους. [...]

Ο Λυκουρίνος θεωρεί τον εαυτό του υπεύθυνο για τη ζωή των δικών του! Για τα τρία αδέρφια και τους γονείς του. Γίνεται λοιπόν παλιατζής. Αγοράζει και πουλά παλιά ρούχα και παλιά παπούτσια!...

Η δουλειά του πατέρα του περνούσε κρίση. Είτανε μαραγκός. Η δουλειά του μικρού επρόλαβε τη φοβέρα της πείνας για το σπίτι του. Κι' όσα περισσεύαν τα μοίραζε στα φτωχόσπιτα της συνοικίας του. Της συνοικίας Μακρυγιάννη. [...]

Ο Αντρέας Λυκουρίνος βρισκόταν κιόλας τοποθετημένος, μόνος του, στο ηγετικό πόστο της Νεολαίας Μακρυγιάννη!

Έχει μπει στα 12 χρόνια!! Και καμαρώνει γιατί –προσθέτοντας μόνος τους δυο, τρία πάρα πάνω– έφτιαχνε ένα νούμερο που κάπως ξέφευγε από τα σύνορα της... νηπιακής ηλικίας.

Είχε γίνει θρύλος. Μεταξύ των τσολιάδων συζητιόντανε, μ'

ανησυχία, τα κατορθώματα κάποιου «μωρού», στου Κουνάκι.

Το αντάρτικο γύρευε όπλα. Οι οργανώσεις είχανε ανοιχτό έρανο πάντα, γι' αυτόν το σκοπό. Ο Αντρέας Λυκουρίνος πήρε πρωτοβουλία. [...] Μ' ένα ψευτοπίστολο πήλινο, παραφυλάει ένα βράδυ, σε μια γωνιά. Κι αποπλίζει τον πρώτο τσολιά!

Πετάει τον πηλό. Και μ' αληθινό πια όπλο, μαζεύει και πισόλια και χειροβομβίδες και στολές ακόμη! Δεν είναι λίγοι οι τσολιάδες που αναγκάστηκαν να φτάσουν στη στρατώνα τους, με τα εσώρουχα μόνο!... [...]

Τα Ες-Ες τα γερμανικά απαιτούνε από τους αρχηγούς των ελληνικών Ες-Ες την «εμπέδωση της τάξεως» στις δυτικές συνοικίες της Αθήνας! Γιατί οι τσολιάδες ζήτησαν... ενίσχυση.

Τίποτα δε μπόρεσαν. Όλα φαίνονταν ήρεμα στις συνοικίες εκείνες. Οι μυστικοί που τοποθετήθηκαν στα γύρω, δεν έβλεπαν καμμιάν ύποπτη κίνηση. Οι άνθρωποι πήγαιναν στις δουλειές τους, γύριζαν κουρασμένοι, τα παιδιά παίζανε στην αυλή του σχολείου. Κι αν ρωτούσαν και για βαθμούς, ο Λυκουρίνος είχε τα πρωτεία. Μπροστά τους περνούσε, με τα βιβλία στο χέρι και το καπελάκι στραβά. Τους ήξερε. Δεν του ξέφευγε κανένας από τους ανθρώπους της Ασφάλειας. [...] Στη μάχη του Μακρυγιάννη, με τους τσολιάδες, στα 1943, που κράτησε τέσσερις ώρες, πήρε ανοιχτά μέρος κι ο Λυκουρίνος. Ένα βράδυ, το Μάη του 1943 οι Γερμανοί σήκωσαν τον κόσμο της συνοικίας στο πόδι, με πυροβολισμούς και με φωνές. Κυνηγούσαν στους δρόμους κάποιες σκιές. Είτανε η παρέα του Λυκουρίνου. [...]



\* \* \*

Στις 4 του Ιούνη 1944, βρέθηκε ο φριχτός προδότης. Και την άλλη μέρα έξη χαφιέδες των ελληνικών Ες-Ες, μπλοκάρανε το σπίτι του εθνικού αγωνιστή, στη συνοικία Κουκάκι.

Ζητούνε τον Αντρέα Λυκουρίνο! Ο πατέρας του ζητά εξηγήσεις για το... παιδί. Κι' αυτοί γυρεύουν, εκτός από το... παιδί και το πιστόλι που πήρε ψες το βράδυ από έναν δικό τους!!...

Μα δε βρήκανε τίποτα. Μόνο ένα παιδάκι αδύνατο, μια σταλιά, που κοιμότανε ξέγνοιαστο στο ντιβανάκι του. Κ' είχε πλάι στην καρέκλα, το κοντό παντελονάκι του και τα βιβλία του σχολειού! Κάτω βρίσκονταν και τα πεδιλάκια του, Νο 32!...

- Αυτός είναι; ρωτούνε τον πατέρα.

- Αυτός!

- Εσύ είσαι; ρωτούνε το ίδιο το παιδάκι.

- Ποιος;

- Ο... τρομοκράτης!

- Όχι! είμαι μαθητής. Πάω στη δεύτερη τάξη του δού Γυμνασίου. Τους απαντά απαθέστατα.

Μα οι πληροφορίες τους είχαν θετικές. Αρχίζει το ξύλο. Γυρεύουν το πιστόλι. Μα το πιστόλι, ποιος ξέρει σε ποια βουνοκορφή θα ταξίδευε πια, κείνη την ώρα. Και πήρανε μόνο τον Αντρέα, με το μαθητικό του πηλίκιο, στο άντρο τους. Πήρανε μέτρα εξαιρετικά, ως που να φτάσουνε στην οδό Παπαρηγοπούλου Νο 7. Εκεί ήταν η έδρα των ελληνικών Ες-Ες. [...]

Είχανε «ακριβείς πληροφορίες» πως ο Αντρέας είχε πολλές χρυσές λίρες!

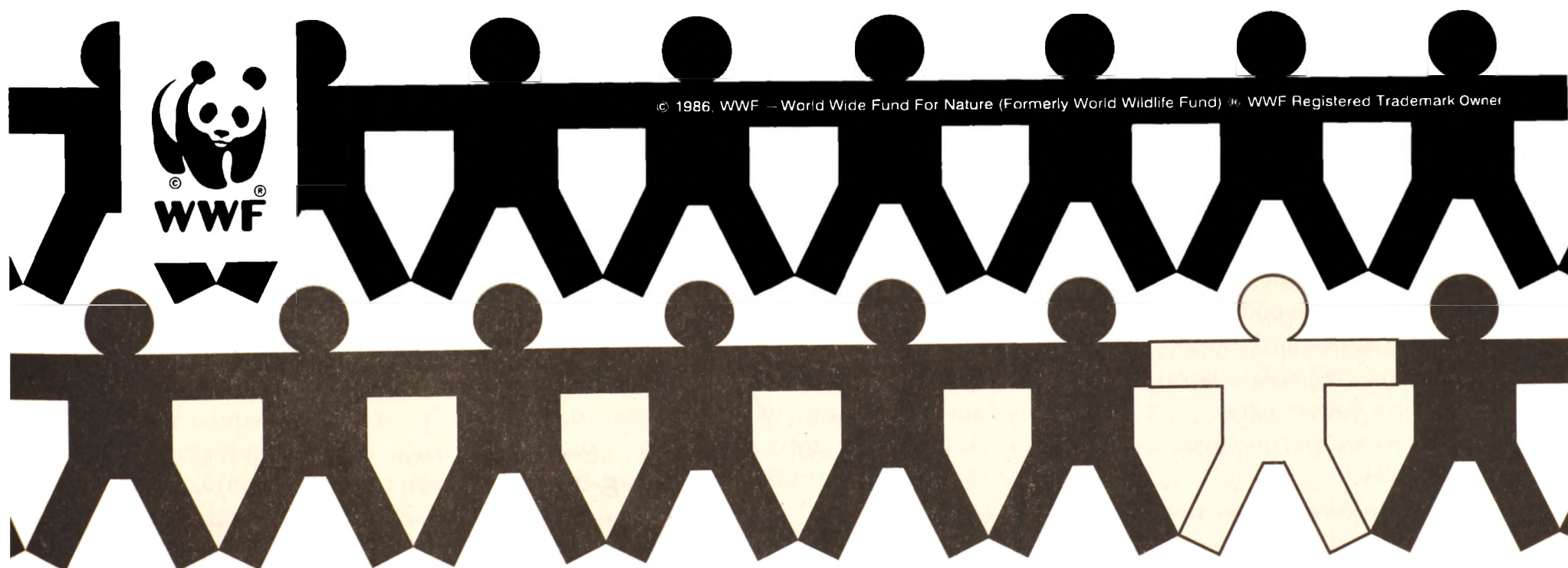
Γίνηκε ανάκριση, μπροστά στον πατέρα, πάνω σε τούτο: πού είχε κρυμμένες τις λίρες! Κι' αφού δε βρέθηκε τίποτα, το παραδόκανε την ίδια μέρα στην Ειδική Ασφάλεια και, μετά τέσσερις ημέρες, στα γερμανικά Ες-Ες της οδού Μέρλιν. Το κρέμασαν, το κάψανε, του βάλανε στα νύχια καρφίτσες. Μα αυτός εξακολουθούσε να είναι «μαθητής της δεύτερης τάξης του δού Γυμνασίου!» Και να παραμένει ο αλύγιστος και πελώριος αγωνιστής του επικού ελληνικού αγώνα της Αντίστασης!

Τέτοιος έμεινε ως το τέλος. Τέτοιον τον γνώρισε τον ήρωα Αντρέα Λυκουρίνο, και το Χαϊδάρι.

Τίποτα δεν άλλαξε. Μόνο δυό... λεπτομέρειες προστέθηκαν: Ένας χρόνος ακόμη στην τρυφερή του ηλικία. Έγινε πια 14 χρονώ. Κ' είχε να το κάνει! Κάθε τόσο εύρισκε τρόπο να το πει, πως πάτησε τα 14!...

Η άλλη λεπτομέρεια είναι πως στις 5 του Σεπτέμβρη 1944, βρήκε τρόπο να πετάξει ένα σημείωμα στους δρόμους της Αθήνας. Το σημείωμα απευθυνότανε στον πατέρα του κι' έλεγε:

- «Μπαμπά! Με πάνε για εκτέλεση στην Καισαριανή, μαζί με τους τάδε και τους τάδε (τα ονόματα γράφονταν). Ειδοποίησε σε παρακαλώ πολύ τα σπίτια τους! Μη στενοχωριέστε! Αντρέας».



© 1986. WWF — World Wide Fund For Nature (Formerly World Wildlife Fund) ® WWF Registered Trademark Owner

Κάνε τη διαφορά... Γίνε μέλος!

Τηλεφώνησε στο 210 3314893

Μ. Βόντας

K12003

Ευχαριστούμε το περιοδικό *ΑΝΤΙ* για τη φιλοξενία



# Αμήχανοι γέλωτες (στο κόκκινο)

του Κώστα Θ. Καλφόπουλου

Οι πρόσφατες δηλώσεις του προέδρου του Ολυμπιακού και της Intracom, από την Πάτρα, δεν αξίζουν να αποτελέσουν θέμα ούτε καν προσεμιναριακής εργασίας στα τμήματα κοινωνιολογίας των ελληνικών πανεπιστημίων· εξάλλου η «πγιότητα» του προεδρικού λόγου δεν απέχει πολύ από τις πρωθυπουργικές επιδόσεις. Η έκταση που τους δόθηκε από τον αθλητικό τύπο και τα ΗΜΜΕ δεν είναι ανάλογη του περιεχομένου και του θέματος που –προσχεδιασμένα– προβλήθηκαν κατά κόρον. Το αλαζονικό ύφος, η μνησικακία, η εμπάθεια, η ρηχότητα των «επιχειρημάτων» και των παρατηρήσεων του αντιστοιχούν σε επίπεδο αντιπαράθεσης μαθητών δημοτικού σχολείου, όπου οι μπόμπιρες επικαλούνται το πατρικό επάγγελμα για να καταδείξουν εγωπαθώς τη δική τους (φαντασιωμένη) ισχύ.

**Ο** λόγος του προέδρου των δύο ανωνύμων εταιρειών ως μόνο αποδέκτη είχε (και θα συνεχίσει να έχει) τους «χαχανίζοντες ακροατές» της ομιλίας του και τους τηλεθεατές-οπαδούς του «μαγικού καναλιού», υποψήφια μέλη του «Νέου Ολυμπιακού» και «ασπίδα προστασίας» για ενδεχόμενες επιχειρηματικές δυσκολίες. Στην ουσία αποτελεί την ετεροχρονισμένη προεδρική παρέμβαση, που δεν έγινε στη συγκέντρωση του εργοδοτικού σωματείου της Intracom, απ' όπου παρήλασε μεγάλο μέρος της πολιτικής και συνδικαλιστικής αντιπροσωπείας, υπεραμνόμενοι των «κοινών αγώνων της δεκαετίας του '60».

Με δεδομένη τη σχέση μεταξύ του κυβερνητικού κόμματος και του κρατικού πρωταθλητή, αν θυμηθούμε τις πρόσφατες σκανδαλώδεις ρυθμίσεις για το «Καραϊσκάκη», αυτό το «χάχανο» είναι το ίδιο που συναντάμε ενίοτε και στην ενημέρωση του κυβερνητικού εκπροσώπου, όταν συνάδελφοι που εντέλλονται την ενημέρωση του ελληνικού λαού ξεσπάνε σε γέλια με τις «εξυπνάδες» του εκάστοτε εκπροσώπου, όταν αυτός αναφέρεται στην αξιωματική αντιπολίτευση. Το ίδιο «χάχανο» είναι πολύ πιο επικίνδυνο από τα προεδρικά λεγόμενα: είναι το «αμήχανο γέλιο», σε διατεταγμένη υπηρεσία, από όλους όσους αρέσκονται στη γελοιοποίηση του αντιπάλου, στη στρέβλωση

της πραγματικότητας, στην ισοπέδωση των πάντων, προς χάριν και εις όφελος του «Ηγεμόνα» ή μάλλον της καρικατούρας του. Πρόκειται στην ουσία για μια αρωσποιημένη νοοτροπία, που μόνο με όρους ψυχοπαθολογίας μπορεί να ερμηνευτεί, μια νοοτροπία που χαρακτηρίζει σημαντικό τμήμα του ελληνικού λαού, απότοκο της παθητικοποίησης, της χειραγώγησης και της διαφθοράς σε όλα τα επίπεδα.

Η «προεδρική καταιγίδα» καταδεικνύει περισσότερο την αγωνία και την αδυναμία του, ου μη και την κλίμακα των αξιών κάποιου που ξεκίνησε τις «δουλειές» του, εισπράττοντας 50 ανατολικογερμανικά μάρκα για κάθε του «κάρφωμα» (όπως γνωρίζουμε και από τα στοιχεία του *Αντί*) και κατέληξε να επικυριαρχεί στην πολιτική, οικονομική και αθλητική ζωή του τόπου, χάρις στην κυβερνητική εύνοια και τις μονοπωλιακές κρατικές προμήθειες.

Οι γλωσσικοκοινωνιολόγοι, όσοι (ενδέχεται να) ασχοληθούν από επαγγελματική διαστροφή με το κείμενο της προεδρικής παρέμβασης, το μόνο που έχουν να κάνουν είναι να δώσουν έμφαση αποκλειστικά στις παύσεις, τις αντιδράσεις και τους γέλωτες του ακροατηρίου: Εκεί που έγκειται το πραγματικό πρόβλημα και αντανακλά την ήττα της λογικής, ως προϋπόθεσης για την έκλειψη του (δημόσιου) λόγου. 

## Αποφθέγματα του προέδρου κ. Σωκράτη Κόκκαλη

«Είμαστε πρωτοπόροι και το δείχνουμε με τις ενέργειές μας και όχι κάτω από το τραπέζι. Δεν τρέχουμε στα γραφεία για να επηρεάσουμε καταστάσεις.»

«Ο Ολυμπιακός είναι αυτοδύναμος, ενιαίος και αυτοδιοικούμενος.»

«Είδαμε την καλή ομάδα στα Γιάννινα, που σε κάθε σφύριγμα του διαιτητή διαμαρτυρόταν. Στην Ευρώπη, όμως, κότες.»

«Διατυπώνουμε ορισμένες επιφυλάξεις για το θέμα των αθλητικών δικαστών. Για τον Καρεμπέ, για το ένα και το άλλο ζήτημα. Όπως θα έχετε διαβάσει, δύο ποδοσφαιριστές τιμωρήθηκαν πρόσφατα για δύο χρόνια επειδή κάπνισαν ινδική κάνναβη. Έπιασαν δύο και στο μπάσκετ για την ίδια δουλειά, αλλά τους τιμώρησαν μόνο για ένα μήνα τον έναν και για 40 μέρες τον άλλο.

Τι σημαίνει αυτό; Στο μπάσκετ είναι καλή η αθλητική δικαιοσύνη, ενώ στο ποδόσφαιρο όχι.»

«Ο Ολυμπιακός είναι ο μεγαλύτερος αθλητικός οργανισμός της χώρας και ένας από τους μεγαλύτερους στον κόσμο.»

«Πρέπει να σταματήσουμε να φωνάζουμε "Βούλγαροι". Οι παίκτες μας εμψυχώνονται όταν φωνάζουμε "Ολυμπιακός". Πρέπει να το ξεπεράσουμε αυτό το πράγμα εμείς οι Ολυμπιακοί.»

«Το μεγάλο πλεονέκτημα του Ολυμπιακού είναι ο λαός. Αυτή είναι η μεγάλη δύναμη.»

«Συνεργαστήκαμε πολύ καλά με τον κ. Βενιζέλο, γιατί πράγματι μας βοήθησε πολύ να λύσουμε προβλήματα που είχαμε με την Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων.»

«Ήμασταν δύναμη έως σήμερα, αλλά όχι οργανωμένη.»



# Κότες, κοτέτσια και... κόκορες

Γράφει ο Νίκος Πρωινός

Ένα μήνα μετά και οι προβλέψεις μας για το αντιπολεμικό κλίμα στα ελληνικά γήπεδα επαληθεύτηκαν πλήρως. Παντού κυριάρχησαν συνθήματα εναντίον των άγγλων και αμερικάνων δολοφόνων και δεκάδες πανώ απλώθηκαν με φιλερηνικά συνθήματα. Φυσικά ο Μίλερ και οι Φιλιππινέζες του ουδόλως πτοήθηκαν. Δε χαμπαριάζουν από κάτι τέτοια οι Ναζί.

Ο επικυρίαρχος του ελληνικού αθλητισμού Rocco βγήκε και πάλι αθώα περισσότερά παρά τα εις βάρος του στοιχεία. Ελάχιστα έντυπα ασχολήθηκαν με το θέμα (εξαίρεση το *Αντί* και η *Καθημερινή*). Τα υπόλοιπα ή το εξαφάνισαν ή το πέρασαν στα ψιλά. Ποιος τα βάζει με τον εθνικό μας προμηθευτή μέρες που 'ναι.

Έτσι πήρε φόρα η προεδράρα και πήρε σβάρνα το Ελλαδιστάν για να εγγράψει... μετόχους στην ΠΑΕ του. Μάλιστα στην Πάτρα σ' ένα παραλήρημά του καταφέρθηκε κατά πάντων και κυρίως του Παναθηναϊκού αποκαλώντας παίχτες και διοίκηση κότες. Αυτός ο μέγας κόκορας.

Μεταξύ των ακροατών του και ο πολύς Κανελλόπουλος της ΕΠΑΕ. Όπου γάμος και χαρά και η Μαλάμω πρώτη. Ερωτηθείς μάλιστα από δημοσιογράφο με ποια ιδιότητα παρακολούθησε τη «λαοσύναξη» της Πάτρας δήλωσε ότι «έχει πολλές ιδιότητες». Το γνωρίζουμε αγαπητέ «πρόεδρε». Μην εκνευρίζεστε.

Πλήγμα για την ελληνική διαιτησία αποκαλούν τη συζήτηση για πρόσκληση του Κολίνα να διαιτητεύσει τον αγώνα Ολυμπιακού-Παναθηναϊκού, τα παπαγαλάκια της παράγκας. Μα είναι δυνατόν να μιλούν σοβαρά για πλήγματα; Υπάρχει πιο ξευτιλισμένος θεσμός; Με τα σφυρίγματά τους γελούν κι οι κότες. Όχι αυτές που υπονοεί ο κύριος Ρόκκο. Αλλά οι άλλες. Οι original.

Ο μικρο-Βενιζέλος αναγκάστηκε να ψελλίσει κάτι για τις δηλώσεις της προεδράρας, γιατί δεν τον έπαιρνε. Δεν θα θέλαμε να είμαστε στη θέση του (συγγνώμη, το θρόνο του). Γνωρίζουμε ότι το έπραξε μετά πόνο ψυχής, αλλά τα έχει αυτά το επάγγελμα (βαρύ και ανθυγιεινό).

Πάντως ο πρόεδρος έκλεισε μια νέα δουλειά με ηλεκτρονικά συστήματα φύλαξης της πολύπαθης Ολυμπιάδας. Για να μην ξεχνάμε ποιος κάνει κουμάντο σε τούτον τον τόπο.

Ο κατά φαντασίαν πρόεδρος κ. Φιλιππίδης τώρα έκανε δύο θεαματικές κινήσεις. Τώρα που τελειώνει το πρωτάθλημα γύρεψε την απαλλαγή δύο διαιτητών, κάτι φυσικά που δεν έγινε αποδεκτό από την Μπίκας-ΕΠΕ. Για να ξεθυμάνει



λοιπόν παρακολούθησε την πρεμιέρα του έργου του Κολάτου αντάμα με το Χριστόδουλο (τον αρχιεπίσκοπο ντε). Κουλτούρα να φύγουμε.

Δυστυχώς για τον ΠΑΟΚ τα πράγματα πάνε άσχημα. Όπως φαίνεται το ντοπάρισμα των παικτών από τον Αναστασιάδη είχε ημερομηνία λήξεως. Έτσι όχι μόνο το πρωτάθλημα δεν «χτυπά», αλλά κινδυνεύει να μείνει και εκτός ΟΥΕΦΑ, αν και κέρδισε τον ΑΡΗ 2-0.

Η ΑΕΚ αντίθετα υπό την καθοδήγηση του «προδότη» Μπάγιεβιτς πάει από νίκη σε νίκη προσφέροντας παράλληλα θεαματικό ποδόσφαιρο. Το μέλλον της βέβαια παραμένει άγνωστο μετά τη λήξη του πρωταθλήματος εξαιτίας των τεράστιων χρεών που υπάρχουν. Τελευταίο θύμα ο Ηρακλής που εισέπραξε έξι τεμάχια.

Ευχάριστη έκπληξη ο Πανιώνιος. Όπως φαίνεται ο Πανταζής ήταν γουρλής. Έτσι ο Μπέος εξακολουθεί να κάνει μαγκιές και να προκαλεί τους πάντες, αφού τυπικά είναι εκτός διοίκησης. Αυτό φυσικά δεν του «απαγορεύει» να βρίσκεται στα αποδυτήρια για να επαναφέρει στην τάξη όσους θεωρεί ότι βλάπτουν τα συμφέροντα της ομάδας του.

Με το ίδιο νόμισμα που τιμώρησε τον Παναθηναϊκό τιμώρησε και τον Ολυμπιακό ο Πανιώνιος, αποσπώντας ισοπαλία. Έτσι ο πρόεδρος-κόκορας βλέπει τις... κότες να είναι μπροστά τρεις βαθμούς κι αντί κακαρισμάτων καταστρώνει σχέδια για το πώς θα παραμυθιάσει τους θερμοκέφαλους οπαδούς του αν χάσει το 7ο.

Οι οπαδοί του κυρ-Σωκράτη τα έκαναν λαμπόγυαλο στη Ν. Σμύρνη και το αυτό έπραξαν στο ουδέτερο γήπεδο των Τρικάλων οι Πaoκτζήδες με τους Αρειανούς. Άντε να δούμε τι θα πράξει ο αθλητικός δικαστής.

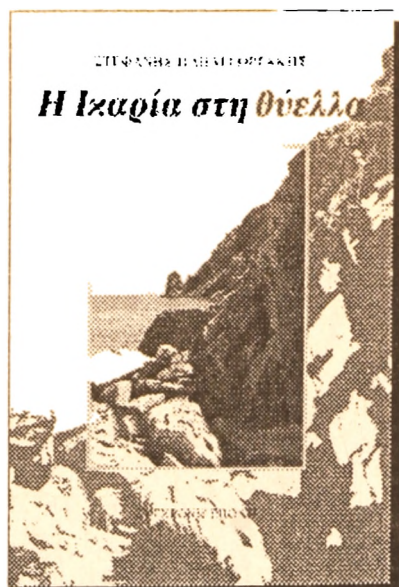
Και η «αθλητική» ζωή συνεχίζεται...



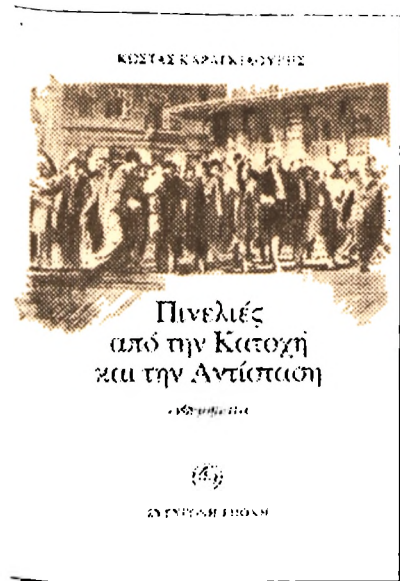




Ν. Γεωργιάδης - Τ. Παπατούλινα  
**Ο Θόδωρος Δερβενιώτης**  
και το μετεμφυλιακό τραγούδι



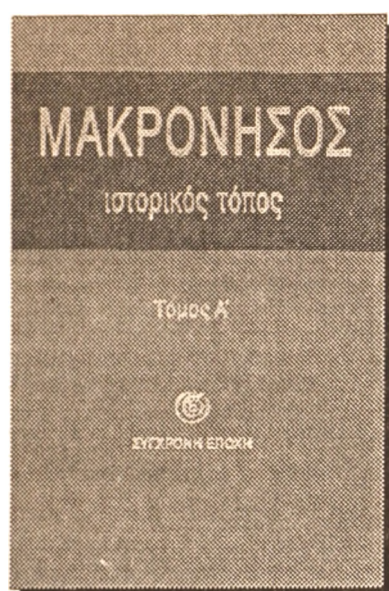
Στ. Παπαγεωργιάδης  
**Η Ισαρία στη θύελλα**



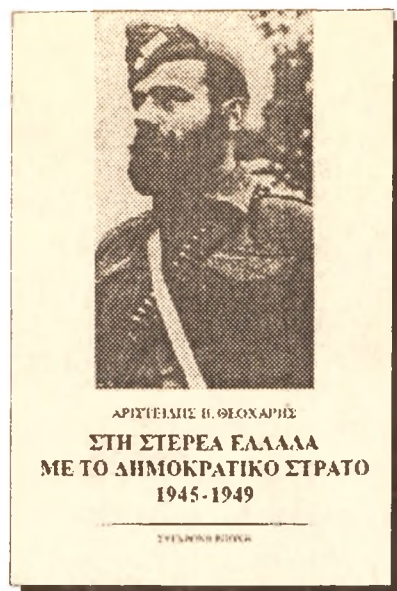
Κ. Καραμανλίου  
**Πινελιές από την Κατοχή**  
και την Αντίσταση



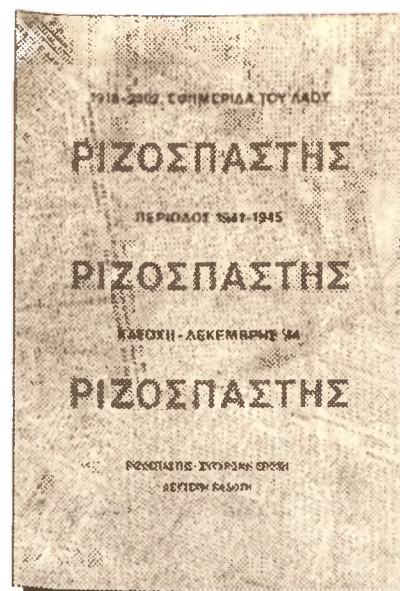
Ν. Σαζούλιου  
**Η παιδεία στην Αντίσταση**



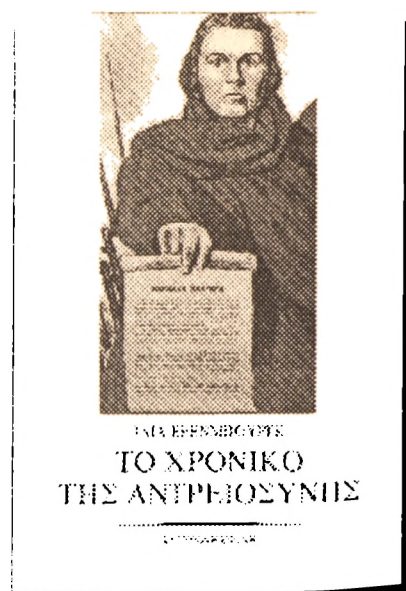
**ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ**  
ιστορικός τόπος  
Τόμος Α'



Α. Β. Θεοχάρης  
**Στη Στερεά Ελλάδα με το**  
**Δημοκρατικό Στρατό, 1945-1949**



**ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ**  
Περίοδος 1941-1945. Κατοχή-Αντίστασης '44  
2η έκδοση



Ιλία Ερεματοπούλου  
**Το χρονικό**  
της αντρείοσύνης



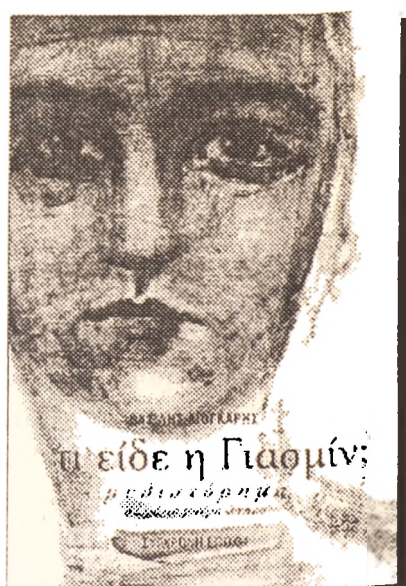
Ε. Βερενιάς  
**Για μια άλλη προσέγγιση**  
της παιδικής επιθετικότητας



Θ. Α. Πολιτόπουλος  
**Το τελευταίο σιωπητήριο**  
Σελίδες του αγώνα



Κ. Θεοχάρης  
**Αυγούστα Θεοδώρα**  
Ιστορικό μυθιστόρημα



Β. Αιόζαου  
**Τι είδε η Γιασμίν;**



## ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: [info@sep.gr](mailto:info@sep.gr)

**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:** Μαυροζορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

**ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ:** 1. Αθήνα, Μαυροζορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπαζατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 2310283810. 3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.



# Επισημαίνουμε

## Βάνδαλοι στο Ιράκ

Οι ειδικοί επιστήμονες αναγνωρίζουν ύπαρξη οργανωμένης ζωής και αγροτικών κοινωνιών στην περιοχή της Μεσοποταμίας ήδη από το 5.000 π.Χ. Χίλια χρόνια αργότερα ανάμεσα στον Τίγρη και τον Ευφράτη αναπτύσσονται πολιτισμοί που γνωρίζουν γραφή, έχουν θρησκεία, τέχνη και μνημειακή αρχιτεκτονική. Ο Henri Frankfort (1971) περιγράφει κάπως έτσι το ισχύον πολιτικό-πολιτιστικό σύστημα: Τα πρωιμότερα δείγματα γραφής στη Μεσοποταμία διευκόλυναν τη διοίκηση των μεγάλων οικονομικών ενοτήτων, των κοινοτήτων γύρω από τους ναούς. Είναι δραματικά οξύμωρο, αλλά το δράμα του δυτικού ανθρώπου αρχίζει στην καρδιά της Ανατολής, σε μια νοητή γέφυρα από την κοιλάδα του Ευφράτη στην Ανατολική Μεσόγειο: Οι κήποι της Εδέμ στη νότιο Μεσοποταμία, οι Σουμέριοι και ο Μινώταυρός τους ήδη από το 3000 π.Χ. στην Tell Asmar (βόρεια της Βαγδάτης) και τα ζιγκουράτ (2100 π.Χ.) στην Ουρ. Έπειτα οι Ακκάδες με τις πόλεις Kish, Akkad, Mari και Βαβυλώνα και βέβαια με τον νομοθετικό κώδικα του Χαμμουραπί στα Σούσα και την πρώτη δυναστεία των Βαβυλωνίων (1780 π.Χ.). Έπονται οι Ασσύριοι που εκκινούν από το σημερινό βόρειο Ιράκ γύρω από τη Μοσούλη και έχουν ως πρωτεύουσες το Jerwan, τη Khorsabad, το Balawat, τη Νινευή και τη Νεμρούδ, την πόλη του βασιλιά-κυνηγού Νεμρώδ. Αυτοί θα κυριαρχήσουν σ' όλη τη Μέση Ανατολή από το 1132 ως το 609 μ.Χ., για ν' ακολουθήσουν οι Πέρσες των Αχαιμενιδών, αυτοί που στη Βίβλο αναφέρονται ως λαός του Ελάμ. Εν τω μεταξύ στη Βαβυλώνα θα χτιστεί το 575 π.Χ. η πύλη της Ιστάρ που σήμερα εκτίθεται στο Μουσείο της Περγάμου στο Βερολίνο.

Όλοι αυτοί χτίζουν πόλεις, αναπτύσσουν πολιτισμό και καλλιεργούν τις τέχνες και τις επιστήμες (ιδιαίτερα τα μαθηματικά, τη γεωμετρία και την αστρονομία). Να μην ξεχάσουμε όμως και το έπος του Γκιλγαμές και τον ακκάδιο άνακτα Goudea που προσεύχεται, τον βασιλιά-ικέτη από την Telloh (2100 π.Χ., δολερίτης λίθος, σήμερα στο Λούβρο). Να μην μπερδεύουμε επίσης τους Ασσύριους Ashurnasirpal A και B που έζησαν τον 11ο και τον 9ο αι. π.Χ. με τον Ashurbanipal που βασίλεψε από το 668 ως το 627π.Χ. και οι Έλληνες αποκαλούσαν Σαρδανάπαλο. Και μετά ας φανταστούμε τον Αλέξανδρο στη Βαβυλώνα κι έπειτα την εξάπλωση των Αράβων και τους Αββασίδες χαλίφες στη Βαγδάτη (μετά την ανατροπή των Ομεϋάδων της Δαμασκού), και τη μελέτη του Αριστοτέλη και του Πλάτωνα καθ' όλη τη διάρκεια του αραβικού Ισλάμ ως την εμφάνιση των Σελτζούκων και των Οθωμανών.

Αλλά να μην ξεχάσουμε και την Καρμπάλα, την ιερή πόλη, και το Μαρτύριο του Χουσεΐν, του γιου του χαλίφη Αλή, και την ασκητική κουλτούρα των Σιιτών και τους Σούφι και τους μυστικούς ποιητές του Ισφαχάν και της Σουλεϊμανίγια.

Βλέπετε ο πολιτισμός ενός τόπου αποτελείται από αλεπάλληλες στιβάδες και στη Μεσοποταμία ιστορικά έλαχε να βρίσκονται οι περισσότερες και οι πιο πολύπλοκες.

Αυτόν τον πολιτισμό των 7000 χρόνων τον ισοπεδώνουν αυτές τις μέρες ελαφρά τη καρδιά οι υπερατλαντικοί εκσυγχρονιστές και οι «Λεοντόκαρδοι» σύμμαχοί τους. Η καταστροφή της βιβλιοθήκης της Βαγδάτης με τα εκατοντάδες χιλιάδες χειρόγραφα (ελληνικά και μουσουλμανικά) και η δήωση του Εθνικού Μουσείου του Ιράκ θα παραμείνει εσαεί στίγμα ενός κατ' επίφαση πολιτισμού και μιας συμπλεγματικής αυτοκρατορίας.

Μάνος Στεφανίδης

### ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

- Στον εκθεσιακό χώρο της Συλλογής Πορταλάκη (Πεσμαζόγλου 8, κέντρο Αθήνας) γίνεται η έκθεση «Χρήστος Καπράλος - Γλυπτική», με έργα του Καπράλου που ανήκουν στη συλλογή, έργα της περιόδου από τα μέσα της δεκαετίας του '50 –όταν ο καλλιτέχνης εγκαταλείπει την παραστατικότητα και στρέφεται στην αφαιρεση– έως τα τέλη της δεκαετίας του '80. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τον Ιούλιο και είναι ανοικτή στο κοινό κάθε Τετάρτη (18.00-20.00) και Σάββατο (11.00-15.00).

• Από 4/4 έως 25/5 στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (Εγνατίας 154, Θεσσαλονίκη) παρουσιάζεται η ενδιαφέρουσα έκθεση «**Διαγράφοντας το σήμερα, το αύριο, το χτες. Νέοι έλληνες καλλιτέχνες**», με τη συμμετοχή 51 νέων δημιουργών και έργα (ζωγραφική, γλυπτική, εγκαταστάσεις, περιβάλλοντα) που αναφέρονται στο νομό Ιωαννίνων.

• Στη Θεσσαλονίκη πάλι, στη γκαλερί Terracotta (Χρυσ. Σμύρνης 13), συνεχίζεται μέχρι 3/5 η έκθεση της **Μανταλίνας Ψωμά**, με έργα της εμπνευσμένα από φωτογραφικό υλικό, που έχει επεξεργαστεί στο κομπιούτερ.

Στη γκαλερί Έψιλον (Αλ. Σβώλου 7) και μέχρι 2/5 γίνεται η έκθεση ζωγραφικής του **Δημήτρη Ανδρεαδάκη** με νέα του δουλειά.

• Μέχρι 30/4 διαρκεί η έκθεση ζωγραφικής της **Νίκης Ελευθεριάδη**, με έργα της των δύο τελευταίων χρόνων, που γίνεται στη γκαλερί Σκουφά (Σκουφά 4, Κολωνάκι).

Στην ίδια περιοχή, στη γκαλερί Αδάμ (Ν. Βάμβα 5) και έως 3/5 γίνεται η έκθεση με κατασκευές και εγκαταστάσεις της **Ιωάννας Ευθυμίου**.

• **Αύριο** Σάββατο 19/4 εγκαινιάζεται στη γκαλερί Bernier/Eliades (Επταχάλκου 11, Θησείο) έκθεση ζωγραφικής του αμερικανού καλλιτέχνη **Jim Shaw**, γνωστού για τις πολυσύνθετες αφηγηματικές σειρές έργων που δημιουργεί συνδυάζοντας ποικίλες τεχνотροπίες και στίλ, για να σχολιάσει τη ζωγραφική του Μοντερνισμού αλλά και την αμερικανική λαϊκή κουλτούρα.

• **Έργα σύγχρονων ισπανών καλλιτεχνών** μπορείτε να δείτε στην ενδιαφέρουσα έκθεση με τίτλο «**Πίνακα προς Πίνακα**» που διοργάνωσε η Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιά (Ηρώων Πολυτεχνείου 91). Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι 18/5.







## Άλλος δρόμος δεν υπήρχε

Αργυρώς Κοκοβλή Άλλος δρόμος δεν υπήρχε.

Οι συγγραφείς του βιβλίου καταθέτουν τις προσωπικές μαρτυρίες τους από τα χρόνια της Αντίστασης, τον Εμφύλιο και την προσφυγιά. Το βιβλίο έχει χαρακτηριστεί ως μια από τις πιο ενδιαφέρουσες και αντικειμενικές μαρτυρίες που έχουν κυκλοφορήσει τα τελευταία χρόνια. Οι απίστευτες ιστορίες της ζωής του ζεύγους

Κοκοβλή είναι γραμμένες με ειλικρίνεια και καταθέτουν το πάθος μιας ολόκληρης ζωής που αφιερώθηκε στους αγώνες για μια πιο ανθρώπινη κοινωνία.

Για το βιβλίο μίλησαν η Ιωάννα Παπαθανασίου, ιστορικός-ερευνήτρια στα ΑΣΚΙ και το ΕΚΚΕ, ο πολιτικός επιστήμονας Άλκης Ρήγος, καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, και το ιστορικό στέλεχος της Αριστεράς,

συγγραφέας Τάκης Μπενάς. Στο τέλος πήραν το λόγο οι συγγραφείς Νίκος και Αργυρώ Κοκοβλή. Η στιγμή με τη μεγαλύτερη ένταση ήταν όταν η ηθοποιός Εύα Κотамανίδου διάβασε μερικά αποσπάσματα από το βιβλίο.

Η συνάντηση έκλεισε με μια μικρή δεξίωση που προσέφερε το εστιατόριο Ιντεάλ.

Το *Αντί* σε προσεχές τεύχος θα δημοσιεύσει τα κείμενα των ομιλιών.

Την Πέμπτη 20 Απριλίου στην κατάμεστη αίθουσα της Στοάς του Βιβλίου έγινε από τις εκδόσεις Πολύτυπο η παρουσίαση του βιβλίου του Νίκου και της

### Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Βομβαρδίζουν εκτός από νοσοκομεία και τα μνημεία του πολιτισμού οι Bushτηδες.

- Προς κ. Μπους τον Petit: Κύριε πρόεδρε, μήπως εκείνος ο βδελυρός ο Σαντάμ κρύβεται μαζί με τον άλλο τον ακατανόμαστο τον Μπιν Λάντεν, που επίσης δεν πιάσατε;
- Μια ιδέα λέω προς διευκόλυνσή σας.
- Για να μην εξοντώσετε συλλήβδην ό,τι πετάει, κολυμπάει ή έρπει στο Ιράκ και τα περίξ.

- Έξυπνες βόμβες, ηλίθιοι βομβιστές. Ως βομβιστής προς βομβιστή σας μιλάω.
- Ωραία τα γράφει ο Αλέξης Ζήρας στο Διαβάζω: ... Από τη στιγμή που ο συγγραφέας γίνεται δημόσιο πρόσωπο είναι αδύνατο να οχυρώνεται πίσω από μια ανύπαρκτη αθωότητα. Είναι υπεύθυνος ακόμη και για τη σιωπή του.

- Καλά, εν Ελλάδι από σιωπή χορτάσαμε τόσο που η Εταιρεία Συγγραφέων μάλλον θα 'πρεπε να

συνενωθεί με το Ίδρυμα Κωφαλάων.

- Κάτι σαν την Εχχοπ με την Texaco ένα πράγμα.

- Ανησυχώ τέλος για την τύχη των υιών Σαντάμ, του Ουντάι και του Χουντάι, φυσικών διαδόχων του.

- Για το μέλλον του υιού Μητσοτάκη δεν έχω πλέον καμία ανησυχία.

- Βλέπετε, το κληρονομικό δικαίωμα ισχύει τόσο για τους δικτάτορες όσο και για τους κοινοβουλευτικούς άρχοντες μεσούντος του 2003.

- Παράδειγμα: πατήρ και υιός Μπους, πατήρ και υιός Άσαντ, πατήρ και υιός Παπανδρέου κ.λπ. (21ος Μεσαίων).

- Μόνο ο Ουντάι στάθηκε άτυχος (προς το παρόν).
- Την περασμένη Τετάρτη η πρόεδρος Ελλάς με δόξες και γκλαμουριές καμάρωνε το τέλος των προνομίων της μέσα στην ΕΕ. Βλέπετε, εφεξής θα υπάρχουν και άλλοι πιο κακομοίρηδες ημών για να διεκδικούν περιπόθητα πακέτα.

- Εμείς ό,τι χτίσαμε, χτίσαμε. Και κλάμα οι κρατικοί εργολάβοι.
- Άσε που θα πληγούν, όπως λένε οι ειδήμονες, και οι εξαγωγές μας.

- «Ελληνικές εξαγωγές»... το συντομότερο καλύτερο ανέκδοτο μετά το «ελληνικό χρηματιστήριο».

- Η πολιτική Χριστοδουλάκη τώρα δικαιώνεται! Σωστή «καταιγίδα της ερήμου». Τ' αποκαΐδια και τα ερείπια βεβαίως είναι φυσικό παρεπόμενο της προόδου.

- Το γράφει φαρδιά-πλατιά εξάλλου και η βίβλος του εκσυγχρονισμού, το τρίτομο έργο του Κώστα Σημίτη που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Καστανιώτη» (σελίς 8310, παράγραφος βου, υποσημείωση ψου, που θα 'λεγε κι ο αείμνηστος Ζαμπέτας.

- «Και η βρόχα έπιπτε!» Αντιθέτως ο πληθωρισμός ανεβαίνει τον Γολγοθά του όμοια με τη διαφορά ΠΑΣΟΚ-Ν.Δ....

- Απ' την άλλη κατέπεσε ένδεκα ολοκλήρους μονάδας η δημοφιλία της Γιάννας, της Λαίδης της Ν. Ιωνίας.

- Η Ιωάννα των Σφαγείων!
- Όσο για μας, καλή

Ανάσταση!

- Σαν τανκ επιτέθηκε η Ιλεάνα Τούντα από τις στήλες της Εναντίον του Μάνου Στεφανίδη, επειδή τόλμησε να κριτικάρει τις αυθαιρεσίες της «ηγεσίας» της (sic) και να αποκαλύψει τα νεοταξικά κριτήρια in και out –όπως λέμε «out look»– που ισχύουν στον ΠΣΑΤ και τους ευνοούμενούς του. (Στοιχεία-φωτιά δημοσιεύτηκαν στο περασμένο Αντί).

- Η παράδοση βλέπετε.

- Απ' την άλλη «χείρες μεν Ησαύ, φωνή δε Ιακώβ»! Σας γνωρίσαμε, σας γνωρίσαμε, αγαπητέ Ιωάννη Αποκεφαλιστή!

- Γιατί αν δεν γίνετε τώρα κυνηγοί κεφαλών οι κεντροαριστεροί εκσυγχρονιστές, πότε θα γίνετε; Μετά τις εκλογές;
- Απ' την άλλη διερωτώμαι: είναι τόσο κακό να είναι κανείς ΠΑΣΟΚ, υποψήφια βουλευτίνα Επικρατείας, και κυβερνητικό στέλεχος; Η γενική γραμματεία επιτροπής υγείας –ή όπως διάβολο λέγεται– δεν είναι κυβερνητικό πόστο;

- Πάντα ενοχικοί αυτοί οι ανανήψαντες «αριστεροί».

- Θαυμάζω όμως και την



## Μπράβο στους γραφίστες μας



Να μια «έξυπνη βόμβα». Η Ένωση Γραφιστών Ελλάδας τύπωσε μερικές χιλιάδες κάρτες και τις διένειμε σε γραφιστική έκθεση. Τα σχέδια για τις κάρτες έκαναν μέλη της Ένωσης. Δείγμα από τις κάρτες είναι και οι δημοσιευόμενες. Η

πρώτη του Δημήτρη Αρβανίτη, η δεύτερη του Ανακρέοντα Καναβάκη και η τρίτη της Κούλας Πανουσοπούλου. Εύγε για την ιδέα. Όπως και να το κάνεις, το μόνο που μας απέμεινε είναι το χιούμορ...

πορεία μερικών γκαλεριστών: Από τον Άγγελο Προκοπίου στον Μιχάλη Γιωτόπουλο. Είπαμε, η τέχνη είναι «ακραίο φαινόμενο», αλλά όχι κι έτσι!

- Ο τσαμπουκάς, τσαμπουκάς κατά τ' άλλα.
- Όλα καλά, φίλτατοι, αλλά όταν διαχειρίζεστε δημόσιο χρήμα και οργανώνετε ιστορικές εκθέσεις, οφείλετε και να διαλέγεστε και ν' ακούτε και να συνεργάζεστε.
- Κουίζ: Ποια γκαλερίστα αποκαλεί τον υπουργό Πολιτισμού «Βαγγέλη μου» και εκείνος της απαντά με χαμόγελο;
- Ό,τι και να πεις το σεξ απήλ δεν κρύβεται...
- Έτερον κουίζ: Πού υπάρχουν περισσότερες λακκούβες; Στη Βαγδάτη ή την Αθήνα; Μην βιαστείτε ν' απαντήσετε.
- Απ' την άλλη η Εταιρεία Ελλήνων Τεχνοκριτών τηρεί σιγήν ιχθύος. Δεν είδε, δεν άκουσε, δεν την αφορά (λ.χ. η παρουσίαση της σύγχρονης τέχνης μας στη Μαδρίτη του χρόνου λόγω της Arco 2004).
- Άλλος ένας πνευματικός θεσμός που θα 'πρεπε να συμβληθεί με το Ίδρυμα

Κωφαλάλων.

- Ναρκοπέδιο η Arco (κάτι σαν τον πολιτισμό την εποχή του ΠΑΣΟΚ).
- Λέγεται πως την ανωτέρω έκθεση έχουν αναλάβει ο Ντένης Ζαχαρόπουλος και η Κατερίνα Γρέγου (η μια εκ των δύο κυριών που ως curators εσφαγίασαν 20 ελληνικές γκαλερί).
- Η Κατερίνα των Σφαγείων!
- Τον Ντένη Ζαχαρόπουλο πρόσφατα εξάλλου τίμησε ο εξοχώτατος αυστριακός πρέσβης, παρουσία όλου του εικαστικού μας λόμπυ και του εξέχοντος συλλέκτη Λεωνίδα Μπέλτσιου, για την προσφορά του στην ευρωπαϊκή τέχνη. Έξοχα.
- Ελπίζουμε πάντως να ολοκληρώσει σύντομα τη μελέτη του για τους Έλληνες «Πρωτοπόρους» που μας έχει υποσχεθεί από πέρσι, επειδή, ό,τι και να πεις, scripta manent.
- Μεγάλη έκθεση του Βλάση Κανιάρη οργανώνει το Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού τον Μάιο στη Ν. Υόρκη, ενώ ο Τσόκλης ετοιμάζει, μετά την Κωνσταντινούπολη, εκθέσεις στη Φλωρεντία και το Μιλάνο. Έξω πάμε καλά.
- Τι κρίμα που οι δύο αυτοί

καλλιτέχνες δεν θα συνεκτεθούν ούτε στην Arco 2004 ούτε στο Out look. Είναι μάλλον αμφότεροι out!

- Και για να τελειώνουμε με το καλαμπούρι... Σ' επιστολή που έστειλε ο Α. Γιαγιάννος στην Ε και στο Αντί και κοινοποίησε στην έκτακτη συνέλευση του ΠΣΑΤ την περασμένη Δευτέρα καταγγέλλει ότι: α) Ο Σύνδεσμος παραβίασε το καταστατικό του αφού ανέχθηκε να συμμετάσχουν στην Arco γκαλερί που δεν είναι μέλη του...
- β) Και δεν προχώρησε στην συγκρότηση ειδικής γνωμοδοτικής επιτροπής όπως ρητώς προβλέπει το καταστατικό του.
- γ) Ο Π.Σ.Α.Τ., άγνωστο γιατί, υπακούει παθητικά στα κελεύσματα του ΥΠ.ΠΟ.
- δ) Το ΥΠ.ΠΟ. χρηματοδοτεί ιδιωτή-οργανωτή εκθέσεων με το ποσό του 1 δισεκατομμυρίου δρχ., προκειμένου να διοργανώσει κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων έκθεση ξένων καλλιτεχνών με τη συμμετοχή μόλις τριών-τεσσάρων Ελλήνων...
- Την ίδια στιγμή το

ΥΠ.ΠΟ. χορηγεί τον ΠΣΑΤ, δηλαδή όλες τις αίθουσες τέχνης της χώρας με το ποσό των 25 εκατομμυρίων δρχ. για τη διοργάνωση του Art Athina.

- Και κλείνει ως εξής ο επιστολογράφος: «Ποιος θα προστατέψει από σκανδαλώδεις συμπεριφορές τις αίθουσες τέχνης και ποιος θα υποστηρίξει τα συμφέροντα των ελλήνων καλλιτεχνών;»
- Έλα ντε!
- Και να τελειώσουμε με κάτι ευχάριστο: μετά το φιάσκο Καλαντίδη στην Ομόνοια, Βάσω και Ντόρα συγκρότησαν επιτροπή στην οποία συμμετέχουν και οι Κονταράτος, Βαρώτσος κ.λπ. για να προσθέσουν ζαρντινιέρες προς καλλωπισμό.
- Και να σκεφτεί κανείς ότι ο Καλαντίδης ήταν μέλος της επιτροπής που επέλεξε το παρόν σχέδιο της Ομόνοιας.
- Σχέδιο που υλοποιήθηκε κατά 30% (sic).
- Κορίτσια σε κρίσιμα πόστα, άντρες «έτοιμοι για όλα» και ο πολιτισμός της ζαρντινιέρας!
- Ή μήπως της ζαρτιέρας;

Μανωλάκης ο βομβιστής



## 22ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου στην Κωνσταντινούπολη

Με πρόεδρο τον ιρλανδό σκηνοθέτη Τζιμ Σέρινταν, ξεκίνησε στις 11 Απριλίου και θα διαρκέσει μέχρι τις 27 το 22ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Κωνσταντινούπολης. Το Ίδρυμα Τέχνης και Πολιτισμού που το διοργανώνει εξασφάλισε την προβολή 400 ταινιών στα διάφορα τμήματά του. Οι ταινίες που επιλέχθηκαν για να συμμετάσχουν στο διεθνές διαγωνιστικό τμήμα έχουν θεματική τους την τέχνη και τους καλλιτέχνες ή είναι μεταφορές μυθιστορημάτων στη μεγάλη οθόνη. Οι δεκατρείς ταινίες που θα διαγωνιστούν για τη χρυσή τουλίπα –όπως ονομάζεται το βραβείο του φεστιβάλ– θα κριθούν από την επιτροπή που την αποτελούν:

Ο βραζιλιανός σκηνοθέτης Aluzio Abranchew, ο τυνήσιος παραγωγός Ahmed Baha-Eddine Attia, οι τούρκοι σκηνοθέτες Mahinur Ergun και Kutlug Ataman, ο έλληνας κριτικός κινηματογράφου Δημήτρης Χαρίτος και η αμερικανίδα παραγωγός Catherine Wyler.

Στην τελετή έναρξης τιμητικά βραβεία δόθηκαν στον τούρκο σκηνοθέτη Ζεκί Οκτέν για τον τρόπο που συνδύασε στα έργα του την τουρκική ταυτότητα με τη διεθνή γλώσσα του σινεμά και για τη συμβολή του στην έβδομη τέχνη με τις αριστουργηματικές του ταινίες: στον ηθοποιό Φικρέτ Χακάν, που ξεκίνησε την καριέρα του το 1953, για την αμείωτη ενέργειά του στη διάρκεια μισού αιώνα και για την αφοσίωσή του στην ηθοποιό Φιλίζ Ακίν, που ξεκίνησε την καριέρα της το 1962, για τη μοναδική θέση που κατείχε



Από την ταινία «Marooned in Irak» του Μπαχμάν Γκομπαντί.

ως μία από τις τέσσερις καλύτερες γυναίκες ηθοποιούς καθώς και για τους πολλούς και διαφορετικούς χαρακτήρες που ενσάρκωσε στις ταινίες της.

Στο τμήμα «Ταινίες από τα Φεστιβάλ του Κόσμου» υπάρχουν αρκετά ενδιαφέρουσες επιλογές. Μεταξύ αυτών ξεχωρίσαμε τις ταινίες του εξαιρετικού Αρτούρο Ρίποσταϊν, του Ζαν Γιμού, του Ερμάνο Όλμι, του Αμπάς Κιαροστάμι και του Ιάπωνα Τακέσι Κιτάνο.

Ωστόσο το μεγαλύτερο ενδιαφέρον αναμένεται να τραβήξει το νέο τμήμα με την επίκαιρη ονομασία «Ναρκοθετημένο Πεδίο». Το τμήμα αυτό απευθύνεται

σε αμιγώς σινεφίλ και έχει συγκεντρώσει ταινίες που διακρίνονται για την πρωτοποριακή γραφή τους. Οι διοργανωτές προειδοποιούν όσους ενδιαφέρονται μόνο για παραδοσιακές ταινίες πως θα είναι καλύτερα γι' αυτούς να μην πλησιάσουν! Μ' ένα γεωγραφικό άπλωμα σε χώρες όπως η Ταϊβάν, η Συρία, η Ουγγαρία, η Ρωσία, η Γαλλία αλλά και το Μεξικό, προσκαλούν τους πιστούς του είδους που προτιμούν τα στενά σοκάκια από τις λαμπερές λεωφόρους, υποσχόμενοι πως οι ταινίες που επέλεξαν έχουν να τους διηγηθούν πολλά.

Νίκη Τσιλιγκίρογλου

### Οι διαγωνιζόμενες ταινίες

Η «Μαντάμ Σατά» του Βραζιλιάνου Karim Ainouz, ήδη πολυβραβευμένη, αφηγείται τη ζωή του Joao Francisco dos Santos, ανθρώπου με ισχυρή προσωπικότητα, που ξεκίνησε ως σεφ, έγινε πατέρας επτά παιδιών, φυλακίστηκε, και έζησε στη γνωστή συνοικία των μποέμ Λάπα στο Ρίο ντε Τζανέιρο, ως φημισμένος τραβεστί. Ο Τυνήσιος Ridha Behi με το «The magic box» μας δείχνει ένα πολύχρωμο μωσαϊκό από τη ζωή στην Τυνησία τη δεκαετία του '50. Η ελβετο-γαλλική παραγωγή του Jacob Berger «Aime ton pere» με τον Guillaume Depardieu και τον Gerard Depardieu ως έναν γερασμένο συγγραφέα που πέφτει θύμα απαγωγής από τον γιο του. Ο Carlos Carrera με την ταινία «The crime of father Amaro» διαπραγματεύεται το θέμα των δύσκολων επιλογών. Ο Ρουμάνος Sinisa Dragin με το «Every day god kisses us in the mouth» μας μιλάει για το παιχνίδι του θανάτου. Ο Bahman Ghobadi στο «Marooned in Irak» μας μεταφέρει στον πόλεμο του Ιράν-Ιράκ και τη μαγεία της μουσικής. Η καινούργια ταινία του Baltasar

Kormakur «The Sea» είναι ένα ερωτικό μελόδραμα μιας οικογένειας από την Ισλανδία.

Ο νέος Αργεντινός Diego Lerman με το «Suddenly» μας δίνει μια ιστορία περιπλάνησης. Η Rebecca Miller, κόρη του αμερικανού συγγραφέα Arthur Miller, αφηγείται την ιστορία τριών γυναικών στο «Personal velocity». Ο Teddy Moskon από την Βουλγαρία μάς μιλά για μια αστεία και παχιά ηθοποιό στο «Rhapsody in White». Ο Edin Mustafic στο «Remake» αφηγείται μια ιστορία που αφορά σ' έναν πατέρα και τον γιο του. Ο Κινέζος Dai Sijie στο «Balzac and the little Chinese seamstress» αναφέρεται στην πολιτιστική επανάσταση, ενώ ο Jean Pierre Sinapi στο «Living kills me» ασχολείται με τη σχέση δύο αδελφών.

Η παρουσία, τέλος, του έλληνα κριτικού κινηματογράφου Δημήτρη Χαρίτου δεν αρκεί για να καλύψει το κενό από την έλλειψη συμμετοχής ελληνικών ταινιών στο διεθνές διαγωνιστικό τμήμα – δυστυχώς δεν γνωρίζουμε αν υπήρξαν σχετικές προτάσεις.

N.T.



Η Αμερικανική Ακαδημία Κινηματογράφου δεν δέλησε ούτε αυτή την –πέμπτη(!)– φορά να τιμήσει τον Μάρτιν Σκορσέζε, τον μεγαλύτερο εν ζωή αμερικανό σκηνοθέτη και την ταινία του *Συμμορίες της Νέας Υόρκης*, παρά τις δέκα υποψηφιότητες που αυτή είχε συγκεντρώσει. Οι λόγοι της άρνησης, σφόδρα πιθανολογούμενοι, είχαν να κάνουν με την ιστορικά αρνητική εικόνα της Αμερικής που παρουσίαζε η ταινία, παραμονές μιας ακόμα αυθαίρετης πολεμικής επιχείρησης που αυτή θα πραγματοποιούσε. Υπήρχε όμως το άψογο καλλιτεχνικό επίτευγμα του βρετανού Στήβεν Ντάλντρι *Οι ώρες*.

## «*Che fece... il gran rifiuto*»



Η Νικόλ Κίντμαν ως Βιρτζίνια Γουλφ.

Κι όμως τον καταβάλλει / εκείνο το όχι – το σωστό εις όλην την ζωήν του.

**Κ.Π. Καβάφης**

**Κ**αθόλου εντυπωσιακές σε σύγκριση με το *Σικάγο* (το νικηφόρο μιούζικαλ των φετινών Όσκαρ), αλλά από τις σπάνιες εκείνες φορές που η λογοτεχνία δίνει την πρώτη ύλη και ταυτόχρονα δανείζει τους πνευματικούς της τρόπους σε ένα απόλυτα επιτυχημένο ραντεβού με την κινηματογραφική τέχνη, γιατί *Οι ώρες* υπηρετούν την τέχνη και όχι τη δεξιοτεχνία. Ας μην παραξενευόμαστε: τα Όσκαρ δεν μας έχουν συνηθίσει σε τέτοιου είδους προτιμήσεις. Εδώ δεν βράβευσαν τον *Δικτάτορα* του Τσάρλι Τσάπλιν ή τον *Πολίτη Κέιν* του Όρσον Ουελς...

Η αρχή της ταινίας βρίσκεται στο πασίγνωστο όσο και σπουδαίο μυθιστόρημα της Βιρτζίνια Γουλφ *Κυρία Ντά-*

*λαγουει*. Η ομώνυμη ηρωίδα του βιβλίου ετοιμάζει ένα πάρτυ. Στην 24ωρη διάρκεια της προετοιμασίας του αναλογίζεται τις αποφάσεις που πήρε στη ζωή της όσο και αυτές που δεν πήρε. Αφορμώμενος από το βιβλίο της Γουλφ, ο Μάικλ Κανίνγκχαμ γράφει το βιβλίο του *Οι ώρες*, πάνω στο οποίο βασίστηκε το θαυμάσιο σενάριο της ταινίας. Τρεις γυναίκες, σε τρεις διαφορετικές εποχές, δρουν παράλληλα προετοιμάζοντας μια γιορτή, για διαφορετικούς λόγους η κάθε μία, ενώ και οι τρεις στις ώρες που αφιερώνουν για την προετοιμασία αναλογίζονται –όπως και η κυρία Ντάλαγουει– κρίσιμους σταθμούς της ζωής τους, σκοπιμότητες που υπηρέτησαν ή εκκρεμότητες που μονιμοποιήθηκαν από δισταγμούς οδυνηρούς. Και στις τρεις περιπτώσεις των γυναικών απέναντί τους στέκεται ένας άντρας που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη ζωή τους. Η πρώτη

ηρωίδα είναι η ίδια η Βιρτζίνια Γουλφ το 1925, χρονιά που κυκλοφόρησε η *Κυρία Ντάλαγουει* και απέναντί της ο άνδρας της. Η δεύτερη είναι η Λάουρα Μπράουν δυο δεκαετίες αργότερα, διαβάζει το βιβλίο της Γουλφ, ετοιμάζει τούρτα για τα γενέθλια του άντρα της, μιας σχέσης που την οδηγεί στην κατάθλιψη και τη σκέψη της αυτοκτονίας. Η τρίτη ηρωίδα είναι η Κλαρίσα –έχει το ίδιο όνομα με τη Ντάλαγουει– διατρέχει την ιστορία της στη δεκαετία του '90 και ετοιμάζει ένα πάρτυ για χάρη του προσβεβλημένου από AIDS μόνιμου φίλου της, βραβευμένου για ποιητική του συλλογή. Κοινός ηλεκτροφόρος αγωγός που διατρέχει και τις τρεις γυναίκες είναι η λεσβιακή τους ροπή (γνωστή αυτή προκειμένου για τη Γουλφ) παρ' όλο που οι δυο πρώτες είχαν συνάψει γάμο, ενώ η τρίτη είχε μια κόρη «από άγνωστο –όπως λέει η ίδια– πατέρα» και διατηρούσε από χρόνια συμβιωτική σχέση με γυναίκα. Οι ηρωίδες της ταινίας σκέφτονται γιατί δεν εγκαταλείφθηκαν στη ροπή που ήταν η αληθινή τους φύση, ενώ τα γεγονότα της καθημερινής ζωής τους, κάποτε τραγικά, τις διατρέχουν.

Η Νικόλ Κίντμαν ως Γουλφ, η Τζούλιαν Μουρ ως Λάουρα και η Μέριλ Στριπ ως Κλαρίσα συνθέτουν ένα συναρπαστικού αποτελέσματος ερμηνευτικό τρίο που ασφαλώς καταγράφεται στις ιστορικές ερμηνείες του κινηματογράφου. Μέσα σε υποβλητικές για την αξιοπιστία τους αναπαραστάσεις χώρων, με εξίσου υποβλητικούς φωτισμούς, με προσεγμένη σε κάθε της λεπτομέρεια την ερμηνεία όλων των ηθοποιών (πάντοτε σπουδαία η απόδοση του Εντ Χάρις, εδώ στο ρόλο του ετοιμοθάνατου ποιητή), με σοφή χρήση των ρυθμών και των σιωπών (σαν σε θεατρικό έργο του Τσέχωφ), με μια απίστευτη ακρίβεια στο μοντάζ, η ταινία υπηρετεί και αναδεικνύει αισθήματα, ψυχολογικές εντάσεις, δραματικές αποχρώσεις της γυναικείας φύσης κατά κανόνα άγνωστες στους ανυποψίαστους άνδρες. Κατά κανόνα μάς παρασύρουν τα δήθεν μεγάλα ή τα μεγαλεπήβολα: κι όμως η ψυχή μας στεγνώνει από αυτά τα όχι που την εξαναγκάζουμε να δεχτεί.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ



Βλέποντας νηφάλια την έκθεση του Χρήστου Καπράλου (1909-1993) στον ιδιόκτητο χώρο του Ζαχαρία Πορταλάκη δεν μπορούσα παρά να σκεφτώ κρουνηδόν πολλά πράγματα, θετικά και αρνητικά. Κατ' αρχάς πόσο μεγάλος δημιουργός υπήρξε αυτός ο «χωρικός» απ' το Αγρίνιο. Ένας «χωρικός» που μπορούσε να μιλά ισότιμα με τα σύμβολα του αρχαίου μύθου αλλά και με τον Giacometti, με την αρχαϊκή γλυπτική αλλά και με δημιουργούς της πρωτοπορίας όπως ο Marino Marini, ο Reg Butler, ο Henri Moore, ο César, η Germaine Richier. Αλλά και ο Paolozzi, ο Permeke, ο Lynn Chadwick, ο Jacques Lipchitz· δηλαδή όλοι εκείνοι οι δημιουργοί του 20ού αιώνα που επέμεναν σε μιαν ανθρωπομορφική γλυπτική με κυρίαρχο στοιχείο την έκφραση του υπαρξιακού δράματος και του σωματικού πάδους. Για να παραφράσουμε τον Χειμωνά, η γλυπτική του Καπράλου μοιάζει μ' ένα κείμενο που πάντα θα ζητάει τ' όνομά του.

## Πάθος και δικαίωση της μορφής

*Την δική μου τέχνη και τυφλός να είσαι  
την αισθάνεσαι ψάχνοντάς την.*

Χ. Καπράλος

**Β**λέποντας τις σπαρασσόμενες φιγούρες του Καπράλου –οι οποίες όμως επ' ουδενί χάνουν το μέτρο του σπαραγμού τους– αντιλαμβάνομαι καλύτερα, για παράδειγμα, τη ζωγραφική του Francis Bacon και κατανοώ κάποια ενωτικά χαρακτηριστικά της κοινής μας ευρωπαϊκής κουλτούρας. Γιατί ο «χωρικός» Καπράλος –το επαναλαμβάνω για ν' αντιδιασταλεί προς τον μοδάτο πλην ρηχό και μαϊμουδίστικο εσπετισμό που μας περιβάλλει– αυτός ο χοϊκός δημιουργός είναι ένας ευρωπαίος γλύπτης, ένας σκηνοθέτης με πλαστικά μέσα της ιστορικής μοίρας που σφραγίζει την γηραιά Ήπειρο. Συλλογίζομαι επίσης πόσο βαθιά έχει επηρεάσει τους νεότερους γλύπτες μας (π.χ. τον Γεωργιάδη, τον Παρμακέλη, τον Μουστάκα, την Μελά-Κωνσταντινίδη), αλλά και πόσο

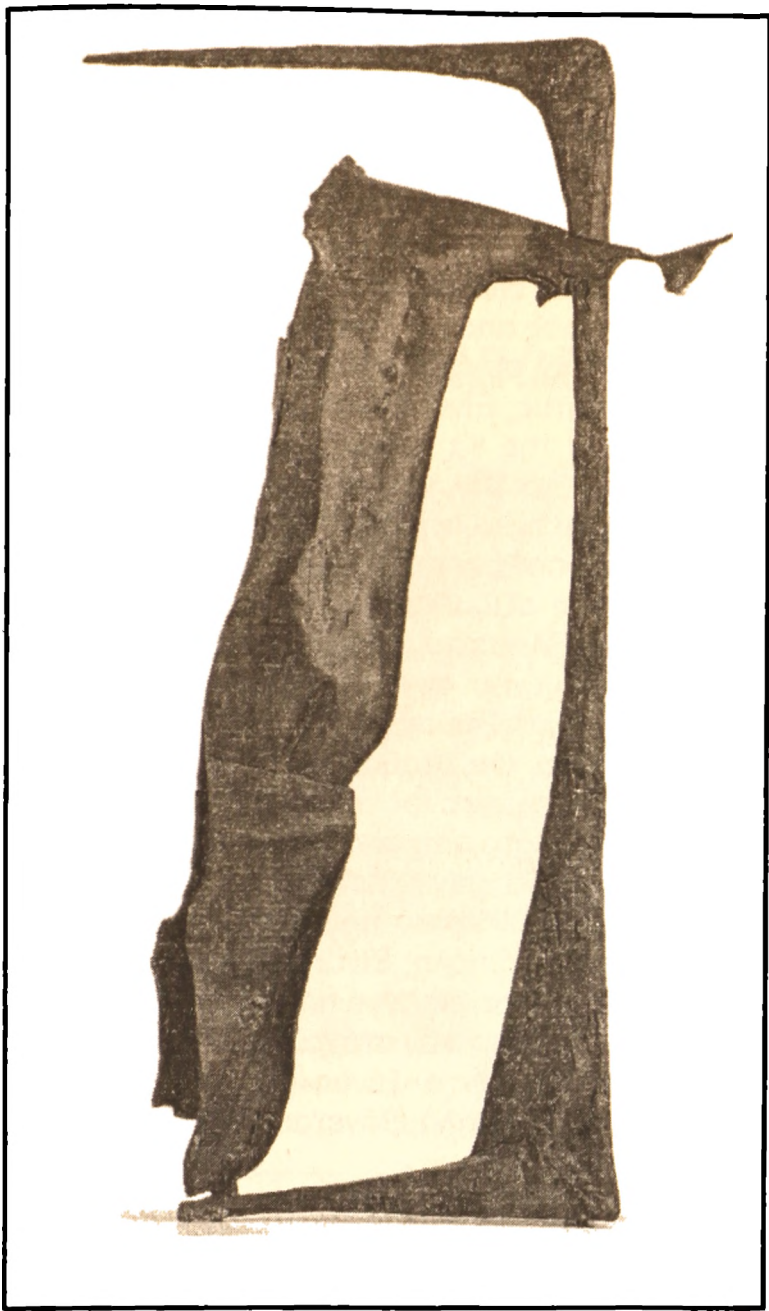
αξεπέραστος παραμένει· στην ίδια γραμμή ταγμένος σαν εγγόνι του Χαλεπά. Γιατί ο Καπράλος αντιλαμβάνεται τη φόρμα ως σημαίνουσα δομή που οργανώνει ένδον το όποιο υλικό και που ορίζει πρωτίστως τον χώρο σε σχέση με τη μορφή κι όχι αντίστροφα. Εκκινώντας απ' το σχέδιο τακτοποιεί τους όγκους, ρυθμολογεί και απελευθερώνει την εσωτερική τους δράση. Γι' αυτόν γλυπτική είναι η περιπέτεια της μορφής να υπάρξει αυτοτελώς στο χώρο χωρίς μεταφυσικά ή φιλολογικά δεκανίκια. Σαν ένα φυσικό στοιχείο που το εμψυχώνει όμως και το κινεί η εντελέχεια του προορισμού του. Η γλυπτική του Καπράλου έχει λόγο και γι' αυτό αγγίζει ζηλευτά ύψη δραματικής έκφρασης. Θυμάμαι πριν από είκοσι τόσα χρόνια τα «Χάλκινά» του στην Εθνική Πινακοθήκη, δηλαδή τις συνθέσεις που φιλοτεχνήθηκαν από το 1960 ως το 1980 περιλαμβάνοντας και έργα που έδειξε στη Biennale το 1962. Αρχετυπικές μάνες, ζεύγη ενός ηρωικού πάθους, άρματα

που σέρνουν έναν ηττημένο Έκτορα στο διηνεκές, κορμιά δεμένα άρρηκτα –αναφορές στη Χιροσίμα και το Βιετνάμ–, ικριώματα για παλαιότερα και νεότερα θύματα με δυναμικές απλοποιήσεις ώστε να κυριαρχεί το συλλογικό και το διαχρονικό κι όχι το ατομικό και το χρονικά σεσημασμένο. Μπροστά στους εξυπνακισμούς που πλασάρονται με άκοσμο τρόπο από ποικίλους «κοσμικούς» ως avant-garde, η παρούσα έκθεση επιβάλλει αναστοχασμό και σοβαρότητα. Ποιο είναι αλήθεια το εύρος της νεοτερικής τέχνης μας; Ο Παπαλουκάς, ο Διαμαντόπουλος, ο Τσαρούχης, ο Σπυρόπουλος, ο Καπράλος, ο Σκλάβος, ο Μπουζιάνης, ο Γαλάνης, ο Βεντούρας, και λίγα ονόματα ακόμη τα οποία μπορείτε να συμπληρώσετε κατά βούληση.

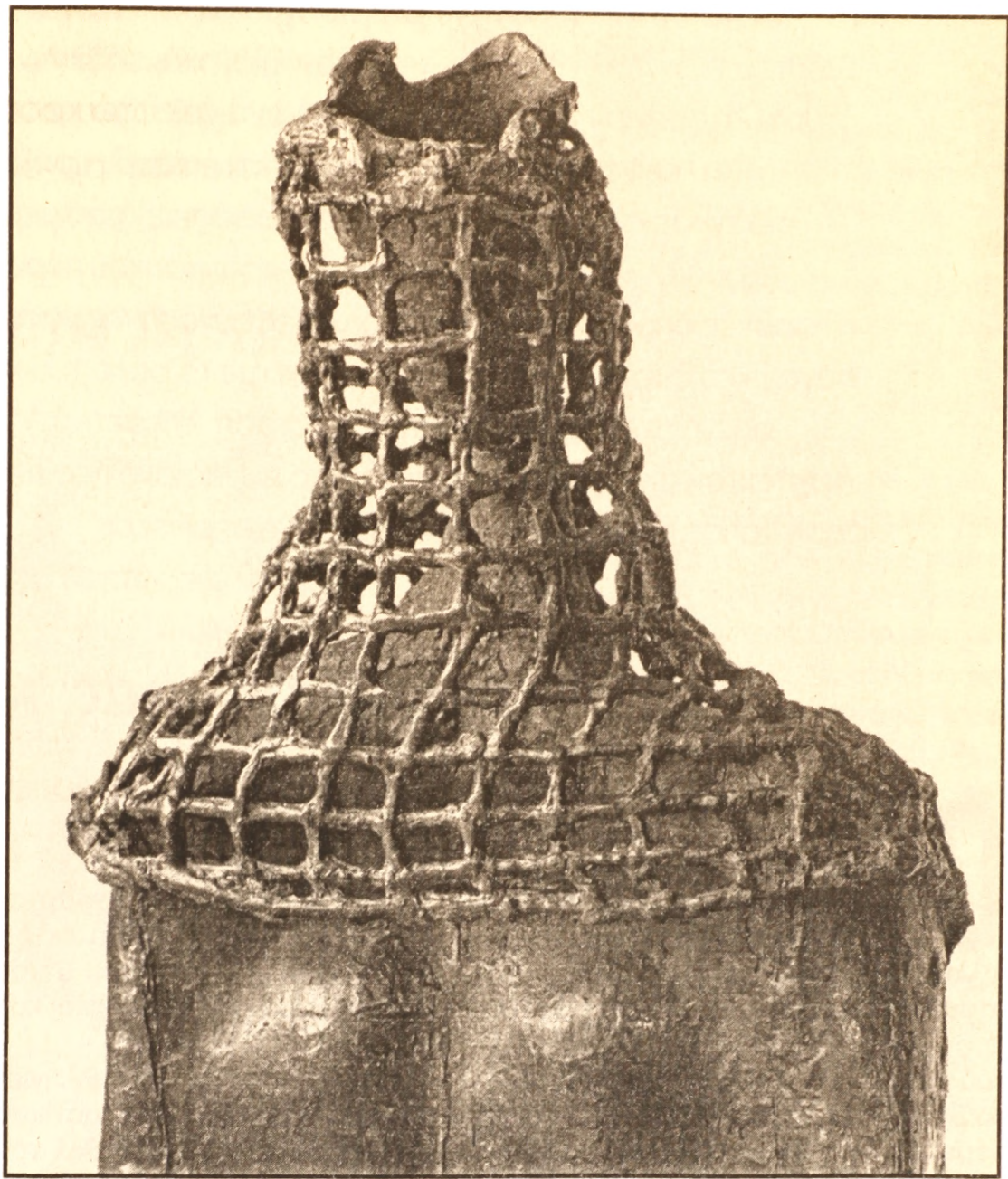
Ο Καπράλος με ειδώλια και τις μεγάλες του συνθέσεις αποδεικνύεται από τους βαθύτερους απολογητές του εθνικού μας Συναξαριού. Άλλοτε επικός όπως στη «Φρίζα» του, συχνότερα ελεγειακός, κερδίζει απίστευτα με την πάροδο του χρόνου και εκτοξεύεται στην πρώτη γραμμή των λοιπών ευρωπαίων ομοτέχνων του: Οι «Κένταυροι», οι «Ικεσίες» του 1962, η «Pietà» του 1978, η «Θρηνώδης Φιγούρα» του 1972, το «Πληγωμένο Άλογο» του 1959, ο «Οπλίτης» του 1969, η «Γυναίκα στην Πόρτα» του 1963 που οπτικοποιεί τόσο εμφαντικά την έννοια του χώρου κ.λπ.... Θυμάμαι, τέλος, στην Πινακοθήκη τη σύνθεση «Μάρσα-Μάτρο» του 1971, όπου έναν γυναικείο ρακένδυτο εξπρεσιονιστικό κορμό επέστεφε μια ραπτομηχανή σαν όψιμο σχέδιο πάνω στην παλιά «συνταγή» των σουρεαλιστών (τέχνη εστί η συνάντησις μιας ραπτομηχανής και ενός ποδηλάτου).

Κι όλα αυτά χωρίς κανένα ρητορικό στόμφο. Ο Καπράλος χρησιμοποιεί ιδιοφυώς το απόσπασμα, το σπάραγμα, το fragmentum, για ν' αναχθεί σε συνολικότερες συσχετίσεις. Η επιφάνεια των γλυπτών του φέρει με αξιοπρέπεια τις πληγές και τα τραύματα της εργώδους προσπάθειας που κατέβαλε ο γλύπτης, του ψυχισμού που κατέθεσε. Οι φιγούρες του πάλι αφήνουν το κεφάλι να γέρνει, χάνουν το πρόσωπό τους, μένουν τραγικά σιωπηρές, πέφτουν κι άλλοτε πάλι σηκώνονται χτυπημένες αλλά αγέρωχες σαν αποδεί-





«Γυναίκα στην πόρτα» (1963), ορείχαλκος, 148x80x31 εκ.



Λεπτομέρεια από την «Pieta» (1978), ορείχαλκος, 129x67x52 εκ.

ξεις ζωικής δύναμης και ηθικού σθένους. Για τον Καπράλο το μοντέρνο είναι εγγενής κατάσταση της σύγχρονης ιστορίας και γι' αυτό δεν απαιτεί καμία επιτήδευση. Η έκθεση συνοδεύεται από έναν επιμελημένο κατάλογο και μια εξαιρετική εισαγωγή του Χάρη Σαββόπουλου ο οποίος και υπογραμμίζει: «Στη Μεσόγειο οι άνθρωποι είναι ευάλωτοι στη δύναμη του πεπρωμένου. Το περιβάλλον και το είδος της εξάρτησης του ανθρώπου από τη φύση έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη φυσιογνωμία των πολιτισμών και του ανθρώπινου χαρακτήρα. Η ζωή οργανώθηκε στο μαγνητικό πεδίο του φωτός, του αλατιού και της πέτρας. [...] Και αν ο Καπράλος τοποθέτησε στο επίκεντρο του έργου τον άνθρωπο, ο άνθρωπος αυτός δεν αποτελεί το ευρύ και γενικό μοντέλο του είδους αλλά συγκεκριμένα τον πάσχοντα άνθρωπο, εκείνον που ξεπηδάει θαρρείς μέσα από το ιστορικό τοπίο του χώρου με το

στίγμα του τραγικού χαραγμένο στη δομή των κυττάρων του.»

Και ο ίδιος ο γλύπτης σημειώνει στην *Αυτοβιογραφία* του, συμπληρωμένη από τη γυναίκα του Σούλη (εκδ. Άγρα 2001): «Τρία είναι τα στοιχεία που εμπεριέχει ένα (γλυπτό) έργο τέχνης: το αρχιτεκτονικό, το πλαστικό και το διακοσμητικό. Στην ελληνική τέχνη αυτά τα τρία στοιχεία είναι μοιρασμένα με τον χρυσό κανόνα.»

Περπατώντας στην άνυδρη από σύγχρονη γλυπτική Αθήνα ή Θεσσαλονίκη σκέφτεσαι με πόσο ηλίθια κριτήρια έχουν επιλεγεί τα δημόσια μνημεία και πόση έλλειψη μνήμης αλλά και κρίσης περικλείουν. Θέλω να τελειώσω με κάτι που έγραφα για τον Καπράλο πριν είκοσι χρόνια στο βιβλίο μου *Εισαγωγή στην Ελληνική Γλυπτική* (εκδ. Φιλιππότη, σελ. 71): «Στον Καπράλο κυριαρχεί το τραγικό ανθρώπινο στοιχείο. Είναι ίσως το σημαντικότερο παράδειγμα εξπρεσιονισμού της νεοελληνικής γλυπτι-

κής. Ο καθημερινός ήρωας παρουσιάζεται χωρίς το μυθικό του υπόβαθρο, γυμνός, σπαραγμένος, ένας σύγχρονος Οιδίποδας τυφλωμένος απ' το σκληρό, οξύ φως μιας γνώσης καταστροφικής.»

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΥΓ.: Το πανδαιμόνιο στον ΠΣΑΤ συνεχίζεται. Την περασμένη Δευτέρα έγινε έκτακτη γενική συνέλευση των γκαλεριστών και ανακοινώθηκε νέα για την 12η Μαΐου... Μεταξύ των άλλων έγινε γνωστό ότι δαπανήθηκε το ποσό των 5.000.000 δρχ. για ταξίδια της οργανωτικής επιτροπής(;) στη Μαδρίτη και έλεγχο των χώρων στους οποίους θα στηθούν οι παράπλευρες προς την Αγο εκθέσεις. Στα έξοδα συμπεριλαμβάνονται εισιτήρια, ξενοδοχεία και ημερήσια αποζημίωση που εκπίπτουν απ' το συνολικό ποσό των 20 εκατ. δρχ. με το οποίο έχει χρηματοδοτήσει το ΥΠΠΟ τις εκδηλώσεις. Μπερεκέτια! Όσο για την επιτροπή, ισπανισί αμίγες, ελληνισί μύγες.





Είναι γνωστό ότι η σύγχρονη χωρική πραγματικότητα αντανakλά την ευρύτερη κοινωνική πολιτική, την οικονομία, ακόμα και την παιδεία του κράτους που την παράγει. Δεν είναι τυχαίο ότι οποτεδήποτε επιχειρήθηκε η αποτύπωση και επίσημη προβολή του «πραγματικού» χώρου υπήρξαν αντιδράσεις<sup>1</sup> από μερίδα της εξουσίας. Ίσως γιατί η εικόνα του πραγματικού πέρα από το προφανές αποκαλύπτει και κάτι άλλο: τη δύναμή της να προκαλεί αναγωγικές σκέψεις στον «ξένο» σχετικά με το ρόλο του κράτους απέναντι στην υφιστάμενη κατάσταση. Στη φετινή Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής της Βενετίας το ίδιο το εκθεσιακό περίπτερο του Ισραήλ αποτυπώνει τη σύγκρουση, ενώ το περίπτερο της Ελλάδας προκαλεί ερώτηση στη Βουλή.

## Η «έκθεση» μιας πόλης

**Ο** ισραηλινός επίτροπος επιχείρησε να σχολιάσει τις ιδιότητες του χώρου των κατεχόμενων εδαφών της Παλαιστίνης, όπως προκύπτει κατακερματισμένος, πληγωμένος, με έντονη την ανάγκη αποκατάστασης ταυτότητας. Έθεσε λοιπόν προς έκθεση τα δεδομένα του σημερινού χώρου που αποτελεί το προηγούμενο βήμα μιας νέας επέμβασης –ανοικοδόμησης με ταχείς ρυθμούς– που θα σαρώσει πιθανότατα τη σημερινή του φυσιογνωμία. Οι εικόνες των κατεχόμενων τόπων όμως κρίνονται –ανεπίσημα– επικίνδυνες. Οι διοργανωτές και συμμετέχοντες στην έκθεση βρίσκουν συνεχή εμπόδια και τέλος με πρόσχημα την ανακαίνιση του περιπτέρου, τους απαγορεύεται να χρησιμοποιήσουν το εσωτερικό του. Έτσι καταλήγουν να χρησιμοποιήσουν μόνο την εξωτερική όψη σαν επιφάνεια στήριξης επιλεγμένων φωτογραφιών, καθώς και ένα τμήμα πλάτους 50 εκ. εκτός περιπτέρου το οποίο διαμορφώνουν ανάλογα. Οι φωτογραφίες από τα κατεχόμενα «τρέχουν» σε μια συνεχή ζώνη την οποία ανακαλύπτει κανείς πίσω από την εγκατάσταση περσίδων. Ο επισκέπτης της έκθεσης δεν έχει ούτε το χώρο ούτε το χρόνο ν' αφομοιώσει το νόημα των εικόνων. Προσλαμβάνει φευγαλέα ένα διφορούμενο μήνυμα στη σύντομη στάση του – από το ένα περίπτερο στο επόμενο. Είναι φανερό ότι δεν είναι ευπρόσδεκτος: το περίπτερο δεν είναι απλώς κενό εσωτερικά, είναι κλειδωμένο. Η σύγκρουση είναι σαφής. Οι εικόνες που «εκθέτουν» τη χώρα, μισοκρυμμένες πίσω απ' τις περσίδες, μοιάζουν με μιά-

σματα-παράσιτα πάνω στον εξωτερικό τοίχο-καθαρό όριο προστασίας του εθνικού χώρου της επίσημης πολιτικής εξουσίας. Η πρόταση των αρχιτεκτόνων –όπως και οι ίδιοι οι αρχιτέκτονες μέσα από τα ερωτηματικά που θέτουν– είναι εκτός ορίων μεταφορικά και κυριολεκτικά.

Στην περίπτωση του ελληνικού περιπτέρου, η έκθεση του αστικού τοπίου της Αθήνας, ενώ αποτελεί το αναμφισβήτητο πλαίσιο, την αφετηρία και τον περιορισμό της αυριανής αρχιτεκτονικής, φοβίζει μερίδα της πολιτείας. Οι εικόνες του πραγματικού χώρου αποτελούν, σε επίκαιρη ερώτηση στη Βουλή<sup>2</sup>, «δυσφήμιση», άρα απειλή για τη χώρα.

Και οι δύο περιπτώσεις, πρέπει να σημειώσουμε, δέχτηκαν την κριτική μερίδας της αρχιτεκτονικής κοινότητας της αντίστοιχης χώρας, σχετικά με τη σημασία της προβολής και ερμηνείας του «πραγματικού» σε μια έκθεση όπου συνθεστέρα εκτίθενται επιλεκτικά τα καλύτερα δείγματα αρχιτεκτονικής της χώρας. Σε μια έκθεση δηλαδή όπου κατά την άποψη πολλών προβάλλουμε αξιόλογο υλικό αντί να μελετούμε το υπάρχον και συνολικά απορριπτέο. Οι αντιδράσεις, μέσω δημοσιεύσεων, απέναντι στην ελληνική πρόταση προκαλούν έναν τελικά γόνιμο διάλογο σχετικά με τη συγκεκριμένη επιλογή της πρότασης. Η πρόταση του Ισραήλ αντιμετωπίζει εξάλλου αντίστοιχη κριτική, όμως αυτό που αξίζει να σχολιαστεί δεν είναι τόσο τα επιχειρήματα αυτής της ενδο-αρχιτεκτονικής αντιπαράθεσης, όσο η ερμηνεία της στάσης της πολιτείας απέναντι σ' αυτή. Φτάνουμε στο σημείο τα

οποία επικριτικά επιχειρήματα της αρχιτεκτονικής κοινότητας απέναντι στην προσπάθεια ερμηνείας του πραγματικού, να χρησιμοποιούνται από την εξουσία υπονοώντας ότι το κράτος θα έπρεπε να στηρίζει ή όχι τις προτάσεις με άξονα το «όφελος» της χώρας.

Ποιο είναι όμως αλήθεια το όφελος της χώρας από μια διεθνή έκθεση αρχιτεκτονικής, σε ένα δημοκρατικό τουλάχιστον κράτος; Είναι τελικά όντως προς συμφέρον της να περιχαράκωνεται πίσω από την προβολή έργου μεμονωμένων – άλλοτε ηρωικών, άλλοτε απλώς «δημοσιο-σχετιστών» σύγχρονων αρχιτεκτόνων– ή ίσως αξίζει κάποτε να προβληθεί και ο προβληματισμός πάνω στο σύνολο του κτισμένου αστικού χώρου αποδεικνύοντας την ευαισθησία μας απέναντι στο αύριο; Θα σταθούμε απέναντι στον «ξένο» περήφανοι για τα λιγοστά μας επιτεύγματα που αποτελούν και την εξαίρεση ή θα επιχειρήσουμε και την ερμηνεία των συνθηκών που διαμορφώνουν την αυριανή πόλη; Είναι αλήθεια ότι πρόκειται για μια επιλογή που εμπεριέχει πολιτική άποψη και στόχο. Και είναι σίγουρο ότι ο αυτός ο «ξένος» επισκέπτης της έκθεσης αντιλαμβάνεται αυτήν την πολιτική.

Τα εθνικά περίπτερα της Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής οφείλουν εκτός από αρχιτεκτονικά αντικείμενα να θέτουν και τους προβληματισμούς που θα οδηγήσουν σε προτάσεις αρχιτεκτονικές. Το συγκεκριμένο υλικό που προβάλλει το περίπτερο του Ισραήλ, ή το ελληνικό περίπτερο, πέρα από αρχιτεκτονικό ή πολεοδομικό προϊόν είναι και προϊόν πολιτικό. Και κρίνεται. Εξίσου όμως κρίνεται και η στάση της εξουσίας απέναντι στη δυνατότητα έκθεσής του και ανοικτής ερμηνείας του ή η ενοχική αποσιώπησή του. Μένει στην κυβέρνηση του κάθε κράτους να διερωτηθεί εάν την ενοχλεί περισσότερο η προβολή του πραγματικού τοπίου (της πόλης ή της περιφέρειας) ως εικονικό πεδίο μελέτης παρά η απόρριψή του ως πραγματικό πεδίο συνενοχής.

ΑΡΙΑΔΝΗ ΒΟΖΑΝΗ  
email avozani@yahoo.com

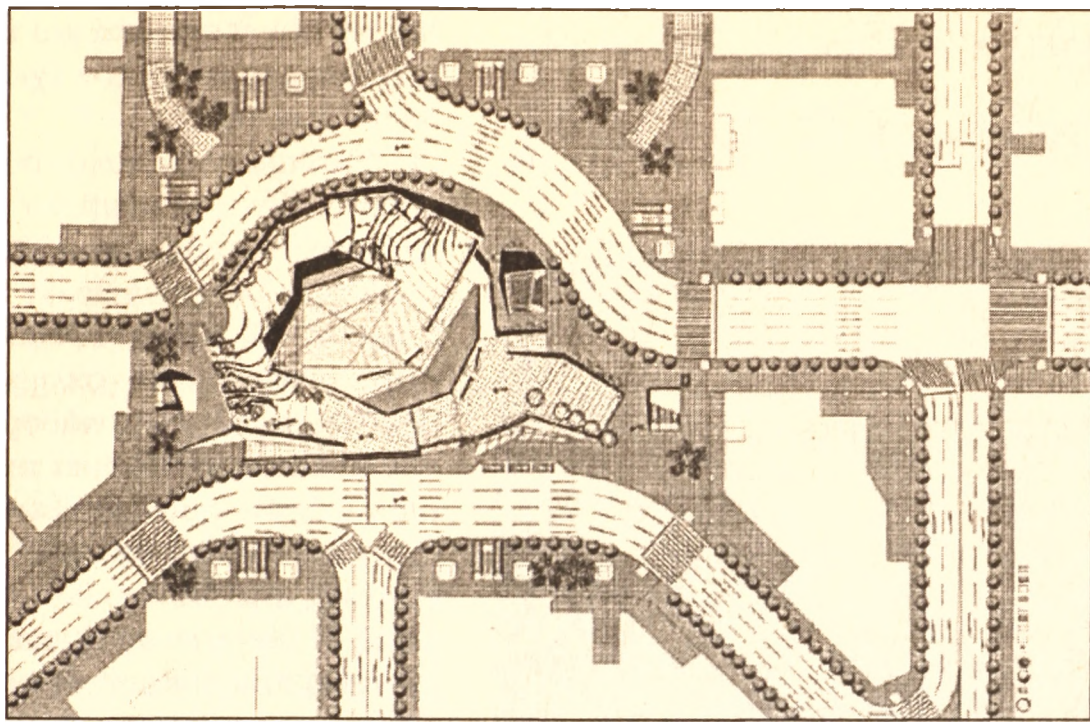
### ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Δες Περίπτερο Γαλλίας 2000, επίτροπος J. Nouvell, Περίπτερο Ελλάδας 2002, επίτροποι Τ. Κουμπής, Θ. Μουτσόπουλος, R. Scoffier, Περίπτερο Ισραήλ 2002, επίτροπος Zvi Efrat.
2. Επίκαιρη Ερώτηση από τον κ. Μαν. Μπετενιώτη, 11-11-02, Α.Π. 104.



Σ. Κωλομπούρδας, αρχιτέκτονας: Με αυτό το τόσο εύηχο όνομα αναφέρθηκε ο κ. Μητσικώστας στον «αρχιτέκτονα της Ομόνοιας» στην τακτική του εκπομπή στο κανάλι Alter στις 10.4. Παρουσίαζε έτσι τον «αρχιτέκτονα» στο δεξί παράθυρο και τον ίδιο, ως «δημοσιογράφο» στο αριστερό.

## Σ. Κωλομπούρδας, αρχιτέκτονας



**Ο** κ. Κωλομπούρδας, ευτραφής και ενθουσιώδης, εξηγούσε στον κ. Μητσικώστα τη σατανική στρατηγική που ακολούθησε ώστε να αδειάσει την Ομόνοια από αυτοκίνητα και πεζούς, σχεδιάζοντας μια πλατεία ταψί, τσιμεντένια, με κάτι σιδερικά στη μια της άκρη (εννοούσε το γλυπτό του Ζογγολόπουλου). Μια τέτοια πλατεία λοιπόν θα ήταν επίτηδες τόσο απωθητική ώστε να διώξει αποτελεσματικά όσους περνούν ή συχνάζουν εκεί. Και έτσι η περιοχή θα βρει επιτέλους την ησυχία της.

Η γελοιοποίηση του «τρελού» αρχιτέκτονα, ενός παράφρονα που ζει στον κόσμο του, ακολουθεί το πρότυπο που παλιότερα εδραίωσε ο ελληνικός κινηματογράφος, δείχνοντας διάφορους (γραφικούς πάντα) τύπους καλλιτεχνών που ήταν για κλάματα. Ο κ. Κωλομπούρδας, στην προκειμένη περίπτωση, συμβολίζει όλους αδιάκριτα τους αρχιτέκτονες, και το μήνυμα που βγαίνει από τη «συνέντευξη» είναι ότι αυτή η «κάστα» όχι μόνο καταστρέφει ό,τι υπάρχει γύρω μας αλλά έχει το θράσος να θεωρεί τις απόψεις της κοσμοσωτήριες.

Για άλλη μια φορά, οι αρχιτέκτονες συλλογικά αποδιοπομπαίοι τράγοι. Θαυμάσια. Μετά τόσους συλλόγους και μη-κερδοσκοπικές εταιρείες, τόσους κόπους και καμπάνιες, τόσες εκθέσεις και ενημερωτικές εκπομπές, η αρχιτεκτονική στο φούντο. Το μόνο που μένει είναι να εμφανιστεί ο κ. Κωλομπούρδας και στη «Ζούγκλα» του Μάκη, για να ομολογήσει τα κρίματά του και να καταρρεύσει μπροστά στις κάμερες.

Εύκολος στόχος, αλήθεια. Ιδίως αυτή την εποχή, όταν αρχίζει να μισοφαίνεται το πώς θα είναι σε λίγο η Ομόνοια και η πλατεία στο Μοναστηράκι, και εξαγγέλλονται η Συντάγματος και η Κουμουνδούρου. Όλοι ανεξαιρέτως έφτυσαν με ενθουσιασμό την Ομόνοια – μόνο που δεν έκαναν τον κόπο να μάθουν (τέτοιες ειδήσεις περνούν στα ψιλά, και χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια για να βρεις τι ακριβώς συμβαίνει) ποιος ευθύνεται για το έργο που έχουν μπροστά στα μάτια τους. Μα και φυσικά υπάρχει εκεί να μια ταμπέλα, με όλους τους φορείς και τα ονόματα, οπότε εύκολα βρίσκεις ποιοι αρχιτέκτονες κρύβονται πίσω από τον κ. Κωλομπούρδα.

Όμως τα ονόματά τους, φίλε αναγνώστη, δεν έχουν παρά μακρινή σχέση με το τελικό αποτέλεσμα. Άλλωστε, ακόμα η Ομόνοια δεν έχει «τελειώσει»: στο έργο έχουν τώρα ταχθεί και η Βασούλα και η Ντόρα, ίσως και η Φώφη, για να μην ξεχνάμε τον ίδιο τον εργοδότη, την ΕΑΧΑ (Εταιρία Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων) που με πάθος έχει πλέον ανασκουμπωθεί και «παίζει» ενεργά στο έργο, βάζοντας κι αυτός το χεράκι του ως εκεί που φτάνει.

Δύο μέρες πριν είχε δοθεί, με πρωτοβουλία των αρχιτεκτόνων που μπλέχτηκαν σε τέτοια έργα, συνέντευξη τύπου στη Σχολή Αρχιτεκτόνων σχετικά με αυτή την κατάντια, και μάθαμε ότι με πρωτοβουλία του ίδιου του Προέδρου της ΕΑΧΑ έχει επιπλέον προγραμματιστεί μια ημερίδα για αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς (για άλλη μια φορά, να αναθέσουμε στον λύκο να φυλάει τα αρνιά). Υπέροχα. Πάλι θα μαζετούμε εμείς κι εμείς, το γνωστό σινάφι, και θα κλάψουμε ο ένας στον ώμο του άλλου. Και τι θα βγει απ' αυτό; Μήπως δεν έχουν γίνει τόσες προσπάθειες στο παρελθόν, δεν συντάχθηκαν διατάγματα, δεν έγιναν κανονισμοί; Στα παλαιότερα των υποδημάτων τους.

Τι θέλουν πάλι αυτοί οι αρχιτέκτονες και φωνάζουν; Δώστε τους λίγο παντεσπάνι! (όπως μάθαμε, η τεχνική εφαρμογή με άριστα αποτελέσματα πρόσφατα σε γνωστό αποδέκτη). Οι πολυπείρες αλεπούδες όχι μόνο ασυδοτούν ανεμπόδιστα αλλά είναι και κυρίαρχοι του παιχνιδιού. Οπότε, γιατί να μην έχει δικαίωμα ο κ. Μητσικώστας να εκφράσει το «λαϊκό αίσθημα», σαρκάζοντας ενάντια σε κείνους που οραματίζονται έναν ενεργό ρόλο μέσα στην κοινωνία; Ποιο ρόλο, ποια κοινωνία – όταν κανείς δεν έχει διάθεση να τους αναθέσει κάτι τέτοιο; Αυτόκλητοι λοιπόν ιεραπόστολοι και μεταρρυθμιστές, οι αρχιτέκτονες συγκεντρώνουν τα πυρά όλων γιατί είναι ψεύτικοι προφήτες: ούτε εξουσία διαθέτουν, ούτε πείθουν με τα καμώματά τους. Και ξέρουμε από τη Βίβλο ποια είναι η ποινή για αυτούς.

Για να παραφράσουμε εκείνο το σλόγκαν της μόδας: «Είμαστε όλοι, καλοί-κακοί, Κωλομπούρδες». Τα υπόλοιπα είναι κακή, κάκιστη φιλολογία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ



Ο Παντελής Χορν στο τέλος της ζωής του είχε το πικρό αίσθημα ότι η πορεία του στη δραματουργία υπήρξε αποτυχημένη. Η αποδοχή αυτής της «πραγματικότητας» τον οδήγησε και στον βεβιασμένο τερματισμό της. Σήμερα, σχεδόν εβδομήντα χρόνια αργότερα, η σκηνική του παρουσία έρχεται να αποδείξει πως ο διορατικός συγγραφέας υπήρξε αυστηρότατος κριτής του εαυτού του και δεν μπόρεσε να εκτιμήσει το μέγεθος της προσφοράς του στο νεοελληνικό θέατρο.

## Φλαντρώ: Η τραγωδία του πόθου

Το έργο του, άμεσα συνδεδεμένο με την ανθρώπινη ύπαρξη, με ήρωες αριστοτεχνικά σμιλευμένους και απόλυτα ψυχογραφημένους, με γλώσσα τόσο ζωντανή σα να γράφτηκε σήμερα, ξεπερνά τα όρια του χρόνου που το οδήγησαν πρόσκαιρα στην λήθη και επιστρέφει το ίδιο έντονο και καταγγελτικό όσο την εποχή που γράφτηκε.

Πέρα από το αριστοτεχνικό και κλασικό πια *Φυντανάκι*, την σχεδόν νατουραλιστική αποτύπωση της τότε αλλά και της μεταγενέστερης πραγματικότητας, ή από το περισσότερο ανάλαφρο *Μελτεμάκι*, στο σύνολο του έργου του Παντελή Χορν περιλαμβάνονται έργα ετερόκλητων ειδών και επιρροών. Κωμωδία ηθών, αισθηματική κομεντί, σάτιρα, επιδράσεις του Ίψεν και του συμβολισμού, του νατουραλισμού, του ψυχολογικού δράματος.

Η *Φλαντρώ* χαρακτηρίζεται ως τραγωδία του πάθους. Έργο ορμητικό, κουβαλά τις καταβολές της παράδοσης και του τόπου δημιουργίας του. Το πάθος ορίζει τις μοίρες και οδηγεί την *Φλαντρώ* στην καταστροφή του ίδιου



της του σπιτιού, κατά το παράδειγμα μίας προγόνου της. Δράση πυκνή, σφιχτή δομή, δραματικές συγκρούσεις, εντάσεις και κορυφώσεις, ήρωες που κουβαλάνε το παρελθόν και τις πράξεις τους, πράξεις που γυρεύουν εκδίκηση.

Ο μύθος είναι απλός: Η *Φλαντρώ* είναι γυναίκα από καλή γενιά και με μεγάλη περιουσία, χήρα δύο φορές, με

μία κόρη από κάθε γάμο. Μάνα και κόρες περιστρέφονται γύρω από τον ίδιο άντρα: Τον καρδιοκατακτητή Νότη που τον καταδιώκει όλο το χωριό αφού για χάρη του μία κοπέλα οδηγήθηκε στην αυτοκτονία. Όταν όλες οι ελπίδες της *Φλαντρώς* για ανταπόκριση στον έρωτά της θα γκρεμιστούν, θα τον παραδώσει στους κυνηγούς του χωρίς λύπηση, αδιαφορώντας για τη *Μυρτώ* που τον αγαπά και την αγαπά. Εάν δεν μπορεί να τον έχει αυτή δεν θα τον έχει καμία.

Η *Φλαντρώ* ανάγεται σε σύμβολο του πάθους. Είναι το σύμβολο της γυναίκας που στερείται, που δοκιμάζεται, που συνεχίζει να επιθυμεί γιατί είναι ζωντανή. Η Τζένη Ρουσσέα έφερε στην επιφάνεια τη σκληρότητα της ηρωίδας, αλλά και το πάθος, τον πόθο που αναδύει τα σωθικά της, τη δίψα της για έρωτα που κατευθύνει τις πράξεις και τη μοίρα της. Στο πλάι της η δυναμική *Μυρτώ* της Άννας Κουτσαφτίκη. Η *Μυρτώ* αγωνίζεται για να πάρει αυτό που δικαιούται από τη ζωή. Βλέπει τον κίνδυνο και παλεύει. Η *Χρύσω* της Μαρίας Καλλιμάνη είναι μια ευαίσθητη, καλοσυνάτη ύπαρξη που δε μπορεί να διακρίνει την αλήθεια. Πιστεύει όσα της λένε, υπακούει και αγαπά. Όσο για την ψυχοκόρη, τη Γαρουφαλιά της Καλλιρόης Μυριαγκού, έχει μόνη της παρηγοριά το κρασί. Μια δυστυχισμένη μοναχική ύπαρξη που στέκεται να δει την καταστροφή. Ο Νότης Σερδάρης του Λεωνίδα Κακούρη, γεμάτος πάθος και γοητεία, υποτάσσεται από τον έρωτα για τη *Μυρτώ* και από την ανάγκη μπροστά στη *Φλαντρώ*. Οι ρόλοι αντιστρέφονται. Ο κυνηγός κυνηγιέται. Ο θύτης γίνεται θύμα και θυσιάζεται.

Η σκηνοθεσία του Βασίλη Νικολαΐδη ακολούθησε σοφά τις υπαγορεύσεις του κειμένου. Άφησε το έργο να αναπνεύσει, να παρασύρει τους ήρωες του, να δώσει το ρυθμό και να οδηγήσει στην ένταση και την κορύφωση. Ο ίδιος βέβαια δίδαξε τους ηθοποιούς του με προσοχή, ανέλυσε τις πράξεις και τα κίνητρά τους, δεν άφησε στην τύχη απολύτως τίποτα. Το αποτέλεσμα για ακόμη μια φορά τον δικαιώνει.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ



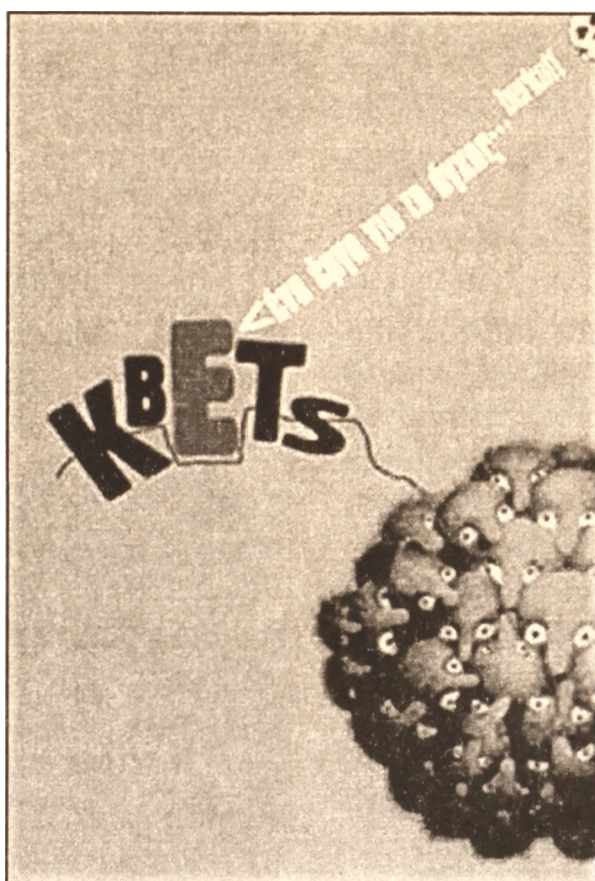


Επιβεβαιωνόμαστε όσοι πιστεύουμε πως από αυτή τη νέα θεατρική ομάδα κάτι καλό θα προκύψει. Η φετινή της παραγωγή, με το *Κβετς* του Στήβεν Μπέρκοφ, μας κάνει ακόμα περισσότερο αισιόδοξους για το μέλλον. Ένα έργο που θα μπορούσε να καταλήξει «μπαλαφάρα» έγινε στο θέατρο «Εμπρός» μια σοβαρή θεατρική πρόταση. Οι συντελεστές της ομάδας βρήκαν αναμφίβολα στο έργο έναν σύμμαχο και μια επιβεβαίωση του θεατρικού τους οράματος.

## Στρες το επιούσιον

Ο συγγραφέας δεν είναι άγνωστος στο ελληνικό κοινό. Εντούτοις το διαβατήριό του στην ελληνική σκηνή είχε ως συνήθως πάνω του τη θεώρηση της εμπορικής του επιτυχίας. Η συζήτηση για τους σημαντικούς καλλιτεχνικούς στόχους του πέρασε σε δεύτερη μοίρα και πρέπει να έρθει στο προσκήνιο. Ο Μπέρκοφ ενδιαφέρθηκε από τη δεκαετία του '70 για την ανανέωση των εκφραστικών μέσων της σκηνης, ώστε το θέατρο να γίνει αρχικά «δράση» και σήμανση και ύστερα αντίδραση και καταγγελία των μύριων όσων βασανίζουν το σύγχρονο άνθρωπο. Αυτός ο καλλιτέχνης του πανκ δίχασε αρχικά κοινό και κριτικούς, για να γίνει από τη δεκαετία του '90 ένα από τα αγαπημένα παιδιά της βρετανικής σκηνης. Αγαπημένα θέματά του υπήρξαν η αλλοτρίωση, η απομόνωση, η ψυχική αποξένωση. Η έννοια του σκηνικού χρόνου και του θεατρικού προσωπείου, ο κοινωνικός «ρόλος» και η κρυμμένη σεξουαλικότητα βρέθηκαν σταθερά στο κέντρο της όλης συζήτησης. Για να αποδώσει αυτά τα θέματα, στράφηκε προς ένα θέατρο «θεατρικότητας», προς μια ολιστική θεώρηση της σκηνικής πράξης που τον έφερε στις παρυφές της performance. Γενικά τα έργα του είναι φορείς ενός σκηνικού ιδιώματος και αποτέλεσμα μιας συγκεκριμένης θεώρησης για το σύγχρονο θέατρο. Κείμενο και παράσταση δεν αποτελούν στην περίπτωση αυτή τις δυο όψεις του νομίσματος. Είναι και τα δύο εξ αρχής το ίδιο το νόμισμα.

Το *Κβετς* μάλιστα αποτελεί από αυτή την άποψη χαρακτηριστικό δείγμα της δουλειάς του. Το πρώτο από τα «αμερι-



κάνικα έργα», όπως τα ονόμασε ο Μπέρκοφ, προσπαθεί να αποδώσει τους ρυθμούς της σύγχρονης (αμερικανικής) ζωής όπως και τα σύγχρονα (αμερικανοεβραϊκά) συμπλέγματα μέσα από ένα εύρημα απλό αλλά ιδιοφυές: Ο σκηνικός χρόνος εκκρεμεί, ώστε τα πρόσωπα να βρεθούν στην ακραιφνώς θεατρική κατάσταση του «κατ' ιδίαν» και να εξομολογηθούν επί σκηνης τα κοινωνικώς ανομολόγητα. Το προσωπείο πέφτει και ακούμε τις ενδόμυχες σκέψεις και φόβους τους, τις κρύφιες αναστολές και επιδιώξεις τους. Θα έλεγε κανείς ότι εδώ το «θέατρο» διακόπτεται προς χάριν μιας αληθινής όσο και μοναχικής επικοινωνίας. Ωστόσο, είτε στον κόσμο της σκηνικής σύμβασης είτε στον «πραγματικό» κόσμο της κοινωνικής σύμβασης, τα πρόσωπα

δεν κατακτούν ποτέ την ελευθερία. Είτε εδώ, είτε εκεί, συνεχίζουν να ασφυκτιούν μέσα στα ψέματά τους.

Η Όλγα Ποζέλη κατανόησε πλήρως το χιούμορ και την θεατρικότητα του Μπέρκοφ. Βρήκε το ύφος του έργου να ακουμπά στο τέμπο του βωβού κινηματογράφου και στην αισθητική των κόμικς. Παίζοντας στα όρια της φάρσας, το *Κβετς* της αποδομεί το σκηνικό χρόνο, παραβιάζει τα στεγανά του δραματικού προσώπου, δημιουργεί ένα θέατρο δεύτερης τάξης όπου τα πρόσωπα τελούν σε μια συνεχή σκηνική «παράβαση». Το πλέον σημαντικό όμως ήταν να αποτελέσει η παράσταση, πέρα από τη θεατρικότητά της, μια δεικτική καταγγελία του σύγχρονου άγχους. Η σκηνοθέτρια το κατάφερε δίνοντας με ελάχιστα μέσα, και πολύ καλόγουστα, με κούκλες, αλλά και με σώματα των ηθοποιών, τον αποδέκτη όλου αυτού του σκηνικού γκροτέσκο: την ανθρώπινη ευαισθησία. Τα πρόσωπα της παράστασης, ακόμα κι αν «δείχνονται» ως απορρυθμισμένες μηχανές, παραμένουν πλάσματα αβοήθητα και χαμένα ανάμεσα στους δύο κόσμους της σκηνης.

Χρειάστηκε σίγουρα πολύ δουλειά για νά 'ρθει το τελικό αποτέλεσμα. Και η παράσταση απαιτεί πολλά από τους ηθοποιούς της κάθε βράδυ. Διακρίνεται ιδιαίτερα ο Πέτρος Αλατζάς, ιδανικός μαριονετίστας και μαριονέτα ταυτόχρονα των αναστολών του. Δίπλα του ο Βαγγέλης Λιοδάκης κινείται με άνεση από τον ένα σκηνικό κόσμο στον άλλο. Η Αλεξία Μπουλούκου, ηθοποιός χαμηλότερων τόνων, ολοκληρώνει με την ευαισθησία της ένα από τα αδύναμα πρόσωπα του έργου. Η Αννέτα Κορτσαρίδου, αν και δεν αποφεύγει κάποια υπερβολή στην απόδοση της πεθεράς, δίνει αναμφισβήτητα κάποιο ιδιαίτερο χρώμα στο ρόλο της. Ικανοποιητικός ο Κώστας Αποστολάκης. Αρμονικά και ανεπιτήδευτα τα σκηνικά του Κώστα Δάβαρη και με καλή αίσθηση του χιούμορ οι κούκλες-κβετς του Μάνου Ποντικάκη. Μια παράσταση που εγγράφεται στο ενεργητικό όλων των νέων συντελεστών της και μας κάνει να περιμένουμε ανυπόμονα το μέλλον.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ



# Για έναν πολιτισμό των πολιτισμών ή πώς η Μπάμπουσκα κατάπιε την Ταναγραία

του Μάνου Στεφανίδη

*Ορισμός: τι είναι Πολιτισμολογία (culturology, Kulturwissenschaft); «Είναι η συστηματική μελέτη των πολιτισμών, ιδιαίτερα αυτών που βρίσκονται έξω από τη βιομηχανική ανάπτυξη.»*

*Εδώ και αρκετό καιρό ολόκληρος ο τόπος αναμασά υπνωτισμένος ένα σύνθημα, χωρίς ποτέ να καταδειχθούν οι όποιες του επιστημολογικές παράμετροι, το αν ισχύει θεωρητικά και το τι σημαίνει πρακτικά.*

**Π**ολιτισμός λοιπόν είναι το σύνθετο όλον που περιλαμβάνει την εμπειρική γνώση, τις επιστημονικές ανακαλύψεις, την τέχνη, τα ήθη και έθιμα, τους νόμους και τα πιστεύω μιας συγκεκριμένης κοινωνίας και που διαφοροποιείται προς τα υλικά ή πνευματικά προϊόντα και φαινόμενα μιας άλλης κοινωνικής ομάδας. Ο πολιτισμός, έννοια της διαφοράς, συνιστά βασική κληρονομιά και δικαίωμα του ανθρώπινου γένους αλλά και διαφοροποιείται ανάλογα με τις εποχές, τα έθνη ή τις συνθήκες. Έτσι, κάθε ανθρώπινη κοινωνία αναπτύσσει τον δικό της πολιτισμό συνεχώς επηρεάζοντας τους όμορους χώρους και σταθερά επηρεαζόμενη από αυτούς. Μεθοδολογικές ανάγκες μάς επιβάλλουν τώρα να διαφοροποιήσουμε τον αστικό από τον αγροτικό πολιτισμό, τον πνευματικό (culture) από τον υλικό (civilization), τον αισθητό (sensate) από τον ιδεαλιστικό (idealistic), τον μαζικό (culture de masse) από τον μονιστικό (cultural monism), τον κυρίαρχο πολιτισμό από τον πολιτισμό των μειονοτήτων κ.λπ. Επίσης πολιτισμός μπορεί ν' αποκληθεί το σύνολο των διακριτών χαρακτηριστικών ενός από μου στο πλαίσιο μιας κοινωνικής ομάδας.

Ο Διαφωτισμός επιμένει στη διασάφηση της έννοιας «πολιτισμός» και ο Βολταίρος τον ερμηνεύει ως την εκπαίδευση που μπορεί να επιβληθεί στη φύση. Ο Herder αργότερα οιστρηλατούμενος από τον Ρομαντισμό θα μιλήσει για «τον πολιτισμό της Γης, όλων των χωρών, όλων των εποχών, όλων των λαών». Αυτή η οικουμενική σύλληψη του πολιτισμού επιχειρεί μian ιδεαλιστική σύνθεση των επιμέρους πολιτιστικών μορφωμάτων υπερβαίνοντας τον «πόλεμο» ανάμεσα στον πολιτισμό και τη φύση που περιέγραφε μεθοδικά ως τότε ο Kant. Επίσης διαπιστώνει την εξέλιξη από ένα προπολιτισμικό στάδιο ανελευθερίας (Unfreiheit) στη συνειδητοποίηση της ελευθερίας (Fortschritt im Bewußtsein der Freiheit), βήμα προς τη συνειδητοποίηση της ελευθερίας. Άρα για τους



Διαφωτιστές η απαιχμαλωσία απ' τη φύση αποτελούσε τη βασική ιδιότητα του πολιτισμού ο οποίος ταυτίζεται αβίαστα με την ελευθερία (ιδεολογική και φυσική). Θυμηθείτε την *Ποιμενική* του Beethoven για να καταλάβετε τον θρίαμβο του ανθρώπινου πολιτισμού πάνω στη φύση, την ανάσα του υποκειμένου που δύναται να υπερκαλύπτει την ανάσα της θύελλας! Ο πολιτισμός τέλος –ή οι πολιτισμοί– εξελίσσεται από απλούστερες σε πιο σύνθετες μορφές (Kultur-entwicklung) και από τον «ευγενή άγριο» του Rousseau οδηγούμαστε στον προτεστάντη καπιταλιστή αστό του Max Weber. Ο ίδιος ο Weber (1864-1920) κατανοούσε τη νόμιμη ύπαρξη μιας τεράστιας γραφειοκρατίας για τη ρύθμιση της πολυεπίπεδης σύγχρονης ζωής, η οποία (γραφειοκρατία) προέβλεπε ότι θα διείσδυε σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας – πολιτικό, κοινωνικό, πολιτιστικό κ.ά. Στις μέρες μας οι έννοιες «παγκοσμιοποίηση» και «διαπολιτισμικότητα» μοιάζουν ελκυστικές όσο και επικίνδυνες. Συνιστούν όμως από μόνες τους έναν «πολιτισμό των πολιτισμών»; Ιδού το ερώτημα. Απ' την άλλη πλευρά υπάρχει σαφώς ένας κλάδος ανάμεσα στην πολιτική φιλοσοφία και την



ιστορία του πολιτισμού που θα μπορούσε να κατοπτρεύσει εκ του ασφαλούς το πολυεπίπεδο πολιτιστικό γεγονός, θα ήταν όμως ενοχλητική αυθαιρεσία αν ονομάζαμε αυτή την επιστημονική προσέγγιση ως «πολιτισμό των πολιτισμών». Εκτός κι αν ο εισηγητής του όρου έχει στο μυαλό του τη διαχείριση των επιμέρους πολιτισμών και μάλιστα πιστεύοντας ότι αυτοί εμπεριέχουν αλλήλους σαν τις διαδοχικές Μπάμπουσκες της ρωσικής χειροτεχνίας.

Μια τέτοια θεώρηση όμως, «υπερπολιτιστική» και αρκούντως διεκπεραιωτική, αποσιωπά τον ταξικό, ιδεολογικοποιημένο ή και συγκρουσιακό χαρακτήρα των πολιτισμών και προσχωρεί σε μιαν αντίληψη αποδοχής και ανεκτικότητας (tolerance ή toleration) που όμως σπάνια ίσχυσε ιστορικά. Οι πολιτισμοί συχνά εμφανίζονται ως υπερέχοντες, ηγεμονικοί και απειλητικοί έναντι άλλων «υποδεέστερων». Ακόμη και η εντελώς πρόσφατη εμπειρία μας το επιβεβαιώνει δραματικά. Άρα το μόρφωμα της Μπάμπουσкас μόνο ως επικοινωνιακό τρικ μπορεί να σταθεί. Το 1941 για παράδειγμα ο Αμερικανός James Burnham με το βιβλίο του *Managerial Revolution* μίλησε για τους γραφειοκράτες-διαχειριστές ενός υπερκρατικού πολιτισμού που θα στηρίζεται περισσότερο σε «αγαθά» και εξειδικευμένες «υπηρεσίες» παρά σε έννοιες και αξίες. Ο δυτικοευρωπαϊκός πολιτισμός του 19ου με τα ηγεμονικά και επεκτατικά του χαρακτηριστικά απ' την άλλη δέσποσε οικονομικο-στρατιωτικά, διαχεόμενος σ' όλο τον κόσμο. Έπασχε όμως από ένα γενετικό ελάττωμα: Υπερεξετίμησε την υλική-τεχνολογική του υπεροχή, όρισε τον εαυτό του ως κέντρο και είδε τους άλλους ως περιφέρεια. Επίσης, όπως κατέδειξε ο «ουτοπιστής» Σαιν Σιμόν, το καθεστώς Νόμου που έγινε αποδεκτό απ' τα προοδευμένα κράτη, δεν ίσχυσε ποτέ διακρατικά και αυτό οδήγησε αργότερα σε δύο καταστροφικούς παγκόσμιους πολέμους, το αιματοβαμμένο γέρας της δυτικής υπεροχής. (*Cours de philosophie positive* 1830-1842, *Φιλοσοφία, η Θρησκεία της Ανθρωπότητας*). Ανάμεσα στα κράτη, επίσης, του Βορρά και του Νότου το καπιταλιστικό *laissez faire* παρόξυνε τις ταξικές συγκρούσεις χωρίς να προαγάγει μιαν αληθινά δίκαιη κοινωνία των εθνών (πόσο μάλλον έναν πολιτισμό των πολιτισμών). Μεμονωμένες φωνές σαν του Lewis Mumford ή του John Dewey ζητούσαν εις μάτην τον περιορισμό της μηχανοποίησης της ζωής και τη φιλευθεροποίηση της εκπαίδευσης (Kultur: Geistes Bildung, πολιτισμός: καλλιέργεια του πνεύματος). Ο αυστριακής καταγωγής Βρετανός Karl Popper κατέδειξε τέλος το αβάσιμο της ντετερμινιστικής φιλοσοφίας του 19ου αι. (Hegel, Marx), που αποφάσιζε το πέρας της ιστορίας, ενώ ο Isaiah Berlin γελοιοποίησε την υπόθεση περί δήθεν αντικειμενικής πορείας της ιστορίας επιχειρηματολογώντας πάνω στη βασική θέση του Søren Kierkegaard (1855): Αλήθεια είναι η υποκειμενικότητα. Αλλά και του Jean Paul Sartre περί ενός ανθρωπισμού χωρίς μεταφυσική αλλά με απόλυτη ατομική ευθύνη: *L'existentialisme est un Humanisme*, 1948. *L'être et le néant*, 1942.

Ο Leon Trotsky με τη διαρκή επανάσταση και ο György Lukacs (*Geschichte und Klassenbewußtsein*, Ιστορία και ταξική συνείδηση, 1923), επαναφέρουν την ιστορική διαδικασία στο πολιτισμικό της περιβάλλον επιμένοντας στο πάσχον υποκεί-

μενο που δεν ηθικολογεί αλλά δρα πιεσμένο από την ανάγκη. Ο Marcuse επιστρέφει σ' έναν μαρξιστοεβραϊκό μεσσιανισμό, ενώ ο Gramsci συνταράχθηκε από την αφομοίωση του προλεταριάτου μέσα στο καπιταλιστικό καθεστώς (Gramsci: *η Δημοκρατία ο χειρότερος εχθρός μας*). Ο όρος poverty culture (πολιτισμός της ένδειας, των ενδεών) πάλι, πρωτοδιατυπώθηκε από τον αμερικανό κοινωνιολόγο Oscar Louis, για να δεχτεί έκτοτε αρκετά «φίλια» πυρά! Έως σήμερα.

Ο Émile Durkheim (1858-1917) δήλωνε ενεργώντας ως κοινωνιολόγος ότι ο καταμερισμός της εργασίας είναι ο σημαντικότερος παράγων της ιστορικής εξέλιξης. Οι πρωτόγονες κοινωνίες ζουν σε «μηχανική αλληλεγγύη», αμοιβαία εξάρτηση. Καθώς η κοινωνία αναπτυσσόταν, τη μηχανική αλληλεγγύη διαδέχθηκε κατά τον Durkheim η οργανική. Ο εθνολόγος Edward Burnett Tylor (1832-1917) συμπληρώνοντάς τον αναγνώρισε τρεις βαθμίδες πολιτισμού: αγριότητα, βαρβαρότητα, πρόοδος. Ο R.M. Mac Iver υποστήριξε ότι ο πνευματικός πολιτισμός (Kultur) αποτελείται αποκλειστικά από τις «εκφράσεις της ζωής» (ιδεολογίες, θρησκείες, τέχνη, λογοτεχνία, ό,τι δηλαδή οι Μαρξιστές θεωρούν ως υπερδομή, εποικοδόμημα). Κίνδυνο αποτελεί η culture de masse που δικαιώνει τη «μικροαστική» ευτυχία και αποθεώνει την υποταγή και υπερεκμετάλλευση του περιβάλλοντος μέσω της τεχνικής, η οποία αντιμετωπίζεται υπερφίαλα σαν μια μηχανοποιημένη θεολογία. Πίσω από την άποψη αυτή κρύβεται η παλιά ιδέα του παππού Αριστοτέλη σύμφωνα με την οποία ο πολιτισμός απελευθερώνει τον άνθρωπο από την αυστηρή φυσική τάξη.

Αλλά και οι Herder και Kant διαβλέπουν σταθερά έναν πόλεμο ανάμεσα στη φύση ως προανθρώπινη δύναμη και τον πολιτισμό-ανθρώπινο επίτευγμα. Εικόνες χαρακτηριστικές: τα ζώα είναι αιχμάλωτα στη φύση, ενώ ο άνθρωπος απαιχμαλωτίσθηκε.

Αλλά και ο Hegel επιμένει στην έννοια της Unfreiheit που οδηγεί στην Fortschritt im Bewußtsein der Freiheit. Αντίθεση αποτελεί μόνον ο Rousseau ο οποίος βρίσκει στον πρωτόγονο την ουσιαστική ελευθερία και υποδούλωση στην ανάπτυξη των κοινωνικών περιοριστικών θεσμών (*Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi des hommes*, 1755). Η θεωρία του Διαφωτισμού περί προόδου δηλαδή ανεστραμμένη! Ο Hegel τέλος θεωρεί εξανθρωπισμό την έξοδο από το βασίλειο των ζώων (Ausgang aus der Natur in die Kultur, Heraustreten aus dem Tierreiche, έξοδος από τη φύση στον πολιτισμό, απομάκρυνση απ' το ζωικό βασίλειο). Ο Φρομπένιους επιμένει να χαρακτηρίζει το τελικό στάδιο του πολιτισμού ως κυριαρχία επί της φύσης (Beherrscher, επικυρίαρχος άνθρωπος). Αυτές είναι πάνω-κάτω οι παλαιότερες και οι σύγχρονες προσεγγίσεις του πολιτισμολογικού φαινομένου, η ανάλυση δηλαδή του πολιτισμού ως ολοκληρωμένου συστήματος των επιμέρους πολιτισμών. Τώρα, αν σχετίζεται η ανωτέρω ερμηνεία του όρου με την τρέχουσα χρήση –και κατάχρηση– του καινοφανούς «πολιτισμού των πολιτισμών», αυτό επαφίεται στη δική σας κρίση. Εξάλλου ο πολιτισμός τους εντός ή εκτός εισαγωγικών μάς αφορά στο μέτρο που αντιλαμβάνεται και αναγνωρίζει τον πολιτισμό μας. Τον πολιτισμό της ιερής, της ατομικής, της αδιαπραγμάτευτής μας καθημερινότητας.







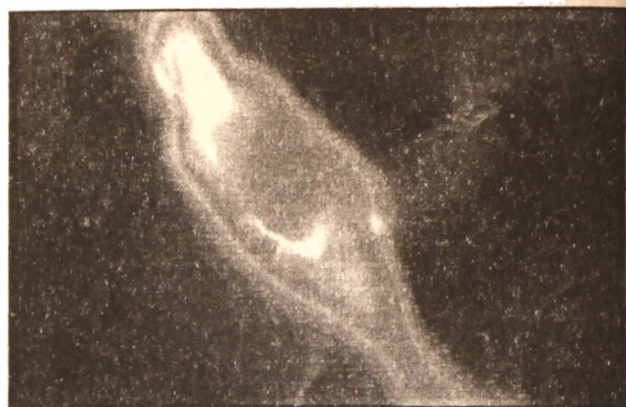
Σημαντικός στόχος της ομάδας «Πρόσχημα» είναι ο πειραματισμός με τη χρήση νέων τεχνολογιών στο χορό. Έτσι στην παράσταση *Εκρήξεις* όπου «δύο σώματα εκτοξεύονται και αιωρούνται στο σύμπαν» έγινε προβολή βίντεο το οποίο περιείχε εναλλασσόμενες έγχρωμες μάζες που συμβόλιζαν το σύμπαν. Πολύ περίτεχνα ο δημιουργός του βίντεο, ο Γιάννης Μάστορης, παρουσίασε δύο ανθρώπινες μορφές στο ίδιο χρωματικό μοτίβο με τις μάζες του σύμπαντος. Η κίνηση των ανθρωπίνων μορφών –που άλλοτε παρουσιάζει ολόσωμες, ενώ άλλες φορές εστιάζοντας και μεγεθύνοντας συγκεκριμένα τμήματά τους– ήταν παρμένη από τη χορογραφία η οποία εκτελέστηκε στη συνέχεια πάνω στη σκηνή. Αυτός ήταν και ο μόνος συνδετικός κρίκος μεταξύ του χορού με το περιεχόμενο του βίντεο, αφού το τελευταίο παρουσιάστηκε σχεδόν ως ξεχωριστό από την παράσταση κομμάτι. Η χορογράφος θα μπορούσε να είχε εκμεταλλευτεί την αίσθηση που το βίντεο δημιουργούσε, έτσι ώστε η εικόνα να λειτουργούσε συμπληρωματικά με την κίνηση των χορευτών πάνω στη σκηνή.

## «Εκρήξεις»

Όσον αφορά στο κινητικό λεξιλόγιο της παράστασης, υπήρχε ιδιαίτερη χρήση των χεριών, του κορμού και του κεφαλιού, ενώ σε κάποια ξεσπάσματα ενέργειας οι χορεύτριες εκτελούσαν κινήσεις που κάλλιστα θα μπορούσαν να προέρχονται από την πολεμική τέχνη καποείρα. Η μίμηση κινήσεων από την πολεμική αυτή τέχνη –αν αυτό έγινε σκόπιμα– είναι ένα καινούργιο στοιχείο στην ελληνική χορογραφία. Το καποείρα παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον – αναπτύχθηκε στη Βραζιλία ως μια μορφή αντίστασης καθώς και πνευματικής ενδυνάμωσης, συνδυάζοντας χορό, κρουστά, τραγούδι, τελετουργία, ακροβασία και πολεμική τέχνη. Στο καποείρα τα δύο άτομα «ανταλλάσσουν» κινήσεις επίθεσης και άμυνας με απίστευτη ταχύτητα, ομαλότητα και έλεγχο, προσέχοντας ν' ακολουθούν τους κανόνες συμπεριφοράς οι οποίοι δεν επιτρέπουν τη σωματική επαφή. Ακόμα και οι κλωτσιές –τις οποίες και χρησιμοποίησε η Κολιοπούλου στην παράσταση– εκτελούνται κατά τέτοιο τρόπο ώστε το πόδι

να περνά πάνω από το κεφάλι του αντιπάλου. Η επιλογή του κινητικού λεξιλογίου καθώς και η ποιότητα της κίνησης δεν φάνηκε να υπηρετούν την κεντρική ιδέα – προς τι αυτές οι επαναλαμβανόμενες σπαστικές κινήσεις και το σκούπισμα του πατώματος με το πόδι; Κάτι το οποίο όντως στήριξε την κεντρική ιδέα της «αιώρησης στο σύμπαν» ήταν η επιλογή του υφάσματος των κουστουμιών από την Εύη Χλουβεράκη, που λόγω διαφάνειας έδιναν την αίσθηση ότι τα σώματα τα οποία έντυναν αιωρούνταν στο κενό.

Η σχέση μεταξύ των δύο χορευτριών, της Μαρίας Κολιοπούλου και της Στέλλας Ζάνου, δεν ήταν καθόλου ξεκάθαρη. Φορές φάνηκε να έχουν μια σχέση αλληλεξάρτησης και αλληλοκάλυψης, ενώ ξαφνικά ξεσπούσαν σε πάλη. Κάτι το οποίο ήταν επίσης ακαθόριστο ήταν η σχέση των δύο χορευτριών με το χώρο. Αυτό φυσικά μπορεί να έγινε σκόπιμα, προκειμένου να δοθεί η αίσθηση χάους του σύμπαντος. Παρ' όλα αυτά η έλλειψη αρμονίας και σιγουριάς στην εκτέλεση των κινήσεων οδηγεί τον θεα-



τή στο συμπέρασμα ότι το αποτέλεσμα αυτό δεν ήταν το επιθυμητό. Η μία χορεύτρια δεν είχε ουσιαστική αίσθηση της ύπαρξης της άλλης – τόσο μάλιστα που το κομμάτι θα λειτουργούσε καλύτερα ως σόλο.

Η παράσταση αυτή φαίνεται να είχε πολλές ελλείψεις καθώς και ασάφειες ως προς το σκοπό και τα μηνύματα που ήθελε να προβάλλει, αλλά σίγουρα αυτό δεν οφείλεται μόνο στις επιλογές της χορογράφου. Κάτι το οποίο φάνηκε να στέκεται εμπόδιο ήταν οι χώροι στους οποίους το έργο αυτό παρουσιάστηκε. Και οι δύο αίθουσες είχαν τεράστια μειονεκτήματα και προβλήματα –κολώνες και τσιμεντένια πατώματα– τα οποία η χορογράφος καλέστηκε να ξεπεράσει. Το πρόβλημα έλλειψης κατάλληλων χώρων και γενικότερα υλικοτεχνικής υποδομής για την παρουσίαση χορευτικών παραστάσεων είναι αυτό που συχνά καθορίζει την ποιότητα του χορού, οδηγώντας τους χορογράφους σε συμβιβασμούς. Ένας μικρός χώρος όχι μόνο περιορίζει τον αριθμό των χορευτών αλλά και την ποικιλία των κινητικού λεξιλογίου. Ο καλλιτέχνης φτάνει μάλιστα σε σημείο να δουλεύει με γνώμονα το χώρο κι όχι τις καλλιτεχνικές του ανάγκες και ανησυχίες. Αν και ο παράγοντας αυτός δεν μπορεί να δικαιολογήσει πολλά, αναρωτιέμαι εάν αυτό που παρουσιάστηκε ήταν αυτό που η δημιουργός Μαρία Κολιοπούλου είχε στο μυαλό της αρχικά.

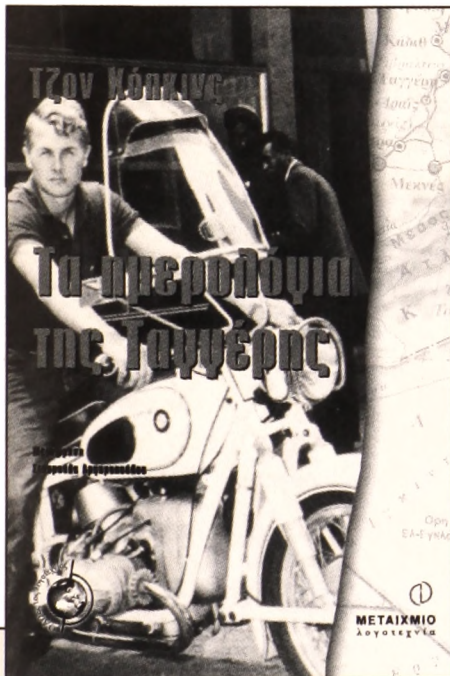
MARIA ELIZABET ΦΙΛΙΠΠΣ





**ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ**  
**Η κόρη του δραγουμάνου**

Ανθρωπιά, συγκίνηση και χιούμορ  
σ' αυτή τη συλλογή διηγημάτων,  
με φόντο την Κύπρο του χθες και του σήμερα



**ΤΖΟΝ ΧΟΠΚΙΝΣ**  
**Τα ημερολόγια της Ταγγέρης**

Ένα παλλόμενο, ζωντανό πορτρέτο της Ταγγέρης  
των δεκαετιών '60 και '70, όπου συναντιούνται  
οι μεγάλες προσωπικότητες της γενιάς των μπήνικ

**ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΞΙΩΤΗΣ**  
**ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΡΑΣ**  
**ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΛΩΤΗΣ**  
**Η.Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ**  
**ΜΙΜΗΣ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ**  
**ΕΛΕΝΑ ΧΟΥΖΟΥΡΗ**

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΞΙΩΤΗΣ  
Οι χαμηλές θερμοκρασίες  
συντηρούν ασπλοίως τα συναισθήματα  
ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΡΑΣ  
Σάρικα χτύπησε το ηλέφωτο  
ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΛΩΤΗΣ  
Παραϊσιόκλα στο ηγγάδι  
Η.Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ  
Η Φιλαρμονική  
ΜΙΜΗΣ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ  
Πρωτομηνιά  
ΕΛΕΝΑ ΧΟΥΖΟΥΡΗ  
Κι αν παρήλθον οι χρόνοι εκείνοι

**ΘΟΔΩΡΗΣ ΓΚΟΝΗΣ**  
**ΛΙΛΥ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ**  
**ΣΤΑΘΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΝΗΣ**  
**ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΟΥΒΑΛΗΣ**  
**ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΩΤΑΚΗΣ**  
**ΝΑΤΑΣΑ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ**  
**ΕΛΙΑΝΑ ΧΟΥΡΜΟΥΣΙΑΔΟΥ**

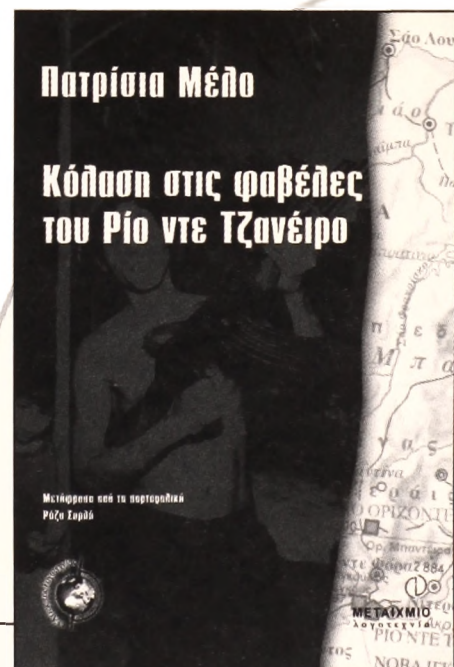
ΘΟΔΩΡΗΣ ΓΚΟΝΗΣ  
Χειμωνικά  
ΛΙΛΥ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ  
Το μήνυμα  
ΣΤΑΘΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΝΗΣ  
Η Μέριλιν της Ακρόας  
ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΟΥΒΑΛΗΣ  
Απέναντι η θάλασσα  
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΩΤΑΚΗΣ  
Τα περιούρια  
ΝΑΤΑΣΑ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ  
Οιράνια ιδέα  
ΕΛΙΑΝΑ ΧΟΥΡΜΟΥΣΙΑΔΟΥ  
Στην κόψη

**ΚΩΣΤΑΣ ΑΡΚΟΥΔΕΑΣ**  
**ΜΗΝΑΣ ΒΙΝΤΙΑΔΗΣ**  
**ΜΑΡΙΑ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ**  
**ΒΑΣΙΛΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ**  
**ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΓΑΣ**  
**ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ**  
**ΘΩΜΑΣ ΣΚΑΣΣΗΣ**  
**ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ**

ΚΩΣΤΑΣ ΑΡΚΟΥΔΕΑΣ  
Ο γρίκος κλέφτης  
ΜΗΝΑΣ ΒΙΝΤΙΑΔΗΣ  
Η Σφειάδα και η Σμαρτιά  
ΜΑΡΙΑ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ  
Ταξίδι άλλου  
ΒΑΣΙΛΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ  
Τι κομμάτι γιορτής  
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΓΑΣ  
Ο άλλος  
ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ  
Η «Αδριανού»  
ΘΩΜΑΣ ΣΚΑΣΣΗΣ  
Ο άνθρωπος και η Αθήνα  
ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ  
Η επιτομή

**6, 7, 8 διηγήματα**

Είκοσι ένας συγγραφείς και τα ισάριθμα διηγήματά τους  
στους τρεις αυτούς τόμους συμπληρώνουν  
την επιτυχημένη λογοτεχνική σειρά



**ΠΑΤΡΙΣΙΑ ΜΕΛΟ**  
**Κόλαση στις φαβέλες του Ρίο ντε Τζανέιρο**

Ένα μυθιστόρημα-γροθιά που αποκαλύπτει  
το αληθινό πρόσωπο της Βραζιλίας  
πίσω από την απατηλή λάμψη του καρναβαλιού



736 ΣΕΛΙΔΕΣ, ΤΙΜΗ: € 25

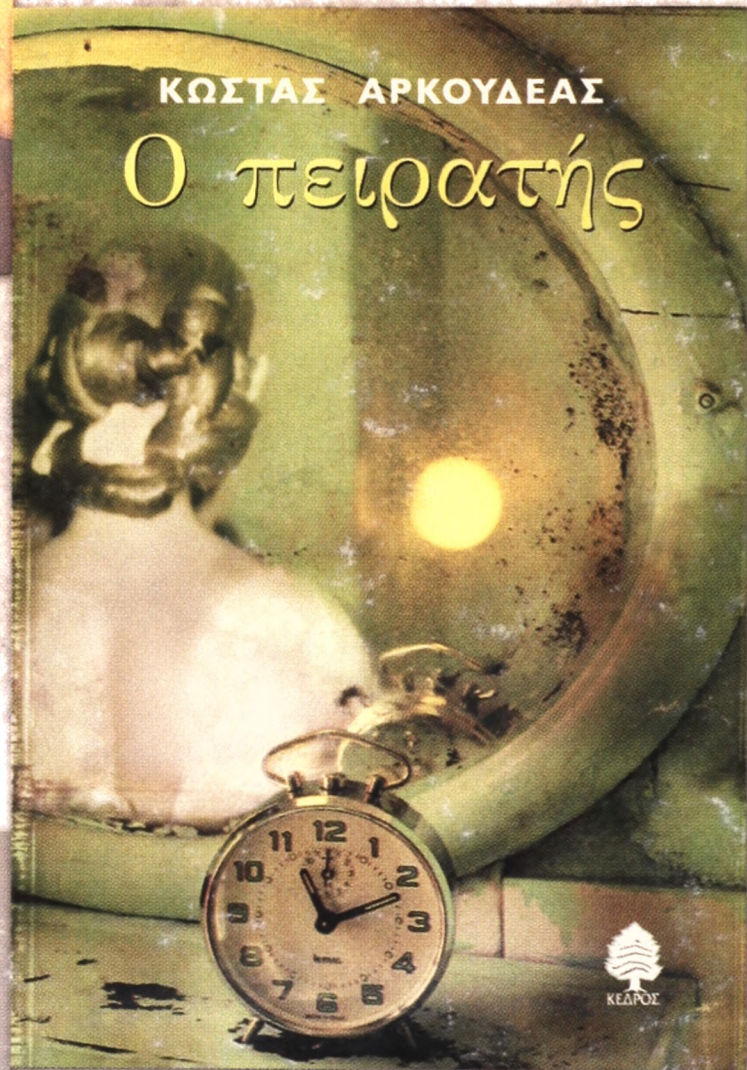


ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ  
Η ΑΝΑΛΑΜΠΗ

Η ιστορία μιας κοινωνίας από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι τον Μεσοπόλεμο. Τα προσωπικά όνειρα, τα πάθη και οι ευαισθησίες των ηρώων, αλλά κι η ελπίδα, η προσπάθεια για έναν κόσμο καλύτερο, πιο δίκαιο σε μια ανήμπορη δημοκρατία, σε μια αδύναμη κοινωνία.

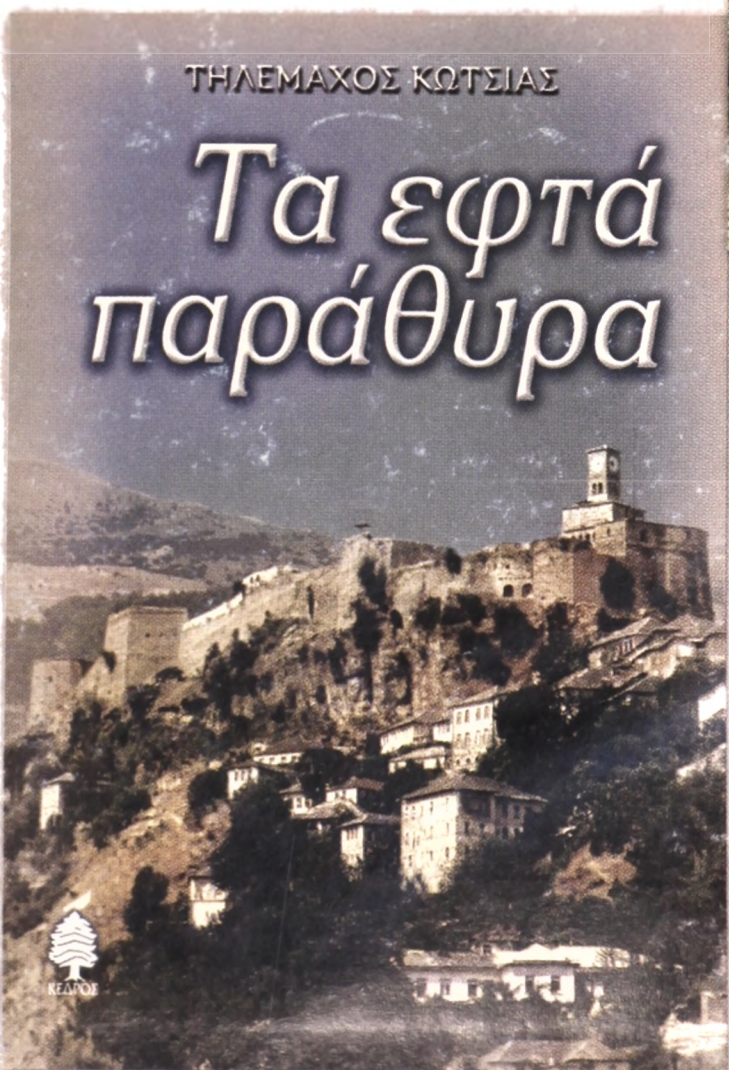
ΚΩΣΤΑΣ ΑΡΚΟΥΔΕΑΣ  
Ο ΠΕΙΡΑΤΗΣ

Μάνη - Αθήνα - Αμοργός.  
Η διαδρομή ενός άντρα προς την αυτοσυνείδηση και η απόφαση να πάρει τη μοίρα στα χέρια του. Ο έρωτας ξεπλένεται με έρωτα.



256 ΣΕΛΙΔΕΣ, ΤΙΜΗ: € 12

352 ΣΕΛΙΔΕΣ, ΤΙΜΗ: € 15



ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΚΩΤΣΙΑΣ  
ΤΑ ΕΦΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ

1967. Μέρες απατηλής δόξας, με τα ολοκληρωτικά καθεστώτα να μεσουραρούν. Στην Αλβανία, τελειόφοιτοι μαθητές γυμνασίου αντιστέκονται σιωπηλά στην ασάλινη πειθαρχία με μοναδικό τους όπλο τα όνειρα και σύμμαχο τον έρωτα και τη μαγεία του κινηματογράφου.